

eğitim bilimine giriş

Prof. Dr. Şermin Önder Külahoğlu

Prof. Dr. Temel Çalık

Prof. Dr. Nezahat Güçlü

Doç. Dr. Aydın Ankay

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Korkmaz

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Füsün Öksüzoğlu

Yrd. Doç. Dr. Yücel Kayabaşı

Yrd. Doç. Dr. Gürsen Topses

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Şırın

EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ

Editör
Prof. Dr. Leyla KÜÇÜKAHMET

*Prof. Dr. Şermin Önder Külahoğlu
Prof. Dr. Temel Çalık
Prof. Dr. Nezahat Güçlü
Doç. Dr. Aydın Ankar
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Korkmaz
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Füsün Öksüzöğlü
Yrd. Doç. Dr. Yücel Kayabaşı
Yrd. Doç. Dr. Gürsen Topses
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Şirin*

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ.

İN NU : 524
m Bilimleri Nu : 109
N : 978-605-133-426-4
© Geliştirilmiş 9. Basım, Aralık 2012
© 8. Basım Eylül 2010

İTİM BİLİMİNE GİRİŞ

İtör: Prof. Dr. Leyla Küçükahmet

Dr. Şermin Önder Külahoğlu - Prof. Dr. Temel Çalık - Prof. Dr. Nezahat Güçlü - Doç. Dr. Aydın Ankar
Doç. Dr. Ayşe Korkmaz - Yrd. Doç. Dr. Ayşe Füsün Öksüzoglu - Yrd. Doç. Dr. Yücel Kayabaşı
Doç. Dr. Gürsen Topses - Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Şirin

Copyright 2012, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NU 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

el Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
m Koordinatörü: Pınar Gültür -pinargultur@nobelyayin.com-
im Bilimleri Editörü: Naim Dilek -naimdilek@nobelyayin.com-

aksiyon: Serap Erkut -serap@nobelyayin.com-
anpaj: Sema Utkucu -sema@nobelyayin.com-
ak Tasarım: Mehtap Yürümez -dizgi@nobelyayin.com
tim Sorumlusu: Halil Yeşil
ı ve Cilt: Hazar Matbaacılık Sertifika Nu: 26482

itim: Volkan Kurt -volkankurt@nobelyayin.com- +90 312 418 20 10
itim: Sadık Küçükakman -sadik@nobelyayin.com-
Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-
Onur Uysal -onur@nobelyayin.com-
Çetin Erdoğan -cetin@nobelyayin.com-
Serdar Döğer -serdar@nobelyayin.com-
Serhat Geçkaldı -serhat@nobelyayin.com-
tis: Volkan Özdemir -esatis@nobelkitap.com-
arış: siparis@nobelkitap.com-

TÜPHANE BİLGİ KARTI

çükahmet, Leyla.

EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ / Editör: Prof. Dr. Leyla Küçükahmet

Geliştirilmiş 9. Basım, X + 365 s., 195x235 mm

Kaynakça var, indeks yok.

ISBN 978-605-133-426-4

1. Eğitim Bilimi 2. Öğretmenlik 3. Öğretmen Yetiştirme

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ.

Ankara Dağıtım Kültür Mah. Mithatpaşa Cad. Nu: 74 B-01/02 Kızılay / ANKARA
Tel: 0312 418 20 10 Faks: 0312 418 30 20 / www.nobelyayin.com nobel@nobelyayin.com
Merkez İOSB Abdulkadir Gevranı Cad. Nu: 2/A Ostim ANKARA Tel/Faks: 0312 386 00 01

www.nobelkitap.com

**ÖÖRENCİDEN
ÖÖRETMENLİK MESLEÖİNİ SEÖENLERE**

ÖÖRETMENİM

Beni kaba davranışlarımdan dolayı sevmiyorsanız,
Görgü kurallarını öörenebilirim.
Pis olduöum için benimle ilgilenmiyorsanız,
Temizlenebilirim.
Bilgisizliöimden dolayı beni suçluyorsanız,
Öörenebilirim.
Ama beni mevcut yeteneklerimden dolayı suçluyorsanız,
Deöişmesi gereken sizsiniz, ÖÖRETMENİM.....

- * BU DERS KİTABI YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU’NUN EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN YENİDEN YAPILANMASI ÇERÇEVESİNDE DÜZENLENEN DERS PROGRAMINDAKİ “EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ” İSİMLİ DERSİN KUR TANIMINA UYGUN OLARAK HAZIRLANMIŞTIR.
- * BU KİTABIN İÇİNDE YER ALAN HER BÖLÜMÜNÜN SORUMLULUĞU O BÖLÜMÜN YAZARINA AİTTİR.
- * BİR DERS KİTABI OLARAK HAZIRLANAN BU ESERDE OKURKEN AKICILIĞIN KAYBOLMAMASI İÇİN HER BÖLÜMÜN İÇİNDEKİ DİPNOTLAR BÖLÜMÜN SONUNA YARARLANILAN KAYNAKLAR OLARAK VERİLMİŞTİR.

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ SEÇENLERDEN ÖĞRENCİSİNE

“Bana çiçek getirin, dünyanın bütün çiçeklerini buraya getirin.”
Köy öğretmeni Şerif SINIK'ın son sözleri

DÜNYANIN BÜTÜN ÇİÇEKLERİ

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Bütün çiçeklerin getirin buraya,
Öğrencilerimi getirin / getirin buraya,
Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer
Bütün köy çocuklarını getirin buraya.
Son bir ders vereceğim onlara,
Getirin / getirin... Ve sonra öleceğim.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Kır ve dağ çiçeklerini istiyorum,
Kaderleri bana benzeyen,
Yalnızlıkta açarlar / kimse bilmez onları,
Geniş ovalarda kaybolur kokuları,
Yurdumuz sevgili ve adsız çiçekleri,
Hepinizi / hepinizi istiyorum / gelin görün beni.

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Afyon ovasında açan haşhaş çiçeklerini,
Bacımın suladığı fesleğenleri.
Köy çiçeklerinin hepsini / hepsini,
Avluların pembe entarili hatminini,
Çoban yastığını / peygamber çiçeğini de unutmayın,
Aman Isparta güllerin de unutmayın,
Hepsini bir anda koklamak istiyorum,
Getirin / dünyanın bütün çiçeklerini istiyorum.

Dünyanın bütün çiçeklerin diyorum,
Ben bir köy öğretmeniyim / bir bahçıvanım,
Ben bir bahçe suluyorum gönlümde,
Kimse bilmez / kimse anlamaz dilimden,
Ne güller fışkırır çilelelerimden,
Kandır / hayattır / emektir benim güllerim.
Korkmadım korkmuyorum ölümden,
Siz çiçek getirin / yalnız çiçek getirin
Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum

Baharda Polatlı kırlarında açan,
Güz geldim Kop dağlarına göçen
Yörükler yaylasından Toroslarda eğleşen,
Muş ovasından Ağrı eteğinden,
Gücenmesin bütün yurt bahçelerinden
Çiçek getirin örtün beni,
EğİN türkülerinin içine gömün beni.
Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
En güzellerini saymadım çiçeklerin,
Çocukları öğrencilerimi istiyorum,
Yalnız ve çileli hayatımın çiçeklerini,
Köy okullarında açan / gizli ve sessiz,
O bakımsız ama kokusu eşsiz çiçek.
Kimse bilmeyecek seni / seni beni kimse bilmeyecek
Seni / beni yalnızlık örtecek / yalnızlık örtecek

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Ben mezarsız yaşamayı diliyorum,
Ölmek istiyorum / yaşamak istiyorum,
Yetiştirdiğim bahçe yarıda kalmasın
Tarumar olmasın istiyorum / perişan olmasın,
Beni bilse bilse çiçekler bilir dostlarım,
Niçin yaşadığımı ben onlara söyledim,
Çiçeklerde açar benim gizli arzularım
Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Okulun duvarı çöktü altında kaldım,
Ama ben dünya üstündeyim / toprakta.

Yaz kış bir şey söyleyen sonsuz toprakta,
Çile çektim / yalnız kaldım / ama yaşadım,
Yurdumun çiçeklenmesi için daima yaşadım,
Bilir bunu bahçeler / kayalar / köyler bilir.
Şimdi sustum örtün beni / yatırın buraya,
Dünyanın bütün çiçeklerini getirin buraya.

CEYHUN ATUF KANSU

(Kaynak Varlık, sayı 365, s. 176-177)

ÖN SÖZ

“Eğitimin bir bilim olup olmadığı” tartışması yerini; “Eğitim bir bilimdir, ancak boyutları lere kadar uzanır?” sorusuna bırakmıştır.

Bu kitap bir ölçüde bu sorunun cevabını vermeyi amaçlamıştır.

Eğitim kendi içinde bir bilim olup diğer bilimlerle de kesişme noktalarında yeni yeni bilim oluşmasına neden olacak kadar üretken bir bilim alanıdır. Bugün eğitim biliminin diğer birle kesişme noktalarından “eğitim ekonomisi”, “eğitim teknolojisi”, “eğitim psikolojisi”, tim sosyolojisi”, “eğitim felsefesi” gibi bilim dalları doğmuştur.

Ayrıca eğitim bilimi kendi içinde de pek çok uzmanlık alanlarına ayrılmıştır. Bu alanların başlıları, “eğitimde program geliştirme”, “eğitim yönetimi”, “psikolojik danışma ve rehber- “halk eğitimi”, “ölçme ve değerlendirme” gibi uzmanlık alanlarıdır.

Bu kitap; özellikle öğretmen yetiştirme programlarında profesyonel eğitim bilimci, öğret- ya da eğitim uzmanı olarak yetişecek öğrenciler için bir giriş kitabı olarak hazırlanmıştır. alanda olduğu gibi eğitim alanına özgü bu giriş kitabında da öğrencilere alanlarının sınırla- görme ve ileri yıllarda izleyeceği programın kapsamını tanıma imkanı sunulmaktadır. Öğren- u kitap aracılığıyla, eğitim biliminin ne olduğu ya da ne olmadığını açıkça görme fırsatı elde ektir.

Bu kitap tam bir ekip ruhu ve iş birliği ile hazırlanmıştır. Çalışmanın planlanmasından, ya- ve redaksiyon gibi aşamalarında büyük titizlik gösteren, her biri alanında uzman öğretim ele- larına, her şeyin en iyisini hak eden siz öğrencilerime ve kitabın basımını gerçekleştiren No- Akademik Yayıncılık yetkililerine sonsuz teşekkürlerimle...

Saygılarımla...

Editör, 2012

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

EĞİTİM BİLİMİ	1
A. EĞİTİM BİLİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	2
<i>Yrd. Doç. Dr. Ayşe Füsün ÖKSÜZOĞLU</i>	
B. EĞİTİM BİLİMİYLE İLGİLİ BAZI TEMEL KAVRAMLAR	15
<i>Prof. Dr. Temel ÇALIK</i>	
C. 21. YÜZYILDA EĞİTİM BİLİMLERİNDE YÖNELİMLER	23
<i>Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ŞİRİN</i>	
D. EĞİTİM BİLİMLERİNDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	51
<i>Yrd. Doç. Dr. Yücel KAYABAŞI</i>	
OKUMA PARÇASI	74

II. BÖLÜM

EĞİTİM BİLİMİNİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ VE İŞLEVLERİ	75
A. EĞİTİM BİLİMİNİN FELSEFE İLE İLİŞKİSİ EĞİTİM FELSEFESİ	76
<i>Yrd. Doç. Dr. Gürsen TOPSES</i>	
B. EĞİTİM BİLİMİNİN SOSYOLOJİ İLE İLİŞKİSİ EĞİTİM SOSYOLOJİSİ	97
<i>Prof. Dr. Temel Çalık</i>	
C. EĞİTİM BİLİMİNİN HUKUKLA İLİŞKİSİ EĞİTİM HUKUKU	114
<i>Doç. Dr. Aydın ANKAY</i>	
D. EĞİTİM BİLİMİNİN PSİKOLOJİ İLE İLİŞKİSİ EĞİTİM PSİKOLOJİSİ	123
<i>Prof. Dr. Şermin Önder KÜLAHOĞLU</i>	
E. EĞİTİM BİLİMİNİN EKONOMİ İLE İLİŞKİSİ EĞİTİM EKONOMİSİ	145
<i>Yrd. Doç. Dr. Ayşe KORKMAZ</i>	
F. EĞİTİM BİLİMİNİN POLİTİKA İLE İLİŞKİSİ	160
<i>Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ŞİRİN</i>	

III. BÖLÜM

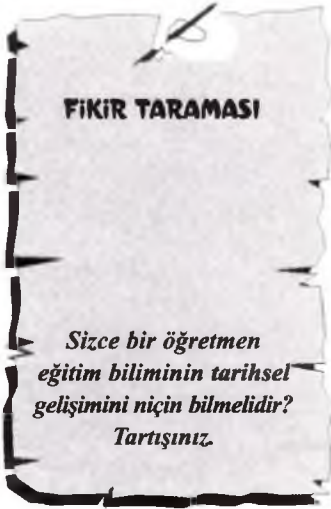
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ	179
<i>Prof. Dr. Leylâ KÜÇÜKAHMET</i>	
A. ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİMDE ÖĞREMENİN ROLÜ	180
B. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARININ ÖZELLİKLERİ	182
C. İDEAL ÖĞRETMEN NASIL DAVRANIR?	193
D. ULUSAL KALKINMA VE YENİLEŞMEDE ATATÜRK'ÜN ÖĞRETMENLERİ	199
E. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME ALANINDA UYGULAMALAR	203
OKUMA PARÇASI	238

IV. BÖLÜM

TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİ	241
A. TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİNİN VE ÖZELLİK- LERİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ	242
<i>Prof. Dr. Nezahat GÜÇLÜ</i>	
B. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI, MERKEZ, TAŞRA, YURT DIŞI ÖRGÜTÜ	265
OKUMA PARÇASI	326
EK	321
ÜLKEMİZDEKİ ÜNİVERSİTELERE BAĞLI ÖĞRETMENLİK VE EĞİTİM UZMANLIĞI PROGRAMLARI OLAN FAKÜLTELER (2012-2013)	323

Eğitim Tarihi

Her konunun, her oluşumun, her bilginin, her bilimin dalının bir geçmişi, yani tarihi vardır. Gelişimin devamını sağlamak için de tarih incelenmeli ve öğrenilmelidir. Çünkü insanoğlu bilimdeki, teknolojideki, aklınıza gelebilecek her konudaki gelişmesini tarihten gelen bilgi birikimine borçludur. Peki bu bilgi birikimi nasıl sağlanmaktadır? Elbetteki eğitimle. O halde pek çok tanımının yanı sıra, kısa ve basit olarak eğitimi, bilen ve bilenlerin bildiklerini, bilmeyene veya bilmeyenlere öğretmesi işidir, biçiminde de tanımlayabiliriz. Bu iş kuşkusuz insanın var olduğu günlerden yani milyonlarca yıl önceden başlamıştır ve hâlâ sürmektedir.

İlk insanlar, ilk bilgileri, doğayı gözlemleyerek ve doğal gereksinmelerini karşılamak için deneme yanılma yoluyla edinmiş olmalıdırlar. Ama şundan kuşku duymamak gerekir ki, bildiklerini kendilerinden sonra gelen nesillere öğretmişlerdir. Antropologlar bu uygulamaya kültürlenme demektedirler. Başka bir deyişle öğretme ve öğrenme işi kurumlaşmadan önce eğitim kültürün nesilden nesle aktarılması yoluyla sürmüştür. Bu uygulama günümüzde de devam etmektedir. Kültürün çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Hangi tanımını kabul edersek edelim kültür, insanoğlunun gereksinimleri için biriktirdiği bilgilerin toplamı ve bunların etkileşmesinin sonuçlarıdır. Dolayısıyla eğitimi kültürden ayrı düşünmek mümkün değildir.

İnsanoğlu, doğanın giderek birbirlerinin üzerinde hakimiyet kurmak, onları kendisine yararlı hale getirmek; he gün biraz daha rahat, biraz daha kolay ve uzun yaşamak için uğraşmıştır ve uğraşmaya devam etmektedir. Bu uğraşın başarılı olabilmesi ise, bilgiye sahip, bilgiyi üretebilen ve onu etkin biçimde kullanabilen konumunda olmasına; bunun sağlanmas da eğitime bağlıdır.

Yukarıda da değinildiği gibi başlangıçta eğitim enformel yolla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda önceleri ailenin, sonraları toplumun eli yaşı fertleri gençlere bilinenleri öğretirken; giderek bu iş din adamları tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bu süreçte eğitim, anlatma ve göster yöntemleri kullanılarak sürdürülmüştür. Ancak yazının keşfinden sonra

formel eğitime gereksinme duyulmaya başlanmıştır. Çok yavaş da olsa, insanlar bilgi birikimlerini kayıt altına almaya, bu yolla düzenli olarak bilgi biriktirmeye başlamışlar ve böylece belleklerinde kalanlarla birlikte kayıt altına alınanları da öğretebilmişlerdir. Bu da insanın fiziki çevresini ve kendisini organize etmesine önemli ölçüde yardım etmiş ve yazılı kültür birikimlerinin artmaya başlamasından sonra formel eğitime daha fazla gereksinme duyulmuştur.

Başlangıç tarihi, insanlık tarihi kadar eski olmayan yazının bugünkü bilgilerimize göre Sümerliler tarafından icat edildiği, Sümer’de MÖ..3000 yıllarında yazı öğreticilerinin bulunduğu, bunların kil tabletler üzerine yazılmış kelime listelerinden oluşan kitaplar hazırladıkları bilinmektedir. Mezopotamya’daki eski Şuruppak kentinde 1902-1903 yıllarında yapılan kazılarda MÖ.2500 yıllarına tarihlenebilen Sümerlilere ait okul kitabı niteliğinde tabletler bulunmuştur. Ayrıca Sümer okullarının başındaki yöneticiye “okul babası”, öğrencilere “okul oğlu”, yardımcı öğretmenlere “ağabey” denildiği; okulda “sınıftan sorumlu adam”, “sınıfın yoklamasından sorumlu adam”, “dayaktan sorumlu adam” gibi çeşitli görevlilerin bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Böylece bütün bu bilgilere dayanarak, dünyada ilk kez formel eğitimin MÖ..3000 ile 2500 yılları arasında Sümer’de başladığını ve böylece eğitimin kurumlaştığını söyleyebilmekteyiz. Bunu Mısır, Çin, Hint ve Orta Asya’da yaşayan Türkler, Eti (Hitit), Urartu, Frig, Lidya, Yunan ve Roma uygarlıkları izlemiştir.

Eski çağlarda toplumların birbirlerini tanımalarında, birbirlerinden haberdar olmalarında, onların yapıp ettiklerini öğrenmelerinde ticari ilişkiler, savaşlar ve istilalar önemli rol oynamıştır. Çünkü o çağlarda hatta XVII. ve XVIII. yüzyıla kadar savaşa sadece orduda görevli askerler gitmiyorlardı. Yazarlar, araştırmacılar, mimar-mühendisler, doktorlar, maceraperestler, seyyahlar, ganimet toplayarak zengin olmak düşüncesindeki çapulcular -ki bunların arasında kitap toplayıcılarını özellikle anmak gerekir çünkü onlar da kitapların ülkeler arasında yer değiştirmesine neden oluyorlardı- da ordu ile birlikte giderlerdi. Karayolu kullanıldığı zaman yollarda sık sık konaklanır, deniz yolu kullanıldığı zaman da iki liman arasındaki diğer küçük limanlara da uğranılır, buralarda dinlenilir ve ihtiyaçlar giderilirdi. İşte bu süreçte farklı toplumların insanları birbirlerini tanıyıp, yapıp ettiklerini öğrenir yani birebir iletişim kurar ve bunları kendi ülkelerine taşırlardı. Bu duruma tipik örnek olarak Perslerin Anadolu’yu istilasını, İskender’in Doğu

seferini, Haçlı Seferlerini verebiliriz. Ayrıca, bugünkü Adana ile Beyrut arasındaki kıyı şeridine yerleşmiş olan ve deniz ticareti ile uğraşan Fenikeliler, Sümer çiviyazısı ile Mısır hiyeroglifinden yararlanarak yeni bir alfabe oluşturmuşlar; Yunanlılar bu alfabeyi onlardan gene bu tür istilalara ve savaşımlara katılanlar sayesinde öğrenmişler ve böylece bu alfabe Yunan ve Latin yazısının temelini oluşturmuştur. Gene Yunanlılar, astronomi ve aritmetik bilgilerini Babillilere, geometriyi Mısırlılara borçludurlar; bu bilgileri de onlara Fenike'liler taşımışlardır. Bazı araştırmaların kaydettiği gibi uygarlığın gelişmesine yol açan bu ve benzeri bilgiler Batı'dan Doğu'ya değil, Doğu'dan Batı'ya taşınmıştır.

Yukarıda da değinildiği gibi başlangıçta formel eğitimin konusu okuyup, yazmayı öğretmektir. Çünkü en saygın ve önemli mesleklerden biri yazıcılıktır. Giderek şiir ve edebî metinler yazmaya önem verildiği, matematik, cebir, coğrafya, astroloji gibi konuların öğretildiği buluntulardan anlaşılmaktadır. Eski çağlardaki eğitimde ortak olan en belirgin uygulamalar, toplumun zengin ve üst tabakadan olan bireylerin erkek çocuklarının eğitildiği, kızların eğitilmediği; okulların tapınakların içinde veya çevresinde kurulduğu ve öğretmenlerin öncelikle din adamları olması şeklinde sıralanabilir. Daha sonra eğitimde düzeylerin belirlendiğine tanık olmaktadır. Her ne kadar Batılı araştırmacılar MÖ..500. yıldan sonra İonya'da, Isparta ve Atina gibi Yunan şehir devletlerinde formel eğitimin ilk defa kurumlaşmaya, ilk, orta ve yüksek eğitim biçiminde derecelendirilmeye ve günümüz modern eğitim şeklinin temellerinin atıldığını ileri sürüyor iseler de; bu kurumlaşmanın daha MÖ..3000-2500 lerde Sümerlerde ve düzeylerin belirlenmesi uygulamasının da MÖ.600. yılda Çin'de başladığı, ilk öğretimin 15 yaşına kadar sürdüğü, yaygın olduğu, orta öğretim ve yüksek öğretimin varlığı, yüksek öğretimde edebiyat, tarih, doğa bilgileri, din felsefesi ve müzik öğretildiği bilinmektedir.

Diğer taraftan Orta Asya'da yaşamış olan Türklerin de gelişmiş bir alfabeleri ve kelime bakımından son derece zengin bir dilleri vardı. Buna rağmen nomat olarak çadırlarda yaşadıkları ya da henüz bıraktıkları kalıntılara ulaşılmadığı için; yerleşik bir hayat yaşamış olan Uygur'lara gelinceye kadar elimizde okullaşmaya ilişkin yazılı belgelere bulunmamaktadır. Bununla beraber yazılı Çin kaynaklarında, aralarında Çin edebiyat ve felsefesinin en önemli kitaplarının da bulunduğu uzun bir kitap listesi verilmekte ve bu kitapların Göktürk Devleti'nin hakan-

larından Tabo Kağan tarafından Türkçeye çevrildiği kaydedilmektedir. Böyle bir çevirinin yapılabilmesi için de en az Çince kadar gelişmiş bir Türkçeye ihtiyaç olduğu ve böylesine gelişmiş bir yazının ve dilin birkaç yüzyıl içinde çabucak oluşmasının imkânsızlığı da tartışılmayacak kadar açıktır. Türk dilin zenginliğini ve yazının gelişmişliğini ilki Bilge Kagan'ın başbakanı Bilge Tonyukuk tarafından MS 730'da, ikincisi MS 732'de ağabeyi Bilge Kagan tarafından Kül Tigin için ve üçüncüsü MS 735 yılında Bilge Kagan adına dikilen, bugün Orhun Abideleri dediğimiz yazıtlarda kullanılan dil ve yazı kanıtlamaktadır.

Diğer taraftan Uygurların Turfan kenti çevresinde yapılan kazılarda, Gutenberg tekniği ile basılmış binlerce kitap ve tah-tadan yapılmış tek tek harfler bulunmuştur. Alman Türkolog Bossert, günümüzde tipo baskı denilen, tek tek harflerin yanyana getirilerek basılacak sayfanın hazırlanması tekniğinin ilk defa Uygur Türkleri tarafından VIII. yüzyılda geliştirildiğini, sonra Çinliler tarafından ilk kez metal harflerin yapıldığını ve daha sonra Almanya'ya taşındığı isbat etmiştir. Bu buluntular, Uygurlarda eğitimin VIII. yüzyılda ne kadar yaygın olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Yunanlılarda eğitim, İlk Çağ'da Doğu'dan öğrendikleri bilgiler ile felsefe akımlarının ortaya koyduğu anlayışların et kisinde kalarak değişmiş ve gelişmiştir. Bu bağlamda, Platon (MÖ.427-347) Herodotos (MÖ.yaklaşık 484-420), Pratogoras (MÖ.485-415), Sokrates (MÖ.470-399), Aristoteles (MÖ.384-322)'in adları sayılabilir. Yunan filozoflarının fikirleri Roma'nın eğitimini de kendi doğrultularında etkilemiştir.

Aynı yazının bulunması gibi, ilk üniversiteler de Orta Doğu'da kurumlaşmıştır. X. yüzyılın başlarında Merv'de, Taberan'da İsfahan'da, Gazne'de, Nişâbur'da, Bağdat'da, Şam'da, Belh'de, Herat'da, Isfehan'da, Semerkant'ta ve daha pek çok yerde pek çok medrese açıldığı bilinmektedir. Eğitim ve öğretimin yalnız bir zümrenin malı olarak kalmaması, bilginin herkese açık tutulması fikri ve zihniyeti ilk kez Orta Çağ'da İslamiyet ile ortaya atılmış bir anlayıştır. Bu nedenle küçük büyük bütün şehirlerde medreseler açılmaya başlanmıştır. Bünyesinde 20 medreseyi barındıran büyük kentlerin de sayısı az değildi. Bunun yanı sıra kâğıt sanayiinin ilk kez, Türk nüfusun çok yoğun olduğu Semerkant'ta ortaya çıkması, bu kâğıdın kullanışlı ve uzun ömürlü bir kalitede üretilip, ucuza

*Eğitim biliminin tarihini bilmek,
günümüzde sürdürdüğümüz
eğitim konusunda yeni
düzenlemelere giderken, tutarlı
ve geçerli kararlar
alabilmemizi sağlar.*

satılması da eğitimin yaygınlaşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Çünkü bir ülkede kâğıt ne kadar ucuz ve bol olursa bundan yararlanacakların sayısı da o kadar artar.

Medreselerdeki eğitim faaliyetleri başlangıçta dini ve mezhepleri öğretmeye yönelik iken, Selçuklu İmparatorluğu döneminde 1066 yılında Bağdat'ta açılıp sonra ülkenin birçok yerine yayılan ve "Nizamiye Medreseleri" diye anılan Selçuklu medreseleri tarafsız bilim çevrelerince dünyada bilinen ilk üniversiteler olarak kabul edilmektedir. Bundan sonra Abbasi Halifesi Mustansır Billah 1233 yılında eğitime başlayan medresede dört mezhebin dışında dönemin bilimlerinin okutulduğu bölümler, bugünkü anlamda fakülteler bulunan bir mederes yaptırmıştır.

Nizamiye medreselerinin en önemli özelliği, belli bir müfredat programını ilk kez ortaya koymuş olması, bu yaklaşımı öğretimin dayanağı olarak kabul ettirmesi ve eğitimin ilk kez devlet eliyle yapılandırılmasıdır. Medreselerde dinî bilgilerin yanı sıra teoloji (din bilimi), hukuk, edebiyat, din felsefesi, ve giderek matematik, fizik, optik, astronomi, tıp, kimya, bilimlerinin eğitimine de yer verilmiştir.

Bu kurumlar, Orta Çağ Avrupa üniversiteleri için hazır örnekler oluşturmuşlar; dolayısıyla genel olarak öğretimin fakat özel olarak yüksek öğretimin yayılmasında ve sistemleşmesinde büyük bir rol oynamışlardır. Nitekim Avrupa'da ilk üniversite Bologna'da 1119 yılında, Bağdat Nizamiye Medresesi'nden 54 yıl sonra kurulmuştur. Bunu 1200'lerde Salerno, Padua, Paris üniversiteleri, 1249'da Oxford, 1348'de Prag, ertesini yıl Viyana ve diğer kentlerde açılan üniversiteler izlemiştir. Ancak Avrupa Orta Çağ boyunca, Hristiyanlığın benimsediği bağnaz eğitim ilkelerinin etkisinde kalmış ve eğitimin merkezine insan yerine Tanrı'yı yerleştirmiştir. Bu üniversitelerde başlangıçta hukuk, edebiyat ve sanat derslerine yer verilmiş, entelektüel insan yetiştirmek amaçlanmıştır.

Anadolu'da, Anadolu Selçuklu Devleti'nin açtığı medreselerde, ayrı bir bölüm ya da fakülte niteliğinde olmasa bile, matematik, mantık, felsefe ve tarih gibi dersler okutulmasına başlanmıştır. Anadolu Selçukluları medrese binalarında yenileştirmeye gitmiş; külliye adı verilen yerleşkelerde medrese binasının yanına şifahane (hastahane), aşhane (kafeterya) binalarını da eklemeye başlamış ve Anadolu'da yaklaşık 500'e yakın medrese kurmuşlardır.

Osmanlılar, Anadolu Selçuklularından kalan bütün medreseleri korumakla birlikte bunlara yaklaşık 500 kadar daha yeni medrese eklemişlerdir. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'da, yaptırdığı medrese külliyesinin yapımına 1463 yılında başlamış, 1471 yılında tamamlanmıştır. Bu külliyenin içinde, ders yapılan 16 medrese-ki bunlara Sahn-ı Seman ve Tetimme adları verilmiştir-, bir cami, bir kütüphane, bir aşhane, hocaların binek hayvanlarını bağlamak için özel bir yer (bugünkü anlamıyla bir otopark) her bir hoca için bir özel oda, öğrenciler için ders çalışmak, yatıp kalkmak için özel odalar (bugünkü anlamıyla öğrenci yurdu), dışarıdan gelen misafir hocalar için evler (bugünkü anlamıyla misafirhaneler) ve Mâristan denilen bir hastahane, onun da etrafında hastalar için ayrılmış odalar bulunmaktaydı. Ayrıca padişah, sıbyan okullarında ders verecek hocaların yataştırılması için, aynı yerleşkenin içine bir bina daha koydurmuş; burada bugün "öğretmenlik formasyonu dersleri" dediğimiz türde derslerin okutulmasını emretmiştir. Başka bir deyişle yüzyıllar sonra gidip de planlarını Amerika Birleşik Devletleri'nden alıp uyguladığımız üniversite yerleşkesinin tam bir modeli XV. yüzyılda Türkler tarafından yapılmıştır. Buna, XVI. yüzyılda Kanûnî Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilen ve Süleymaniye medreseleri olarak döneminde ün yapmış olan medreseler eklenmiştir.

Ayrıca Fatih Sultan Mehmet döneminde, Batı'dan yaklaşık iki yüz yıl önce, 1470'li yıllarda eğitimin derecelendirilmesini gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda okunacak derslere göre medreseleri düzeylerini belirlenmiş; medreseler beş düzeye ayrılmış; her düzeyde okutulacak dersleri bir program biçiminde tesbit edilmiştir. Böylece ilk eğitimin alındığı sıbyan okullarından sonra medreselere giren öğrencilerin ilk düzeyden başlayarak üniversite hatta doktora düzeyine kadar düzenli bir biçimde okumaları sağlanmıştır. Bunun yanı sıra medreseler okumak isteyen her erkek bireye köylü, kentli demeden açık tutulmuş, başarılı olanlar devletin en üst düzeylerinde görev getirilmiştir. Avrupa'da ise, Yakın Çağ'da Rönesans devrinin başlamasından uzunca bir süre sonra eğitim, skolastik görüşlerin etkisinden kurtulmaya başlamış; hümanist, reformcu akımlar farklı ülkelerde farklı biçimlerde anlaşılacakla beraber, bilimin ve eğitimin dinden ayrı olarak ele alınmasını sağlamıştır. Aynı dönemlerde Doğu'da İbni Sînâ (980-1037), Fârâbî (1466-1443), Gazâlî (1466-1535), Taşköprülüzâde (1495-1561) gibi filozof ve bilim adamları bilimlerin tasnifini yapmışken; yaklaşık iki yüz

yıl sonra, XVII. yüzyılda Batı'da metot çağına girilmiş ve bu sırada ortaya çıkan rasyonalizm ve amprizmin etkisiyle gelişen görüşler sayesinde Batı da ilk kez, eğitim ve öğretimin planlı ve programlı bir şekilde sürdürülmesi gerektiği noktasına varılmıştır.

Batı'da eğitim ezbercilikten kurtulmaya yolundayken; Doğu'da XVII. yüzyıldan itibaren bu gelişmeler tersine bir yol izlemeye, bilgilerin, fikirlerin tartışılması yerine ezberciliğe başlanmıştır. Birçok düşünür, Doğu'da bu durumun ortaya çıkmasına Gazâlî'nin savunduğu ve yaydığı felsefenin yol açtığı noktasında birleşmektedir.

Daha milattan önceki devirlerden itibaren öğretme işinin nasıl yapılması gerektiği konusunda fikirler üreten insanlar, giderek bu konuda daha çok düşünmeye ve çaba harcamaya başlamışlardır. Bu dönemde Avrupalı eğitimcilerin eğitimde, bugün bile kullandığımız ilkeleri ortaya koymaya başladıklarını görmekteyiz. Bunlardan Wolfgang Ratke (1571-1635) Almanya'da kız erkek ayırımı yapılmaksızın bütün çocukların okula gitmesi ve eğitimin yaygınlaştırılması; okulların kiliselerden ayrılarak devlete bağlanması; okulların alt (çocuklara genel bilgiler verilen) ve üst (üniversite ve yüksek okullar) olarak ayrılması; değişik yaş, yetenek ve bilgideki çocukların ayrı ayrı sınıflarda ders görmeleri gerektiğini savunmuştur. Ayrıca öğrenmenin kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa doğru yapılması; her şeyin çocuğa önce anadili ile öğretilmesi; okullardan dayanın ve ezberin kaldırılması gibi konuların öğretmenler ve devlet tarafından kabul edilerek uygulanması için çalışmış; bu konuda kitaplar yazmış; kendisinin öğretmenlik yaptığı okulda bunları uygulamaya koymuştur. Onu, Jan Amos Komensky (1592-1670), John Milton (1608-1674) ve diğerleri izlemiştir.

XVIII. yüzyılda Avrupa'da aydınlanma çağına gelindiği zaman eğitime ve eğitim yöntemlerine yaklaşımlar daha da rasyonel bir içerik kazanmaya başlamıştır. Aydınlanma akımının getirdiği ve bugünkü eğitime de hakim olan belki de en belirgin ve önemli görüş "insanın mutluluğu öbür dünyaya yönelik bir çabada değil, bu dünyaya ait hayatta gerçekleştirilebilir" şeklinde ifade edilen görüştür. Giderek bu görüşü, "eğitim, öbür dünya ya da devlet için değil bu dünyada birey için gereklidir." yaklaşımı izlemiştir. Alman, Fransız, İngiliz aydınlanmacılar birbirleri ile tamamen örtüşecek yaklaşımlar ortaya koymamış

olsalar bile; birbirlerinden etkilenmiş ve aydınlanmanın temel yaklaşımından ayrılmamışlardır. Örneğin İngiliz John Locke (1632-1704), insanların bilgileri duyuumsal faaliyetler ve buna bağlı olarak duyuumsal algıların birbirine bağlanması yani düşünce ile elde edebileceklerini; Fransız Claude Adrien Helvetius (1715-1771) insanların zihinleri arasında doğuştan bir fark bulunmadığını, bu farkın eğitimdeki eşitsizlikten kaynaklandığını; Alman Johann Bernhard Basedow (1724-1790), devletin mutluluğu ve güvenliğinin halkın mutluluğuna bağlı bulunduğunu, bunu sağlayacak en güvenilir aracın da eğitim olduğunu savunmuştur. Bu arada Almanya’da eğitimin değişmesi ve gelişmesi konusunda İmmanuel Kant (1724-1804), J. Gottlieb Fichte (1762-1814), J.C. Friedrich Schiller (1759-1805) gibi filozof, yazar ve şairlerin de etkili olduğunu söylemek gerekir.

Avrupa’da gelişen endüstrileşme çağında öne çıkan isimlerin başında J. Heinrich Pestalozzi (1746-1827) gelmektedir. Ona göre eğitimin sorunları sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sorunlardan soyutlanamaz. O devirlerde Avrupa’nın hemen her ülkesinde köylüler gittikçe artan bir sefalet içinde yaşamaya adeta terk edilmişlerdi. Pestalozzi’nin öne çıkan ve gerçekleşmesi için yılmadan çalıştığı önerilerinden biri de köylülerin ekonomik olarak kalkındırılmaları ve köylü çocuklarının da okullaşmalarının sağlanmasıdır. Başka bir deyişle formel eğitimin toplumun bütün erkek bireylerine açılması gerektiğini savunmuştur ki, bu uygulama Osmanlı İmparatorluğu’nda üçyüz yıl önce başlatılmıştı. Pestalozzi, şematik bir eğitim yerine, bireysel ve somut bir eğitimden yanadır ve böylece insanların kendi içlerindeki özlerin şekillendirilebileceğini; bunun da insanın refah ve mutluluğunu sağlayacağını savunmuştur. “Öğretimin iş ile, derslerin de endüstriyel iş ile birleştirilip kaynaştırılması” gereğini vurgulamış; adına “halk eğitimi” dediği halk okullarında yapılmasını planladığı eğitimi temel eğitim, mesleki eğitim ve ahlâki eğitim olara üç bölüme ayırmıştır. Bunlar ve benzeri görüşleri ve özellikle yoksul insanların eğitilmesi gerektiği görüşünü zaman zaman kendi çabalarıyla uygulamaya koyuşu ile Pestalozzi bu çağa damgasını vuran eğitimcilerden olmuştur. Avrupa’da bu gelişmeler olurken Osmanlı İmparatorluğunda XVII. yüzyıldan başlayarak medreseler çeşitli nedenlerle eski işlevlerini kaybetmiş; devlete memur yetiştiren kurumlar, giderek de taassup yuvaları haline gelmiştir. Bu da Osmanlı İmparatorluğu’nda okur-yazar nüfusun oranı yüzde on-

on beşlere düşmesine yol açmıştır. Çanakkale savunması ve Kurtuluş Savaşı sırasında verilen şehitlerin çok olması nedeniyle de bu oran yüzde beşe kadar düşmüştür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra bu durumun düzeltilmesi işlevsel okur-yazar nüfusun artırılması çalışmaları çerçevesinde Pestalozzi'nin fikirleri, öğretmen derneklerinin yayınladığı dergilerde yer almış, öğretmenlerin bu görüşleri benimsemesini istenmiş ve beklenmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk de eğitimin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik uygulamalardan soyutlanamayacağını, eğitim ile kazanılacak nitelikler sayesinde toplumun ilerleyebileceğini, eğitimsiz kalan ulusların ilerleyemeyeceği gibi özgürlüklerini de kaybedeceklerini çeşitli vesilelerle belirtmiştir. Osmanlı döneminde eğitimin gözardı edilmesinin doğurduğu sonuçları görmüş ve toplumun kalkınmasını sağlamak amacıyla tarım yanında fakat ondan önce eğitim sisteminin yapılandırılması işlerine önem vermiştir. Daha 1923 yılında "İşte memleketi kurtardınız. Şimdi ne yapmak istersiniz?" sorusuna "Maarif vekili olarak millî irfanı yükseltmeye çalışmak en büyük emelimdir." cevabını vererek, eğitime verdiği önemi vurgulamıştır.

Bütün bunlar bize, formel eğitimin İlk Çağ'dan başlayarak değişen, çeşitlenen felsefî yaklaşımlar, dinler, bilgilerin çoğaltılması ve çeşitlenmesi, bilim alanındaki ilerlemeler, çoğaltılan kitaplar ve kütüphaneler, gelişen iletişim teknikleri, toplum hayatını, insanın kendisine ve doğaya bakışını ve bütün bunlara bağlı olarak da eğitimi biçimlendirmiş olduğunu göstermektedir.

Nasıl ki felsefe başlangıçta bilimin içinde ve ona bağımlı idiye; eğitim de felsefenin, dinin ve bilimin etkisinden asla kurtulamamış, diğer taraftan bunların birbirlerini etkilemelerinden gene eğitim gerçekleştirmiştir. Başka bir deyişle, eğitim olmadan bilgi birikiminden bahsedilemeyeceği gibi, insan düşüncelerinin birbirlerini etkilemesinden de bahsedemeyiz. Peki, eğitim bu üçlünün dışında, farklı bir yer veya konumda mıdır? Elbette hayır. Eğitim, her türlü felsefî, dinî, bilimsel bilgilerin öğretilmesinde; toplumun sosyal, kültürel, ekonomik açıdan kalkınması için vazgeçilemez bir olgudur. Peki, eğitim bir bilim midir? Bunu cevaplamadan önce bilimin yüzlerce tanımından en genel yaklaşıma sahip olan iki tanesine bakalım. Bir tanıma göre bilim "denenebilecek bir bilginin içeriği olan her şeydir"; b başkasına göre "evren ve olayların sistemli olarak bilinmesidir". Bu ve benzeri tanımlara ulaşmak elbette kolay ve çabu

olmamıştır. Önce insanlar geçmişte yaşadıkları ve gözlemledikleri yaşantıları ile yaşayarak edindikleri yaşantılar arasındaki ilişkiyi düşünmeye başlamışlardır. İşte bu ilişkinin düşünülmesi, bilimsel düşünmenin başlangıcı sayılabilir.

Eğitime olan gereksinmenin, insanların bilgi birikimlerini gelecek nesillere aktarmak isteğinden doğduğu yadsınamaz. Nüfusun ve bilginin artması, insanların doğa ile başetmek, daha zengin bir yaşam sürdürmek ve benzeri ihtiyaçları, insanları eğitim işini nasıl daha verimli hale getireceklerini düşünmeye sevk etmiştir. Böylece eğitimden işe yarar sonuçlar alabilmek, eğitimin fonksiyonunu doğru olarak yerine getirebilmesini sağlamak, kalitesini arttırabilmek için, bilimin tanımında olduğu gibi denenebilecek bilgilere, buna bağlı olarak kuramlara, yöntemlere, uygulamalara ve bütün bunlar için özel olarak araştırmalar yapılmasına gerek olduğu anlaşılmıştır. Sonuçta eğitim bir bilim dalı olarak kabul edilmiştir. Ancak bunun kabulü kolay ve çabuk olamamıştır.

Baştan beri tarihsel gelişime baktığımız zaman bin yıllar boyunca filozofların, din ve bilim adamlarının eğitimin bilim alanındaki yerini alması için bir uğraş vermediklerini görmekteyiz. Ama şunu da gözden kaçırmamalıyız ki, bin yıllar boyunca onlar eğitimin daha verimli olması, daha kolay ve daha çabuk bir yolla eğitilmiş insan gücünün nasıl sağlanacağı, eğitimin ekonomiye ve sosyal yaşama etkileri konularında düşünmüşler, fikirler ileri sürmüşler, kimi uygulamalar yapmış ve sonuçlarını duyurmaya çalışmışlardır. Bu birikimlerin sonucunda ve XIX. yüzyılda “modern bilim” kavramının kabul görmesinden, başka deyişle bilimin hem felsefeden hem de dinden ayrı olarak ele alınması gerektiğinin benimsenmesinden sonra çok geç de olsa eğitim “eğitim bilimi” sıfatını kazanmıştır. Modern bilim kavramının benimsenmesinde ise XVII. yüzyılda Avrupa’da gelişen ve yayılan mekanikçi yaklaşımın, pozitif bilimlerdeki hızlı gelişmenin ve bilim adamlarının felsefe, kilise ve kilisenin adeta tekelinde olan üniversiteler karşısında aldıkları tavır ve sergiledikleri tutumun önemli etkileri olmuştur. Giderek XVIII. yüzyılda gene Avrupa’da oluşan aydınlanma çağının bilim adamları sayesinde bilim, bilginin yeni işlevi hakkındaki görüşe de katkıda bulunmuş, “insanın amacı eylem, bilginin amacı da eylem için yarar sağlamaktır”; buna bağlı olarak “bilginin amacı insanın durumunu iyileştirmesi, yaşamın konforlu ve insan için uygun duruma getirilmesidir” noktasına gelinmiştir. Ayrıca çalışmalarını Amerika Birleşik Devletleri üniversitelerinde sürdüren filozof ve eğitimci John Dewey (1859-1952) de, “ilkel bilimde

bilimin esası belirlemektir (determination), modern bilimin hayat kanı ise keşfetmektir. Birincisinde istikrarlı bir içerik temini amacıyla görelî soruşturma vardı, ikincisinde daha fazla soruşturmaya harekete geçirme, yöneltme ve kontrol amacıyla pratik için sistemli bilgi vardır.” demiştir.

Bütün bu gelişmelerin sağladığı olanaklar ile XIX. yüzyılın sonlarına doğru eğitimin bilim olarak ele alınması, diğerk bir deyişle eğitim konusunda bilimsel deneyler yapılmasının, teoriler geliştirilmesinin gerekliliğı kabul edilmiştir ve bu bilime Yunanca kökenli “peidai” sözcüğünden türetilen “pedagoji” (pedagogy) adı verilmiştir. Bundan sonra “pedagoji” sözcüğünün kapsamı tartışılmaya başlanmıştır.

Etimolojik olarak “çocuk eğitiminin bilimi” anlamında kullanılan bu sözcük Buisson’a göre eksik ifade edilmiştir. Çünkü o, pedagojinin hem fiziki, hem zihinsel hem de normal formasyonun adı olduğı görüşündedir. Dolayısıyla ona göre pedagoji ile uğraşırken “insanın bedensel, zihinsel, moral durumunu ve psikolojisinin yanı sıra pozitif tüm veriler de söz konusudur ve bunlar da dikkate alınmalıdır”.

Durkheim’a göre ise “pedagoji ne eğitimin kendisi ne de bir eğitime ve öğretme sanatıdır. Pedagoji bütün eğitim sistemlerini, yapılarını, fonksiyonlarını dikkate almaktır ve aynı zamanda bir pratikler, etkinlikler teorisidir”. Bu yaklaşımdan da anlaşılacağı üzere Durkheim pedagoji sözcüğünün ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik bir içerik taşıdığını kabul etmekte ve böylece pedagojiyi “eğitim pratikleri ve etkinliklerinin düzenlenmesi, yürütülmesi, yönetilmesi ile ilgili tüm proses ve sistemler üzerinde düşünmektir” şeklinde açıklamaktadır. Bizde bu yaklaşımı Ziya Gökalp ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu da benimsemişlerdir.

Bunlardan farklı olarak Hilmi Ziya Ülken’e göre “pedagoji felsefenin çatısıdır, bu çatı felsefenin de üstünü örter, eğer eğitim felsefesini ortadan kaldırırsak binayı da yıkmış oluruz” demiştir.

XX. yüzyılda Batı’da olduğı gibi Türklerde de “çocuk eğitimi bilimi” olarak anlaşılan pedagoji sözcüğü zamanla “eğit bilim ve eğitim felsefesi”ni de içinde barındıran bir kavram haline dönüşmüş ve Fransızca’da “education” [edükasyon] sözcüğü bunun yerini alırken, bizde de “eğitim bilimi” kavramı yerleşmiştir.

Başlangıçta eğitim, psikolojiden büyük ölçüde yararlanmış; daha sonra fizyologların ve nörologların buluşlarını kullanmıştır. Rus fizyoloji profesörü Pavlov (1849-1936), Amerikalı psikoloji profesörlerinden Watson (1878-1958), Thorndike (1874-1949), Skinner (1904-1990), Alman psikoloji profesörlerinden Wertheimer (1880-1943, Koffka (1886-1914) ve Köhler (1887-1967), Howard Gardner (1943-) bu anlamda örnek olarak gösterilebilir.

İnsanın bedensel, ruhsal, sosyal ve kültürel gelişimine ilişkin alanlarda yapılan bilimsel araştırmalar da eğitimin bir bilim dalı olarak ele alınmasının gerekliliğini belirginleştirmiştir. Çocukların yanı sıra erişkinlerin de eğitilmesine duyulan gereksinme, öğretim yöntemleri, müfredat programları konularında, özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan analitik araştırmalar giderek artmıştır. Böylece “pedagoji”, XX. yüzyıla gelindiği zaman kendi alanında yetişmiş bilim adamlarının yaptığı bilimsel araştırmaların sonuçlarının da kullanıldığı genç bir bilim dalı olmuştur. Eğitimin bir bilim dalı olarak gelişmesine katkıda bulunan bir çok pedagog bulunmaktadır. Bunlar arasında Rus pedagog Bolonsky, İtalyan hanım pedagoglardan Montessori ile Francia, İsviçreli Ferriere, Dr. H. Lietz ve daha başkaları gelmektedir ki, bu kişilerin ortaya attıkları kuramlar ve uygulamalar hâlâ eğitim bilimi alanında tartışılmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adivar, A. Adnan. **Tarih Boyunca İlim ve Din**, 2. Basım, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1969)
- Atay, Hüseyin. **Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi**, (İstanbul: Dergah Yayınları, 1983)
- Aytaç, Kemal. **Avrupa Eğitim Tarihi**, (İstanbul: Marmara Üniv. İ.F.V., 1998)
- Bilge, Mustafa. **İlk Osmanlı Medreseleri**, (İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi, 1984)
- Binbaşıoğlu, Cavit. **Eğitim Düşüncesi Tarihi**, (Ankara: Binbaşıoğlu Yay., 1982)
- Bossert, T.H. "Tabii Sanatının Keşfi" **İkinci Türk Tarih Kongresi İstanbul 20-25 Eylül 1937. Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Tebliğler**. (Ankara: TTK, 1943) s. 421-438.
- Butts, R. Freeman (editör). **A Cultural History of Western Education**, (New York: McGraw-Hill, 1955)
- Değirmencioğlu, Coşkun. "Eğitim Felsefe İlişkisi: Eğitim Felsefesi" **Eğitim Bilime Giriş**. Editör: Leylâ Küçükahmet. 1. Basım (Ankara: Gazi Kitabevi Yay., 1977)
- Halil Fikret. **Terbiye ve Tedris Tarihi**, 2 C. (İstanbul: Devlet Matbaası, 1930)
- Koçer, Hasan Ali. **Eğitim Tarihi, İlk Çağ**, (Ankara: A.Ü.E. Fakültesi, 1971)
- Kramer, S. N. **Tarih Sümer'de Başlar**, Çev.:M. İlmiye Çığ (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1998)
- Ögel, Bahaddin. **Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, 2 C. (İstanbul: MEB, 1971)
- Öztuna, Yılmaz. **Türk Tarihinden Yapraklar**, 1000 Temel Eser (İstanbul: MEB Devlet Kitapları, 1969)
- Rufer, Alfred. **Pestalozzi ve Devrim**, Çev.: İ.H. Tonguç ve diğerleri, (İstanbul: İmece Yayınları, 1962)
- Sayılı, Aydın. "Higher Education in Medieval İslam the Madrasa" **Ankara Üniversitesi Yıllığı** 2.C. s. 30-69, (Ankara: Ankara Üniv. Matbaası, 1948)
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı**, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1965)
- Westfall, Richard S.. **Modern Bilimin Oluşumu**, Çev.: İ.H. Duru 6. Basım (Ankara: TÜBİTAK, 1997)

B. EĞİTİM BİLİMİ İLE İLGİLİ BAZI TEMEL KAVRAMLAR

Prof. Dr. Temel ÇALIK

Bugünkü anlamda eğitim kurumlarının olmadığı, öğretmen-öğrenci ilişkisinin bulunmadığı çağlarda bile toplum içinde gerçekleşen bir eğitim vardı. İnsanlar bildiklerini, bizzat yaşadığının içinde gerçekleşen eğitim yoluyla çocuklara ve gençlere kazandırıyorlardı. İlkel toplumlarda insanlar, bir yandan temel nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli araç ve gereçler yanında yeni yol ve yöntemler geliştirmeye çalışmış, diğer yandan da çocukları ve gençleri kendi düzenlerine göre toplumun iyi bir üyesi yapmak için eğitim vermişlerdir. Söz konusu eğitim yaparak-yaşayarak öğrenme yolu ile gerçekleşiyordu.

Günümüzde eğitim, toplumların öncelikli konularından birisidir. Gelişen teknoloji, hızla artan bilgi, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimler eğitime verilen önemin günden güne artmasına neden olmaktadır. Bugünün toplumları varlıklarını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için çok çeşitli kurumlar geliştirmişlerdir. Bunların en önemlilerinden biri de eğitim kurumları yani okullardır. Ancak bu durum eğitimin okulla sınırlı olması anlamına gelmemektedir. Eğitim aile-çevre-okul ortamlarında gerçekleşen bir süreçtir.

Dünyaya gelen insanoğlu özellikle içinde bulunduğu sosyal çevreye uyum sağlayarak yaşantısını sürdürebilir. İnsanın yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi, onun sosyalleşmesiyle mümkündür. İnsan önce ailesinde ardından da eğitim kurumlarında bu sosyalleşme süreçlerine devam eder. Ailede başlayan, çevrede devam eden eğitim, okullarda daha planlı ve programlı biçimde sürdürülür.

Eğitim

Eğitimin çok çeşitli tanımları yapılmaktadır. Zaman ve mekan yönünden kapsamlı ve çok boyutlu oluşu, eğitimin farklı şekillerde tanımlanması gibi bir sonucu da beraberinde getirmektedir. Ancak tanımlara bakıldığında eğitimin, daha çok sosyologlar ve psikologlar tarafından bireysel ve toplumsal açıdan ele alındığı görülmektedir.

FİKİR TARAMASI

Eğitimin değişik tanımlarından bir sentez yapar mısınız?

Sosyologlar eğitimi, bireyin yaşadığı topluma uyumu ve sağlıklı bir şekilde toplumdaki rolünü yerine getirebilecek özellikleri kazanması olarak değerlendirirken; psikologlar daha çok bireyin yeteneklerinin en üst seviyeye çıkarılması olarak görmektedirler. Bu açılardan bazı eğitim tanımları aşağıda verilmiştir:

- Eğitim, topluma yeni katılanların, yetişkin kuşaklar tarafından toplumsal yaşantıya hazırlanmasıdır.

- Eğitim, toplumun var olan kültürünün genç kuşaklara aktarılmasıdır.

- Eğitim, genç kuşakların toplum yaşayışında yerlerini almaları için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir.

- Eğitim, bireylerin toplumun normlarını, standartlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir.

- Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istenilen değişmeyi meydana getirme sürecidir.

- Eğitim, bireyin yaşadığı toplum içinde geçerli olan değer, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür.

- Eğitim, önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizgesidir.

Yukarıda verilen tanımlar dikkate alındığında eğitimin bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim sürecini, birbirini etkileyen birbirini tamamlayan öğrenme ve öğretme olayları oluşturur.

Öğretim

Eğitim ile öğretim sözcükleri çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılmakta ve anlamları da birbirine karıştırılmaktadır. Bireyin tüm yaşantısı boyu süren eğitiminin, planlı, programlı ve amaçlı olarak okullarda veya eğitim kurumlarında gerçekleşen kısmı, öğretimini oluşturur.

Eğitim, zaman ve mekan yönünden kapsamlı, sürekli ve çok boyutludur. Öğretimde zaman ve mekan kadar öğretmenin, velinin ve öğrencinin beklentileri de etkilidir. Eğitimde bilgi

dâhil her çeşit tecrübe üzerinde durulur. Bu tecrübeler eğitsel olabileceği gibi eğitsel olmayabilir de. Öğretim ise; amaçlı, planlı, programlı ve desteklidir. Öğretimin bazı tanımlarını vermek gerekirse;

- Öğretim; belli bir amaca göre gereken şeyleri öğretme işidir.

- Öğretim; öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, araç-gereçleri sağlama ve rehberlik etme eylemidir.

- Öğretim; eğitim sürecinin, planlı, programlı ve amaçlı biçimde öğreten-öğrenen ilişkisiyle gerçekleşen kısmına denir.

- Öğretim; eğitim kurumlarında, öğretmenler tarafından, öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmak, fiziksel ve zihinsel gelişmeler sağlayarak, öğrencilerin toplumsal yaşantıya uyumlarına yönelik yapılan her çeşit etkinliktir.

Öğrenme

İnsanı toplumsal bir varlık yapan ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri öğrenme yeteneğine sahip olmasıdır. Doğduğu zaman bilinçli hiçbir davranış gösteremeyen insan, varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan tüm davranışları çevrenin etkisi ve doğuştan sahip olduğu güçlerin yardımıyla öğrenir. Öğrenme üzerine oluşturulan pek çok kuram vardır. Bu kuramlar öğrenme sürecine değişik yönlerden bakarak farklı tanımlar yaparlar. Ancak birçok psikolog öğrenmenin, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu oluştuğunu ve bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşünde birleşmektedirler. Bazı öğrenme tanımları aşağıda verilmektedir.

- Öğrenme; yaşantı yoluyla bir davranışın kazanılması ya da değişmesi sürecidir.

- Öğrenme; tepki ve davranışlarda her zaman ya da kimi durumlarda yaşantıların oluşturduğu değişmedir.

- Öğrenme; bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu davranışlarında meydana gelen nispeten kalıcı değişikliklerdir.

- Öğrenme; duyu organları yardımıyla algıladığımız şeylerin zihnimizde sınıflandırılmasıdır.

Öğretme

Öğretme en geniş anlamıyla öğrenmeyi sağlama etkinliklerdir. Öğrenme, bireyin çevresi ile etkileşimi sonucu davranışlarında meydana gelen nispeten kalıcı bir değişme olduğuna göre, öğretmede bireyin davranışında böyle bir değişiklik meydana getirme çabasıdır.

Öğretme faaliyetlerinin amacı öğrenenlere önceden belirlenen birtakım davranışları kazandırmaktır. Söz konusu faaliyetler genellikle okullarda gerçekleştirilir. Bunun yanında öğretme, öğrenmeye elverişli okul dışı ortamlarda da uygulanabilir. Toplumsal yaşantı içinde bireye öğretme hizmeti sunan birçok kişi, grup ve araç vardır. Aile bireyleri, arkadaş ve akran grupları ile kitle iletişim araçları bireyin sürekli öğrenmesini sağlayan etkinliklerde bulunur.

İnformel Eğitim

Eğitimin, aile, çevre ve okul ortamında gerçekleştiğinden söz edilmişti. İnfomal eğitim ailede başlayan ve toplumsal çevrede devam eden bir süreç özelliği taşır. Belli bir plan ve programa bağlı değildir. Yaşantının akışı içerisinde birey karşılaştığı durum, içinde yaşadığı toplumun üyeleriyle ilişki ve etkileşimde bulundukça farkında olarak veya olmayarak yeni şeyler öğrenir.

Özellikle çocuklar ve gençler aile ortamında, arkadaş grubu içinde toplumun normlarını, standartlarını, değerlerini ve diğer yaşama yollarını öğrenirler. Bunun yanında kitle iletişim araçları her gün insanların yeni şeyler öğrenmesinde etkili olmaktadır. Bu tür öğrenmeler infomal eğitim olarak değerlendirilmektedir.

İnformel eğitimin özellikleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Belli bir plana ve programa bağlı değildir.
- İnsanın yaşantısı içinde kendiliğinden oluşur.
- İnsan çevresiyle ne kadar çok etkileşimde bulunursa infomal eğitimin yoğunluğu da o derece artar.
- Zaman ve mekan yönünden sınırlama söz konusu değildir.
- İnfomal eğitim sürecinde birey olumlu davranışlar yanında olumsuz davranışlar da kazanabilir.

Formal Eğitim

Önceden hazırlanmış bir plan ve program çerçevesinde öğretim yoluyla gerçekleştirilen eğitime formal eğitim denir. O halde formal eğitim planlı, programlı, örgütlü ve kontrollü olarak yürütülen eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır. Formal eğitim, belirli bir amaç doğrultusunda belirli bir mekanda uzman kişilerin rehberliğinde düzenlenen etkinliklerdir.

Formal eğitim süreci özel bir çevre içinde kontrollü olarak yürütülür. Bu süreçte, bireyde istenilen davranış değişikliklerini meydana getirebilmek için öğrenme-öğretme ortamında gereken düzenlemeler yapılırken; aynı zamanda istenilmeyen davranışların değiştirilmesine de çalışılır. Formal eğitim denildiğinde daha çok okullardaki eğitim anlaşılmaktadır. Ancak bunun yanında okul dışında; tarım, sanayi ve hizmet alanlarında da bireyleri bir mesleğe hazırlamak ve meslekte ilerlemelerini sağlamak amacıyla yapılan eğitim faaliyetleri de formal eğitimidir.

Formal eğitimin bazı özellikleri şunlardır:

- Amaçlar önceden belirlenmiştir.
- Planlı ve programlı olarak yürütülür.
- Bireye olumlu davranışlar kazandırma esastır.
- Eğitimde zaman, mekan ve süre önceden belirlenmiştir.
- Eğitimin amacına uygun biçimde, eğitim araç ve gereçleri kullanılır.
- Söz konusu eğitim profesyonel kişilerce yürütülür.

Hizmet Öncesi Eğitim

Genel ve yaygın bir tanımlamaya göre hizmet öncesi eğitim, bireyin herhangi bir işe başlamadan önce almış olduğu eğitim türüdür. Bireyin öğretim kurumlarına devam ederek kendisini gelecek için hazırladığı dönem, hizmet öncesi eğitim olarak adlandırılır. Bu tür eğitim; her düzeydeki öğretim kurumlarındaki genel öğretim faaliyetleri ile mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır.

Özellikle günümüz toplumlarında, özel veya kamu kurumlarında görev alacakların bilgi, beceri ve yetenek yönünden üstün nitelikli olması gereklidir. Bu nedenler ister istemez, dik-katlerin hizmet öncesi eğitim faaliyetleri üzerine toplanmasına neden olmaktadır. Çocukluk ve gençlik yıllarında kazanılan bilgiler, beceriler ve davranışlar iş yaşantısını önemli ölçüde etkilemektedir. Sağlıklı, mutlu bir yaşantı sürdürebilmek için daha çok çalışması gereken günümüz insanı düne göre daha bilgili olmak ve bu bilgilerini iş ortamında kullanmak durumundadır.

Çağımızda gelişmiş ülkeler, yeni gelişme ve değişmelere göre hizmet öncesi eğitim kurumlarını (okulları) sürekli olarak yenilemektedirler. Gelişme yolunda olan ülkeler bu gerçeği fark etmiş olup; eğitim sektörüne ayırdıkları ekonomik payları arttırma yoluna giderek eğitim reformları çalışmalarına hız vermişlerdir.

Hizmet İçi Eğitim

Hizmet öncesi eğitimle hizmet içi eğitimi kesin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün değildir. Hizmet içi eğitim, hizmet öncesi eğitimde kazanılan bilgi, beceri gibi özelliklerin yenilenmesi ve geliştirilmesi amacıyla yapılabileceği gibi, çalışanın temel işlevlerini ve yaratıcı güçlerini yitirmemelerini sağlamak, kendi kendilerini yenileme ve geliştirmelerine yardım etmek için de uygulanır.

Genel bir tanımlama ile hizmet içi eğitim, özel ve kamu sektöründe çalışanların yaptıkları göreve yönelik bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla yapılan eğitimidir. Birey herhangi bir şekilde işe başladıktan sonra ona verilen eğitimlerin her çeşidine hizmet içi eğitim adı verilmektedir.

Ana çizgilerle belirtmek gerekirse, çalışanlar üç nedenle hizmet içi eğitim almak durumundadırlar. Bunlar;

- Bireylerin gördüğü eğitim, yaptığı hizmetle ilgili değildir. Kendinden beklenen hizmeti yerine getirecek durumda olmayan bireylerin eksikliklerinin hemen giderilmesi gerekmektedir. İster bir mesleki bilgisi olduğu halde mesleği ile ilgili alanda çalışmadığı için olsun isterse başka nedenle olsun, eğer bireyin yaptığı işle ilgili mesleki bilgisi yoksa, işe başlar başlamaz hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekir. Bu tür çalışana düzenlenecek olan eğitime “yeniden eğitim” denir.

• Bireyin gördüğü eğitim, yaptığı işle ilgilidir. Ancak hizmeti nitelikli bir şekilde yerine getirmesine yetmemektedir. Bu tür durumlarda da çalışanların mesleki eksikliklerini gidermek ve niteliklerini arttırmak için hizmet içi eğitim düzenlemesine ihtiyaç vardır. Bu şekilde düzenlenen hizmet içi eğitim programlarına “ilave eğitim” adı verilmektedir.

• Birey işiyle ilgili yeterli bir eğitim almamıştır. Ancak işe başladığı yıllarda yeterli olan bilgileri gün geçtikçe eskimektedir. Bu eksikliği gidermenin en etkili yolu çalışanı hizmet içi eğitim programına almaktır. Bu yolla çalışanın kendini yenilemesi ve monotonluğun ortadan kaldırılması sağlanır. Bu tür düzenlenen hizmet içi eğitim programlarına da “ileri eğitim” denir.

Eğitim, hem etkilediği hem de etkilendiği çerçeve bakımından son derece geniş ve karmaşık bir süreçtir. Aile, çevre, okul gibi çok değişik ortamlarda gerçekleştirilen eğitim çok boyutlu olarak değerlendirilmelidir. İnsanın bütün yaşantısı boyunca çeşitli biçimlerde devam eder.

Yukarıda birbirinden ayrı ayrı tanımlanmış ve açıklanmış olan eğitim, öğretim, öğretme, öğrenme, informal eğitim, formal eğitim, hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim gibi kavramlar eğitim sürecinin birer parçalarıdır. Söz konusu bu süreçler iç içedir ve birbirlerini tamamlarlar. Amaçlara ulaşılabilmesi, bu süreçlerin uygun biçimde planlanarak yürütülmesi ile mümkün olabilecektir.

Eğitim sisteminin içindeki birey (öğrenci) eğitim sisteminden toplumsal sistemin herhangi bir alt sistemine geçtiğinde iyi yetiştirilmiş, bulunduğu statü ve rolleri hakkıyla yerine getirebilen, sorumluluklarının bilincinde ve bunları başarabilen bir durumda olmalıdır.

O nedenledir ki eğitim sistemi, toplumların huzur ve refah içerisinde devamlılıklarını sürdürebilmek için önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Eğitim sistemlerinin üstlendikleri bu zorlu görevi başarmada anahtar rol öğretmenlere düşmektedir. Çünkü öğretmenler, öğrencilerin en yakınındaki varlıktır ve yeni kuşakların yetiştirilmesine rehberlik etme, örnek olma durumundadırlar.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Başaran, İ. E., **Eğitime Giriş**, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1994.
- Demirel, Ö., **Öğretme Sanatı**, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2004.
- Ertürk, S. **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara 1975.
- Fidan, N. ve M. Erden, **Eğitime Giriş**, Alkım Kitabevi, 1996.
- Hesapçıoğlu, M., **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul 1998.
- Kaya, Y. K., **Eğitim Yönetimi, Kuram ve Türkiye’de Uygulama**, T.O.D.A.I.E Yayınları, No: 208, Ankara 1984.
- Küçükahmet, L., **Hizmet İçi Eğitim**, Ankara 1992.
- Küçükahmet, L., **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.
- Özdemir, S. ve H. I., **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.
- Taymaz, H., **Hizmet İçi Eğitim**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 94, Ankara 1981.
- Vasiş, F., **Eğitim Bilimine Giriş**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 70, Ankara 1978.

C. 21. YÜZYILDA EĞİTİM BİLİMLERİNDE

YÖNELİMLER

Dr. Hüseyin ŞİRİN

Diploma bireyin diplomaya konu olan bilgi, becerileri ve haklara sahip olduğunun önemli bir göstergesidir. Bilgi önemli bir güç olarak kabul edilmektedir ve kişinin bu gücü bir biçimde (hukuksal) kanıtlaması onu daha da güçlü kılmaktadır. Rekabetin arttığı günümüzde pek çok iş için lisans (üniversite) diploması bile yeterli olmamaktadır. Bir dönem yalnızca okur-yazar olmak yeterli iken bugün lisans diplomasının bazı durumlarda yeterli olmadığı gözlenebilir. Bu anlamda yeni yüzyılda yüksek lisans ve doktora diplomalarının lisans diplomasına oranla daha fazla geçerliliği olacağı varsayılabilir.

Günümüzde “bilgi”ye her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşadığımız çağın bilgi çağı olmasının nedeni, var olanı anlamak ve işlemek için bilgiye olan ihtiyacın hızla artmasına bağlanabilir. Bilgi çağında birey; sentez, araştırmacılık, girişimcilik, objektiflik, yaratıcı düşünce, problem çözme, hızlı ve doğru karar verebilme, grup çalışması yapabilme özelliklerine sahip olmalıdır. Çünkü değişen koşullar örgütler ve bireyler düzeyinde rekabeti hiç olmadığı kadar etkilemiş, rekabet koşullarının dinamikleri yeni boyutlar kazanmıştır. Rekabetin odağında da insan faktörü yer almıştır. Özellikle insan gücünün niteliği ve kalitesi ön plana çıkmıştır. İnsan faktörünün odakta yer almasının, ihtiyaç duyulan insan modelini yeniden biçimlendirdiğinden söz edilebilir. Örneğin, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Türk toplumunun 21. yüzyıl insan profili; *“Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, bilgiyi yaratıcı bir şekilde kullanabilen, bilgi çağı kimliğine uygun, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, kendini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bireyler”* biçiminde tanımlanmaktadır. İnsan gücünü yetiştiren eğitim sistemi geleneksel yapısının dışında bilgi toplumunun insan gücünü yetiştirebilmek için yeniden yapılanmak durumundadır.

FİKİR TARAMASI

“21. yüzyıl insanı” kavramı zihninizde neleri çağırıştırıyor? Zihninizde nasıl bir insan tipi canlanıyor?

“21. yüzyıl insanı”nı resmetmeniz gerekse çizdiğiniz resimde neler ön plana çıkar?

Tüm zamanlarda eğitim; birey ve toplum için vazgeçilmez süreçler içeren dinamik bir olgu olarak varlığını sürdürmüştür. Eğitimin amaçlarını, içeriğini, etkilerini ve bunlardaki değişimleri tek bir dönem ya da kalıpta açıklamak neredeyse olanaksızdır. Duyulan ihtiyaçlara, zamana ve amaçlara göre

eğitimin içeriği değişimler göstermiş olsa da eğitim herkesin bir şekilde (öğrenci, veli, yönetici, öğretmen vb.) ilişkili olduğu bir olgudur. Bu olgu kendini, sınırları duvarlarla belirlenmiş, bu sınırlar içinde derslikler, yönetim ofisleri, oyun ve spor alanları olan okul adı verilen örgütlerde somutlaştırmıştır. Eğitimin görülebilen, elle tutulan somut örgütü olan okulun, günümüzde anlamı ve biçimi değişmiştir. Bu değişimin bir bakıma nedeni, diğer bakımdan da sonucu olarak eğitimin duvarlar arasında olma özelliğini yitirmesi gösterilebilir. Artı eğitim-öğretim etkinlikleri yalnızca sözü edilen okul ortamının dışında neredeyse her yerde gerçekleştirilebilen bir olgu haline gelmiştir. Öğretmenler derslerin konu içeriklerine göre öğrencilerini okul ortamı dışında pek çok farklı mekâna götürmekte, derslerini bu mekânlarda gerçekleştirmektedirler. Okul ortamı dışında sözü edilen bu mekanların biçimi o kadar değişmiştir ki bu ortamların bir kısmı *digital ortam/lar* olarak tanımlanmıştır. Bundan bir asır önce yaşamımızda *uzaktan eğitim* gibi bir kavramdan söz edilemezdi. Ancak günümüzde pek çok insan dünyanın herhangi bir yerindeki bir eğitim programını evinde, ofisinde bir bilgisayarın önüne oturarak izleyebilmekte, gerekli süreçleri gerçekleştirdiğinde de ilgili programdan diploma ya da sertifikasını alabilmektedir.

Özellikle bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler eğitime olan ihtiyacı çeşitlendirmenin yanı sıra eğitim ortam ve içeriklerini de etkilemiştir. Söz konusu bu değişim sürecinin, durdurulamaz ve neredeyse öngörülmesi oldukça zor bir biçimde sürmekte olduğundan bahsedilebilir. Günümüzde kısmen de olsa eğitim ortamları network ağlarına, sanal ortamlara, dijital platformlara taşınmış durumdadır. Peter Drucker teknolojiyle birlikte televizyon ve beraberinde getirdiği görsel pedagoji dünyasından söz etmektedir. Ona göre otuz saniyelik bir reklam filminin etkisi çoğu zaman öğretmenlerin bir aylık öğrenim süresine sıkıştırılabileceğinden daha fazla öğrenmeyi sağlayabilmektedir.

Bazı toplumlar, yakın geçmişte ve günümüzde “okur-yazarlık” oranına yönelik iyileştirmeler üzerine odaklanmak durumundayken, geleceği planlayan ve yönetme çabasında olan toplumlar ise “bilimsel okur-yazarlık” kavramı üzerine çalışmalarda bulunmaktadır. Diğer bir değişle “okur-yazarlık” kavramı günümüzde, gelecek için “bilimsel okur-yazarlık” kavramına dönüşmüştür. Artık kişinin yalnızca okuma-yazma bilmesi yeterli olmamaktadır. Bireyden okuma-yazmanın çok ötesinde beceriler göstermesi istenmektedir. Ulaşılan nokta bil-

imsel okur-yazarlık olarak tanımlanabilir. Günümüzde insanoğlu cep telefonlarından, bilgisayarlara, otomobillerden, kredi kartlarına, giysilerden kişisel aksesuarlara kadar hemen hemen herşey ile bilimin ürettikleri ile iç içe yaşamaktadır. Yalnızca bu anlamda bile bireyin bilimsel okur-yazarlık olması neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir. Bilimsel okur-yazarlık bu anlamda bilimin nelerle uğraştığının bilinmesi, nasıl süreçler işlediğinin anlaşılması, yorumlanması, üretilen ürün ya da hizmetlerin uygun biçimde kullanılabilirliğinin sağlanması için yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmak olarak tanımlanabilir. Bilimsel süreçlerin, yöntem/tekniklerin ve ürünlerin hızla artması bilgi konusunda farklı sonuçları doğurmaktadır.

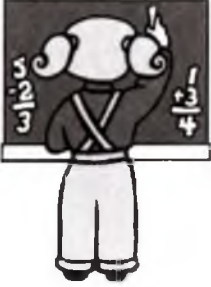
Bilgi konusunda;

- bulgularla yayınlar arasında,
- yayınlananlarla kütüphanelerin bunları satın alabilme güçleri arasında,
- yayınlanan araştırmalarla onları okuyup anlayabilecek insan kapasitesi arasındaki fark gelecek için riskli görülmektedir.

Bulgularla yayınlar arasındaki farklılık, uzun süren araştırmalarda elde edilen her bulgunun yayın haline getirilememiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yayınlanan araştırma bulgularını bulunduğu ister basılı ister dijital ortamda olsun binlerce akademik dergi, broşür ya da kitabın kütüphaneler tarafından temin edilmesinin güçlüğü yazılan araştırma raporlarının ıterince okunmasını engelleyebilmektedir. Diğer taraftan her e biçimde olursa olsun (basılı materyal ya da dijital) yazılan araştırma sonuçlarını okuyup yorumlayabilecek kişi sayısının ınırlılığı önemli bir fark olarak değerlendirilebilir. Bir bakıma ilim uzmanlık alanları işidir. Günümüzde dekorasyondan nüker tıbbı kadar pek çok alanda uzmanlaşmadan söz edilebilir. Uzmanlık alanlarına ilişkin bilimsel yayınların okuyucu ıtesinin ilgili bilim insanları ya da ilgilileri ile sınırlı olabile eği düşünölmelidir.

Tanımlanan bu farkların zamanla daha da artacağı yönün-eki düşüncelerin varlığı endişe verici bir durumdur. Bu neden- bilimsel okur-yazarlık geleceğın önemli konuları arasında yer acaktır. Yukarıda söz edilen ve gözle görölebilir bu değışim- rin açıklanabilmesi, yorumlanabilmesi, bu değışimlere ayak ıdurulabilmesi hatta değışimin yönetilebilmesi için eğitim anındaki olay ve olguların arka planına bakmak gerekmektedir

Uzun Geçmiş Kısa Bakış

Tüm çevrelerce “değişim” kabul gören bir kavramdır ve değişim kaçınılmaz bir süreç olarak algılanır. Hatta yüzyıllar önce Anadolu’da yaşamış ünlü filozof Herakleitos’un “*değişmeyen tek şey değişimin kendisidir*” ifadesi günümüzde sloganlaşmış bir söylem olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Değişim bir bakıma sonuç bir bakıma da nedendir. Değişim bir evreden ya da aşamadan bir başka evre ya da aşamaya geçişin ifadesi olarak tanımlanabilir. Değişim olgusunun düşünülenden de çok nedeni/nedenleri sayılabilir. Ancak küreselleşme, bölgeselleşme, özelleştirme gibi ekonomik; demokratikleşme, şeffaflaşma, yerelleşme gibi siyasal; bilgisayarlaşma, hızlı haberleşme, robotlaşma gibi teknolojik, ulus-devletleşme, kentleşme, göç gibi sosyo-kültürel nedenlerin değişim olgusuna temel oluşturduğu söylenebilir.

Kavramsal olarak değişim olgusu gelişme, yenileşme, rekabet gibi yeni kavramları gündeme getirmektedir. Örneğin, toplumların değişmesinde ve buna bağlı olarak gelişmesinde mevcut olaylarla bir önceki olaylar arasında ilişki vardır. Çeşitli boyutlarıyla yakın geçmiş tanımlanırsa insanlığın bu süreçte üç temel aşama geliştirdiği ifade edilebilir. Bu aşamalar; tarım toplumu, sanayi toplumu ve bilgi toplumdur. Bu süreçlerden tarım toplumunda nüfus ve verimli araziler, sanayi toplumunda maddi sermaye ve makineler, bilgi toplumunda ise birey ön plana çıkmıştır.

İçinde yaşadığımız bilgi toplumu, geleneksek üretim unsurları yerine bilginin sermaye olarak işlev gördüğü toplumlardır. Diğer bir değişle bilgi toplumunda, sanayi toplumundaki işçilerin yerine bilgi işçileri önem kazanmaktadır. Bilgi işçisi üst düzeyde eğitim almış, donanımlı, yalnızca işi yapan değil işi kurgulayan ve planlayabilen biridir.

Tarih boyunca her toplum, amaçları doğrultusunda ideal insan tipi belirlemiş ve eğitimi, bu insan tipini üretecek araç olarak kurgulamıştır. Toplumların belirledikleri amaçlar ile günün koşullarının toplumlar için geçerli şartları, ideal insan tipinin tanımlanmasında önemli iki dinamik olarak tanımlanabilir.

Tarihsel olarak eğitimle ilgili süreçler incelendiğinde insanlığın ilk çağlardan günümüze nasıl bir değişim yaşadığını gözlemlemek mümkündür. Toplumsal dinamiklerin değişimi,

Tüm çağlarda insan, eğitimi insan olmanın en etkin aracı olarak kabul etmiş, “daha farklı ne olabilir?” sorusuna ilişkin yanıtlar arayarak sistemler geliştirmiştir.

sosyal olayların birbirlerini tahmin edilemez biçimde tetiklediği ve etkilediği dikkate alındığında, çeşitli önemli olay ve olguların eğitime ilişkin amaç ve eğitimin işlevlerini etkilediği söylenebilir. Bir zamanlar eğitim, ayrıcalıklı bir sınıfın hakkı iken zamanla tüm insanların hakkı ve ihtiyacı olarak kabul edilmiştir. Bu değişim sürecinin uzun zaman aldığı söylenebilir. Örneğin 15-16. yüzyıl Rönesans ve Reform hareketleri ve bunların sonuçlarının o güne kadar olan Kilisenin dogmatik düşüncelerine karşı çıkması önemli değişim noktalarından biri olarak kabul edilebilir. 17. yüzyıl ortalarına doğru “akıl” kavramı ön plana çıkmakta; Fransa’da Descartes’in “akıl doğru kullanımı yöntemi”, İngiltere’de Bacon’un “akli bilgi ile duyum-sal izlenimler arasında ilişki kurma çabası”, Almanya’da Ratke’nin “akıllı insan” vurgusu ve çalışmaları eğitime dönük gelişmeler ve değişimler olarak tanımlanabilir. Diğer taraftan 18. yüzyıl sonlarına, 19. yüzyıl başlarına kadar eğitimin asil sınıflar için gerekli olduğu, halk sınıflarının eğitime ihtiyacı olmadığı anlayışının hâkim olduğu söylenebilir.

Tarihin her döneminde eğitim var olduğu halde Fransız Devrimi’nden (1789-1799) sonra eğitim her bireyin bir hakkı olarak kabul görmüştür. 19-20. yüzyıl toplumsal dinamikler açısından değişimin en yoğun olduğu dönemler olarak algılanabilir. Bu dönemde insanoğlu için önemli kırılma noktalarının varlığından söz edilebilir. Bunların başında iki önemli Dünya Savaşının yaşanması ve bunun sonucu olarak imparatorlukların, krallıkların yıkılması, milliyetçilik akımları ile birlikte yeni ulus devletlerin kurulması vardır. Bu örneklerle, üst sistem olarak tanımlanabilecek devlet örgütündeki değişimlerin alt sistem olarak tanımlanan eğitim sistemlerini yeniden şekillendirdiğini ve etkilediğini görebilmek mümkündür. 19 yüzyıl başlarından günümüze eğitimle ilgili değişimlere genel olarak bakıldığında amaç ve nitelikler bakımından farklı uygulamaların dikkat çektiği, fırsat eşitliğinin, demokratik yurttaşlık kavramının, bireysel öğrenmenin, yaşam boyu öğrenmenin vb. kavramların ön plana çıktığı söylenebilir.

Yakın zamana dönük değişen dünya düzeni aşamalarına bakıldığında ise, 1970’li yıllarda başlayarak, 1990’lı yıllarda yeni boyutlar kazanan üretim sürecinde emek yoğun sanayilerden bilgi yoğun sanayilere geçiş ile birlikte eğitim ve bilginin rekabette ayırt edici olduğu görülmektedir. Üretim sürecinin aşamalarına bağlı olarak;

- haberleşme ve bilgi işlem teknolojisinde görülen hızlı gelişme ve bunun için gerekli teknik donanım,
- teknolojideki gelişme,
- dünya ekonomisinde bütünleşme ve
- üretim sürecinde çalışanların yetenek ve uzmanlıklarının da görülen artışlar rekabet halindeki üreticiler için eğitimin önemini daha da arttırmıştır.

Sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimlerin etkileri ile tarih tarihsel süreçteki farklı felsefi yaklaşımların da okulu bir birlerinden farklı algıladıkları, okula farklı işlevler yükledikleri söylenebilir. Tablo 1’de farklı yaklaşımlarına göre okulun amaçları gösterilmiştir.

Tablo 1: Yaklaşımlara göre okulun amaçları

FELSEFİ YAKLAŞIM	OKULUN AMAÇLARI
HÜMANİZM	Dünya değişmez, okulun amacı değişmeyen evrensel gerçekleri aktarmak ve zihinleri geliştirmektir.
VAROLUŞÇULUK	Dünya yavaş yavaş gelişmektedir ve değişmektedir. Okulun amacı varolan kültürel öğeleri aktarmak ve tarih tarafından oluşturulan her şeyin tanınmasını sağlamaktır.
TOPLUMSAL GERÇEKÇİLİK	Okulun amacı mevcut olan düşüncelerin ve değerlerin öğrencilere aktarıldığından emin olmak, öğrencilere topluma uyumda yardımcı olmaktır. Şu anki toplum öğretim programlarının kaynağıdır.
DENEYSELÇİLİK	Değişme kaçınılmazdır. Okulun amacı problem çözebilecek eleştirel düşünen bireyler yetiştirmektir.
YENİDEN YAPILANMACILIK	Değişme kaçınılmazdır. Okulun amacı gelecekteki toplumun neler istediğine karar vererek, öğrencileri toplumu gelecekteki duruma dönüştürebilecek şekilde hazırlamaktır.

Kaynak: Pehlivan, İ. Alternatif okullar: (2002). (s.4)

Hızlı değişimlerin yaşandığı günümüzde tüm alanları etkilediği gibi eğitim alanını ve eğitim kurumlarını etkileyen bazı kavramlar ön plana çıkmıştır. Bu kavramlardan sıklıkla kullanılan bazıları aşağıda kısaca tanımlanmaktadır.

Vizyon: Kavramın terim karşılığı “görmek”tir. Vizyon, gelecekte ulaşılacak istenen hedeflerin gerçeğe uygun düşlerini kurabilmek, gelecekle ilgili kararlar almaktır. Önemli olan, insanın bu düşlerini eylem ve etkinliklerinde itici bir güç olarak kullanabilmesidir. Bir bakıma vizyon, kendi geleceğini yaratmaktır. Bu anlamda vizyon bugünü yarma bağlayan entelektüel bir köprüdür. İnsan düşünce ve eylemleriyle kendi geleceğini biçimlendirebileceğine inandığında vizyon güç kazanır. Vizyon kavramı doğası gereği hayal kavramını çağrıştırabilir hatta onun yerine kullanılabilir. Ancak böyle bir eşleştirme doğru değildir. Beş yaşındaki bir çocuğa “büyüyünce ne olmak istiyorsun?” diye sorulduğunda muhtemel cevaplardan bazıları; itfayeci, polis, doktor vb. yanıtlardır. Çocuğun bu cevabı “hayal” ile tanımlanabilir. Diğer taraftan lise son sınıfta okuyan ve gelecekte doktor olmak için sınavlara hazırlanan bir öğrencinin durumu ise vizyon ile açıklanabilir. Her iki örnek arasındaki temel farklılık ifade edilen hedef için bugün bir şeylerin yapılıyor olmasıdır. Hayatın içinde birey kendine örneğin; 3, 5, 10, 20 yıl sonra nerede, ne yapıyor olarak bulmak isteyip istemediğini sormalı ve verdiği yanıtlara uygun olarak da yapması gerekenleri listeleterek yapmaya başlaması gereklidir. Böyle bir davranış örüntüsü vizyon kavramının somutlaştırılmış hali olarak değerlendirilebilir.

Bireylerin vizyonları gibi kurum ve kuruluşlarında vizyonları vardır. Örneğin Gazi Üniversitesi vizyonunu “*Türkçe eğitimi esas alan Gazi Üniversitesinin vizyonu; bilim ve teknolojiye sanat ve spora kadar uzanan geniş bir yelpazede özgün araştırmaları, üst düzey eğitimi, yaratıcı faaliyetleri ve topluma hizmeti ile ulusal ve uluslararası düzeyde saygın ve lider bir üniversite olmaktır.*” biçiminde tanımlamaktadır.

Değer: Belirli bir davranış biçiminin ya da durumun bireysel veya toplumsal karşıt/farklı bir davranış biçimi ya da duruma tercih edilmesine ilişkin sürekliliği olan bir inançtır. Değerler; hoşgörü, inançlara saygı, dürüstlük, yardımseverlik, öz denetim, bağımsızlık, mutluluk, rahat yaşam, barış, güvenlik, sosyal tanınma, temizlik, sevgi, bilgelik gibi inançlar olarak tanımlanabilir.

Örneğin; Gazi Üniversitesi kurumsal değerlerini, “Cumhuriyetimizin temel ilkelerini esas alarak,

- *Bilimin önderliğine inanmış, yaratıcılığı ve özgün düşüncesi yücelten,*
- *Her türlü görüş ve düşüncenin barış ve hoşgörü içinde dile getirilebildiği, özgür, çok sesli, adil ve şeffaf, Akademik ve etik değerlere sahip,*
- *Eğitimin toplumsal gelişmeye öncülük ettiğine inanan,*
- *Çalışanlarının memnuniyetini sağlayan ve mensubu olmakla gurur duyulan,*
- *Çevreye saygılı ve sosyal sorumluluğunun bilincinde olan bir kurumdur.”* olarak tanımlamaktadır.

Misyon: Kelime olarak misyon bir kişi, topluluk ya da bir kurumun üstlendiği kendine özgü, özel görev anlamına gelmektedir. Bir kurumun misyonu onu diğer kurumlardan ayıran özelliğidir. Bir kurumun misyonu o kurumun varlık nedenini, ne yaptığını ve gelecekte ne yapmak istediğini ifade etmektedir. Örneğin Gazi Üniversitesi misyonunu “Üniversitemiz Gazi’nin adını taşımanın ve Cumhuriyetin öncü öğretmenlerini yetiştiren ilk öğretim kurumunu bünyesinde barındırmanın onuruyla; araştırmacı, sorgulayıcı, çözümleyici düşünce yapısında, değişen dünya koşullarında topluma liderlik yapabilecek, insani değerlere saygılı bireyler yetiştirmeyi, bilgiye ulaşarak, bilgiyi üreterek, paylaşarak ve hayata dönüştürerek toplumun yaşam boyu eğitim ve gelişme sürecine katkıda bulunmayı görev edinmiştir.” biçiminde ifade etmektedir.

Paradigmada Değişim

Paradigma; genel anlamıyla, belli zaman diliminde bir grubun ya da topluluğun düşünme ve davranma biçimlerini belirleyen dünya görüşü olarak tanımlanabilir. Her bir paradigma bir alandaki sorunların çözümüne yönelik yanıtlar üretir.

Bilim, kontrol edebildiği değişkenleri kullanarak kontrol edemediklerini anlama, açıklama ve kontrol altına alabilme çabasıdır. Bilginin karmaşıklığı ve bu karmaşıklığı giderebilme çabasının bir sonucu olarak çeşitli bilim dalları doğmuştur. Yeni bilim dalları arasında sayılabilecek eğitim bilimleri, sosyal bilimlerin uygulamalı bir alanıdır. Uygulamalı bilim, kamusal yararı fazla olan bir ürün veya hizmet geliştirmeye yönelik bil-

giye ulaşmaktır. Eğitim bilimleri, sosyal bilimlerin alt kategorilerinden biri olarak yerini almaktadır. Uzun bir dönem sosyal bilimler fen bilimlerinin pozitivist/akılcı paradigması etkisinde kalmıştır.

Pozitivist paradigma, doğa bilimlerinin yöntemsel süreçlerinin sosyal bilimlere uygulanabileceğini kabul eden bir bilimsel yaklaşımdır. Pozitivizme göre, olayların nedenleri vardır ve bunlar anlaşılabilir. Bilgi elde etmenin yolu deneyimdir. Pozitivizm, sosyolojik olay ve olguları anlamanın yolunun akıl ve mantığın birlikte kullanılmasıyla mümkün olabileceğini savunmaktadır. Bu süreçte gözlem önemli yer tutmaktadır.

Genel olarak sosyal bilimlerin, fen bilimlerinin etkisi altında kaldığından söz edilebilir. Sosyal bilimlerin fen bilimlerinin pozitivist paradigması etkisinde kalmasının nedenlerinden biri olarak, sosyal bilimlere öncülük edenlerin fen bilimlerine özgü pozitivist paradigmanın hâkim olduğu eğitim sistemlerinde yetişmiş olmaları gösterilebilir. Diğer bir neden ise, uzun bir dönem pozitivist paradigmanın karşısında alternatif bir paradigmanın bulunmamasıdır. Böylece belli bir dönem sosyal bilimlerin alanlarındaki konulara ilişkin çalışmalar genellikle ve yoğun biçimde fen bilimlerinin ilke ve yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir.

Sosyal bilim alanlarındaki olay ve olguları açıklayabilmek, fen bilimlerinin, özellikle düzenlenmiş laboratuvar ortamlarında gerçekleştirdikleri çalışmalar gibi mümkün olamamaktadır. Çünkü sosyal bilimlerin konu alanlarında her şey birbiriyle ilişkili, birbirini etkileyen karmaşık özellikler göstermektedir. Bu anlamda sosyal bilimlerin kendi çalışma alanlarına uygun yöntem ve teknikler bulmak, denemek ve uygulamak durumunda kalmıştır. Sosyal bilimlerle fen bilimleri karşılaştırıldığında hemen fark edilebilen ve en temel fark olarak tanımlanabilecek olgunun sosyal bilimlerin çalışma alanının merkezinde “insan”ın olması olarak düşünülebilir. Sosyal bilimlerin alanında özellikle son 20-30 yılda yukarıda belirtilen gerekçelere dayalı olarak pozitivist paradigmaya karşı pozitivist ötesi ya da yorumlayıcı paradigma adı verilen düşünce sistemi ağırlık kazanmaktadır. Genel olarak yorumlayıcı paradigmada görecelik, durumsallık, dil, kültür, yerellik kavramları ve dinamikleri vurgulanmakta ve araştırmalarda dikkate alınmaktadır.

Pozitivist/Akılcı paradigma ile pozitivist ötesi/yorumlayıcı paradigmanın özellikleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Akılcı paradigma ile yorumlayıcı paradigmanın özellikleri

Pozitivist-Akılcı Paradigma	Pozitivist Ötesi / Yorumlayıcı Paradigma
1. Gerçeklik basittir: Evren etkileşimsiz, kendi içinde tekdüze, farklı ve kendine özgü sistemlerin bir toplamıdır. Bir şey parçalarının toplamıdır.. 2. Hiyerarşi düzenin ilkesidir: Sistemler en basitten en karmaşığa kadar hiyerarşik bir sırada sınıflandırılabilir. 3. Evren mekaniktir: Evren saat gibi çalışan mekanik bir obje ya da bir makinedir. Enerjisi bitinceye kadar belli bir düzende devinmesini sürdürür. 4. Gelecek ve yön belirlidir: Eğer evren saat ya da makine gibi çalışan bir olgu ise, evrenin geleceği matematiksel model ve hesaplama gücü ile en kesin biçimiyle önceden kestirilebilir.	1. Gerçek karmaşıktır: Değişkenlik, çeşitlilik ve karşılıklı etkileşim bütün sistem ve olguların doğal özelliğidir. Her sistem kendine özgü özellikler geliştirir. 2. Heterarşi düzendir: Sistemler, hiyerarşik ve piramitsel değil, aksine önceden kestirilemez karşılıklı sınırlılık, etkileşim ve hareketlerle belirlenen heterarşik düzendedir. 3. Evren holografiktir: Evren, bileşenlerinin ayrıştırılıp tekrar tersi bir süreçle yerlerine yerleştirildiği mekanik bir biçimde anlaşılamaz. Her şey bir biriyle ilintilidir, her parça bütünün bilgisini taşır. 4. Gelecek ve yön belirsizdir: Olasılıklar bilinebilir. Ancak kesin sonuçlar kestirilemez; geleceğin muğlaklığı doğanın koşuludur.
5. Nedensellik ilişkisi: Newtoncu evrende parçalar arasında nedensellik ilişkisi biliniyorsa, bu ilişkinin sonuçları da açıklanabilir.	5. İlişkiler doğrusal değildir ve karşılıklı nedensellik vardır: A, B'ye neden olmak yerine belki A ve B karşılıklı etkileşerek birlikte evrimleşir ve değişir.
6. Değişim niceliksel ve birikim şeklindedir: Sistemler birikim yoluyla gelişir, değişim sisteme bir yeni parça ya da boyut ekler. Niteliksel veya sıçramalı değişim çok seyrektrir.	6. Değişim morfogenetiktir: Düzen düzensizlikten doğabilir. Sistemler, niceliksel olmaktan ziyade niteliksel değişime yol açacak şekilde, çeşitli açık, karmaşık, karşılıklı nedensel ve belirsizdir.
7. Nesnellik zorunluluktur: Bilme akıl yoluyla anlamayla olasıdır ve bu süreçte gözlemci ile gözlenen kesin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır.	7. Gözlemci belli bir perspektife sahip katılımcıdır: Gözlemci, gözlenenden soyutlanmış ve mesafeli değildir. Nesnellik diye bir şey yok, perspektif vardır.

Kaynak: Şimşek, H. 21. yüzyılın eşliğinde paradigmlar savaşı, Kaostaki Türkiye (1997).

Geleneksel ve Çağdaş Yaklaşım

Bilimsel alt yapıdan çok geleneklere bağlı kalınarak ve onların üzerine kurgulanmış yapılar geleneksel yaklaşım olarak adlandırılır. Geleneksel yapıya göre şekillenmiş bir eğitimde bilgi akışı öğretmenden öğrenciye doğrudur ve genel kabul öğretmenin öğrenciden çok daha fazla şey bildiği yönündedir. Geleneksel yaklaşımda öğretilecek bilgilerin neler olduğu bilgiye daha çok sahip olduğuna inanılan öğretmen tarafından belirlenir. Geleneksel yapıda öğrenciler edildendir, durumdan etkilenendir ya da başka bir ifadeyle pasif durumdadır. Bu yaklaşımda okulun tek işlevi öğretim olarak algılanmaktadır.

Geleneksel yaklaşıma göre okullar bir şeyin sonu olarak değerlendirilmektedir. Her hangi bir okul düzeyi gerekli eğitim-öğretim etkinliklerinin öğretilmesi ile biter ve ardından eğer kişi devam etmek isterse bir başka eğitim düzeyi başlar. Eğer birey eğitim-öğretimine devam etmek istemezse onun için eğitim-öğretim sona ermiştir. Bu anlayış gelişerek öğretmen, doktor, avukat, mühendis gibi bir meslekte olanlar için artık eğitim-öğretim etkinliklerinin gereksizliğine kadar uzanabilmektedir. Çünkü bu ve buna benzer meslek sahibi birey için en üst okullar bitmiş, diploma alınmıştır.

Eğitim bilimleri alanlarında yapılan çalışmalar geleneksel yaklaşımla yapılandırılmış sistemlerin günümüzdeki ve gelecekteki ihtiyaçları karşılama konusunda yetersizliğini ortaya koymaktadır. Geleneksel yaklaşım yerini çağdaş yaklaşıma bırakmıştır.

Çağdaş yaklaşımda eğitim olgusu öğretimin önüne geçmekte, öğretmeni değil öğrenciyi merkeze almaktadır. Öğrenci sınıf ve laboratuardaki etkinliklerin odağındadır. Böylece işlenen konu ikinci derecede öneme sahiptir. Öğrenci, sağlam bir kavram ve kurallar temeline sahip olduğunda yeni edindiği bilgileri her zaman bu temel kavram ve ilkeler çerçevesinde özümseyerek, yaşam boyu öğrenmeye katılmış olacaktır. Öğrencinin merkeze alındığı bu yaklaşımda öğrenci, bir taraftan kendini tanıma olanağı bularak, bireysel özelliklerinin farkına varır ve işbirliği ile çalışma becerisi kazanmakta, diğer taraftan ise; eleştirel düşünme beceri ve alışkanlığı kazanırken, etkili iletişim becerilerini geliştirmektedir.

Çağdaş yaklaşım, bilgi toplumunun gerekliliklerini dikkate alır ve bu yaklaşımda eğitim-öğretim okulun bitmesi, diploma alınmasıyla bitmez, yaşam boyun devam etmelidir.

Çünkü öğrenme belli sürelerle ve belli eğitim-öğretim programları ile sınırlandırılmaz. Bu anlamda bitmiş eğitim değil sürekli eğitim ve sürekli öğrenme söz konusudur.

Okula Karşı Eleştiriler

OKULA KARŞI ELEŞTİRİLER

- *Anarşist bilgi kuramı*
- *Okulsuz toplum*
- *Ezilenlerin pedagojisi*
- *Zorunlu eğitime hayır*
- *Özgür okul*

Genelde eğitime özelde ise okula yönelik eleştirilerden söz edilebilir. Bunlardan bazılarının “anarşist bilgi kuramı”, “okulsuz toplum”, “ezilenlerin pedagojisi”, “zorunlu eğitime hayır” “özgür okul” olduğu söylenebilir. Belirtilen bu eleştirilerin kısa açıklamaları aşağıda verilmektedir.

a. Anarşist bilgi kuramı: Geleneksel ve çağdaş eğitime karşı bazı eleştirilerde bulunan, bu kuramın sahibi Felsefeci P. Feyerabend’e göre bilimsel bilgi üretimi işi bilim insanlarının tek elinde değildir. Ona göre herhangi bir özelliği bulunmayan sıradan insanlarda bilimsel araştırma süreçlerine katılabilir. Bu kuram göre, çağdaş eğitimde büyükler çocuklara uzman kişiler olarak tanıtılır ve çocuklardan büyükleri dinlemeleri, onları taklit etmeleri beklenir. Feyerabend, özellikle öğretmenlerin mutlak bilgili ve örnek insanlar olarak öğrencilere tanıtıldığı bu sistemde öğrencilerin kendilerini geliştirmelerinin mümkün olmayacağı eleştirisinde bulunmaktadır.

b. Okulsuz toplum: Ivan Illich’e göre okul ideolojik eğitim yapan bir kurumdur ve ortadan kaldırılmalıdır. Çünkü okul, insanları kategorilere ayıran ve toplumda var olan eşitsizlikleri yeniden şekillendirerek kategoriler arasındaki eşitsizliği arttırmaktadır. Okulun yerine “öğrenim ağları” kurulmalıdır. Okulsuz toplum görüşüne göre bireyin öğrenmelerinin büyük çoğunluğu okulda değil, okul dışında gerçekleşmektedir. Bu görüşe göre okul yalnızca diploma veren bir yer olarak tanımlanmaktadır.

c. Ezilenlerin pedagojisi: Paulo Freire’ye göre okulda öğretmenler gerçekte ilişkili olmayan bilgileri öğrencilere yüklemektedir. Çünkü öğretmen her şeyi bilen, kuralları belirleyen ve konuyu anlatan kişidir, öğrenci ise yalnızca öğretmeni dinleyen biridir. Oysa bu görüşe göre, öğretmen-öğrenci ayrımı yapılmamalı, her ikisi de hem öğrenci hem de öğretmen olarak algılanmalı ve bir şeyleri birlikte öğrenmelidir.

d. Zorunlu eğitime hayır: Katherine Bakker Fransız eğitim sistemini eleştirerek okulu aşırı disiplin uygulanan bir cezaevine benzetmektedir. Okul, toplumdaki var olan kültürü öğrencilere aktararak öğrencilerin aslında otoriteye karşı itaat-

lerini sağlamaktadır. Bakker’de Ivan Illich gibi okulun diploma veren bir yer olduğunu vurgulamakta ve bireylerin öğrendiği bilgilere aslında okulda değil yaşamın içinde ulaştığını ifade etmektedir.

e.Özgür okul: Bu düşünce sistemine göre okulda her türlü karar öğrenciler tarafından verilmeli, okulda tam bir demokrasi uygulanmalı ve öğretmen sadece yol gösterici olmalıdır.

Küreselleşme ve Etkileri

Küreselleşmenin ne olduğunu ya da ne olmadığını tanımlamak oldukça güçtür. Literatürde (alan yazın) pek çok tanım olmasına rağmen ilgili tüm taraflarca kabul görmüş tek bir tanımdan söz etmek zordur. Sonuçları bakımından küreselleşmenin dünyada neredeyse tek ve ulaşılabilir bir pazar oluşturduğundan söz edilebilir. Ülsever küreselleşmenin etkileri konusunda biraz abartılmış gibi de görünse dünyada yaşanan bir gerçeği ilginç bir örnekle açıklamaktadır.

“Dünya büyük bir köye dönüştü.”

ifadesini nasıl yorumluyorsunuz?

“Anadolu’da ücra bir kasabayı düşünün. (...) kasabaya büyük zorlukla üniversite okuduktan sonra çocuk geliyor; kasabanın milletvekilinden de hamilimdir diye kartını cebine koymuş. Kasabanın tek fabrikasına gidiyor, patronun önüne çıkıyor diyor ki beni işle al, 350 dolara çalışmaya hazırım. Bak diplomam da burada, okulu da bitirmişim. Patron da ona diyor ki vallahi ben bu işlere artık karışmıyorum; insan kaynakları diye bir departman var. Onlar uluslararası standart testleri takip ediyorlar, şimdi meğersem her meslek sahibi, kendi evinde parasını yatırıp belirli saatte iktisattan, mühendisliğe kadar her işte her dalda standart bir puan alabilmek için sınava giriyor. O çalışma yılı tecrübesiyle bir kat sayıyla çarpıldıktan sonra kişinin ana puanı ortaya çıkıyor. Biz artık bundan sonra adamın diplomasını bile sormuyoruz. Sadece o puana göre insan alacağız. E n’oldu? Valla Afrikalı bir siyah çok iyi bir puan tutturdu. Sen 350 dolar istiyorsun, o 250 dolara geldi çalışmaya başladı. Ama dilimiz aynı değil. Ya biliyorum 25 dolara benim cebime bir alet koydular. Ben Türkçe konuşuyorum, o kendi dilinde anlıyor, o kendi dilinde konuşuyor, ben Türkçe anlıyorum. Şimdi geçenlerde onu kooperatife üye yaptık, niyetim bir de kız bulacağım ona. Ondan sonra da geriye bir tek onu beyaza boyamak kalıyor. Yoksa ondan sonra fark yok.”

Kaynak: Ülsever, C. 80. yıl uluslararası eğitim forumu eğitim hakkı ve gelecek perspektifleri, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara. (2008).

Küreselleşme ve bölgeleşmenin etkileri ile eğitim günümüzde ulusların dışına taşarak uluslararası konuların arasında yer almaktadır. Bunun örnekleri olarak Avrupa Birliği (AB) süreciyle birlikte Avrupa Eğitim Programı (SOCRATES), üniversite öğrencilerinin uluslararası hareketliliğini düzenleyen ERASMUS ve AB Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci) verilebilir.

Ulusal eğitim sistemleri, küreselleşme karşısında eğitim programlarını ve örgütsel yapılarını dünyadaki düzenlemelere paralel olarak yeniden düzenlemek durumundadırlar. Çünkü küreselleşmenin etkileri ve sonuçlarından biri dünyadaki eğitim sistemlerinin standartlaşmaya zorlanmasıdır.

Küreselleşmenin ekonomik, kültürel, siyasal ve sosyal alanlarda etkili değişimlere yol açtığından söz edilebilir.

a. Ekonomik alanda yeni üretim biçimleri ortaya çıkmıştır. Tüketici tercihleri değişmiş, mal ve hizmetlerin kalitesine yönelik çalışmalar önemli sayılmış, mal ve hizmetler ulusal sınırların dışına çıkarak uluslar arası pazarda sunulmaya başlanmıştır.

b. Kültürel alanda özellikle teknoloji üreten devletlerin kültürel değerleri bu teknolojileri satın alan ya da kullanan ulusları etkilemektedir. Böylece bazı uluslar kendilerine özgü bir takım kültürel değerleri yaşatamamakta ve dünya ortak kültürel dinamiklerin paydasında farklı kültürel renklerini kaybetmeyle karşı karşıya kalmaktadır.

c. Siyasal alanda temel hak ve özgürlüklere paralel olarak bireysellik ön plana çıkmakta ve bu durum bir yönüyle ulus devletlerinin tercihlerini etkilemektedir.

d. Sosyal alanda ise toplumsal yapı ve ilişkiler yeniden şekillenmektedir. Ahlak, güven, sorumluluk gibi bazı temel değerlerin değişmesi, sivil toplum örgütlerinin oluşması ile yeni yapılanmalar yaşanmaktadır.

YENİ YÜZYILDA YENİ EĞİLİMLER

Eğitime Daha da Önce Başlangıç (Okul Öncesi Eğitim)

Sanayileşme, köyden kente göç, büyük aileden çekirdek aile tipine geçiş, ekonomik sorunlar vb. pek çok nedenle kadın ve erkeğin rollerinde, sorumluluklarında değişimler yaşanmıştır. Bir taraftan eskiye oranla kadınların iş ve çalışma yaşamına aktif katılımları diğer taraftan yeni yüzyılda ihtiyaç duyulan insan profilinin değişmesiyle okul öncesi eğitim kurumlarına eskiden

olduğunda çok daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bunlar bireyin eğitim sürecine başlangıç zamanı değişmiştir. Önceleri bireyin 6-7 yaşına kadar okul için beklemesi gerekliliği düşünülürken yaşam koşullarının da değişim göstermesi etkisiyle bu yaş daha da aşağılara çekilmek durumunda kalmıştır. Hatta bireyin dünyaya gelmesiyle bu sürecin başlaması gerektiği yönünde görüşler ağırlık kazanmaktadır.

Yapılan çalışmalar bireyin bilişsel, sosyal, bedensel ve duygusal gelişiminin büyük bir bölümünü ilk 6 yıl içinde tamamlandığından söz etmektedir. Oysa genelde eğitim sistemleri öğrenciyi 6-7 yaşlarda okula kabul etmekteydi. Okul öncesi eğitim kurumlarının gelişmesi ve yaygınlaştırılması gelecek yüz yılın zorunlulukları arasındadır.

Okul öncesi eğitim ile çocuğun zorunlu eğitim başlangıç yaşına kadar olan sürede, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri dikkate alınarak, fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerinin sağlanması amaçlamaktadır.

Demokrasi ve Eğitim

Tarihsel olarak demokrasi kavramının Eski Yunan'a kadar uzandığı söylenebilir. Demokrasi egemenlik ve iktidar anlamına gelen iki kavramın bir araya gelmesinden oluşmaktadır.

Toplumu oluşturan insanlara bir arada sağlıklı ve güvenli yaşama olanağı sağlaması bakımından demokrasi neredeyse tüm toplumlar tarafından kabul görmektedir. Temelde demokrasi siyasal bir yönetim biçimidir. En genel ifade ile halkın kendi kendini yönetmesi biçiminde ifade edilmiştir. Ancak bu tanımlamanın oldukça sığ bir tanım olduğu söylenebilir. Halk kendi kendini nasıl bir yolla, nasıl bir mekanizma ile hangi kurallara bağlı olarak yönetebilir? Bu sorular yapılan tanımın yetersizliğini kanıtlar niteliktedir. Söz konusu sorulara verilen cevapların çeşitliliği ve karmaşıklığı nedeniyle demokrasi kavramı neredeyse tek başına tanımlanamaz biçime gelmektedir. Çünkü literatürde doğrudan demokrasi, klasik demokrasi, temsili demokrasi, sınırlı oy demokrasisi, genel oy demokrasisi, liberal demokrasi, sosyal demokrasi vb. pek çok demokrasi tanımı ve modeli bulunmaktadır.

Bu tanımların neler olduğundan çok, insanların demokrasi bilinç ve kültürünün arttırılması, bu bilinç ve kültürün bir yaşam biçimine dönüşmesinde eğitimin rolü üzerine etkisinin yeni yüzyılda daha da ön plana çıktığı söylenebilir. Bu anlamda

“Demokrasi esasen ferdidir, bu vasıf vatandaşın hâkimiyete, insan sıfatıyla iştirak etmesidir.”

M. Kemal Atatürk

demokrasi bir yaşama biçimidir. Bu yaşam biçiminin kendine özgü kültüründen söz edilebilir. Demokrasi kültürü, bireyin birlikte yaşadığı diğer bireylere saygı duyması ve kendi özgürlük sınırları ile toplumun diğer üyelerinin özgürlük sınırlarının farkında olarak ilişki-iletişim içinde bulunmasıdır. Demokratik toplumlarda bireyin hak ve özgürlükleri yasayla güvence altına alınmıştır. Birey; seçim ve oy kullanma bilincine sahip, insan haklarına saygı, gerektiğinde yönetime katılma yol ve yöntemlerini kullanabilen, toplum için sorumluluk almaktan kaçınmayan davranışlar sergileyebilmelidir. Böyle bir bireyin yetiştirilmesi eğitim sistemi ve eğitim örgütlerine düşmektedir.

Demokratik toplumlarda eğitim örgütleri tüm yurttaşlara açıktır ve eğitim olanaklarından herkes kendi özellik-yeterlilikleri oranında yararlanabilmelidir. Eğitim sistemleri bireylerin tercihlerine saygı duymalı ve onların kişisel gelişimlerine yardımcı olabilecek etkinlikler planlayıp yürütebilmelidir. Demokrasi ve eğitim ilişkisi kurulurken; demokratik eğitim, demokratik yurttaşlık eğitimi, demokratik okul, demokratik sınıf, demokratik okul yönetimi ve öğrencilerin yönetime katılmaları gibi dinamiklerin ele alınması gerekliliği unutulmamalıdır.

Değerler Eğitimi

Bilgi toplumunda eğitim bir yandan bireylere etkili olma becerileri öğretirken-kazandırırken diğer yandan da değerler yükleme durumundadır. Genel olarak değer, bir nesneye, varlığa ya da etkinliğe, ruhsal, ahlaksal, toplumsal açıdan ya da estetik açıdan tanınan önem ya da üstünlük derecesidir. Felsefe açısından ise değer; birey ya da toplum için nelerin istenen amaç ve nelerin araç olduğunu tanımlayan soyut bir kavramdır. Diğer bir tanımlama ise değeri; bir sosyal grubun veya toplumun varlık, birlik, işleyiş ve devamlılığını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilkeler olarak tanımlamaktadır.

İçinde yaşanan toplumsal, siyasal ve ekonomik koşullar kendi değer yargılarını üreterek toplum üyelerine bunları aktarmaya çalışırlar. Örneğin, geçmişte tarım toplumu, sanayi toplumu kendi değerlerini üreterek aktardığı gibi içinde yaşadığımız bilgi çağı da başta teknolojik değişimler, ardından küreselleşmenin etkileri ile kendi değerlerini oluşturmakta ve

topluma aktarmaktadır. Günümüzde, eskiden getirilen değerlerde köklü değişimlerin meydana geldiği ve yeni değerlerin ortaya çıktığının daha belirgin biçimde fark edildiği bir dönem yaşanmaktadır. Bir taraftan toplumun kendi içinde geliştirdiği değerleri, diğer taraftan diğer toplumların ürettiği değerleri anlama ve tanıma çabası ile birlikte, toplumların bu konudaki rekabeti söz konusudur.

Çevre Bilinci ve Eğitimi

Buzulların erimesi, ormanların yerleşim alanları kurmak için yok edilmesi, tedbirsizlik nedeniyle yanması, çeşitli nedenlerle yaban hayvanlarının azalması, ozon tabakasının delinmesi, suların azalması ve kirlenmesi gibi ekolojik çevreye ilişkin pek çok problemden söz edilebilir.

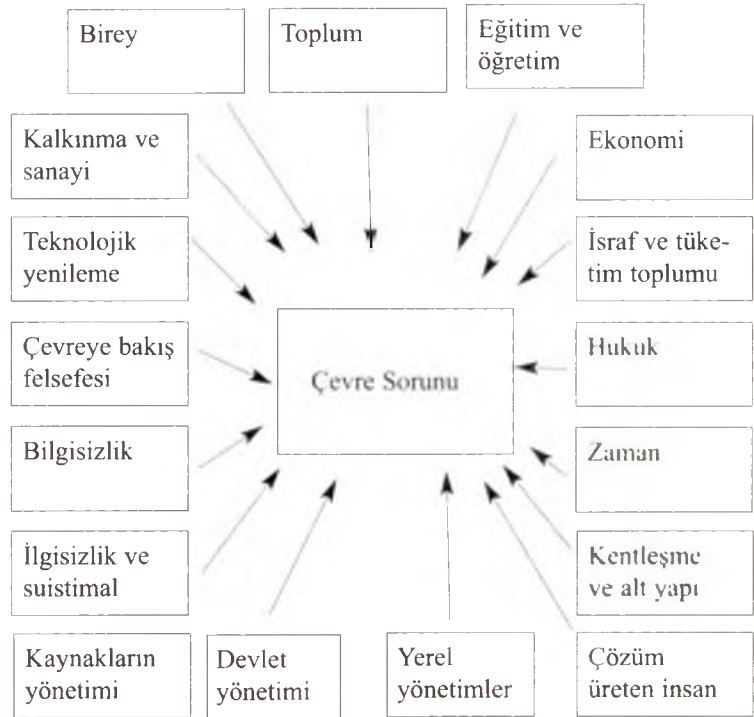
Bir taraftan teknolojiadaki gelişmeler kendini robotlarla, hızlı kara, deniz ve hava yolu araçlarıyla, iletişim ağlarıyla somutlaştırmakta bunlar yeryüzünü, uydularla da atmosferi kocaman bir çöplüğe dönüştürmektedir. Diğer taraftan kentleşme ve onun getirdiği sorunlar insanoğlunun doğal yaşamdan uzaklaşmasını, belki de doğaya karşı giderek duyarsızlaşmasını, doğayı ve doğal yaşamı unutmasını gündeme getirmektedir.

İnsanoğlu ürettikleri ile yaşamını zenginleştirmekte ancak ürettiklerinin olumsuz etkileri ile de yaşam alanını daraltmaktadır. Son yüzyılda çevre kirliliğinin artması, yaşam alanlarını giderek daralması insanları çevreye karşı daha duyarlı olmaya zorlamaktadır. Bu nedenle günümüzde çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunda çeşitli çabaların olduğu söylenebilir. Bu çabaların amacı, insanların daha sağlıklı ve güvenli bir ortamda yaşamasıdır. Çağdaş çevre bilinci, sağlıklı bir çevrede yaşamayı insanların temel haklarından biri olarak kabul etmektedir. Bu hak hem anayasalarda hem de uluslar arası sözleşmelerde ifade edilmektedir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 56. maddesinde "*Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir*" denilmektedir.

Bireylerde çevre bilincinin ve duyarlılığının sağlanması eğitim ile mümkün olabilir. Birey için bu eğitim ailede başlanmalıdır. Bu anlamda çevre ve çevre sorunlarına ilişkin olarak

tüm bireylerin bilinçlendirilmesi gereklidir. Bu durum, çevreye dönük bilgi ve değerlerin okul öncesinden başlayarak, yetişkin eğitime kadar eğitimin her aşamasında aktarılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çevre ve çevre sorunlarına ilişkin dinamiklere bakıldığında konunun çok boyutlu ve karmaşık olduğu gözlenebilir. Aşağıda Şekil 1'de çevre sorunlarının ilişkili olduğu bazı boyutlar gösterilmektedir. Şekil incelenirken her bir dinamğin kendi içinde ve birbirleriyle olan bağları dikkate alınmalıdır.

Şekil 1. Çevre sorununa ilişkili boyutlar

Kaynak: İleri, R. Çevre eğitimi ve çevre eğitimi ve katılımın sağlanması katılımın sağlanması. *Ekoloji Dergisi*, 7(38). 3-9, (1998).

Çevre Eğitimi

- Örgün eğitim
- Yaygın eğitim
- Hizmet içi eğitim

Çevre eğitimi; toplumun tüm kesimlerinde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, aktif olarak katılımın sağlanması ve sorunların çözümünde görev alma olarak tanımlanabilir. Çevre eğitimi; örgün eğitim, yaygın eğitim ve hizmetiçi eğitim olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir.

Örgün eğitim sisteminin içinde yer alan tüm düzeydeki kullarda (okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim) ders içeriklerinde insan ve çevre ilişkileri, doğal kaynaklar ve bunların kullanımı ile ilişkili konulara yer verilerek çevreye duyarlı ve olumlu davranışlar kazanmış bireyler yetiştirmek amaçlanabilir.

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitimin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu idemelerden çıkmış fertlere gerekli bilgi, beceri ve davranışları ıztandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında onların ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve iltürel gelişmeler sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde ıyat boyu yapılan eğitim-öğretim-rehberlik ve uygulama aliyetlerinin tümüdür. Yaygın eğitim ağları ile bireylere çevre ilişkisi yeni bilgi ve davranışlar kazandırılabilir. Yaygın eğitim projeleri ile kentsel ve kırsal kamuoyu bilinçlendirilebilir.

Hizmet içi eğitim ise kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör kuruluşlarının kendi bünyelerinde yürüttükleri eğitim faaliyetleri olarak tanımlanabilir. Buralarda gerçekleştirilecek çevre ve çevre sorunlarına yönelik etkinlikler bu bilincin ve duyarlılığın artmasını sağlamaktadır. Günümüzde kurum ve kuruluşlar için çevre sorunlarıyla ilgilenmek sosyal sorumluluk kapsamında da ele alınmaktadır.

Yaşam Boyu Öğrenme

Günümüz eğitim kavramlarının içinde belki de en popüler olanlardan biri yaşam boyu öğrenmedir. Aslında çok da yeni olmayan yaşam boyu öğrenme kavramının literatürde; yaşam boyu eğitim, yetişkin eğitimi, sürekli eğitim, sürekli mesleki eğitim, meslekte eğitim gibi eğitime ilişkin bazı kavramlar ile benzer şekilde ve anlamda kullanıldığından söz edilebilir. Yaşam boyu öğrenmenin bilmek için öğrenme, yapmak için öğrenme, birlikte yaşamayı öğrenme ve birey olmayı öğrenme olmak üzere dört temel üzerine kurgulandığından söz edilebilir.

Bilgi, 2-3 yılda neredeyse ikiye katlanmaktadır. ABD'de yapılan bir araştırmada, yüksek öğretimde kazanılan bilgilerin yarısının 6 yıl içinde geçerliliğini yitirdiği saptanmıştır. Hemen hemen tüm meslek alanlarındaki bilgilerin hızla değişmesi ya da sürekli değişim, sürekli gelişmeler, ilgili meslek sahiplerinin (öğretmenler, doktorları, ekonomistler, mühendisler vb.) kendi uzmanlık alanlarıyla ilgi gelişmeleri yakından izlemelerini zorunlu kıl-

“Son yılların klişe lafları içinde doğru olan biri varsa, o da eğitimin yaşam boyu sürmesi gerektiğidir.”

Howard Gardner

maktadır. Alan uzmanlarının söz konusu gelişmeleri izleyebilmek adına bireysel olarak akademik yayınları izleme, kongre-konferanslara katılma, özel ders ya da kurs alma gibi çeşitli yollara başvurdıkları söylenebilir. Bu tür bireysel çabaları örgütsel (kurumsal) düzeyde yeterli olmadığının fark edilmesiyle örgütlerin kendi içlerinde sürekli eğitim merkezleri kurma yoluna gittikleri gözlenmektedir.

Eğitim dünyasının yaşayan en önemli kuramcılarından biri olarak kabul edilen Gardner'ın *“son yılların klişe lafları içinde doğru olan biri varsa, o da eğitimin yaşam boyu sürmesi gerektiğidir”* ifadesi sürekli eğitim ve yaşam boyu öğrenme konusunun önemini ifade etmesi açısından dikkate değerdir. Diğer taraftan Gardner dünyanın büyük bir bölümünde eğitimin, insanları içinde yaşanan yüzyıla ve geleceğe hazırlayamadığını, aslında onları 19. yüzyılın tarım yaşamına ve 20. yüzyılın endüstriyel yaşamına hazırladığını vurgulamaktadır. Yaşam boyu öğrenme süreci içinde eğitim sisteminde;

- Eğitim programlarının esnekliğinin sağlanması,
- Öğrenimin kişisel özelliklere uygun hale getirilmesi,
- Bilgi teknolojilerinin etkin kullanımı ve yaygınlaştırılması,
- Meslekî ve teknik eğitimin yeni teknolojileri izleyecek biçimde güçlendirilmesi,
- Sorunların çözümünde eğitimle ilgili tüm tarafların iş birliğinin sağlanması gereği, yaygın şekilde kabul görmektedir.

Eğitim programlarının esnekliği, ders içeriklerinin birbirleriyle ilişkilendirilmesinden, programlar arası geçiş olanaklarının sağlanmasına kadar pek çok özelliği içinde barındırabilir. Öğrenimin kişisel özelliklere uygun hale getirilmesi ise bireyselleştirilmiş öğretim programı kavramının gelişmesine neden olmaktadır. Bireyselleştirilmiş öğretim, bireysel farklılıkları dikkate alarak, her bir öğrenciye kendi ilgi, yetenek, vb. özellikleri ölçüsünde gelişme ve ilerleme olanağı sağlayan öğretim biçimi olarak tanımlanabilir. Bireyselleştirilmiş öğretimde araç-gereçlerin öğrencilerin yetenek ve ilgisine uygun olarak hazırlanıp kullanılması önemlidir.

Yeni yüzyılda, bireyin kendi kendine araştırma yapması, karşılaştığı problemlerle başa çıkabilmesi, işbirliğine açık olması ve sorumluluk alabilmesi için eğitim anlayışının da bu ihtiyaçlara cevap verebilir biçimde yeniden düzenlenmesi gerekliliği orta çıkmıştır. Bu amaçla eğitim bilimleri alanında

yapılan pek çok çalışma ve bu çalışmaların birer sonucu olarak bazı öğrenme yöntemlerinin ön plana çıktığı ve bunların öğretim programlarını etkilediği söylenebilir. Bunlardan bazıları; beyin temelli öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, probleme dayalı öğrenme, proje tabanlı öğrenme, çoklu zekâ kuramı olarak sıralanabilir.

Beyin Temelli Öğrenme: Beyin temelli öğretimin temel amacı; öğrenenler için, hayatla iç içe, zengin tecrübelerin tasarlanması, uyumlu biçimde uygulanması ve öğrenci tecrübelerinin anlamın özünü kavrayacak şekilde işleyişinin sağlanmasıdır.

Beyin temelli öğrenmede öğrencilere etkinlikler ve projeler için seçenek verilmektedir. Öğretim yöntemleri yaşamla iç içe ve bütünleştirilmiştir. Beyin temelli öğrenme, içeriğin zorlayıcı olmasına karşın, öğrencilere eğlenceli bir tecrübe ve içsel kaynaklı bir güdülenme sağlamaktadır. Beyin temelli öğrenme öğrenen kişiyi zekâ, yaratıcılık, duygu ve fizyolojisi ile bir bütün olarak ele alır. Öğrenenlerin bütün içinde parçaları incelemesine izin verirken bunlar öğrenen için anlamlıdır.

İşbirliğine Dayalı Öğrenme: Literatürde bazı eğitim bilimcilerin işbirliğine dayalı öğrenme ile kubaşık öğrenmeyi aynı anlamda kullandıkları görülmektedir. İşbirliğine dayalı öğrenmede temel özellik bireyin işbirliğine yatkınlığıdır. Bireyin grup çalışmalarına, birlikte iş üretmeye ve sorumluluk almaya yönelik becerileri geliştirilir.

Probleme Dayalı Öğrenme: Bu öğrenme modelinde yeni bilgilerin edinilmesi bir problemin varlığının hissedilmesi ve o problemin tanımlanmasıyla başlamaktadır. Öğrenenlere yaşamlarında karşılaşabilecekleri sorunlar bir senaryo çerçevesinde verilerek bu sorunlara çözümler üretmeleri istenmektedir.

Proje Tabanlı Öğrenme: Tasarı ya da tasarı geliştirme, hayal etme ve planlama anlamına gelen proje üretmenin esas alındığı bu öğrenme modelinde sonuçta öğrenci tarafından üretilmiş bir ürün ortaya çıkması hedeflenmektedir. Proje tabanlı öğrenme bir konunun derinlemesine araştırılmasına dayanmaktadır. Öğretmen öğrencilere rehberlik ve yardım ederek onları yönlendirirken öğrenci kurgulayıcıdır. Proje tabanlı öğrenmenin; yaratıcılık, iş birliği, grup çalışması, sorumluluk, farklı görüşlere saygı, eleştiri, ürün gibi temel kavramları dikkate aldığı söylenebilir. Öğrenciler ya tek başlarına ya da grup çalışmasıyla bu süreçte konuya ilişkin ayrıntılı bilgi toplar ve bu bilgileri düzenlerler.

Çoklu Zekâ Kuramı: Bu kurama göre, zekâ biyopsikolojik potansiyeldir ve problemi çözme yeteneğidir. Çoklu zekâ kuramı, öğrenme modellerden biridir. Bu model, eğitimde yalnızca mantıksal/matematiksel ve sözel zekâyâ odaklanmanın ve onları geliştirmenin doğru olmayacağını vurgulamaktadır.

Gardner, 1983 yılında sözel/dilsel, mantıksal/matematiksel, görsel/uzamsal, müziksel/ritmik, bedensel/kinestetik, kişilerarası ve içsel olmak üzere yedi farklı zekâ alanından tanımlamış ardından 1996 yılında doğa zekası adını verdiği zekâ alanını eklemiş ve daha kaç tane zekâ olabileceği konusunda ise net bir ifade belirtmemiştir. Ona göre bu zekâ alanları her bireyde doğuştan gelmekte, farklı kültürlerde farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir.

Bu zekâ alanları aşağıda özetlenmiştir:

1. Sözel/Dilsel Zekâ; bu alanı baskın kullanan bireyler, konuşarak, işiterek ve kelimeleri görerek en iyi şekilde öğrenirler.

2. Mantıksal/Matematiksel Zekâ; bu zekâ alanı gelişmiş bireyler, sınıflayarak, soyut ilişkiler üzerinde yoğunlaşarak öğrenirler. Mantıksal/matematiksel zekâ, tümevarım ve tümdengelim yoluyla çıkarsamalarda bulunabilmeyi, sayı ve kavramları kullanabilmeyi ve neden-sonuç ilişkilerini kurabilme anlamı taşımaktadır.

3. Görsel/Uzaysal Zekâ; üç boyutlu bir nesnenin şekil ve görüntüsünü hayal edebilme ya da dünyayı doğru algılama ve algılama sonucu gördüklerini yansıtabilme yeteneğidir.

4. Müziksel/Ritmik Zekâ; duyguların aktarımında, müziği algılama ve sunmada müziği bir araç olarak kullanma yeteneği, yani müziğe ve müziksel içeriğe karşı duyarlı olma yeteneğidir.

5. Bedensel/Kinestetik Zekâ; kişinin bedeninin farkında olması ve fiziksel hareketleri ile ilgilidir. Düşünceleri ve duyguları ifade etmede ve problemleri çözmede bedeni kullanma yeteneğidir.

6. Sosyal Zekâ; insanlarla iletişim kurma, diğer bireylerin ruh hallerini, duygularını ve amaçlarını anlama ve davranışlarını yorumlama yeteneği ile ilişkilidir. Sosyal zekâ alanı daha yoğun kullanan bireyler, paylaşımcı ve iş birliği halinde en iyi biçimde öğrenirler.

7. İçsel Zekâ; kişinin kendini tanıması, içsel durumlarının farkında olması, kendisi ile ilgili düşüncelerin ve duyguların farkındalığı vb. özellikleri içerir.

Doğa zekâsı; bu zekâ alanını yoğun kullanan bireyler doğal kaynaklara ve çevreye ilgi duyarlar. Doğaya ve hayvanlara karşı çok meraklıdırlar, açık havada olmaktan hoşlanırlar.

Değişimin Türk Millî Eğitim Sistem'ine Yansımaları

Değişen paradigmaların ve AB uyum sürecinin Türk Millî Eğitim sistemine pek çok yansıması olduğu söylenebilir. Bu kısımda söz konusu bu süreçte ön plana çıkan yaşam boyu öğrenme ile Türkiye'de ilköğretim programlarındaki değişimler özetlenmektedir.

A. Yaşam boyu öğrenme konusundaki yansımalar:

AB çalışma programlarında Lizbon (Mart 2000) ve Stockholm'de (Mart 2001) düzenlenen Konsey toplantılarında yaşam boyu öğrenim konusuna büyük önem verildiği söylenebilir. Yaşam boyu öğrenme konusunun Türk Millî Eğitim Sistemi'ne olan yansımalar incelendiğinde ise konunun Bakanlığın en üst danışma kurulu olarak tanımlanan Şura kararları düzeyinde ele alındığı söylenebilir. Türk Eğitim Sistemi'nde eğitime ilişkin politikaların oluşmasında Millî Eğitim Şuralarının ve şuralarda alınan kararların etkisi önemlidir. Çünkü Şura Türk Millî Eğitim Sistemi'ni geliştirmek, niteliğini yükseltmek için eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder ve gerekli kararları alır.

2006 yılında gerçekleştirilen 17. Millî Eğitim Şurası'nda yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olarak alınan kararların 26 maddede toplandığı gözlenmektedir. Şura kararları arasında yaşam boyu öğrenme konusunun bu denli geniş yer almış olması önemli bir bakış açısını ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu kararlardan bazıları aşağıda maddeler halinde verilmektedir.

1. Yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek, geliştirecek ve yaygınlaştıracak ulusal eğitim politikaları oluşturulmalıdır.

2. Yaşam boyu öğrenmeyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlardan alınan bilgilere dayanarak bir eğitim haritası çıkarılmalı, konuyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

3. Örgün ve yaygın eğitim merkezlerinde düzenlenen eğitim programlarının uluslararası standartlara uygun olmasına dikkat edilmelidir.

4. Yaşam boyu öğrenme etkinlikleri sonucunda, ulusal ve uluslararası standartlarda belgeler düzenlenmelidir.

5. Eğitim, ulusal istihdam politikası ile desteklenerek yapılandırılmalıdır.
6. Yaşam boyu öğrenme konusunda bireyleri bil-
inçlendirmede kitle iletişim araçlarından yararlanılmalıdır.
7. Millî Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler, sosyal
hizmetler ve ilgili gönüllü kuruluşların iş birliği ile sokakta
yaşayan ve çalışan çocukların ailelerine yönelik eğitim, rehabil-
itasyon ve maddi imkânlar sunmayı da içine alan çalışmalar
yapılmalıdır.
8. Küreselleşme ve AB sürecinde yabancı dil öğretimine
önem verilmeli, hızlandırılmış dil öğretim merkezleri, web
destekli öğrenme ortamları aracılığıyla bireylerin en az bir
yabancı dili öğrenmeleri sağlanmalıdır.
9. Yaşam boyu öğrenme, sadece öğrenci ve çalışanlarla
sınırlandırılmamalı, aile eğitimine de önem verilmelidir. Bu
nedenle anne baba okulları açılarak, toplumsal entegrasyonu
sağlayamayan ailelere yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Buna
yönelik var olan programlar akredite edilmeli, bu konuda aile
destek uzmanları yetiştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
10. İnsan hakları, demokrasi ve çevre bilinci oluşturma
eğitimine önem verilmelidir.

B. Yeniden düzenlenen ilköğretim programı konusunda- ki yansımalar:

İlköğretim ve orta öğretim programları tasarımı projesi çerçevesinde Türkiye’de eğitim programları günün ve geleceğin koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı yeni ilköğretim programı adı altında 2005-2006 öğretim yılında yeni programları pilot uygulamalarını gerçekleştirilerek uygulamaya koymuştur. Programların değiştirilme sürecinde önemli görülen genel ve belirgin değişiklikler; yapılandırmacı yaklaşımın temel alınması, aktif öğrenme ve etkinlik tabanlı öğretim stratejisinin kullanılması, ana disiplinler ile ara disiplinler arasında bağlantıların kurulması, sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, ses temelli cümle yöntemi ve bitişik yazının tüm derslerde birinci sınıf-
tan itibaren öğretimini yapılmaması olarak sayılabilir.

Yapılandırmacı yaklaşım: Bu yaklaşıma göre bilgi dışarı-
dan bireye verilen/yüklenen bir şey değildir. Bilgi, bireyin

evresindeki olgu ve olaylarla etkileşme girerek elde ettiği ve kendi zihninde yeniden yapılandırarak, anlamlandırarak çeşelleştirdiği yeniden ürettiği bir şeydir. Bu yeniden üretimde birey ile bilgi arasında güçlü bir bağın oluştuğu söylenebilir.

Aktif öğrenme ve etkinlik tabanlı öğretim stratejisi: Aktif öğrenme ve etkinlik tabanlı öğretim stratejisi sınıf ortamında öğrencilerin en az öğretmen kadar derslere hazırlıklı gelerek, enste aktif olmalarını gerektirmektedir. Çünkü aktif öğrenme; öğrenenin öğrenme sürecinin çeşitli yönleriyle ilgili karar alma süreçlerine katılabildiği, öğrenme sürecinde de zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir.

Ara disiplinler ile ara disiplinler arasında bağlantıların kurulması: Girişimcilik, güvenli yaşam, insan hakları ve vatanışlık, özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışma, sağlık iltirü, spor kültürü ve olimpiik eğitim ve kariyer bilinci gibi her rinin tek bir ders olarak okutulamayacağı fakat sözü edilen nılarda bireylerin bilgi ve ilgilerinin artırılması amacıyla proama ara disiplin olarak eklenmiştir.

Süreçe dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı: eğerlendirme bir öğretim sürecinin olmazsa olmaz parçası olarak düşünülebilir. Süreçe dayalı ölçme yöntemleri, öğrenlere kendi öğrenme biçimlerini ve düşüncelerini analizmelerini sağlamak yoluyla kendine dönük düşünmeyi ve kendini irdelemeyi öğretir. Gözlem formları, çalışma kağıtları, öğrenci görüşleri, anekdot kayıtları, kontrol listeleri ve çeşitli vanterler gibi dokümanlar bulunur. Böylece bir bakıma öğrencinin yaşadığı bir durum kayıt altına alınmış olmaktadır. öyle bir süreçte öğrenciler bir birleriyle kıyaslanamaz/karşılaştırılmaz. Öğrenci, öğrenme sürecinin başlangıcında ve öğrenme sürecindeki kendisi ile karşılaştırılır.

Ses temelli cümle yöntemi: İlköğretimde yeni eğitim programına başlanmadan önce ilk okuma yazma öğretim sürecinde dengeli bir yaklaşım olan cümle yöntemi kullanılmaktadı. Cümle yönteminde “Ali bak, Ali topu tut, İpek ip atla gibi çük cümleler gösterilerek öğrencilerin sırasıyla bu cümledeki kelimelere, hecelere ve harflere odaklanması sağlanmaktadır. Harfleri ve kelimeleri öğrenen öğrencilerden yeni kelime cümleler üretmeleri istenmektedir. Bu süreç öğrencilerin lıcı öğrenme sağlayabilmeleri açısından zor bir süreç olarak ımlanabilir.

Yeni eğitim programları çalışmalar çerçevesinde ses

temelli cümle yönteminin Türkçenin yapısal özelliklerine daha uygun olacağı gerekçesiyle uygulanmaya başlamıştır. Ses temelli cümle yönteminde sesler ön plana çıkmakta ve seslerden sırası ile heceler, kelimeler ve cümleler öğretilmektedir.

Bitişik yazı: Önceden bitişik eğik yazı yalnızca Türkçe dersinde ve ikinci sınıftan itibaren öğretilmekteydi. Yeni program ile bitişik yazı hem tüm derslerde hem de ilköğretimin ilk sınıfından itibaren zorunlu olarak öğretilmektedir.

Yukarıda kısaca tanımlanmaya çalışılan programdaki genel ve belirgin değişikliklerin nasıl sonuçlandığının belirlenmesi sosyal olgularda olduğu gibi zaman gerektiren bir konu olarak görülmelidir. Yapılan tüm değişikliklerin başarılı olup olmadığının test edilmesi, varsa eksikliklerin belirlenmesi ve düzenlenmesi çalışmaları yapılacak değerlendirme çalışmaları ile mümkün olabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aktan, C. C., **Modernite'den Postmodernite'ye Değişim**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003.
- Aktan, C. C., **Modernite'den Postmodernite'ye Değişim**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003.
- Aydın, P. İ., **Alternatif Okullar**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Bacanlı, H., **Gelişim ve Öğrenme**, (Geliştirilmiş 3. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- Balcı, A., **Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem Teknik ve İlkeler)**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1997.
- Balcı, A., **Yeni Paradigmalar Işığında Türkiye Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi ve Yönetimi**, Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları sempozyumu (4-5 Kasım 2006) Bildiriler Kitabı, (s. 248-267). Eğitim Bir Sen, Ankara, 2006.
- Bircan, İ., **Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği ve İstihdam Sorunu**, Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu (22-24 Eylül 2005), Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, 2005.
- Carnoy, M., **Structural Adjustment and the Changing Face of Education**, International Labour Review, 134(6), 653-673, 1995.
- Chubb, E. J., Moe, M. T., **Politics Markets and America's Schools**, The Brookings Institution, Washington, 1990.
- Çağlar, A., **Yirmibirinci Yüzyılda Okulun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimser Bazı Öngörüler** (İçinde: 21. Yüzyılda eğitim ve Türk eğitim sistemi). İstanbul: DEM Yayınları, 2004.
- Çengel, Y., **AB Sürecinde Eğitimin Modern Dünya Standartlarına Çıkarılması**. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları sempozyumu (4-5 Kasım 2006), Bildiriler Kitabı, (s. 194-225). Eğitim Bir Sen, Ankara, 2006.
- DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf> (Ziyaret tarihi:

03.08.2008)

- Drucker, P. F., **Yeni Gerçekler**, (Çev: Birtane Karanakçı) (7. Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 2000.
- Drucker, P. F., **Gelecek İçin Yönetim** (5.Baskı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1998.
- Dursun, D., **Küresel Çağda Eğitim Üzerine Bazı Notlar**. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları sempozyumu (4-5 Kasım 2006), Eğitim Bir Sen, Ankara, 2006.
- Erçetin, Ş. Ş., **İlköğretim Okullarında Yöneticilerin Vizyon Geliştirmeye İlişkin Tutumları**. 21. Yüzyılda Liderlik Sempozyumu. (Haziran 1997) Bildiriler Kitabı, Cilt 1, İstanbul, 1997.
- Erçetin, Ş. Ş., **Örgütsel Zekâ**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- Gardner, H., **Geleceği İnşa Edecek Beş Zihin** (Çev: Filiz Sar, Asiye Hekimoğlu Gül), Optimist Yayınları, İstanbul, 2007.
- Gardner, H., **80. Yıl Uluslararası Eğitim Forumu-Eğitim Hakkı ve Gelecek Perspektifleri**, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, 2008.
- Gürsakal, N., **Sosyal Bilimlerde Karmaşıklık ve Kaos**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.
- Hesapçıoğlu, M., **Postmodern/Küresel Toplumda Eğitim, Okul ve İnsan Hakları** (İçinde: 21. Yüzyılda eğitim ve Türk eğitim sistemi), DEM Yayınları, İstanbul, 2004.
- <http://www.scienceinschool.org/2007/issue5/c21science/> (Ziyaret tarihi: 29.07.2008)
- İleri, R., **Çevre Eğitimi ve Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması Katılımın Sağlanması**. Ekoloji Dergisi, 7(38), 3-9, 1998.
- Kızılcıkelik, S., Erjem, Y., **Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü**, Günay Ofset, Konya, 1992.
- Kindred, W. L., Bagin, D., Gallagher, R. D., **The School and Community Relations**. Prentice-Hall, New Jersey, 1984.
- MEB, **Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği**. Resmi Gazete (8 Eylül 1995).
- MEB, **17. Millî Eğitim Şura Kararları**. http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17_sura/17surakararlari.pdf (Ziyaret tarihi: 29.07.2008).
- Oktay, A., **Yirmibirinci Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim**, (İçinde:21. Yüzyılda eğitim ve Türk eğitim sistemi), DEM Yayınları, İstanbul, 2004.
- Özden, Y., **Öğrenme ve Öğretme** (Geliştirilmiş 5. Baskı), Pegem A Yayınları, Ankara, 2003.
- Schlechty, C. P., **Okulu Yeniden Kurmak** (Çev: Yüksel Özden), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.
- Selçuk, Z., Kayılı, H., Okut, L., **Çoklu Zekâ Uygulamaları**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.
- Selçuk, Z., **Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilen Müfredat Değişimlerinin Eğitim Fakültelerine Yansımaları**, Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılanmanın sonuçları ve Öğretmen yetiştirme Sempozyumu (22-24 Eylül 2005), Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, 2005.

- Serter, N., **21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim**, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1997.
- Sinanoğlu, O., **21. Yüzyılda Bilim, Teknik, Yüksek Öğretim, Araştırma ve İktisadi Gelişmede Gidişat**, T.C. Başbakanlık, DTP Konferanslar Dizisi-III, Ankara, 2000.
- Şimşek, H., **21. Yüzyılın Eşiğinde Paradigmalar Savaşı, Kaostaki Türkiye**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- Şirin, H., **Eğitimin Etki Alanında Sivil Toplum ve Kültürel Değişim**, 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara, Türkiye, 2007.
- Şişman, M., **Öğretmenliğe giriş**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 1999.
- Şişman, M., **Eğitimde Demokrasi ve Sosyal Adalet: Türkiye Eğitim Sisteminin Değişmeyen Miti**. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları sempozyumu (4-5 Kasım 2006) Bildiriler Kitabı, (s. 290-305). Eğitim Bir Sen, Ankara, 2006.
- TİSK, **Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde AB Ülkeleri ve Diğer Aday Ülkeler Karşısında Türkiye'nin Durumu (2) Kıyaslama Raporu**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Ankara, 2006.
- Trigg, R., **Sosyal Bilimleri Anlamak** (Çev:Beyza Sümer, Filiz Ülgüt), Babil Yayınları, İstanbul, 2005.
- Turan, S., **Yarınların Türkiye'si İçin Okulu Yeniden Tasarlamak ve Düşünmek**, Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları sempozyumu (4-5 Kasım 2006) Bildiriler Kitabı, (s. 306-317). Eğitim Bir Sen, Ankara, 2006.
- Ülsever, C., **21.Yüzyılda İnsan Yönetimi**, Om Yayınevi, İstanbul, 2003.
- Ülsever, C., **80. Yıl Uluslararası Eğitim Forumu Eğitim Hakkı ve Gelecek Perspektifleri**, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, 2008.
- Wallerstein, I., **21. Yüzyılda'da Siyaset** (Çev:Taylan Doğan-Ender Abadoğlu), İstanbul: Aram Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- http://www.gazi.edu.tr/misyon_vizyon.php (Sayfa ziyaret tarihi: 1 Temmuz 2010)

D. EĞİTİM BİLİMLERİNDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Yrd. Doç. Dr. Yücel KAYABAŞI

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler yeni bir çağın da başlangıcını oluşturmuştur. Daha çok bilgi çağı olarak ta adlandırılan bu çağın en önemli özelliği, bilimsel bilginin yoğun olarak kullanılması ve maddi ürün yerine bilgi üretiminin önem kazanmasıdır. Gelişen bilim ve teknolojinin yarattığı yeni koşullara ayak uydurabilmek için bir arayış içinde bulunan toplumların hedefi ***bilgi toplumu*** oluşturmaktır.

Öyle ki insanoğlu var oluşundan bu yana bilgiyi üretmekte, bilgiyi kullanmakta ve dağıtmaktadır. Geçmişteki bilginin dağıtımı ile günümüzdeki bilginin dağıtımı arasında farklılıklar göstermektedir. Önceleri bilginin dağıtımı güvercin, duman gibi daha ilkel yollarla yapılırken, günümüzde bu ileri bilgi teknolojiler kullanılarak yapılmaktadır. Eğitim, yaşamımızın her alanında, sosyal bilimlerde, sanayide, tıpta, psikolojide ve diğer bilim dallarının tümünde yer almaktadır. Eğitim, hem beceri kazandıran hem de bilgi aktarılan bir süreçtir ve bu süreçte bilginin dağıtımı temel olmaktadır. Bu nedenle, özellikle bilimsel bilgiye ulaşmada bilimsel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilimsel bilgiler kendilerine özgü nitelikleriyle düzensiz bilgilerden ayrılırlar. Bu nitelikler şöyle sıralanabilir:

1. Bilimsel bilgiler objektiftir, yani nesnel bir niteliğe sahip olup var olduklarını belirler ve kendilerini ortaya koyarlar. Bu bilgiler, bilimlerin ortaya koymuş oldukları bilgiler olup, her yerde ve zamanda aynıdır. Aynı zamanda bilimsel bilgiler, kişilere göre değişmez, herkese göre aynıdır.

2. Bilim, doğa yasalarını araştırır, onları bulur. Bu nedenle de olasılığa yer vermez, yasalar ise, olaylar arasındaki kesin bağları açıklar. Bilimsel bilgiler kesin bilgilerdir. Bu bilgiler dünyanın her yerinde ve aynı koşullar altında aynı sonuçları verirler.

3. Bilimsel bilgiler geneldir. Çünkü bu bilgiler, özel bir olayı değil, aynı cinsten ortaklaşa özelliklere sahip olan olaylar grubunu incelediği için vermiş olduğu bilgilerde geneldir.

4. Bilimsel bilgilerde öngörü vardır. Bilim, deney esaslarına dayanarak olayları incelediğinden hakkında yalnızca formüller kullanılır.

5. Bilimsel bilgiler deneysel yöntemlere dayanır. Deneyden gelmeyen, deneyle açıklanmayan ve de deneye dayanmayan bir bilgi pozitif yönden bilimsel bilgi sayılmaz. Deneyi doğada meydana gelen olayların, yapay ve tarafımızdan hazırlanmış koşullar altında laboratuvarlarda meydana getirilmesi ve incelenmesi demektir.

Bilgi; sistemli bir şekilde herhangi bir iletişim aracıyla başkalarına aktarılan makul bir hükme veya tecrübeye dayanan sonucu gösteren olgu veya fikirlerle ilgili düzenli ve sistemli ifadeler bütünüdür. Bilgi; insan ve düşünce etkinliklerinin olduğu her alanda gereklidir. Bilgi; hem insanın doğayla mücadelesinde kolaylıklar sağlayan, hem de çağdaş dünyada kişisel ve örgütsel kararların temelini oluşturan politik ve ekonomik güç kaynağını oluşturmaktadır.

Bilim ve Araştırma Arasındaki İlişki

İnsanoğlu var olduğundan itibaren ihtiyaçlarını karşılamak, çevresini tanımak ve evreni anlayabilmek için sürekli bir çaba içerisinde. Bu çabalarının amacı, hem gerçekleri öğrenmeye yönelik hem de amacı doğrultusunda doğayı kendi denetimi altına alabilmektir. Öyleyse bilim, sistemli bilgiler topluluğu, gerçeği arama faaliyeti ya da kontrollü gözlem ya da gözlem sonuçlarına dayalı mantıksal düşünme yolundan giderek olguları açıklama gücü taşıyan hipotezler kurma ve bunları doğrulama yöntemi şeklinde açıklanabilir. Kısacası, bilimin temel işlevleri; anlama, açıklama ve kontroldür.

limin temel işlevleri; anlama, açıklama ve kontroldür.

Araştırma çoğu zaman sadece olaylara bakma, bilgi, veri ve istatistiksel veri toplama anlamına gelmemelidir. Araştırma sürecinde olayların incelenmesi, bilgilerin toplanması zorunludur. Ancak araştırmacı, gözlemlerini ve topladığı bilgileri yeniden organize eder, analiz ve senteze tabi tutar, yorumları değerlendirir ve anlamlı bilgiler bütünü haline getirir.

Bilimsel bilgi birikiminin gelişimi, araştırma çalışmalarının bilgi dünyasına katkıları ile mümkündür. Her araştırma probleminin bir geçmişi vardır. Problemin öz geçmişi, yapılacak araştırma için bir dayanak, bir hareket noktası ve araştırmacının çerçevesini oluşturur. Her araştırma sonunda elde edilen bulgular, araştırmacının dayandığı kurama güç sağlayacağı gibi, kuramın yeniden test edilmesini sağlayan bir teknik olma niteliğini de taşır. Araştırma bilimsel problem çözümü kullanır. Bilim, araştırma bulguları ve yeni geliştirilen araştırma teknikleri ile gelişmekte olan bilim ile araştırma arasında sağlam dayanaklar oluşturur.

Bilimsel yöntem, bilimsel geçerliğe ve güvenilirliğe sahip bilgilere ulaşmada yararlanılan ve hareket noktasını belirleyen somutluluk, nesnellik, bilmediğini varsayma, kavramları açık-seçik tanımlama, konuyu sınırlandırma, toplumsal olayların bütünlüğü ve toplumsal olayların değişebilirliği gibi temel bir takım ilkelerle bütünlüştür. Eğitim bilimleri alanında bilimsel yöntem kullanılarak yapılacak bir araştırmada izlenecek yolu sıralamak gerekirse:

1. Bilimsel araştırma yöntemlerine uygun olarak yürütebilmek,
2. Araştırma sonucuna uygun çözüm önerileri geliştirebilmek,
3. Araştırma konusuna ait çözüm önerilerini analiz edebilmek,
4. Bilimsel kurallara uygun olarak rapor edebilmek,
5. Araştırma konusuna uygun amaç, önem, varsayım, sınırlılık ve tanımları yazabilmek,
6. Araştırma amacına uygun veri toplama aracını kullanabilmek,
7. Araştırma verileri üzerinde temel istatistiksel işlemler ve çözümlemeler yapabilmek,
8. Bulguların yorumlanması ile ilgili özellikleri açıklayabilmek,
9. Araştırmada elde edilen bulguları yorumlayabilmek,
10. Araştırma sonucuna göre öneriler geliştirebilmek,
11. Yapılan araştırmayla ilgili özet yazabilmek,
12. Araştırma raporunun yazımında dikkat edilmesi gereken kuralları açıklayabilmek,
13. Kurallarına uygun olarak raporlaştırabilmek,

Eğitim Biliminde Bilimsel Araştırma

‘Neden eğitimde araştırmalar yapılmalıdır?’ sorusuna farklı amaçlarla yaklaşılmaktadır. Nicel araştırma paradigmasından hareketle, eğitim araştırmalarının amacı genellikle, ‘bilim için süslenmiş ve parlak kuramlar üretmektir. Nitel araştırma paradigmasından hareketle, eğitim araştırmalarının doğasının aslında kuramsal bir etkinlik olmadığı, aksine pratik bir etkinlik olduğu,

FIKİR TARAMASI

*Neden eğitimde
araştırma yapmalıyız?*

Eğitimdeki bilimsel araştırmalar genellikle iki gruba ayrılır:

- ✓ *Psikolojik kökenli araştırmalar*
- ✓ *Sosyolojik kökenli araştırmalar*

dolayısıyla eğitilen kişilerin istenilen doğrultuda değiştirilmesine yönelik olduğudur. Eğitim araştırmalarının amacı, uygulamayı şekillendiren pratik bilgiler üretmektedir'. Mortimore; Kemmisve McTaggart eğitim araştırmalarının pratik bir etkinlik olmasının en önemli nedenine açıklık getirmişlerdir. Onlara göre, eğitim pratik ya da uygulamalı bir alan olduğundan, onun problemleri de pratik olup yeni bir bilginin keşfedilmesiyle çözülemez. Aksine onun problemleri, uygulamayı değiştirme ve biçimlendirmeye çözülebilir.

Eğitimde araştırma gereklidir; çünkü eğitim uygulamalarını yönlendiren bir takım çalışma prensipleri bulunmaktadır. Bunlar, ya sorgulanmadan ve sistematik olarak incelenmeden ortaya konulan düşünceler ya da sorgulanan ve sistematik olarak incelendikten sonra oluşturulan düşünceler, kuramlar ve bilgilerdir. Sistematik olarak incelenmeyen düşünce ve bilgiler sadece deneyim ve mantığa dayanmaktadır. Her ikisinin de yetersiz olduğu yukarıda belirtilmiştir. Bugün, gelişmiş ve çağdaş toplumlarda eğitim-öğretimin uygulamasını yönlendiren temel prensip 'genel-bilmeler' değil, aksine araştırmaya dayalı yani 'veri-merkezli' çalışmalardır.

Elde edilen veriler doğrultusunda eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülür ve gerekirse eskileri değiştirilmek üzere yeniden düzenlenir. Acaba günümüze kadar eğitim alanında ne tür araştırmalar yapılmış, neler değiştirilmeye çalışılmış ve bunlar hangi araştırma paradigmasına dayandırılarak yürütülmüştür? sorusuna cevap aranmalıdır.

Eğitimdeki bilimsel araştırmalar pek çok disiplinlerde oluşturulan ve geliştirilen araştırma yöntem ve tekniklerinden etkilenmiştir. Bu çalışmaları psikolojik ve sosyolojik kökenli araştırmalar olarak iki gruba ayırabiliriz. Her iki araştırma grubu aracılığıyla elde edilen bilimsel bilgiler bugünkü eğitim ve öğretim uygulamalarını şekillendirmiştir. Psikolojik kökenli araştırmalar, eğitimdeki bilimsel araştırmalar diğer bilimlerdeki (fizik, kimya, biyoloji, tarih, psikoloji, sosyoloji vb.) araştırmalar ile karşılaştırıldığında oldukça yeni bir olgudur. Bu bilimlerde geliştirilen yöntemlerin eğitimciler tarafından geniş bir şekilde kullanılarak eğitimde bilimsel araştırmaların yapılması ve bilimsel bilgilerin sınıf ortamlarında kullanılması için üretilmesidir.

Sosyolojik kökenli araştırmalar; eğitimdeki araştırmaların aynı zamanda sosyoloji ve antropolojide (kültür bilimi) geliştirilen yöntemlerden etkilenmektedir. Bunun etkilenme nedenlerinden birisi eğitimin sosyolojiyi de etkin bir biçimde içinde barındırmasıdır. Örneğin, sınıftaki öğrencilerin birbirleriyle etk-

ileşimleri aracılığıyla yapılan eğitim-öğretim aktivitelerinin sistematik olarak incelenmesi, her ikisinin de bütünleştirilmiş bir sonucudur. Sosyolojik kökenli araştırmalar genellikle nitel paradigmaya dayanmaktadır.

Günümüz Eğitim Araştırmaları

Bugün eğitim alanında yapılan araştırmalar içerisinde birçok disiplinin etkisini görmek olanaklıdır. Son yıllarda insan doğasının karmaşık olduğunun bilimsel çalışmalarla sistematik olarak daha iyi anlaşılması, eğitim çalışmalarında pek çok disiplinden yararlanılmasını zorunlu hale getirmiştir; eğitim felsefesi ve psikolojisinden aynı araştırmada birlikte yararlanılması gibi. Önceki dönemlerde eğitim araştırmalarına tek bir boyuttan bakılmakta, basit yaklaşımlar ve tekniklerle ona yönelinmekte iken bugün farklı ve çoklu yaklaşım ve teknikler kullanılmaktadır. Belki, önceki dönemlere göre bu farklılık, bu dönemin en önemli özelliğidir. Eğitimdeki araştırmaları geliştirmek, insanı daha iyi tanımak ve uygun eğitimi sağlamak amacıyla diğer ülkelerde bu konuyla ilgili yayınlanmış araştırmalara bakmak gerekebilir.

Araştırma Nedir?

İnsan, içinde doğduğu çevreyi tanıma, öğrenme ve ondan değişik amaçlarla yararlanma çabası içindedir. İnsanın bu yönü, onu diğer canlılardan ayırmada tek başına yeterli olamayabilir. Diğer canlılara göre insan, çevresini tanıma amacıyla yoğun ve kararlı çabalar göstermekte ve ondan yararlanmada çok yüksek bir verime ulaşabilmektedir. İçinde doğduğu çevreyi tanıma, öğrenme ve ondan değişik amaçlarla yararlanma yolunda yoğun bir çaba içinde oluş, bütün insanlarda ortak bir özelliktir. Ancak, bu çabalaradaki etkililik ve verim göz önünde tutulduğunda, insanlar arasında da önemli farklar görülür. Bu tür çabalarda bilim insanları, diğer insanlardan daha etkili ve verimli olabilmektedir. Bilim insanları, çalışmalarını daha sınırlı bir kesime indirgeyerek, bu kesimle ilgili bilgi birikimini daha iyi özümleyerek ve geliştirilebilmiş olan en etkili ve verimli yaklaşımlardan yararlanarak böyle bir seçkinliğe erişebilmektedir.

Araştırma, bilgiyi arama ve gerçekleri ortaya çıkarmak için yapılan uğraşlar bütünüdür.

Bilim adamlarının, yukarıda sözü edilen tüm çabalarına genel anlamda araştırma denilebilir. Bilinmeyene uzanarak bilinenleri artırma çabalarının tümü, araştırma adı altında toplanabilir. Bu yönüyle araştırma, bilinmeyenlere uzanmak için izlenen yolların ortak adıdır. Bu açıdan bakıldığında, tüm bilimlerde olduğu gibi eğitim bilimleri alanında da araştırmadan yarar-

lanıldığı görülmektedir. Adı ve konusu ne olursa olsun, her bilimsel çalışma alanında, araştırmadan bir araç olarak yararlanılır.

Araştırma, aynı zamanda verilerin sistemli ve planlı bir şekilde elde edilmesi ve elde edilen verilerin uygun araştırma yöntemleriyle analiz edilmesi olarak ta ifade edilebilir.

Araştırma Yapmanın Temel Amacı

Araştırma, belli bilimsel çalışma alanlarına özgü değildir. Ondan, her bilimsel çalışma alanında yararlanılabilir. Bu nedenle, araştırmanın amacı ile bilimsel çalışmaların amacı arasında yakın bir benzerlik vardır. Konu ve kapsam bir bilimsel çalışma alanından diğerine değişmekle birlikte, bütün bilimlerin amacı, belli yönleriyle gerçeğin betimlenmesi, açıklanması, yordanması (önceden tahmin edilmesi) ve olanaklar ölçüsünde denetim altına alınması şeklinde sıralanabilir. Bütün bilimsel çalışmalarda bir araç olan araştırmanın amacı ise, gerçeğin betimlenmesi, açıklanması, yordanması ve denetim altına alınması amacıyla yapılan çalışmalarda bilim insanlarına yardımcı olmaktır.

Araştırma Yöntemleri

Çoğu disiplin alanında olduğu eğitim bilimleri alanında da hem temel-uygulamalı hem de nicel-nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Araştırmanın çeşitli şekillerde sınıflandırılmasında temelde iki kriter göz önünde tutulmaktadır. Bu kriterler araştırmanın amacı ve araştırmada kullanılan yöntemidir. Aslında bu kriterler içinde yalnızca araştırmanın amacı bağımsız değişkendir. Çünkü araştırmanın konusu ve araştırma sürecinde kullanılan yöntem genellikle araştırmanın amacına göre değişen bağımlı değişkenlerdir.

Bu kriterlere göre araştırma temel, uygulamalı, aksiyon (eylem); kitaplık, alan, laboratuvar; tarihsel, betimsel, deneysel; retrospektif, prospektif; tarama, deneme; betimleyici, açıklayıcı, nicel, nitel vb. biçimde sınıflandırılabilmektedir. Bütün bu sınıflandırma biçimleri genellikle temel-uygulamalı araştırmalar ve nitel-nicel araştırmalar olarak iki ana sınıflandırma ailesinde incelenebilir.

Temel araştırmaların amacı, sadece nesnel bilimsel bilgiye ulaşmaktır.

Temel Araştırmalar

Bu tür araştırmalarda araştırmacının amacı, sadece nesnel bilimsel bilgiye ulaşmaktır. Yani bilgiyi yalnızca aydınlanma amacıyla üretir. Dolayısıyla bu tür araştırmalarda kuram uygulamadan daha önemlidir. Temel araştırmalar birbiriyle bağlantılı çeşitli düzeyde sürdürülür. Açıklama düzeyinde hissedilen prob-

lemin niteliği ve bu problemle ilgili bütün değişkenler saptanır. Ayrıntı saptama düzeyinde bir önceki aşamada saptanan değişkenlerin birbirleriyle olan iç ilişkileri tek tek belirlenmeye çalışılır. Neden-sonuç ilişkisi saptama düzeyinde değişkenlerin hangilerinin neden hangilerinin sonuç olduğu belirlenir. Son düzey olan kuram geliştirme düzeyinde ise önceki düzeylerde saptanan bulgular kendi içinde tutarlı ilke, model ve kuramlara dönüştürülür

Uygulamalı Araştırmalar

İnsanoğlunun bilimsel uğraşını güdüleyen en önemli etken insanın doğanın ve toplumun yasalarını keşfederek ve bunları üretim araçlarında somutlaştırarak doğa ve toplum üzerindeki özgürlük alanını genişletmesidir. Bilimin doğuşunda bilginin günlük yaşam kavgasını kolaylaştırma gayesi bilgiyi salt aydınlanma aracı olarak gören anlayıştan daha etkilidir. Uygulamalı araştırmaların da kendi içinde alt türleri vardır. Bunlardan aksiyon yani eylem araştırmaları; uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılmasıyla var olan durumu iyileştirmeyi hedefleyen araştırmalardır. Aksiyon araştırmalarının en belirleyici özelliği araştırmanın nesnesi olan problemin çözümünde, bu problemle ilgili olan bütün tarafların araştırmada rol almaları olgusudur. Bu durum aksiyon araştırmacıları için bir avantaj yaratmaktadır, çünkü araştırmanın tarafları olan ilgili kişiler araştırma sürecine gönüllü olarak katılabilmektedirler. Uygulamalı araştırmanın ikinci türü AR-GE yani Araştırma Geliştirme türündeki araştırmalardır. Bu tür araştırmada araştırmacının hedefi, elde ettiği bilimsel bilgilerle araştırmanın problemini somut bir çözüme ulaştıracak somut bir ürün (üretim aracı ya da tüketim nesnesi olabilir) geliştirmektir.

Nicel Araştırmalar

Doğa bilimleri (fizik, kimya, matematik vs.) alanlarında araştırmalar, gözlem ve ölçmeye dayanır. Gözlem ve ölçmelerin tekrarlanabildiği ve objektif yapıldığı araştırmalardır. Nicel araştırmanın temel çalışma prensibi, elde edilen bulguların bir şekilde sayısal değerlerle ifade edilmesi ve ölçülebilmesidir. Ayrıca araştırmanın hipotezlere dayandırılması ve bu hipotezleri tespit etmesi nicel araştırmanın üzerinde durduğu belirgin prensiptir.

Nicel araştırma pozitivism ve realizm paradigmalarına dayanır. Pozitivism gerçeği tek olarak görür. Bunun için bilgi

üretir ve üretilen bilgiler ya doğrudur ya da yanlıştır. İkisinin arasında bir seçenek yoktur. Realizm ise bilgi üretmek amacıyla gerçeğin, gözlemciden bağımsız bir şekilde olacağını ve bunun objektif bir biçimde incelenebileceğini savunur.

Nicel araştırma, doğa bilimlerinin eğitimdeki kuram ve uygulamalar hakkında ileri sürdüklerine dayanıp kabul görmüş amaç ve çalışma metotları ile ilişkili olarak eğitim araştırmalarının yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır.

Nicel araştırma metodolojisinin dayanakları pozitif bilimler olarak bilinen doğa bilimlerinde yararlanılan metot teknik ve çalışma prensipleriyle açıklanabilir. Nicel araştırma bilimsel yaklaşımlar ve bilgiyi oluşturmayı sağlayan yaklaşımlar boyutlarından daha iyi anlaşılabilir.

Nicel araştırmalarda geçen bir takım kavramlar yer almaktadır. Bunlar arasında:

Evren; araştırma sonuçlarının genellenmek istenilen bütünü olarak ifade edilebilir. Karasar evrenden iki şekilde söz etmektedir. Bunlardan birincisi; genel evrendir. Bu, kuramsal olarak tanımlanması kolay olmasına rağmen, uygulanması ya da ulaşılması oldukça güç bir evrendir. Hatta bazı durumlarda imkansızdır. İkincisi ise; çalışma evrenidir. Bu evren ise, ulaşılabilen bir evrendir ve genel evrenle karşılaştırıldığında somuttur ve ulaşılması daha kolaydır. Bu tür araştırmalarda çalışma evreni kullanılmaktadır.

Örnekleme; çalışma evreninden, belirli kural ve kriterlere göre seçilmiş olan ve seçildiği çalışma evrenini temsil ettiği kabul edilen küçük kümeye "örnekleme" denir. Araştırmalarda, örnekleme ihtiyaç duyulmasının temel nedeni ise, tüm çalışma evrenine ulaşılmasının zaman, maliyet, kontrol ve enerji açısından oldukça güç olmasıdır.

Değişken; iki tür değişken vardır. Bunlardan ilki bağımlı değişken; bu tür değişken, araştırmada açıklık getirilmesi gereken durumdur. Bağımsız değişken ise, araştırmacı tarafından değiştirilebilen değişkendir.

Kontrol grubu; deneysel araştırmalarda, işleme tabi tutulmayan, deney grubundaki değişmeyi ortaya koymak amacıyla karşılaştırma yapmaya yarayan katılımcıların oluşturduğu gruptur.

Deney grubu; deneysel araştırmalarda, işleme tabi tutulan, üzerinde deneyin yapıldığı katılımcıların oluşturduğu gruptur.

Hipotez; araştırmalarda denenmek üzere geliştirilen delere ya da yargılara “hipotez” denir.

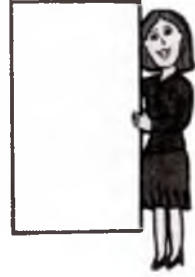
Sayıtlı; araştırmalarda, doğru olarak kabul edilen bir um başlangıç noktalarıdır.

Nitel Araştırmalar

Nitel araştırmaların herkes tarafından kabul edilen bir umını yapmak oldukça zordur. Öyle ki bu alandaki literatür incelendiğinde bir birinden farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Bunun temel nedeni de nitel araştırma kavramının çok nel bir kavram olarak kullanılmış olmasıdır. Her ne kadar bir um yapmak zor olsa da nitel araştırma, gözlem, görüşme ve küman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kulldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve tuncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir tecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. Bu yöntemle ıstırmacı, kişilerin duygu ve düşüncelerini anlayabilmelerine, sanların yazdıkları, söyledikleri ve görünen/fark edilen vranışları kazanmalarına ve hedef nüfusun tutum, inanç, moti- syon ve davranışları hakkında iç görü kazanmalarına yardım er.

Aynı zamanda nitel araştırma (belli bir nokta üzerinde) aklanmada çok metotlu araştırma problemine yorumlamacı klaşımı benimseyen bir yöntemdir. Bunun anlamı, nitel ıstırmacıların araştırma konusu olan fenomenleri (olguları) ndi ortamlarında ele almalarıdır.

Nitel araştırmalarla, eğitim, psikoloji, sosyoloji, tropoloji, gibi sosyal bilim alanlarında insan ve toplum vranışları incelenmektedir. Bu davranışları sayılarla açıkla- ak zordur. Nicel araştırmalarla elde edilen ölçümler bize kaç şinin nasıl davrandığını gösterir, ama “Niçin?” sorusuna cevap remez. Ancak yapılacak nitel araştırmalarla insan ve grup vranışlarının “niçin”ini anlamaya yönelik araştırma bulguları lde edilebilir. Nitel araştırmalar “Niçin? Nasıl? Ne şekilde?” rularını yanıtlamaya çalıştıkları gibi, kişilerin kanaatleri, rübeleri, algıları ve duyguları gibi verilerle de ilgilenir ve syal bir olayı doğal ortamı ve doğal oluşumu içinde tasvir erler. Deneysel nicel araştırmalar gibi olayın değişkenleriyle raşmaz.

Nitel araştırma yapan araştırmacıların üzerinde dikkatle durmaları gereken üç önemli husus aşağıda sıralanmıştır:

1. Araştırmaya temel oluşturacak kuramsal bir çerçevenin açık bir biçimde oluşturulmasıdır.
2. Araştırmacının sistematik ve yapılabilir, aynı zamanda da esnek bir araştırma deseni oluşturmasıdır.
3. Araştırmayı okuyucunun anlayabileceği bir şekilde tutarlı ve anlamlı bir doküman haline getirerek sunmaktır.

Nitel Araştırmaların Temel Özellikleri

1. Araştırılan kişinin gözüyle görme-Algıların ortaya konması,
2. Tanımlama şeklinde olması-Yorumlayıcı olması,
3. Durumsallaştırma-Doğal ortama duyarlılık,
4. Araştırmacının katılımcı rolünün olması,
5. Süreç üzerinde odaklaşma-Bütüncül yaklaşım sergilemesi,
6. Araştırma deseninde esneklik-Kesin sonuçlara varma gibi birtakım temel özelliklerin yer alır.

Bu yöntemle konuyla ilgili derinlemesine bilgi edinme, maliyetinin uygun olması, kısa sürede sonuca ulaşmada ekonomik olması, esneklik ve teknik donanım gereksinim olmaması bu tekniğin kullanılmasını artırırken, araştırmacının yanlı davranması yani taraf olması, uygun yerde kullanılamaması ve araştırmanın doğru bir şekilde yürütülüp yürütülmediğini her zaman anlamının zor olması nedeniyle de yöntemin kullanılmasını sınırlandırmaktadır.

Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması

Gerek bilimlerdeki temel dönüşümlerden, gerekse nitel araştırmanın kuramsal temellerinden ve nitel araştırmayı betimleyen özelliklerden yola çıkarak nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir karşılaştırmasının yapılmasıyla, okuyucunun nitel araştırmanın ne olduğunu ve nicel araştırmadan ayrılan temel özelliklerinin daha iyi kavranması açısından uygun olacaktır.

im bilimleri alanında en sık anılan araştırma yöntemleri;

Anket

Gözlem

Görüşme

Vaka çalışmasıdır.

Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması

Nitel Araştırma Yöntemi	Nicel Araştırma Yöntemi
1. gerçeklik oluşturulur	1. gerçeklik nesneldir
2. asıl olan durum	2. asıl olan yöntem
3. değişken ilişkilerini ölçmek zor	3. değişkenler ve ilişkileri ölçülebilir
4. araştırmacı katılımcı	4. araştırmacı dışarıda
5. derinlemesine tanımlama	5. genelleme
6. yorumlama	6. tahmin
7. aktörlerin bakışını anlama	7. nedensellik açıklama
8. kuram ve hipotez ile sonlanır	8. kuram ve hipotez ile başlar
9. bütünlük içinde doğal	9. deney-uygulama-kontrol
10. araştırmacının kendisinin veri toplama aracı olması	10. standardize veri toplama araçları kullanma
11. örüntüleri ortaya çıkarma	11. parçaların analizi
12. çokluluk ve farklılık arayışı	12. uzlaşma ve norm arayışı
13. verinin zenginlik ve derinliğinde tanımlanması	13. verinin sayısal gösterim
14. olay - olgulara dâhil, öznel, empati	14. olay ve olgu dışı, yansız, nesnel

Kaynak: Glesne ve Peskin, akt. Yıldırımve Şimşek, 2005

Eğitim Bilimlerinde Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Eğitim bilimleri alanında en sık kullanılan araştırma yöntemleri arasında, **anket**, **gözlem**, **görüşme** ve **vaka inceleme çalışması** yer almaktadır. Eğitim araştırmalarında hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın elde edilecek verilerin güvenilir ve geçerli olması gerekir. Geçerliği ve güvenilirliği olmayan verilerin bilimsel geçerliği olmayacağından kabul edilemez.

Anket

Anket, kalem-kâğıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklidir. Bu betimleme ya da survey yöntemleri içinde en çok kullanılanıdır. Anket, sistematik bir veri toplama yöntemidir. Veriler, önceden belirlenmiş insanlara bir dizi soru sorarak elde edilir. Anket yöntemi ile çok farklı türde veri toplamak mümkündür. Bunlardan en çok kullanılanı, basılı olarak hazırlanmış olan anketlerin doğrudan ilgili kişi ya da kişilere ya da internet yoluyla elektronik ortamdan kişi ya da kişilere uygulanmasıdır.

Bu tür veri toplama araçlarıyla insan davranışları, iş performansları, bilgi düzeyleri, tercihleri, tutumları, inançları, duyguları vb. tespit edilebilir. Ancak anketten yararlı bilgiler elde edebilmek için anketin hazırlık ve uygulama sürecine özel önem gösterilmelidir. Ayrıca “zaman” ve “maliyet” göz önüne alınması gereken diğer hususlardır.

Anketler, sosyal bilimlerde gözlemleri standartlaştırmak üzere başvurulacak araçlardan sadece biridir. Anketler, kaynak kişilerin okur-yazar olmalarını gerektirir. Bu yüzden de anketler yazılı veri toplama aracı olarak da tanımlanmıştır.

Anket Kullanmanın Olumlu Yanları

1. Maliyeti düşüktür (zaman enerji ve parasal olarak).
2. Araştırılan kişi veya grubun kimliği gizlidir.
3. Önyargı veya kişisel eğilim gibi durumlarda hatalar aza indirgenir.
4. Yanıtlar düşünülmüş olarak verilir, danışman bulunabilir, yeterli zaman vardır.
5. Kısa sürede daha çok kişiye ulaşır.

Anket Kullanmanın Olumsuz Yanları

1. Elde edilen veriler genelde yüzeyseldir.
2. Sorular basit yanıtları gerektirir.
3. Araştırmacı soruların doğru kişiler tarafından doldurulduğunda emin olamaz.
4. Geri dönme veya doldurulma oranı düşüktür.
5. Araştırılan şeylerin niçin öyle olduklarını incelemek-tense bunları betimlemek yani tanımak için veri toplanır.

Anketin Hazırlanışı

İyi bir anketi hazırlayabilmek için konunun, amacın, evren ve bunu temsil edecek örneklemin iyi bilinmesi; anketi cevaplandıracak kişilerin eğitim, ekonomik, sosyal ve politik özelliklerinin iyi tanınması gerekmektedir. Soruların, cevaplayıcıların özellikleriyle, inanışlarıyla, kişiliği, çevresi ve çalıştığı yer ile çelişkiye düşmemesi; ayrıca anlayış, kavrayış ve ilgi düzeylerine uygun olması şarttır. Yine anketin uzunluğu önemli bir konudur. Araştırmacı daha fazla veri toplamak için uzun anketler hazırlama yoluna gitmemelidir. Anket, kişilerin fazla zamanını almayacak uzunlukta olmalıdır.

Anket Soruları

İnsanların taşıdıkları karakteristiklerin, gösterdikleri davranışları, benimsedikleri kanı ya da görüşlerin ve sahip oldukları tutumların öğrenilmesinde beklide en güvenilir kaynakları, onların sözlü ve yazılı açıklamalarıdır. Bu açıklamaları elde etmenin yolu ise; onlarla sorular sorarak iletişime girmektir. e anketle bilgi toplamada insanlardan gerekli bilgileri sorular-toplama yolunu benimser. Anket Sorularını hazırlamada dikkat edilmesi gereken hususları şöyle sıralayabiliriz:

1. Argo ve kısaltmalar kullanılmamalı,
2. Belirsizlik ve anlaşılmayan ifade ve terimler kullanılmamalı,
3. Duygusal dil kullanılmamalı,
4. Çift anlamlı sorular sorulmamalı,
5. Yönlendirici sorular sorulmamalı,
6. Cevaplayıcıların yeteneklerini aşan sorular sorulmamalı,
7. Çift negatif yüklü sorular sorulmamalı,
8. Yanlış eklentili sorular sorulmamalı.

Anketlerde yer alan soruları aşağıdaki kategorilerde toplamakta mümkündür:

Olguusal sorular. Kişilerin yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni durumu, cinsiyeti, doğum yeri, dinine, mesleğine ilişkin bilgileri içerir.

Davranış soruları. Bu sorular kişilerin kişisel ve toplumsal etkinlikleri yapmaları ile ilgilidir. Örneğin, kişilerin tüketim davranışları, bireysel alışkanlıkları, hangi gazeteyi okudukları gibi bu tür sorularla elde edilir.

Tutum ve inanç soruları. Bir kimsenin belli bir anda ve belli bir konuda ne düşündüğünü ya da ne duyduğunu saptamaya yönelik sorulardır. Tutumlar en iyi, çoklu sorularla ölçülebilir. Tutum ölçeklerinde genelde kapalı uçlu sorular kullanılır; ancak kodlanmış açık uçlu sorular da yararlı olabilir. Özellikle okulda öğrencilerin çeşitli konulardaki (okul, öğretmen, dersler gibi) tutum ve inançlarını ortaya koymada oldukça etkili bir yöntemdir.

Bilgi soruları. Kişilerin belli bir konuda ne bildikleri, bunu ne ölçüde bildikleri, bu bilgileri hangi kanaldan ve ilk kez ne zaman öğrendikleri vs. ortaya çıkarılmak istendiğinde bu sorular kullanılır.

Görüşme (Mülakat)

Görüşme ya da diğer ismi ile mülakat, çağdaş eğitim bilimleri araştırmalarında en sık başvuru alan bir bilgi toplama tekniğidir. Görüşme, karşılıklı konuşmaya açıklık, kesinlik ve güvenilirlik kazandırmak demektir. Bu teknik, belirli konularda ilgili kişilerin neler düşündüklerini, neler duyduklarını öğrenmedeki niçin ve nasıl böyle bir yol izleyerek işlerini yürüttüklerini anlamak amacıyla uygulanır. Görüşme başka bir ifadeyle, kişilere özgürce ya da belli bir soru kâğıdına bağlı kalınarak sorular sorulmasına dayalı bir eğitim bilimsel araştırma yolu olarak ifade edilebilir.

Bu tekniğin temeli karşılıklı konuşmadır. Karşılıklı konuşma, bir toplumsal birim ve iletişim ögesi olarak her bireyin gündelik yaşamında sık sık başvurduğu bir işlemdir. Her insan gündelik yaşamında sayısız örneklerde, ya bir görüşmeci ya da bir görüşülen kimse olarak rol almıştır.

Görüşme en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Survey araştırmalarında görüşme tekniği ile veri toplama, iletişim teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak gittikçe yaygınlaşan bir yöntemdir. Görüşme, çoğunlukla, yüz yüze yapılmakta ise de telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de mümkün olabilmektedir.

Görüşmenin önceden belirlenmiş bir amacı vardır. Görüşme tekniğinin dayandığı ilke ve kurallar çoğunlukla belli bir sorunun çözümüne yönelmiştir. Bu da birey olarak görüşmecinin elde edilen bilgilere getirebileceği yanlılık sorunudur. Bu nedenle, bu tekniğin kuralları, ilkece görüşmecinin güvenilirliğini sağlamak ya da görüşmeyle elde edilen bilginin yinelenme koşullarını hazırlamak amacı güder. Görüşme genellikle önceden hazırlanmış bir anket (mülakat cetveli) çerçevesinde yapılır. Görüşmeci, soruları görüşülen kişiye, anket yönergesinde belirtilen sayıda, sözel olarak okur ve görüşülen kişinin sorulara verdiği cevaplar görüşmeci tarafından anket üzerine kaydedilir veya işaretlenir. Görüşme tekniğinde yüz yüze karşılıklı iletişim vardır. O nedenle tekniğin temeli karşılıklı ilişkiye dayanır. Araştırmacının veya görüşmecinin, araştırma için objektif verileri elde etme ve görüşme ortamını düzenleme konusunda çok iyi yetişmiş olmasını gerektirir.

Görüşmecide Bulunması Gereken Temel Özellikler:

1. Genellikle görüşmeci soru sorar ve katılımcı yanıtlar.
2. Sadece katılımcı duygu ve düşüncelerini ifade eder.
3. Görüşmeci, yargılayıcı gibi davranmaz.
4. Katılımcı, hemen hemen tüm enformasyonu sağlar.
5. Görüşmeci tutarlı bir sıcaklık sağlamaya çalışır, ancak li ve nesnel tonunu korur.
6. Görüşmeci konuyu, hızı ve yönelimi kontrol eder.
7. Görüşmeci, katılımcının olgusal hatalarını düzeltmez.

Görüşmede Temel Özellikler:

1. Görüşmenin kim(ler) tarafından yürütüleceği, sorular eden hazırlanmış olmalıdır.
2. Bu sorular görüşmeciden kaynaklanan olası etkileri ltmak için standart bir tarzda düzenlenir ve uygulanır.
3. Standardizasyon, soru formatı ve soru sırası üşmecinin soru formunu nasıl kullanacağını veya katılım- m bu soruları nasıl yanıtlayacağı veya yorumlayacağı nusunda etki altında bırakılmaz.
4. Görüşme şansa bırakılmaz.
5. Çok zorunlu kalmadıkça görüşmeciye daha önceden zırlanmış sorular dışında soru yöneltmez.
6. Görüşme, planlandığı gibi zamanında bitirilir.

Görüşme Türleri

Görüşme kendi içinde sınıflara ayrılarak incelenebilmek- dir. Görüşmeler, görüşmeye katılanların sayısına, görüşülme- tenen kişi ile görüşmedeki kuralların katılığına bağlı olarak nıflandırılabilir.

A. Görüşmeye Katılan Kişilerin Sayısına Göre Görüşme

Bu tür görüşmeleri bireysel ve grupla olmak üzere iki sınıfta incelenmek mümkündür.

1. Bireysel Görüşmeler: Bu görüşmelerin konusu geniş bir yığın değil tek tek kişiler ya da küçük bir kümedir. Bu tip görüşmelere, tek tek birimlerden kişisel, özel ya da olabildiğince derinliğine bilgiler elde etmek amacıyla başvurulur. Bireysel görüşmede, görüşmeci ile kaynak kişi dışında kimse bulunmaz. Çoğu görüşmeler, bireysel niteliktedir. Kişiye özel bilgiler ancak bireysel görüşmelerde elde edilebilir. Burada görüşmeci görüşülenleri tek tek içeriye alarak onlara soru sorar.

Bu teknikte bilgi verenlere görüşülecek konuların ve bunların tartışma biçimlerinin seçimlerinde geniş bir serbestlik tanınır. Buna karşılık görüşmeci de soruların niteliği, türü ve sayısını dilediği gibi seçmekte ve amaç güttüğü bilgileri elde etmek üzere çeşitli olanakları kullanmakta serbesttir.

2. Grupla Görüşmeler: Ortak bir sorun etrafında birleşebilen grup üyelerinin, görüşmecinin soracağı sorulara, karşılıklı etkileşimde bulunarak, cevap aramaları şeklinde yapılır. Gruptaki her üye kendi görüşlerini belirtirken, öteki üyelerin görüşlerini de öğrenir. Üyeler, genellikle, konuyu birbirleriyle tartışır; görüşmeci bu tartışmaları başlatmak, amaçtan uzaklaşmamasını sağlamak ve ortaya çıkan bilgileri toplamakla görevlidir. Bireysel görüşmelerde elde edilemeyen bir çok bilgi, grupla görüşmelerle sağlanabilir. Bu tür görüşmelerde, fikirler grup havası içinde olduğundan ayrı ayrı bireylerin görüşlerinin basit bir toplamı değildir.

B. Görüşülmek İstenen Kişiye Göre Görüşme

Bu tip görüşmeler 3 başlık altında incelenmektedir. Bunlar:

1. Liderlerle Yapılan Görüşme: Geniş kitleleri ilgilendiren belli konulardaki ana görüşleri ortaya çıkartmak için yapılır.

2. Uzman Kişiyle Yapılan Görüşme: Belirli uzmanlık alanlarında ayrıntılı teknik bilgi toplamak için yapılır.

3. Halk ile Yapılan Görüşme: Genel bilgi, tutum ve davranışlar hakkında bilgi elde etme amaçlanır.

C. Görüşmedeki Kuralların Katılığına Göre Görüşmeler

Uygulanan kuralların katılığına göre görüşmeler 3 başlık altında toplanmıştır.

1. Yapılanmış Görüşme: Bu görüşme şeklinde sorular nceden kesin olarak belirlendikten sonra cevaplayanlara eşit üre verilir. Soruların kelimeleri ve düzenlenişi aynı olduğu için evaplayanlar arasında gerçek farkı gösteren karşılaştırmalar yapılabilir. Bu bakımdan yapılanmış görüşmeler güvenilir lduğu için itibar edilir.

2. Yapılanmamış Serbest Görüşme: Görüşme yapan işiye hareket serbestisi ve ayrıntılı bilgi alabilme fırsatı veren örüşme şeklidir. Önceden kararlaştırılmış birkaç giriş sorusu lışında diğer sorular genellikle görüşmenin akışına göre sorulur. Bu tür sorular cevaplayanın görüşlerini derinlemesine öğrenme mkanı verir. Böylece açıkça anlaşılamayan belirsiz cevaplara ekrar yeni sorular sorularak daha fazla bilgi alınmaya çalışılır. Bu görüşme çeşidi önceki yapılanmış görüşmelere göre daha az güvenilir. Çünkü cevaplayan ile görüşme yapan kişi arasında örüşme dolaylı bir cevaplama şekline dönüşebilir. Ancak yine le yapılanmamış görüşme çeşidi ile güvenilir bilgiler sağlan- ıbilir.

3. Yarı Yapılanmış Görüşme: Yapılanmış ve yapılan- namış iki uç görüşme arasında yapılan görüşmeler “yarı yapılanmış görüşme” adını almaktadır.

Görüşmenin Üstün Yönleri

1. Bu teknikle veri toplamada, örneklem içine okuma- yazma bilmeyenlerde dâhil edilebilir. Bu yolla elde edilen araştırma bulgularının dış geçerliği artmış olur.

2. Bu teknikte, yüz yüze soru sorarak veri toplandığı için verilerin geçerliğini ve güvenilirliğini kontrol etmek mümkündür. Yani geri besleme mekanizmasının anında işletilmesi mümkündür.

3. Görüşülen kişiye konu etrafında konuşma olanağı yaratıldığından konuya ilgili çekilebilmektedir.

4. Görüşme tekniğinin yaygın olarak kullanılması halkın ilgili konuda bilinçlenmesini sağlar.

5. Bir başka olumlu yanı da, anket tekniğinde olduğu gibi, soruların cevapsız bırakıldığı anket olmaz ve örnekleme giren kişilerin tamamından veri toplama mümkün olur.

Görüşmenin Zayıf Yönleri

1. Görüşme, yanlılığa çok açık bir tekniktir ve görüşmecinin iyi niyet ve yetişmişliği ile sınırlıdır.
2. Görüşme, pahalı ve zaman alıcı bir süreci gerektirir.
3. Her cevabı ayrıntılarıyla saptamak mümkün değildir.
4. Görüşmeci bu tekniği kurallar çerçevesinde uygulamadığı ya da görüşmeyi yönetemediği taktirde sağlıklı bilgiler toplanamaz.
5. Görüşmecilerin yaş, cinsiyet durumları bazı konularda karşılarındaki insanlardan doğru bilgi almalarını engellemektedir.
6. Yapılanmamış görüşme envanteriyle elde edilen bilgiler, çoğu kez araştırmanın amacından saptırılmış verilerin toplanmasına, kısacası zaman ve ekonomik israfa yol açabilir.
7. Görüşmede araştırmacıların, yeterli temsil yeteneği olan kaynak kişi ile görüşmeden sonuca gitme eğilimlerini arttırarak araştırmayı sınırlandıran önemli bir etken olabilmektedir.

Gözlem

Bilimsel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden birisi de gözlemdir. Gözlem, nitel araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan bir diğer veri toplama yöntemidir. Araştırmacı bir problemi derinlemesine incelemek isterse yani o araştırma konusu ile ilgili derinlemesine ve ayrıntılı bilgi elde etmek istiyorsa görüşme yöntemini kullanması daha uygun olacaktır. Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Ancak gözlem, sadece normal durumlarda sık olarak görülmeyen davranışları ortaya çıkarmak için kullanılmaz. Eğer araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini kullanabilir. Hazırlanan gözlem formlarında sayısal gözlem formlarında olduğu gibi, bir birinden bağımsız insan davranışları yerine, insan davranışlarının bütüncül bir anlayışla tanımlanması kendi ortamı içinde açıklanması önemlidir. Bu yönüyle gözlem bireysel bir deneyim haline gelmekte ve gözle-

nen olguların anlamlılığı ve geçerliliği araştırmacının becerisi ve deneyimi ile yakından ilgili olabilmektedir. Bu da nitel araştırmanın önemli bir özelliğini ön plana çıkartmaktadır. Bir araştırmanın yüzde yüz nesnel olması mümkün değildir.

Gözlemin Güçlü Yönleri

1. Gözlem araştırmacıya davranışı doğrudan gözleme olanağı verir.

2. Gözlem, çalışılan konu ile ilgili bireylerin bütün yönleriyle ve derinlemesine irdelenmesini olanaklı kılar.

3. Araştırmacı, çalışılan konu ile ilgili bireylerle uzun süre birlikte olduğu için gözlem, araştırmacı ve denekler arasında daha yakın ve biçimsel olmayan bir ilişkinin ortaya çıkmasına olanak verir.

4. Çalışılan davranışın doğal çevresi içerisinde gözlemlenmesidir. Doğal ortamlarda gerçekleşen davranışlar gerçeği daha yakından temsil eder ve bu şekilde elde edilen bilgiler sonuçların geçerliliğinin yüksek olmasına katkıda bulunur.

5. Laboratuvar gibi yapılandırılmış bir ortamda deneklerden bilgi toplamaya çalışan bir araştırmacı ile karşılaştırdığında gözlem yöntemini kullanan bir araştırmacı avantajlara sahiptir. Öncelikle gözlem yapan kişi, denekleri doğal ortamlarda gözler. Gözlem süresini istediği kadar uzun tutabilir.

Gözlemin Zayıf Yönleri

1. Doğal bir çevrede araştırma yapan bir araştırmacı, veriyi etkileyebilecek pek çok dış etkeni kontrol etme yeteneğinden yoksundur.

2. Anket yöntemini kullanan araştırmacının tersine, gözlem yöntemini kullanan bir araştırmacı, deneklerle yakın ilişkileri gereği daha esnek ve insancıl yönü ağır basan bir veri setine sahip olacaktır. Çoğu durumda elde edilen veri bir dizi sayı değil, kişilerin özgün cümleleri veya anlatımlarını içeren kapsamlı ve tanımlayıcı bir veri olacaktır.

3. Gözleme dayanan çalışmalarda araştırmacılar, anket çalışmalarının tersine daha küçük örneklemlemlerle çalışmak zorundadır. Bu anlamda örneklem büyüklüğü açısından gözlem, anket ve deneysel çalışmaları arasında yer alır.

4. Pek çok durumda, gözlem yöntemini kullanan araştırmacılar bu alana giriş için gerekli onayı almada sıkıntı çekebilirler. Araştırmacı alana girişe ilişkin ilk onayı alsa bile, alanda ilgilendiği bireylerde belirli bir güven duygusu harcamak içinde çaba sarf etmek zorundadır.

5. Araştırmacının gözlemci olarak belirli bir ortamda biz-zat bulunması denekler açısından gizliliği ortadan kaldıracaktır. Bu sorun özellikle belirli politik, dinsel ve cinsellikle ilgili konu-ların çalışılmasında olumsuz bir etken olarak araştırmacıların karşısına çıkabilir.

Vak'a (Olgu) Çalışması

Vaka çalışması bir ortamın, tek bir kişinin, tek bir tür dokümanın ve olayın ayrıntılı olarak incelenmesidir. Karmaşıklık açısından vaka çalışmaları çeşitlidir. Vaka çalış-masının genel düzenlemesi en iyi bir huni şekliyle anlatılabilir. Çalışmanın başlangıcı huninin geniş ağzıdır. Araştırmacı araştır-ma yapmayı planladığı bir ortama girer. Geniş olarak bir ağ çizer ve araştırmacının yapılabilişliğini inceler. Nasıl ilerleyeceğine ilişkin ipuçları arar. Verileri toplamaya başlar, gözden geçirir, keşfeder ve araştırmaya nasıl devam edeceğine karar verir. Zamanını nasıl yayacağına araştırmayla nereye gideceğine, kimle görüşeceğine, neyi derinlemesine inceleyeceğine karar verir. Eski planlarını eleyebilir, yenileri planlayabilir. Düzenlemeyi sürekli olarak şekillendirir.

Özellikle bu yöntem örnek olay şeklinde sosyal bilim-lerde pek çok konunun öğretiminde kullanılabilir. Öğrenciler, tartışarak öğrenme imkanına kavuştukları için bu yöntemden oldukça hoşlanmaktadırlar. Bu yöntemde sorunlu olay sınıf ortamında çok yönlü olarak tartışılıp sorun çözüme kavuşturul-maya çalışılır.

Çok çeşitli niteliksel vaka çalışması vardır. Bunlar arasın-da en çok kullanılanlardan bahsedecek olursak;

a. Organizasyonların Geçmişini İnceleyen Vaka Çalışmaları

Bu çalışmalar belli organizasyonlara odaklaşırlar. Bu organizasyonun gelişimini izler. Örneğin, bir araştırmacı “serbest okul” sistemini inceler. Bu duruma nasıl geldi? İlk yılı nasıldı? Ne tür değişikliklere maruz kaldı? Şimdi nasıl? Kapandıysa neden kapandı? gibi sorulara yanıt arar. Veri kay-nakları şunlardır: Bu organizasyonla ilişkili kişilerle görüşmeler yapılması, okulun şimdiki halinin gözlemlenmesi, var olan yazılı kaynakların incelenmesi gibidir. Böyle bir araştırma planlarken kimin görüşmeye hazır olduğunu ve ne tür dokümanların korun-duğunu öncelikle incelemekte yarar vardır.

b. Gözleme Dayalı Vaka Çalışmaları

Bu tür çalışmalarda esas veri toplama tekniği katılımcı zlemidir. Araştırmacının odağı ise okul, rehabilitasyon merkezi, orika gibi organizasyonların tümü veya bir bölümüdür. teliksel araştırmacı parçayı tek başına değil, parçanın bütünüle in ilişkisine göre inceler. Odaklaşma araştırmacının idare ilebilirliğinin sağlanması içindir. Başlangıçta yapılacak zlemler nerenin araştırmacının odağı olacağını belirlemeye rdım eder. Gözleme dayalı vaka çalışmalarında çok az sayıda- katılanın olması durumunda araştırmacının varlığından dolayı kişilerin davranışlarına şekil verme olasılıkları yükselir. Daha niş katılanla çalışmak ise sizin o kişilere istemediğiniz halde ıntı verme olasılığınızı düşürür. Ancak, araştırma verilerinin are edilebilmesini zorlaştırır.

c. Yaşam Hikâyesi Vaka Çalışmaları

Araştırmacının bir kişinin ağzından o kişinin kendi hayat kayesini öğrenmek için görüşmeler yapmasıdır. Bu tür çalışma rihçiler tarafında yapıldığında “Sözlü Tarih” adıyla da anıl- aktadır.

d. Mikroetnografi

Bir organizasyonun çok küçük bir bölümü ör: bir sınıf ya ı çok özgün bir organizasyonel aktivite ör: çocukların resim apmayı öğrenmelerinin incelenmesidir.

e. Çok Vakalı Çalışmalar

Araştırmacılar iki ya da daha fazla katılanla veya ortamda alıştıkları zaman bu Çok Vakalı Çalışma olarak adlandırılır. ok vakalı çalışmalar değişik formlarda olabilir. Bazıları tek aka çalışması olarak ya da bir seri çalışmanın ilk çalışması larak başlar. Ancak diğer çalışmalar öncelikle tek vaka çalış- ımasıdır. Aynı zamanda genelleme yapmak içinde, daha az yoğun özlemlerle başka ortamlardan veriler toplanabilir.

f. Karşılaştırmalı Vaka Çalışmaları

İki ya da daha çok vaka çalışmasının yapılması ve bun- arın karşılaştırılmasıdır. Karşılaştırmak için ikinci çalışma apılır. Birincisinin uzantısı, birincisindeki özelliklerin aynı lduğu veya olmadığı bir alan seçmelidir. Genelleme yapmak çin ise ikinci çalışmada ilk çalışmayı gözetten özellikte saha

seçilmelidir. Örneğin, ırklara göre kaynaştırma araştırmacının odak noktası ise ilk çalışma kırsal kesimdeki ırksal azınlığın olduğu bir üçüncü sınıfsa, ikinci çalışma şehirdeki ırksal bir dengede olan bir üçüncü sınıf olabilir.

Sonuç olarak ülkelerin gelişmelerini sağlayabilmeleri için, yapmaları gereken işlerin başında yeterli düzeyde hem niteliksel hem de niceliksel araştırma-geliştirme faaliyetlerinin yoğun bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Öncelikle ülkemizde her kesimi araştırma yapmaya özendirecek fırsatların verilmesinin yanında eğitim bilimleri alanında diğer ülkelerdeki yapılmış olan çalışmalardan da yararlanılması yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akkoyunlu, B., Eğitimde Yeni Teknolojiler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No: 564, Eskişehir, 1998
- Arseven, A., Alan Araştırma Yöntemi “İlkeler, Teknikler, Örnekler”, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. Ankara, 2001
- Balcı, A. Sosyal Bilimlerde Araştırma “Yöntem, Teknik ve İlkeler”, PegemA Yayıncılık. Ankara, 2001
- Bailey, K., Methods of Social Research. 3 rd edition, The Free Press, London. Collier Macmillan Publishers. NY, 1987
- Baloğlu, B., Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Der Yayınevi. İstanbul, 1997
- Bilen M., Plandan Uygulamaya Öğretim, Anı Yayıncılık. Ankara, 2006
- Davis, J.A., General Social Survey. Chicago: National Opinion Research Center. Chicago, 1991
- Duverger, M., Sosyal Bilimlere Giriş, Şafak Yayınevi 4. Basım. Ankara, 1990
- Ekiz D., Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş, Anı Yayıncılık. Ankara, 2003
- Ertürk, K., Çağdaş Bilimsel Eğitim Nedir?, Varol Matbaacılık. Ankara, 1987
- Fox, D. The Research Process in Education. Holt, Rinehart. 1969
- Glesne, C. And A.Peskin, Becoming Qualitative Reseachers: An Intruction. White Plains, NY: Longman, 1992
- Gökçe, B., Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yayınları, Ankara, 1992
- Güler, N.C., Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri. 2008 <http://bilgiekonomisi.googlepages.com/EgitimiArastirmaTecnikleri.ppt>

- Udd, S.E. Smith and L. Kidder, Research Methods in Social Relations, International Edition (akt:A.Balcı) Sixth edition, Fort Worth:Harcourt Brace Jonavovich College Publishers. 1991
- Şaplan, S., Bilimsel Araştırma ve İstatistiksel Teknikleri. Nobel Yayıncılık. Ankara, 2004
- Şarasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi “Kavramlar, İlkeler, Teknikler”. Sanem Matbaacılık, Ankara, 2000
- Leennis, S.and R.McTaggart The Action Research Planner. Deaklong, Austria:Deakin University Pres.Austria, 1988
- Şıncal, R., Eğitim Bilimine Giriş, Güven Ofset Yayıncılık.Erzurum, 1996
- Şüçükahmet, L., Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Nobel Yayıncılık. Ankara, 2006
- McMillan J.ve S. Scumacher, Research in Education, A Conceptual Introduction, Little Brown and Company. Toronto, 1984
- Oppenheim, A. W Questionnaire Design and Attitude Measurement. Heinemann, London, 1966
- Özankaya, Ö., Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, Cem Yayınevi. İstanbul, 1995
- Özçelik, D., Araştırma Teknikleri Düzenleme ve Analizi, ÖSYM Yayınları Yayın No: 4, Ankara, 1981
- Sax, G., Empirical Foundation of Educational Research. Prentice, Hall.1968
- Şencer, M.ve Y. Irmak, Toplum Bilimlerinde Yöntem, Say Yayıncılık.İstanbul, 1984
- Şunur, Y., Niteliksel Araştırma Yaklaşımı, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını. Eskişehir, 2001
- Şıldırım, A ve H. Şimşek. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara. 2005

OKUMA PARÇASI

Bir üniversite profesörü sosyoloji dersinde öğrencilerini gecekondlu mahallesine gönderip, orada yaşayan 200 genç üzerinde olgu araştırma yapmasını, öğrencilerden her bir gencin geleceği konusunda değerlendirmede bulunmalarını istemişti.

Öğrenciler her bir olgu için “Hiç şansı yok.” yorumunda bulunmuşlardı. Yirmi beş yıl sonra başka bir sosyoloji profesörünün karşısına aynı çalışma çıktı. Profesör öğrencilerinden akitinin ne olduğunu öğrenmelerini istedi. Öğrenciler, yöreden taşınan veya vefat eden 20 gencin dışında ulaşabildikleri 180 gençten 176 tanesinin doktor, avukat ve iş adamı gibi pek de sıradan olmayan başarılar elde ettiklerini buldular. Oldukça şaşıran profesör olayın üzerine gitmeye karar verdi. Şans bu ya, araştırma konusu olan gençlerin hepsine, “Başarınızı neye borçlusunuz?” sorusunu yöneltti. Gençlerin hepsinin de cevabı “Öğretmenimize...” oldu. Öğretmen hâlâ yaşıyordu. Profesör öğretmenin yerini buldu. Yaşlı ama dinç kadına bu gençleri gecekondudan başarıya götüren yolda nasıl bir sihirli formüle sahip olduğunu sordu.

Öğretmenin gözleri pırıl pırıl oldu. Dudaklarında hafif bir gülümsemeyle “çok basit” diye cevapladı, “BU ÇOCUKLARI SEVDİM”.

Eric Butterworth

Kaynak, Canfield, J., Hansen M. V. Tavuk Suyuna Çorba, çev. Şerife KÜÇÜAL, HYB YAYINCILIK, Ankara, 1998.

EĞİTİM BİLİMİNİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ VE İŞLEVLERİ

A. EĞİTİM BİLİMİNİN FELSEFE İLE İLİŞKİSİ

EĞİTİM FELSEFESİ

Yrd. Doç. Dr. Gürsen TOPSES

EĞİTİM FELSEFESİNİN KONU ALANI

Eğitim felsefesi disiplinin konu alanını oluşturan “Eğitim Amaçları” (hedef-davranışlar) eğitim etkinliklerinin vazgeçilmez temel dayanakları, ön koşulları olma niteliğini taşırlar. Çünkü eğitim amaçları “Niçin insan yetiştireceğiz?” sorusuna yanıt arayan, eğitim ve öğretim etkinliklerinin ana çıkış noktalarıdır.

Eğitimle ilgili düşünceleri içeren tüm insanlık tarihi süreci içinde ve günümüz dünyasındaki, her eğitim düşüncesinin ve uygulamasının temelinde gizli ya da açık, planlı ya da plansız hiç kuşkusuz eğitim amaçları yer almıştır. Bu anlamıyla eğitim amaçları, ulaşılması istenen insan davranışlarının esaslarını, temel ilkelerini tanımlamaya çalışır, davranışsal düzeyde insana ilişkin temel nitelikleri betimler. Başka deyişle, gerçekleştirilmesi istenen insan davranışlarına ilişkin dünya görüşlerini sergiler; onları belirli bir anlatım biçimine dönüştürür. Sözgelimi, gerçekleştirilmesi istenen eğitimin kuramsal yönü mü, pratik, uygulamalı yönü mü, yoksa her ikisinin birlikteliği mi esas alınacaktır? Eğitimin program içeriği salt bilgi depolamaya yönelik mi, bilgiyi kullanıp, üretime uygulamaya dönüştürebilen nitelikte mi olacaktır? Salt dinsel içerikli mi, laik değerler alanına uygun nitelikte mi olacaktır, fen bilimleri ya da insan bilimlerinin hangisine ağırlık verecektir, yoksa ikisinin dengeliliği mi esas alınacaktır? Öğretim ortamları öğretmen ya da öğrenci merkezli olma seçeneklerin hangisine göre düzenlenecektir? Bunlar ve benzeri soru kümeleri, genel eğitim amaçlarının oluşmasına kaynaklık edecek problem alanları olabilir. Genel eğitim amaçları, öteki alt amaçları, özel amaçları üretebilir. Dolayısıyla birleriyle tutarlı bütünlük oluşturan amaçlar hiyerarşisine dönüşür. Bu amaçlar bütünlüğü ise, o ülkeye özgü eğitim sisteminin felsefi dünya görüşünü oluşturur.

Tarihsel süreç içinde, farklı sosyo-kültürel sosyo-ekonomik kaynaklı her toplum türünün kendine özgü eğitim amaçları var olduğu gibi, günümüzde de her ulusun ya ulus birliklerinin kendilerine özgü toplumsal, ekonomik ve teknolojik gereksinimlerinden kaynak alan eğitim amaçları yer alır. Tarıma dayalı bir üretim biçimine yaşayan bir toplumda, eğitilmesi gereken insan tipi, tarım teknolojisini bilen ve uygulayan insan tipi olabileceği gibi, otomasyon teknolojisine dayalı bir üretim biçimini ya-

FİKİR TARAMASI

*Sizce bir öğretmenin
eğitim felsefesi bilmesi
neden gereklidir?
Tartışınız.*

ayan toplumda ise eğitimin amaçları, bu üretim biçiminde ürem yapacak olan insan davranışlarının eğitilmesine yönelik olabilir. Aynı mantık çizgisi içinde, din merkezli (teokratik) bir devlet yönetiminin eğitim amacı, teosantrik insan yetiştirmeyi, Aynlanmacı felsefe temeline dayalı bir demokratik bir devlet yönetimi ise, insan aklının öne çıktığı, bilime, sanata ve demokratik düşünceye ağırlık veren laik bir eğitim görüşü olabilir. Gene, elirli bir ülke, öğretmen merkezli bir eğitim düşüncesini temel amaç olarak kabul ederken, bir başka ülke ya da ulus öğrenci merkezli eğitim görüşünü eğitim felsefesinin başına koyabilir. Bu nedenle, insanlık tarihi boyunca, çeşitli değişkenlere ya da eşitli etkenler bütünlüğüne bağlı olarak çok çeşitli eğitim felsefeleri ortaya çıkmıştır. Bu felsefeler, evrensel bilim ve kültür gelişmelerinin etkisini taşıyabildikleri gibi, özgün kültürlerin ya da ulusların kendilerine özgü eğitim görüşlerinin izlerini edinmişler, kimi kere çeşitli eğitim felsefelerinin bileşkesi olan eklettik niteliklerle de kendilerini göstermişlerdir. Aynı zamanda da, çeşitli tarihsel çağ ve dönemlerin kültürel ve ekonomik değişkenlerinin yanında bilim, felsefe, sanat birikimlerinin etkisiyle ortaya çıkan evrensel ve ulusal olma çizgileriyle ve kimlikleriyle de var olabilmışlerdir. Eğitime ilişkin sistemleştirilmiş felsefi bir dünya görüşünü içerdiklerinde ise eninde sonunda felsefi anlamda “izm” olma niteliği kazanarak belirli bir eğitim felsefesi olma kimliğini kazanır duruma gelmişlerdir.

Felsefenin temel sorusu, niçin insan yetiştireceğiz?

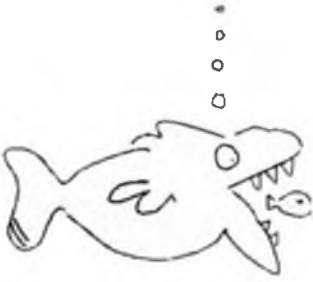
Bir ülkenin eğitim amaçları, genel olarak “Niçin insan yetiştireceğiz?” soru alanına verilen yanıtlardan ya da yanıtlar bütünlüğünden oluşmuştur. Bu nedenle, “Niçin insan yetiştireceğiz?” sorusu, belirli bir eğitim etkinliği süreci içinde “genel amaçlar” adını alır ve işte bu genel amaçlar, doğrudan eğitim felsefesinin konu alanı içine girer. Toplumlara, ülkelere özgü eğitim felsefeleri ise, genel olarak bu ülke yöneticilerinin ulaşmak istedikleri, amaçladıkları insan davranışlarının kimi zaman genel felsefelerin “izm”leri doğrultusunda geliştirilmiş, çoğu kere sistemleştirilmiş, birer kuram (teori) olma düzeyine getirilmiş, eğitim modelleri niteliğinde olurlar. Bu nedenle, her eğitim felsefesi eğitimle ilgili düşüncelerin sistemli bütünlüğü anlamına gelen “izm”lerden oluşmuştur.

Ancak hiçbir genel eğitim amacı, bu amaca bağlı özel amaçlardan, yani eğitim sistemlerinin çeşitli uzmanlık alanlarını içeren alanlarının amaçlarından, programların, derslerin, ünitelelerin amaçlarından bağımsız değildir. Tam tersine ilişkilidirler, mantıksal ya da çıkarımsal olarak genel amaçlara bağımlıdır. Başka deyişle eğer o ülkenin eğitime ilişkin dünya görüşlerinin her türlü etkinliğinde belirli bütünlük, mantıksal tutarlılığı içeren

sistemli bir bütünlük varsa, o ülkede gerçek anlamda sistemli bir eğitim felsefesinden söz edilebilir. Örneğin, bir ülkenin yönetim biçimi, demokratikse, eğitim süreci içindeki öğretmen davranış öğrenci-öğretmen iletişimi, ya da eğitim yöneticisi-öğretmen vb. iletişimi de demokratik olması gerekir. Eğitimin temel felsefesi çizgisi rationalist (akılcılık) ve pozitivist dünya görüşünü taşıyorsa, eğitim programları aklın, deney ve gözlemin geliştirilmesine yönelik amaçları taşıması gerekir. Bu nedenle de, bir eğitim sisteminde genel amaçlarla, özel amaçlar arasındaki tutarlılık konusu eğitim felsefesi alanının temel yaklaşımlarından birini oluşturur. Başka deyişle, “Niçin insan yetiştireceğiz?” sorusunun hemen ardından sorulması gereken temel soru alanı, bu soruya mantıksal olarak bağımlı “Nasıl?” sorusu olmalıdır. Ulaşmak istediğimiz, amaçladığımız insan davranışlarına “Nasıl?” ulaşacağımız sorusudur. Ne tür programlarla, hangi özellikteki eğitim sistemiyle, hangi yöntem ve tekniklerle, hangi kitaplarla, hangi sınıf ortamlarıyla, hangi öğretmen-öğrenci ilişkileriyle...vb. Bu anlamıyla, genel amaçlarla tutarlı özel amaçların bütünlüğü o toplumun, o ülke ya da ulusun eğitime ilişkin dünya görüşünü ortaya çıkarır. Bu dünya görüşü ise, o toplumun eğitim felsefesiyle aynı içeriksel anlamı taşır.

Eğitim Felsefeleri Çok Çeşitli Değişkenlerin Ürünüdür.

Bir toplum ya da ülkede, dahası yer yüzü ölçeğinde eğitim felsefeleri çok çeşitli değişkenlerin etkisi altında ortaya çıkarlar ve çok yönlü etmenlerin sonucu olarak gelişirler. Örneğin, o toplumun yaşadığı çağın koşulları, bilimin, teknolojinin ve felsefenin taşıdığı özellikler, bir dış dinamik etkeni olarak etkili olabilir. O toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının özellikleri, coğrafi koşulları, demografik yapısının nicel ve nitel özellikleri, tarihsel kültürel birikimleri, yönetim biçimleri, yönetim biçiminin ideolojik nitelikleri o toplumda eğitim ve öğretim etkinlikleriyle değiştirilmesi gereken insan davranışlarının belirlenmesinde temel rolü oynayabilirler. Örneğin, var olan bir ekonomik toplumsal yapı içinde, insan davranışları hangi özellikleri geliştirildiğinde daha işlevsel olabilir? Bilişsel (cognitive), duyuşsal (affektive), devinişsel (psiko-motor) özelliklerinin hangisi geliştirildiğinde daha işlevsel insan davranışları ya da hümanist kültür birikimlerinin geliştirilmesine yönelik insan davranışları ya da ulusal kimliği ya da evrensel kültür birikiminin zenginliğini üretebilen yeterlilikler, yetenekler, beceriler, kısacası davranışsal nitelikler kazandırabilir? Hangi eğitim amacı ya da amaçları, ülkelerin çocuk ve gençlerine bağımsızlık bilincini, törel değerlere saygıyı, ülke ve vatan bütünlüğünü,

olumsal adalet duygusunu, bilimsel düşünme bilincini, sanatsal, etik değerleri yükseltebilen, beyin ve “el”in birlikte işlev yaptı- bütünsel insana yönelik davranış biçimleri oluşturabilir, onları özelliklerle donanımlı yapabilir?

Benzeri soru kümeleri, yaşadığımız çağın ekonomik, teknolojik kültürel özellikleri açısından da sorgulanabilir. Örneğin, çağdaş dünyanın ulaştığı III. Sanayi Devrimi ve otomasyon teknolojisinin gelişimi, eğitimin genel amaçlarını nasıl ve şekilde işlemektedir ya da belirleme yolundadır? İnsan davranışları yeterliliklerinin, geliştirilmesi sürecinde amaçlanan özellikler ığı davranışsal nitelikleri kapsayacaktır? Sadece bilişsel (cognitive) ya da sadece devinişsel (psiko-motor) beceriler mi baskın rak geliştirilmelidir ya da tüm davranışsal yetenekler dengeli bütünlük içinde mi geliştirilmelidir? Örneğin, Antik Yunan timi, önemli ölçüde felsefe, matematik ve estetik disiplinleri sayan entelektüel (bilişsel) eğitime ağırlık tanımışken, antik ma eğitimi, önemli ölçüde pratik amaçlara yönelik bir eğitim ayışını baskın kılmıştır. Genel olarak Amerikan eğitim siste- pragmatist bir çizgide gelişirken, Avrupa eğitim sistemleri kuramsal (teorik) boyuta daha çok önem veren bir çizgi için- gelişmiştir denebilir.

Eğitim ve öğretim etkinliklerine ilişkin sorgulama alanı ıa geliştirilebilir. Örneğin, eğitim sistemleri içinde insan bi- leri adını verdiğimiz, davranış bilimlerinin önem ve rolünün ında, matematik ve fen bilimlerinin rolü ne olmalıdır? Birin- ı birini baskın yapmanın sakıncaları neler olabilir? Uzmanlaş- ya önem veren bir eğitimin sisteminin yanısıra, insanı tüm ye- ekleriyle geliştirmeyi amaçlayan eğitim sistemleri oluşturma- nedensel koşulları neler olabilir? İnsanı hem fen, hem insan imleri hem sanatsal değerlerle bütünlüğe bireyler olarak ye- irmenin eğitimsel koşulları neler olabilir? Gerek fen bilimle- in gerekse insan bilimlerinin birbirlerine yakınlaşma süreci adıklarına tanık olduğumuz bilimlerin gelişip durduğu çağ- ın dünyasında eğitim sistemleri ve etkinleri hangi düzenleyi- uygulamaları gerçekleştirmelidir? Genel olarak insan yetiştirme yoksadece bir meslek dalında yetişmiş insan yetiştirmeye mi, rlık verilmesi gerekecektir?

Görüldüğü üzere, insanı amaçlayan eğitim sistemlerini gulayan tüm bu soru kümelerinin herbirisi, birer eğitim felse- i soru alanı kategorisi içinde yer alır ve eğitim felsefesi ise, bu u alanlarını, onları belirleyen ve etkileyen ekonomik, tekno- ik, kültürel vb. tüm değişkenlerle birlikte ele alıp değerlendi- temellendirici işlev yapan bütünsel kavrayış alanıdır.

FIKIR TARAMASI

*Genel olarak
insan yetiştirme mi,
yoksa sadece
bir meslek dalında
yetişmiş insan
yetiştirmeye mi, ağırlık
verilmesi gerekir?*

Bu temel belirlemeler ışığında, eğitim felsefesinin konu ve içerik alanını açık seçik belirleyebilmek için, öncelikle belirli temel kavramlar üzerinde açıklamalar geliştirmemizin yararı vardır.

FELSEFE KAVRAMI

Çok yönlü ve çok değişkenli tanımlamaları olsa da, felsefeyi birkaç tanım ve birkaç açıklama girişimiyle tanıtabiliriz:

Felsefe (philosophy), evrene, doğaya, topluma, insana ilişkin genelleştirilmiş, kuramsal görüşlerin oluşturduğu sistemleştirilmiş dünya görüşlerini içeren; bütünleştirici, çözümleyici, sorgulayıcı bir düşünsel alandır. Felsefe ya da felsefi düşünüş; yaşamın, toplumsal, politik, bilimsel ahlaksal estetik alanlarında insan düşüncesi ve davranışlarına yön vermeye, onları çeşitli düşünce boyutlarıyla temellendirip, çözümlemeye çalışır. Bilimlere, ışık tutar, yön gösterir, onlara çeşitli düşünsel boyutlarıyla çok türden açılım alanları geliştirir. Bilimlere hipotezler önerir, yöntemlerini eleştirir ve geliştirmeye yönünde çaba gösterir, onları sistemleştirilmiş düşünce kalıplarıyla ele alıp irdelemeye çalışır. Araştırma yapma, gözlem ve deneyler bulunma işlevini de bilimlere, insan ya da davranış bilimlerine bırakır.

Descartes

Felsefe, doğa ve toplumun yasalarının, insan düşüncesinin ve bilgi sürecinin bir yaklaşım alanıdır. Temel yaklaşımı, düşünce ile varlık, bilinçle madde arasındaki ilişkisini çözümlemesine yöneliktir. Felsefe, dünyayı, evreni kuramsal düzeyde kavrama isteği ve etkinliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Toplumsal bilincin bir parçası, unsurudur. Var olanları ve insanın her türlü etkinlik alanlarını, bütünsel olarak kavramak isteyen, kavrayış ve sistemleştirme girişimidir. İnsanın doğayı, toplumu, etkin, pratik ve düşünsel etkinliğiyle, öğrenme, bilme, dönüşüme uğratma yeterliliğine ilişkin görüş ve düşüncelerden oluşan sistemler geliştirir. Kapsamlı dünya görüşleri ortaya koymaya çalışır. Doğâ toplum ve düşünce üzerindeki var olan bilgilerle ve toplumsal pratikten edinilen deneyimlerle belirlenen geniş sorunlar ve sorgulama demetleriyle uğraşır.

EĞİTİM KAVRAMI VE FELSEFE İLİŞKİSİ

Tıpkı felsefe kavramı gibi, kuşkusuz eğitim (education) kavramının çok sayıda tanımlamaları ve açıklamaları olacaktır. Eğitim, en genel tanımlamasıyla, belirli amaçlara bağlı olarak, bireylerin kendi yaşantıları aracılığıyla insan davranışlarında belirli program süreçlerine dayalı olarak, kasıtlı ve istenilir davranışlar oluşturma sürecidir. Bu tanım temel alındığında, eğitimin,

belirli davranışlar değiştirmek ve geliştirme etkinliği olduğu ve bu eğitimi etkinliğinin, belirli genel ve özel amaçlara, dahası, yöntem ve tekniklere, programlara dayanması gerektiği ileri sürülerek; onun ilerleyen, gelişen bir süreç olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla da, her eğitim etkinliğinin, belirli genel ve özel amaçlara dayalı olarak oluşturulması gerektiği düşüncesi temel alınmaktadır. İşte bu genel amaçların belirlenmesi, belirli bir dil ile anlatılması, doğrudan eğitim felsefesi alanına giren yönünü oluşturmaktadır. Dahası, genel amaçların, eğitim programları içinde yer alan, çeşitli programların ve programların içindeki derslerin ve derslerin içindeki çeşitli konu ve ünitelerin amaçlarıyla tutarlı, geçerli ve uyumlu olup olmadıkları yine eğitim felsefesi disiplinin yaklaşım alanı kapsamında ele alınır, giderek de bu tür mantıksal tutarlılıklarının çözümlenmesine, özel bir ilgi alanı olarak sembolik mantığın çözümleyici tekniklerinden yararlanılarak da ulaşılabilir. Başka deyişle felsefenin analitik işlevi, eğitim amaç ve içeriklerinin çözümlenmesinde etkili olabilir.

Eğitim nedir?

Eğitim tarihi süresi içinde, eğitim kavramına çok çeşitli görüş, düşünüş alanlarından yaklaşılmıştır. “Eğitim nedir?” sorusu bu anlamıyla felsefenin eğitime yöneltilmiş temel bir sorusudur. Günümüze dek yapılmış olan her eğitim tanımı, eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi gereken insan davranışının betimleyicisidir. Dolayısıyla da belirli bir insan felsefesini içerir. Eğitilmesi, ulaşılması gereken insan davranışlarını kapsamına alır.

Felsefe tarihi içinde ve insanlığın düşünce tarihi sürecinde yer alan çeşitli felsefi “izm”ler, kuram niteliğindeki sistemli dünya görüşleri, eğitim felsefesi kuramlarının da temel çekirdek alanını oluştururlar. Bu nedenle, hemen her eğitim görüşünün, sistem durumuna getirilmiş her eğitim modelinin, genel felsefe sistemlerinden değişik biçimlerde etkilendiği bir gerçektir. Ancak denilebilirse, hiçbir eğitim felsefesi sistemi, her dönem ya da toplumda saf anlamıyla yer almayabilir, dönem ve koşullara bağlı olarak anlam ve içerik değiştirebilir. Yeni uygulama alanlarıyla yeni nicelikler, nitelikler kazanabilir, yeni görüş biçimleri üretebilir. Bu temel yaklaşım çerçevesinde, belli başlı eğitim felsefesi yaklaşımları kalın çizgileriyle aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır:

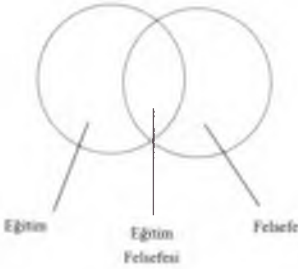
Entelektüel (Entellect) ve Rationalist (Akılcı) Eğitim Felsefesi

Genel olarak entelektüel ve özel olarak da bu eğitimin bir alt birimi olarak kabul edebileceğimiz rationalist eğitim, genel olarak insan aklının, düşüncenin, bilişsel yeteneklerin geliştirilmesini amaçlayan kapsamı oldukça geniş bir eğitim görüşünü

Satı Bey

içerir. Daha geniş boyutuyla insanın bilişsel (cognitive) ve duyuşsal (affektive) yeteneklerinin, eski felsefe diliyle söylendiğinde “ruhsal” niteliklerinin bir bütün olarak eğitimi amaçlar. Çünkü eski felsefe, bilişsel ve duyuşsal özelliklerinin bütününe “ruh” adını verir. İnsanın tinsel (manevi) yeteneklerinin bütünüdür ruh. İçerisinde her türlü düşünsel ve duyuşsal özellikler, duygular, insanın içsel yaşantısı vardır. Antik Yunan eğitiminin amacı genel olarak işte insana özgü bu türden “ruhsal” yeteneklerin eğitilmesi olmuştur. Aklın, tinsel niteliklerin eğitilmesi, dahası, bilgiyi temel alan erdemli insanların bilgi, etik ve estetiğin bütünlüğünü içeren erdemli insan yetiştirilmesi temel amaç kabul edilmiştir. Çünkü Antik Yunan felsefesi ve eğitiminde, erdemli olmanın koşulu, bilgiden, yani geniş anlamıyla eğitimden geçmektedir.

Entelektüel amaçlı eğitim gerçek anlamıyla Antik Yunan döneminde ortaya çıkmıştır. denebilir. Sokrates, Platon ve Aristoteles kaynaklı Antik Yunan Rationalist felsefesinin ürünüdür. Çünkü sözü edilen düşüncelerin ürünü olan rationalist felsefe, insan aklının doğruyu (hakikat) bulma çabasının sonucudur. Sadece insan aklının doğruyu bulabileceği yönünde savlarını geliştirmiştir. İnsanın bilişsel yeteneklerinin, doğruyu bulabileceği genel bir doğru kabul edildiğinde, eğitimin de kuşkusuz, insan aklının eğitilmesine yönelik olacağı açıktır. Bu amaca ulaşmayı sağlayan temel dersler ise, felsefe ve matematiğin yanında, düşüncenin temel bir aracı olan dil dersleri, yani gramer, retorik ve diyalektik (üçlü-trivium) dersleri olacaktır. Böylece Batı eğitim sistemlerinin temelinde yer alan bu üçlü ders sistemi, Hellenistik dönemde, Aritmetik, Geometri, Astronomi ve Müzik derslerinden oluşan Quadrivium (dörtlü) ders sistemiyle, bütünleştirilerek geliştirilecektir. 16. yüzyıl ve sonrası Röneasans ve 18. yüzyıl Aydınlanma çağında matematik- mantık yönteminin yanında bu derslere yönelik yaygın etkinliğini sürdürecektir, günümüzde ise felsefe, dil, matematik, edebiyat ve çeşitli kültür derslerinin yanında, insan bilimleri ve sanat derslerini (resim, müzik) içeren dersleri kapsamına alarak daha da genişleyecektir. Önemli ölçüde, entelektüel ve rationalist içerikli eğitim felsefesi Avrupa eğitim sisteminde gymnasium ve Türk eğitim sisteminde genel eğitim ve genel lise adı verilen eğitim uygulamalarının temel çekirdek alanını oluşturacaktır.

Pozitivist Eğitim Felsefesi

Pozitivist eğitim felsefesi, 17.yüzyıl sonrasında ortaya çıkan Empirist felsefenin gelişimiyle yakından ilgili bir felsefesidir. Özellikle 16. yüzyıl Bacon'ın doğa bilimlerine temel olan metodolojisi, pozitivist felsefenin ve ona bağlı eğitim görüşünün temelini oluşturmuştur.

*J.Locke göre insan aklı
“tabula rasa”dır.*

pozitif bilimlerin temelinde yer alan, empirist bilgi kuramı, G. Berkeley ve D. Hume gibi filozofların “Tüm bilimlerimizden, algılardan, duyumlardan” geldiğine ilişkin inşaya görüşünü esas alır. En çok bilinen ve empirizmin en örneği olarak kabul edilen J. Locke, insan aklının boş bir (tabula Rasa) olduğunu ve insanın tüm bilgilerinin duyumlar, izlenimlerden, algılardan geldiğini savunurken, pozitivist felsefenin, dahası pozitif bilimlerin gelişmesine kaynak olmuştur.

Pozitivist felsefe, en önemli temsilcisi Aguste Comte’un çalışmalarıyla yaptığı Sosyoloji biliminin kurulmasında ve bir bilim dalı olarak gözlem ve deney yöntemini benimsemiştir. Öteki davranış bilimlerinin gelişmesinde önemli ölçüde olmuştur. Böylelikle, pozitivist felsefe, pozitif bilimlerin gelişmesinde belirleyici derecede katkı sağlarken, gözlem ve deney yönteminin gelişmesinde de öncü rol oynamıştır. Eğitimliklerine yansımaları ise, gözlem ve deney yönteminin benimsenmesi yönünde olmuştur. Böylelikle de eğitim süreci ve yöntemleri içinde deneyci (experimentalizm) eğitim yaklaşımını temel felsefesini oluşturmuştur.

Pozitivist eğitim felsefesi, gözlem ve deney yöntemini savunan, doğa bilimlerinin yanında, insan bilimleri alanında da aynı pozitif yöntemlerinin yaygınlaştırılmasını sağlamıştır. Cumhuriyet Millî Eğitim Sisteminde, Cumhuriyet sonrası gelişen gözlem ve deney ağırlıklı eğitim anlayışı, sonraki yıllarda okullarında gözlem ve deney ağırlıklı, uygulama amacına dönük laboratuvar ve dersliklerin kurulmasına düşünsel anlamda öncülük yapmıştır. Böylelikle genel eğitim sistemi içinde, farklı yönünden eklektik bir anlayışı içerse bile rasyonalizm felsefesinin yanında pozitivist nitelikli bir eğitim felsefesi onun uygulamaları ortaya çıkmıştır.

Pozitivist felsefe, daha sonraki gelişimi çizgisi içinde, Amerika’da William James ve J. Dewey’de fonksiyonalcilik (işlevselcilik) bir içerik kazanmıştır. Biyoloji biliminin gelişmesinde, özellikle Darwin ve Lamarck’ın kuramlarından rasyonalizm, bilimin bir yönünü, yani işlevsel yönünü geliştirerek, öncelikle Psikoloji bilimini, fonksiyonalist olarak geliştirmiş, örneğin insan organizması içinde her psikolojik işlevi olduğunu felsefesinin başına koymuş. İşlevselcilik, pragmatist felsefeye kaynaklık eden bir düşünce sistemi olarak, eğitim alanında, üretime yönelik eğitim felsefesi, başka deyişle, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı eğitim felsefesi şeklinde gelişmesinde önemli rol oynamıştır. 1923 yıllarında Cumhuriyet yönetimi, diğer yabancı eğitim uzmanlarının ya-

*Psikolog ve eğitimci
John Dewey 1926 yılında
Türkiye’ye gelerek
Türkiye Maarifi hakkında bir
rapor yazmıştır.*

nında üretici eğitimi temel alan pragmatist eğitimin baş temsilcisi J. Dewey'i de ülkemize davet ederek ondan eğitim sistemimizle ilgili rapor hazırlamasını istemiştir.

Fonksiyonalizm, sonraki gelişim süreci içinde, temel bir Amerikan felsefesi olan pragmatist (yararacı) felsefenin oluşmasında temel bir düşünce sistemi olarak etkili olmuştur.

Pragmatizm

Pragmatik Eğitim Felsefesi

Pragmatizm, genel olarak bir Amerikan felsefesidir. Kaynağı, Darwin ve Lamark'ın biyoloji kuramına dayalı, fonksiyonalizm (işlevselcilik) kuramıdır. Pragmatizm bir felsefe olarak, doğrunun (hakikatin) bir keşfetme, 'icat' olduğunu savunmuştur. Bilgi kuramı açısından doğrunun (hakikatin) ölçütü yararlıdır. Yararlı olan şey doğrudur. İşimize en çok yarayan, yaşam içinde her yönden başarıya ulaşmayı sağlayan şey doğrudur. Böylece de, nesnel gerekliliğin doğruları, Pragmatist felsefe içinde salt yarar ölçütüne indirgenmiş olmaktadır.

Pragmatist eğitim felsefesi, Amerika eğitim tarihi içinde, çeşitli eğitim felsefeleri üretmiştir. Bunlardan kimileri, aşağıda ana nitelikleriyle açıklanmaya çalışılmıştır.

İlericilik (progresivizm):

Jonh Dewey, William Heard Kilpatrick, George Counta vb. tarafından geliştirilen bu eğitim felsefesi, öncelikle "her şeyin sürekli bir değişim içinde olduğu" ilkesinden çıkış alarak, eğitim süreç ve etkinliklerinin de sürekli bir değişim içinde olması gerektiğini savunur. Bu yüzden de, toplumsal ve eğitim yaşantıları sürekli olarak yeniden düzenlenmelidir. Eğitim, toplumsal değişimin itici gücü rolündedir. Toplumu değiştiren ve yenileyen eğitimidir. Doğa, deney, karşılıklı etkileşim ve doğada süreklilik Dewey'in temel kavramlarıdır. Onun epistemolojik (bilgi kuramı) yaklaşımına göre bilgi, eylem içinde, gözlem ve deney içinde kazanılır. Yaşayarak, yaparak, problem çözme yönelimli eğitim Dewey'in temel eğitim felsefesini oluşturur. Kuram-u uygulama ikilemi (düalizmi) oldukça yapay bir düşünce biçimidir ona göre ve ancak deneysel ve yaşantısal bir eğitim anlayışıyla bu türden yapay ayrımların gitgide gereksiz duruma getirilmesi gerekir.

Eğitim yaşama uyum ya da hazırlık değil, yaşamın kendisidir, yaşantıların ve bu arada eğitim yaşantılarının yeniden düzenlenmesidir. Eğitim etkinlikleri yoluyla da yaşamın yeniden

kurulmasıdır. Bu yeniden örgütleyebilme eyleminde temel amaçlardan biri de demokrasidir, eğitim ve toplumun demokratikleşmesidir. Buna karşılık Dewey eğitim sürecinin kendisinin dışında bir amacı ve bir sonu olmadığını da vurgular, eğitim kendi kendinin sonu olan, sürekli bir yeniden düzenleme ve yeniden oluşumdur. Böylece de, eğitim, toplum ve demokrasi, dahası özgürlük birbirleri içinde eriyen, kaynaşan, vazgeçilmez etkileşimli dinamik bir bütünlük olarak algılanır.

Progressivist eğitim felsefesinin temel kabul ettiği ilkeler, şu başlıklar altında özetlenebilir:

1. Eğitim süreçleri, yaşamla bütünleştirilmelidir. Eğitim yaşama hazırlık değil, yaşamın kendisidir çünkü. Bu ilkenin diğer boyutu, üretimle bütünleştirilmiş bir eğitimidir.

2. Eğitim sistemleri, bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yapılırken, eğitim sistemi içindeki tüm uygulamalar bütünüyle davranış bilimlerine uygun olarak oluşturulmalıdır.

3. Okul ve sınıf ortamında yarışmaya dayalı bir iletişimden çok, işbirlikçi ve paylaşımcı özellikler baskın olmalıdır.

4. Eğitimciler, otoriter bir simgeden daha çok, danışman ve rehberlik etme nitelikleri baskın olan kişiler olmalıdır.

5. Eğitim ve öğretim tümüyle demokratik niteliklere uygun olmalıdır.

6. Yaşantı ve deney, öğretimin temel ilkesi kabul edilmeli, problem çözme ve proje yönelimli bir eğitime ağırlık verilmelidir. Problem çözme yeterlilikleri de, gerçek toplum yaşamına transfer edilmelidir.

7. Dewey'e göre okulun 3 temel işlevi vardır: Sadeleştirmek, daraltmak ve dengelemek. Okulun sadeleştirme işlevi, öğrencilerin gelişimsel düzeylerine göre hazırlanan programların, karmaşıklıktan kurtarılması daraltma işlevi, programların belirli bir seçimle ayıklanıp, özetleyerek genç kuşaklara aktarılması, dengelemek ise, okulun, kültürel mirası dengeli bir biçimde farklı toplumsal çevreden gelen çocuklara biçimde yaymak, genişletmektir anlamına gelir. Farklı toplumsal gruplardan oluşan çocuk ve gençlerin birbirlerini anlamaları bu dengeleme etkiliğiyle sağlanabilir.

8. Dewey'e göre okul, öğrenenlerin, birlikte, bir bütün olarak çevreyi değiştirmelerini ve demokratik tavır ve davranış

biçimleriyle etkili ve sağlıklı iletişim ve etkileşim içinde olmalarını sağlayan sadeleştirme, daraltma ve dengeleme süreçlerine dayanan bir kurum olmalıdır.

Prennializm (daimicilik)

Prennialist eğitim felsefesi, denilebilir ki, progresivist eğitim felsefesine ya da onun çeşitli uygulama eksikliklerine karşı geliştirilmiş bir eğitim felsefesi olarak kabul edilebilir. Robert Maynard, J. Adler, Mark Van Doren vb. düşünürlerin temsil ettiği Prennializm, çağının koşulları içinde entelektüel eğitimin yeniden canlandırılmasının ya da yeniden temel ilkelere dönüşün öneminin anlaşılmasının göstergelerini taşıyan ve geliştiren bir eğitim felsefesi olarak yorumlanır. Prennializmin çıkış noktasının temel kavramı; entelektüel disiplin eğitimidir. İyi disiplini edilmiş akıl, bilişsel (entelektüel) yetenekleri ve geliştirilmiş entelektüel becerileri yoluyla, değişen ve gitgide karmaşıklaşan problemlerle baş edebilir. İnsanın temel niteliği akıl yürütmeye dayalı olan mantık, felsefe, edebiyat ve öteki kültürel etkinliklerdir.

Prennializm temel ilkeleri, şu ana başlıklar altında özetlenebilir:

1. Eğitim evrenseldir ve değişmeyen nitelikleri vardır.
2. İnsan doğası da değişmezdir, özde hep aynıdır. Bu yüzden eğitimin temel amaçlarında da değişme olmamalıdır.
3. Eğitim, öncelik ve ivedilikle, insan aklını, onun tüm bilişsel yeterliliklerini geliştirmelidir.
4. Eğitimin temel amacı, yaşamı kopya etmek değil, ona hazırlık olmalıdır.
5. Eğitimin temel amacı entelektüel eğitim olarak belirlendiğinde, eğitim programlarının temel içeriği “büyük kitaplar” olarak nitelenen, Eski Yunan Antik kültürün tüm felsefi ve sanatsal tüm ürünleri olmalıdır.

Prennialistlerin eğitimin amaçları ile görüşleri üç ana çerçevede toplanmaktadır.

1. Genel olarak yaşamla ilgili bilgi ve genel kültür donanımı amaçlayan bir eğitim yanında özel olarak meslek bilgi beceri ve yeterliliklerini geliştirmeye yönelik eğitim amaçlanmalıdır.
2. Mesleklerle ilgili donanımlı bilgileri genç kuşaklara aktarabilme, genişletme.

3. Genel eğitimi içeren genel kültürle ilgili bilgileri ve onun hemen yanı başında mesleki gerçeklikle ilgili bilgi ve donanımları bütünleştirme ve yayma.

Prennializm'in temel eğitim felsefesi, şu ana başlıklar altında özetlenebilir:

Eğitimin Evrenselliği ve Değişmezliği: İnsanların değişmeyen nitelikleri olduğu için, eğitimin de genel felsefi yaklaşım açısından aynı özellikleri taşıması gerekir. Çeşitli kültürel ayrımlara karşın, bu değişmeyen ilkelere olan ısrar, prennializmin temel yaklaşımını oluşturur. Çünkü her çağ ve kültüre uygun değişmeyen özellikler sürekliliğini ve kararlılığını korumaktadır.

Bu temel yaklaşım alanı çerçevesinde, insan bilimleri (davranış bilimleri vb.) programların merkezine konulmalıdır. Bilgi her yerde aynıdır ve bilgi edinme süreci, eğitim amaçlarının asla vazgeçemeyeceği bir gerçekliktir.

Entelektüel Eğitim: Akıl insanın en ileri ve yetkin bir özelliğidir. Dolayısıyla eğitimin amacı, bu düşünsel yeterlilikleri geliştirmek olmalıdır. İnsan aklı ve sorumluluklarıyla, içgüdüsel dürtülerini denetim altına alabilir. Kendini akıllı denetleyebilir. İyi disipline edilmiş inanç, entelektüel amaçlar yoluyla, karmaşık dünyada problemlerle baş edebilir düzeye gelebilir. Eğitimin özü bilgi kazandırmak olmalıdır. Kısa bir süre içinde öğretilebilecek bilginin, olgunlaşmamış beyinlerce keşfedilmesini istemenin, boşuna zaman yitimi olduğuna kuşku yoktur.

Evrensel ve Değişmez Gerçeğe Uyum Yaklaşımıyla Eğitim: Eğitimin amacı, insanları şimdiki yaşayan dünyaya değil, evrensel kültürel gerçeğe uyumlarını sağlamaktır. Eğitim öğretmeyi, öğretme bilgiyi, bilgi ise gerçeği doğurur. Gerçek de her yerde aynıdır. Bu yüzden eğitim de değişmez ve evrensel nitelikleri içerir.

Eğitim Yaşama Öykünme Değil, Ona Hazırlıktır: Okulun amacı, entelektüel yeterlilikleriyle gelişmiş bireyler yetiştirmek olmalıdır. Yaşama hazırlığın anlamı ise, öğrencinin kendi kültürel "mirasını" tanıması, bilmesi ve o değerleri benimsemesidir. Okulun görevi ise, kültürel geleneği sürekli olarak aktarma rolünü üstlenmesidir.

Eğitimin Amacı Çocuğa Yeryüzünün Sürekliliklerini Tanıtıcı Konular Olmalıdır: Tek başına, mesleki eğitim, okulun amacı olamaz. Sadece meslek eğitimiyle, eğitim sınırlanamaz. Okul, yaşamla başedebilecek çok yönlü gelişmiş insanlar yetiştirmelidir. Bu amacın da gerçekleşmesinin koşulu, öncelik-

le akli ve toplumsallaşmayı temel alan bir eğitim olmalıdır. Örneğin temel eğitim içinde, ana dil, yabancı dil, tarih, matematik, doğa ve insan bilimleri, güzel sanatlar ve felsefe bu eğitim sistemi içinde yer almalıdır. Belli formel disiplinler, okuma-yazma, belleme genel eğitimin özünü oluşturmalıdır.

“Büyük Kitaplar”, Klasik Yapıtlar Öğretisi: İnsanlığın geçmiş, kültürel mirası, bugünün ve geleceğin temelidir, kökenidir. İnsanlığın yetkinleşmiş, klasikleşmiş ürünlerini, yapıtlarını, genç kuşakların beyinlerinde, kişiliklerinde geliştirmek, yenileştirmektedir. Eğitim bunları öğretirken, yazılı ve sözlü anlatım yöntemlerini kullanmalıdır. Kendini disipline etme yeteneği ise, dış disiplin olmadan gelişemez. Bu amacın gerçekleşmesinin temel koşulu, tarihsel kültürel, geçmişin mirasını, genç beyinlerde yeniden canlandırmak olmalıdır.

Temel Esasçılık (Essentializm): Amerika’da “temel esasçılık” adı verilen, eğitim akımı, belirli bir felsefi içerikten daha çok, doğrudan bir eğitim düşüncesi olarak doğmuştur. Bu yüzden, bu eğitim akımını gelişmesinde, değişik felsefi görüş ve yaklaşım açıları olan William C. Bagley, Michael Demicshevich, Henry Morrison, Thomas Briggs gibi düşünürler rol oynamıştır.

“Temel Esasçılık” Dewey’in deneyci ve yaşantısal bilgi kuramını tümüyle red etmez, dahası bu bilgi kuramını korur. Eğitimin geliştirilmesinin vazgeçilmez koşulunun entellektüel yeterlilikler olduğunu savunur. Kurama göre okul, öncelikle, çeşitli uygarlıklar yoluyla günümüze ulaşmış kültürel bilgi birikimini, denenmiş ve test edilmiş gerçekleri, gelenekleri, çeşitli beceri eğitimine ilişkin yaklaşım biçimlerini temel almalıdır. Onlar için, programların içerikleri önemlidir ve merkezdedir. Temel ilkeleri, şu başlıklar altında özetlenebilir:

1. Öğrenme Güç Bir İştir ve Uygulamalı Olma Özelliğini Gerektirir: Öğrenme doğası gereği zorlu bir çalışmadır. Bu yüzden, öğrencinin ilgi ve yetenekleri önemli olsa bile, dış disipline dayalı, dışardan denetimli nitelikler taşıyan zorlayıcı bir eğitim görüşüne gereksinim vardır. Çocuğun özgür düşüncesi ve etkinliklerinden vazgeçememenin yanında, dış disiplinden vazgeçilemez. Çünkü kendini disipline etme, kendiliğinden öğretililecek bir süreç değildir, ancak belirli bir dış disiplin yoluyla oluşturulabilir. Öğrencilerin çoğunluğu, bu davranışı, öğretmenin disiplini edici etkinliğine gönüllü ve bilinçli olarak katılmayla elde ederler. Eğitim sürecinde, yetkeci (otokratik) ve demokratik uygulamaların, dengeli kullanılması esas alınmalıdır. Gerçekleştirilmesi istenen, öğrenme süreci ise, bilişsel anlamda bir özümleme sürecidir.

2. Eğitimde Girişim Öğrenciden Çok Öğretmenindir: Öğrenciden, tüm gizil güçlerini anlaması ve denetlemesi isteni yor-yetişkinlerin, bu arada öğretmenin denetim ve rehberliğine reksinimi vardır. “Temel esasçı” yaklaşım, başarı için, öğren-in gizilgüçlerine, ilgi ve yeteneklerine önem verdiği ölçüde, yeterliliklerin ortaya çıkmasında öğretmen rolünün son dere-önemli olduğunu vurgular. Bu nedenle, öğretmen yetiştirme-n ve eğitiminin, ayrı bir değeri ve işlevi olduğunu eğitim felse-si yaklaşımının baş sıralarına koyar.

3. Eğitim Sürecinin Temeli, Yapısallaşmış İçeriği Özüm-me Olmalıdır: Temel esasçılara göre, öğrencinin yaşantı ve de-eylerinden çok, tarihsel geleneksel kültürün, bilgi birikiminin ısnelliği önemlidir. Bu nesnel bilgiler, çocuğun yaşamından da-a önemlidir. Bu nedenle, ileri düzeyde organize edilmiş bir eği-m sisteminde, öğretmen denetimi zorunludur. Eğitim amaçları-ın temelinde sürekli ve geçerli olan yapısallaşmış içeriğin zümletilmesi yatmaktadır.

4. Okul, Geleneksel Bilişsel Yetenekleri Geliştirme Ama-ını Sürdürmelidir: Yapararak ve yaşayarak, problem çözme yo-uyla öğrenme, belirli koşullar için geçerlilik taşısa bile, genelle-ne olanağı yoktur. Eğitimin gerçek amacı, yaşamın bütünü ile il-gili bilgi kazandırmaktır. Bu yaklaşım çerçevesinde, sadece belir-i gelişim basamaklarına özgü olarak, öğrencinin ilgilendireceği ısanılan problem alanlarına odaklaştırılması ve o yönde eğitilmek ıstenmesi, eğitimin belirleyici temel amacı olamaz.

Yeniden Yapılandırıcılık (Reconstructionizm): Progressi-vist (ilerici) eğitim görüşünün yeniden canlandırılıp, geliştiril-mesini amaçlayan bu eğitim felsefesi, çağa özgü sorunları gider-mek, toplumsal gelişmeyi gerçekleştirmek için, toplumu yeniden düzenlemeyi temel bir yaklaşım biçimi olarak seçmiştir. Temel amacı da, toplumsal gelişme ve kalkınma sürecinde, eğitim et-kinliklerine verdiği önemde yatmaktadır. Başka deyişle, eğitim toplumu yeniden düzenleyebilmelidir, okul bu süreç içinde lider-lik rolünü üstlenmelidir. Theodore Brameld’e göre, çağdaş kültür bir yeniden doğuşu içermelidir. Eğitim, toplumsal devrim ve dö-nüşümlerle, yeni toplumun oluşturulmasında belirleyici bir etken olmalıdır.

Yeniden Yapılandırıcı eğitim felsefesinin temel ilkeleri aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

1. Eğitimin temel amacı, açık ve net olarak belirlenmiş, toplumsal düzenleme programı gerçekleştirmektir.

2. Amacın gerçekleştirilmesinde, eğitimciler liderlik görevlerini üstlenmelidir.
3. Yeni oluşturulacak toplumsal düzen, gerçekten demokratik bir düzen olmalıdır.
4. Öğretmen, öğrencilerini bu yeni oluşturulacak düzene katılımları için, demokratik olarak ikna edici yöntemler kullanmalıdır.
5. Eğitimin amaç ve araçları, davranış bilimleri verilerine göre yeniden düzenlenmelidir.

Yeni toplumsal bir kültür oluşturmak, reconstructionist eğitim felsefesinin temel amacıdır. Bu yeni kültürel ortamda kültürel ve doğal kaynakların halk tarafından ve halk için oluşturulması gerekir. Bu anlamıyla yeni toplum, kurumların ve kaynakların doğrudan halk tarafından denetlenebilen bir demokratik toplumsal bir düzen olmalıdır. Bu amaç çerçevesinde, toplum yeniden düzenlenmek isteniyorsa, onun üyelerinin yeniden eğitilmesi zorunludur. İşte okul, bu toplumsal ve devrimci rolü üstlenmelidir. Demokratik katılım bilinciyle, bireylerin bu amaç doğrultusunda katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

Existantialist (Varoluşçu) Eğitim Felsefesi: Varoluşçu eğitim felsefesi, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra çağımızda etkili olan Varoluşçu felsefesinin eğitime yansımaları olarak kabul edilir. Varoluşçu felsefe genel olarak, varoluşun (existence), özden (essens) önce geldiğini Skolastik felsefeye (din merkezli) karşıt bir sav olarak ileri sürer. Daha yalın bir dille söylendiğinde, insan gizil güçleriyle donanımlı, potansiyel bir varlık olarak dünyaya gelir, ama insan bu potansiyel güçlerini, yani özünü gerçekleştirebilir yeterliliği olan donanımlı bir varlıktır. Birey olma ve kendini tanıma bu sürecin temelini oluşturur. İnsan bir birey olarak özgür bir varlıktır ve bu özgürlük onun kendisinden ve başkalarından yani toplumdan ya da toplumundan sorumlu olmasını gerektirir.

İnsan aynı zamanda, karar verebilen, seçme özgürlüğü olan da bir varlıktır. Karar verebilme ve seçme özgürlüğü, onun kendi özünü gerçekleştire sürecinde temel bir çıkış alanıdır.

Varoluşçu düşüncenin eğitimle ilgili dünya görüşü, bu temel düşüncelerden kaynak alır. Örneğin genel olarak insan doğası gereği özgür bir varlıksa, eğitim insanı daha çok özgürleştirmenin yanında, kendinden ve toplumdan sorumlu olan bir birey olarak eğitebilmeyi, dahası, bireyi karar verebilen, seçme özgürlüğü olan, kısacası gerçekten birey olarak yetişmesini amaçlamalıdır.

Varoluşçu eğitim felsefesinin öteki temel ilkeleri şu ana başlıklar altında sıralanabilir:

1. Eğitimin temel amacı, insanın bilişsel (cognitif) ve duyuşsal (affektive) yeteneklerinin geliştirilmesi olmalıdır.
2. İnsan düşünce yeterliliğinin ise üç temeli vardır: Disiplin, eleştiri (kritisizm) ve verim.
3. Öğrencinin gelişimi, düşünme üretebilme yeterliliği ya da yeteneklerine göre belirlenir.
4. Eğitimin amaçları her zaman için hümanist (insancıl) değerlerin ölçüt ve verilerine uygun olarak oluşturulmalıdır.
5. Eğitim insanın özgürce geliştirmesine yardım edecektir.
6. İnsanın kendi özünü gerçekleştirmesinin temel etkili gücü, eğitimidir.
7. Eğitim sürecindeki bilgi, insan tarafından yaratılır.
8. Birey kendi bilgisinden kendisi sorumludur.
9. Eğitim kendiliğinden ve doğal bir süreç olmalıdır.
10. Eğitim özgür olduğunda, yaratıcılığın da yolu açılır.
11. Öğretmen ve öğrenci arasında belirli bir programdan söz edilebilse de, program eğitim süreci içinde her ana değişebilir, başkalaşabilir, olgunlaşabilir. Bu anlamıyla, öğretmenin temel özelliklerinin en önemlilerinden birisi de, yaratıcı olmasıdır.
12. Okul, insan özgürlüğünü ve sorumluluğunu eğitici yönde geliştirici olmalıdır.

Materialist Eğitim Felsefesi: Materialist eğitim felsefesi doğrudan materialist bilgi kuramından kaynak alır. Materialist bilgi kuramı ise, maddesel süreçlerin sürekli olarak son etkiyi oluşturduğunu ve belirleyici olduğunu temel bir dünya görüşü olarak öne sürer. Başka deyişle, bir toplumsal yapı içinde, eğitim kurumunun nicel ve nitel özelliklerini belirleyen, o toplumsal yapının üretim biçimi alanına giren ve alt yapı adı verilen üretim güçleri ve ona bağlı üretim ilişkileridir. Başka deyişle, üst yapı olarak bir toplumsal yapı içindeki tüm eğitim kurumları, eğitim sistemlerinin genel ya da özel amaçları o toplumda var olan ekonomik sistemin ürünüdür. Örneğin toplumun sanayileşme düze-

yi, mesleki ve teknik eğitimin niteliğini, program içerikle buna bağlı öğretim yöntem ve tekniklerini belirleyebilir, toplumsal yapıdaki gelir dağılımı düzensizlikleri, eğitim sürecinde, nak ve fırsat eşitsizlikleri doğurur. Ancak, ontolojik olarak, tüm kurum ve etkinlikleri de, ekonomik süreçleri etkiler. Böylece ekonomik süreçlerle, eğitim süreçleri arasında, belirleyici etkileyen olarak çift yönlü bir etkileşim yapısı ortaya çıkar.

Materialist eğitim felsefesinin uygulama alanı politel eğitimidir. Politeknik terimi, Yunanca sanat ya da beceri anılan gelen “technicos” ve “teche” ile çok anlamına gelen poli sözcüklerinin kapsadığı çok yönlü teknik beceri anlamını taşır. Çok yönlü gelişmiş insan, politeknik eğitimin amacıdır. “Çok yönlü gelişmiş insan”’a yönelik amaçlar ise doğrudan mekanizasyon ve otomasyon temelinde gelişmiş, yani bilimsel ve teknik devrimin gerektirdiği koşulların ürünüdür. Bilimsel ve teknik devrim ise beyin hem el becerileriyle gelişmiş insanın yanında, kendi alanında uzmanlaşmış insanı da eğitim talebi kapsamına almaktadır. Çünkü belirli bir alanda uzmanlaşmayı amaçlayan eğitimle, çok yönlü gelişmiş insanı amaçlayan eğitim arasında birbirlerini tüküten ve birinden diğerine geçiş olanağı sağlayan, transfer edilebilir yüksek kanalları açık bir iletişim vardır.

Bu eğitim felsefesi, kuram ve uygulama ile genel ve mesleki teknik eğitimin bütünlüğünden oluşmuş, üretici nitelikte eğitimi savunur. Okulu, yaşama, üretime yaklaştırmak, bilişim yeteneklerle, motor becerileri birlikte geliştirmek. Kafa ile beyinle el yeteneklerini birlikte geliştirmek ve onların da üzerinde insanı insan entelektüel yeteneklerle donanmış insanlar haline getirmek temel amaçtır.

Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Felsefi Temelleri

Genel olarak Türk Millî Eğitim sisteminin temel eğitimi felsefesi, Atatürk’ün kurduğu ulusal Türkiye Cumhuriyeti kuruluş yıllarının eğitim felsefesi olma özelliğini taşır. Bu felsefe, Atatürk’ün altı ilkeyle ifade edilen, temel düşünce sistemi ürünü ve sonucu olarak gelişmiştir. Cumhuriyetçilik, ulusal kimlik, laiklik, devletçilik, halkçılık, devrimcilik cumhuriyet düşüncesinin temel siyasal ve toplumsal ideolojik dokusunu oluşturur. Bu düşünce yapısı, doğrudan eğitim sistemimizin temel eğitimi çizgisini ve genel amaçlarını da belirlemiştir.

Cumhuriyetçilik İlkesi: Siyasal yönetimin, halk egemenliğine dayalı bir yönetim düşüncesi olduğunu vurgular. Bu yüz

Cumhuriyet demokrasi kavramları arasında birbirini bütünleyen bir kavram bütünlüğü vardır. Buna bağlı olarak cumhuriyet düşüncesi, demokratik bir toplumun kurulma sürecinin ilk kaynağını, temel dayanağını oluşturmuştur. Demokratik bir toplum ise, kuşkusuz demokratik bir eğitimin ve eğitim sisteminin ön koşulu olması gerekir. Öncelikle teba olmaktan kurtulmuş birer yurttaş olan bireyler yetiştirmek amacı, ulus devleti düşüncesiyle birlikte, cumhuriyet düşüncesinin ve bunlara bağlı eğitim sisteminin genel amaçları arasında kabul edilecektir.

Ulusal Egemenlik İlkesi: Atatürk tam ulusal bağımsızlık kavramıyla, siyasal, ekonomik, askeri kültürel ve adalet vb. alanlarda tam bağımsız bir ulus olma kavramını anlatmak istemiştir. Bu yüzden, eğitim sistemi de tam bağımsızlık bilinci kazanmış insanlar yetiştirmeyi amaçlamalıdır.

Ulusçuluk İlkesi: Atatürk ulusçuluğunun temelinde ulusal bütünlük, misak-ı Milli sınırları içinde ulusçuluk düşüncesi, ulusal benliğe dönüş, vatan birliği, ortak tarihsel duygular, ortak kültürle işlenmiş ulusal bütünlük düşüncesi, ulusal kültüre, değerlere, kısaca ulusal karaktere dönüş ve bunları geliştirme özlemi ve inancı vardır. Atatürk'ün ulusçuluk düşüncesi içinde, hümanist ve kültürel bir ulusçuluk düşüncesi bulunur. Ulusal eğitim (Millî terbiye) kavramı, bu yüzden Atatürk'ün eğitim felsefesinin başına koyduğu bir temel anlayış ve görüş bütünlüğüdür. Ulusçuluk kavramının içeriklerini oluşturan tüm bu düşünce yapısı ise, Türk Millî Eğitimin temel amaçları içinde yerini almıştır.

Laiklik İlkesi: Atatürk düşüncesinde genel olarak laiklik, ulusal devletin teokratik bir din devleti olmadığı, dinin siyasal kurumlardan ayrı bir konumda değerlendirilmesi ifade edilmiştir. Dinin, devlet kurumları üzerinde değişik yol ve biçimlerde etkide bulunmasını önleyici önlemleri hak ve görevlerini devlete veren sistem, laik devlet olarak tanımlanmaktadır. Cumhuriyetin hemen ilk yılları içinde eğitim birliği yasası olarak kabul edilen Tevhidi Tedrisat Yasası, mektep-medrese, laik okullar, din okulları ayrımını kaldırarak eğitimde laikleşme sürecinin ilk basamağını oluşturmuştur. Böylece, eğitim sisteminin, laik düşünce yapısına bağlı bireyler yetiştirmek genel amaçlar arasında yerini koruyacaktır.

Halkçılık İlkesi: Halkçılık ilkesi, devlet yönetimin, halk için olduğu düşüncesini içeren bir ilkedir. Egemenliğin, siyasal gücün halka verilmesi anlamına gelir. Eğitimin tüm halk katmanlarına yaygınlaştırılması yoluyla, büyük bir halk uygarlığı

geliştirme düşüncesini temel alır. Cumhuriyet tarihi iç Halkevleri uygulamaları, bu amacın tipik ve gerçekçi bir u lama örneğini oluşturur.

Devletçilik İlkesi: Cumhuriyet düşüncesi, siyasal ve şünce alanında olduğu gibi ekonomik alanda da devletçilik şüncesine büyük önem vermiştir. Özel girişimcilerin yapama larını devletin yapması ve özellikle de sağlık ve eğitim alanı devletin etkinliğini göstermesi bu ilkeyle temel alınmıştır. Gı müzde, eğitimin özelleştirmeye dönük uygulamalarıyla, dev çilik ilkesinin öngördükleri arasında açık bir çelişkinin yaşa ğı da bir gerçektir.

Devrimcilik İlkesi: Atatürk, yeni bir toplum ve ulus c turma sürecinde her zaman yenileşmeden, değişmeden ve ş imden yana olmuştur. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma yö de, yaşamsal değeri olmayan tüm sosyo-kültürel kurumları ğıştırmek ve yenileştirmek istemiştir. Harf devrimi, dil devr kadın hakları savunuculuğu, laik yönetim biçimi, demokrasi lincinin temel göstergesi meclis, onun, yönetim, siyasal ve türel kurumlarında gerçekleştirdiği yeniliklerin sadece bir ka oluşturur.

Atatürk'ün devrimciliği, geleneksel kurumları tümü yıkmak ya da bozmak değil, çağdaş uygarlık ölçütlerine ula yönünde hem geleneksek kültürü koruyucu, hem de gelişt bir anlam taşır.

Türk Eğitim Sisteminin Genel Felsefi Özellikleri

Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarından başlayarak, İ tim sistemimize damgasını vuran felsefi düşünce çizgisi, kuş suz 18-19. yüzyıl Aydınlanma felsefesidir. Aydınlanma felsefi genel olarak bugünün çağdaş batı toplumlarının tüm kurumla da geçerli ve yerleşik olan düşünce yapılarının izlerini taşır.

Aydınlanma felsefesi, insan aklına olan güveni, insa doğuştan haklarına olan saygı ve değeri, demokratik ve laik şünceye olan inancı, pozitif bilimlerin tek yol gösterici oldu nu temel alan düşünce sistemlerini kendi içinde taşır. Bu yüz Pozitivist düşünce ve onun eğitim felsefesi, Rationalist ve telektüel eğitim felsefesinin hemen yanıbaşında Atatürk'ün benimsediği bir felsefe olmuştur. 1933'lere kadar çeşitli tarih de, ülkemize gelen uzmanların eğitim felsefesi görüşleri önemli ölçüde pozitivist ve pragmatist çizgiler bulunur. Örneğ 1924 yılında ABD'den çağrılan Pragmatist felsefesinin uygu

yıcısı Jonh Dewey, özellikle köylünün kalkındırılması için, eğitilmesini ve üretici kılınmasına ilişkin öneriler geliştirmiştir. Bu öneri ve uygulama istekleri, daha sonraları özellikle 18. yüzyıl işe ve üretime dönük batı eğitim felsefelerinden esin alarak, ama tümüyle yerli koşullar temel alınarak ve özgün bir uygulama biçimiyle yaşama geçirilen Köy Enstitüleri modelinin uygulama alanına girmesiyle gerçeklik kazanmıştır. Çeşitli yaklaşım açılarından eleştirilere karşın Köy Enstitüsü modelinin özgün eğitim felsefesi içinde, salt üretici ya da bir meslek adamı değil, öncelikle, tüm yönlü gelişmiş insan yetiştirme amacını temel aldığı bir gerçektir. Bu yüzden, belirli ölçüde, bilişsel ve duyuşsal yeteneklerin geliştirilmesine programlar, başka deyişle önce insan yetiştirmeyi temel alan programlar oluşturulurken, öteki yönüyle üretici meslek adamı yetiştirmek yönünde materializm ve pragmatik eğitim felsefelerini özelliklerini içeren programların uygulamaya sokuldukları görülmüştür.

Türk Eğitim sistemi, Anayasa'nın eğitim için öngördüğü temel ilkeler. Kalkınma planları, çeşitli eğitim şuraları, eğitim reformu ve çeşitli strateji çalışmalarında uygulamaya sokulmak istenen çalışmalar; genel olarak demokratik laik eğitim, sosyal devlet ilkesine uygun eğitim düzenlemeleri, olanak ve fırsat eşitliği kavramlarına dayalı olarak, bütünlük, genellik, süreklilik ve yönelticilik gibi kavramlar eğitim felsefemizin felsefi yönünü oluşturan tartışma sürecinin içeriksel alanını oluşturmaktadır.

Açık yüreklilikle söylemek gerektiğinde, Türk Millî Eğitim sistemimizin, bugün için kendi içinde tutarlı, bilimsel ve ri-leri temel yaklaşım alanı seçen ve bunları belirli bir eğitim felsefesi çizgisinde birleştirip, bütünleştirebilen, eğitim bilimine ışık tutan bir eğitim felsefesi olduğunu söylemek güçtür. Bu temel yaklaşımla, kendi içinde tutarlı eğitim felsefelerinden yoksun olan eğitim uygulamalarının da, çok çeşitli sorunlar ve çelişkiler yaşayabileceği de açık seçik bir gerçekliktir.

İşte tüm bu tartışma, eleştiri, yorum, irdeleme gibi düşünsel etkinlikler bizleri eğitim felsefesinin konu alanına götürmekte ve sonuçta bu tartışma alanı, bilimsel araştırmaların ve bilimsel bulguların gelişimine aydınlatıcı yönde açılım alanı kazandırmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alkan, C., **Eğitim Felsefesi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1980.
- Aytaç, K., **Avrupa Eğitim Tarihi**, A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972.
- **Avrupa'da Okul Reformları ve Demokratlaşma Temayülleri**, Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları, Ankara, 1972.
- Binbaşıoğlu, C., **Eğitim Düşünceler Tarihi**, Binbaşıoğlu Yayınları, Ankara, 1982.
- **Politeknik Eğitim Reformları**, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1972.
- Dewey, J., **Democracy and Education** New York Macmillan, 1916.
- **Tecrübe ve Eğitim**, Çev: F. Başaran, F. Varış, 1966.
- **Özgürlük ve Kültür**, Çan Yayınları, Çev: Vedat Günyol. İstanbul 1962.
- Egemen, B. Z., **Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi**.
- Gutek L. G., **Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar**, Pegem Yayınları, Ankara, 1997.
- Marcel G., **The Philosophy of Existentialism, Many Harari**, Trar New York: Citadel Press, 1956.
- May, R. (ed). **Existential Psychology**, New York: Random House 1960.
- Sönmez, V., **Eğitim Felsefesi**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1998.
- Tonguç, İ. H., **Canlandırılan Köy**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1947
- Topses, G., **Eğitim Felsefesi Temel Sorunları**, Dayanışma Yayınları, 1982, Ankara.
- Tozlu, N., **Eğitim Felsefesi**, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1997.
- Unat, F. R., **Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişimine Tarihi Bir Bakış**, Millî Eğitim Yayınları, 1964, Ankara.
- Ülken, H. Z., **Eğitim Felsefesi**, İstanbul Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları, İstanbul, 1967.
- Ülken, H. Z., **Türkiye'de Çağdaş Düşünceler Tarihi**, Ülke Yayınları, İstanbul, 1966.
- Wilson, H. E., **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**, İstanbul, 1968.

B. EĞİTİM BİLİMİNİN SOSYOLOJİ İLE İLİŞKİSİ EĞİTİM SOSYOLOJİSİ

Prof. Dr. Temel ÇALIK

Eğitim toplumsal yaşantının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Başlangıçta, çocukların eğitiminden aileler sorumlu iken, insan toplulukları toplum niteliğine kavuştukça, toplumlar da çocukların eğitiminden sorumlu olmaya başlamışlardır.

Her toplumun, üyelerinden geliştirilmesini istediği kişilik özellikleri vardır. Her üye de, kendinin ve toplumun istediği kişilik özelliklerini geliştirirken, toplumun kendisine yardımcı olmasını beklemektedir. Bu karşılıklı istekler, eğitim kurumlarının oluşmasına ve eğitimin bir örgüt olarak yaygınlaşmasına yol açmıştır. Eğitim kurumları, toplumun üyelerinin hem kendi istediği, hem de toplumun istediği kişilik özelliklerini planlı bir eğitim süreciyle onlara kazandırmaya çalışırlar.

Bir taraftan geniş bir toplum analizine, diğer taraftan bireyin gelişmesine göre belirlenen eğitim amaçlarının gerçekleşmesi için, çeşitli ders konularını ve faaliyetlerini en etkin yöntem ve tekniklerle öğretmek sonuçları değerlendiren ve gelişmeyi planlayan okul da, diğer toplumsal kurumlar gibi içinde bulunduğu toplumun özelliklerini taşır. İnsanlık tarihi boyunca bütün toplumsal olay, olgu ve kurumlar eğitimin değişerek gelişmesini sağlamıştır. Aynı şekilde eğitim kurumları da yetiştirdiği bireyler aracılığı ile diğer toplumsal kurumları etkilemiştir.

Eğitimin toplumsal temellerini açıklayabilmek için öncelikle sosyolojinin ne olduğunu açıklamak gerekir. Daha sonra temel sosyolojik kavramlar ve eğitimle olan ilişkisi açıklanmaya çalışılacak ve son olarak da eğitim sosyolojisi ele alınacaktır.

GENEL OLARAK SOSYOLOJİ

Sosyoloji biliminin inceleme alanı, toplumdur. Toplamlar, bireylerin biraraya gelmesiyle oluşan ve karmaşık bir yapıya sahip örgütlenmelerdir. Ancak sosyoloji bireyleri değil, bunların toplumsal yaşantı içinde oluşturdukları kurumları, ilişkileri ve yapmış oldukları faaliyetleri inceler.

Sosyal bir bilim olan sosyoloji, gerek alanı gerekse ilgilendiği konular itibarıyla dikkati çekmektedir. Sosyal bir bilim olmasına rağmen, hareket alanı, toplumun bütünü olduğundan, bu bütün içinde değişik sosyal bilimlerce ele alınması gereken farklı ilgi alanlarını da kapsamaktadır.

FIKİR TARAMASI

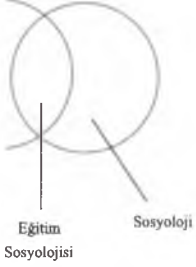
*Sizce bir öğretmenin
eğitim sosyolojisi bilmesi
neden gereklidir?
Tartışınız.*

Okul toplumun aynası

Sosyoloji Bili

SOSYOLOJİNİN TANIMI

Sosyoloji, toplumun yapısını ve özelliklerini inceleyen bir bilim olarak nitelendirilmektedir. Sosyoloji nedir? denildiğinde kelime anlamı olarak toplum bilimi yani toplumu inceleyen bilim anlaşılmaktadır. Aşağıda vereceğimiz birkaç tanım konunun daha iyi anlaşılmasında yardımcı olacaktır.

Sosyoloji, toplumun yapısını, fonksiyonlarını, bu yapı ve fonksiyonlarda meydana gelen değişimleri, bu değişimler sonucu ortaya çıkan toplumsal sorunları, kısaca her türlü toplumsal olay ve olguları kendine has yöntemlerle inceleyerek bazı yasalara ve prensiplere bağlayan, toplumsal sorunlara çözüm arayan bir bilim dalıdır.

Başka bir tanımlama ile sosyoloji, toplumun oluşumunu, işleyişini, gelişim ve değişim yasalarını inceleyen bir bilim dalıdır. Sosyoloji ile ilgilenen bazı bilim adamları yukarıdaki tanımları eksik bularak; sosyolojinin, toplumsal ilişkilerin yasalarını ve tiplerini araştıran bir bilim olarak tanımlanamayacağını ifade ederek, şu şekilde açıklık getirmeye çalışmışlardır.

Sosyoloji, toplumsal bütünlüğü amaçlar. Toplumsal ilişkileri, toplumsal kurumları ve toplumsal değerleri bu bütünlük içinde inceler. Başka bir ifadeyle hangi düzey ve ölçüde olursa olsun, toplamsalı kapsayan tüm varlıkların veya bütünün kendisine veya diğer unsurlarına göre ilişkilerini ve özelliklerini inceler. Elde ettiği bulgulardan genellemelere, bir veya birkaç toplum, bir veya birkaç dönem, çok istisnai durumlarda da bütün toplumlar ve zamanlar için geçerli olabilecek genellemelere ve yasalara ulaşmaya çalışır.

SOSYOLOJİNİN ALANI

Sosyoloji toplum bilimi olduğuna göre, ilgi kurduğu alan da toplumun kendisi olacaktır. Bu yönüyle, toplum içinde yer alan her kurum, her çeşit toplumsal ilişki ve toplumsal olaylardır. Sosyoloji toplumun bütününe dikkate alır. Ancak bu bütün içinde yer alan ve ona hayatiyet kazandıran unsurları da ayrı ayrı ele almaktan vazgeçmez. Sadece bunları ele almakla da kalmaz. Bütünü oluşturan unsurlar arasındaki gerek işlevsel gerekse anlamlı ilişkiyi ortaya koymaya çalışır.

Toplumu oluşturan bir varlık olarak birey, grup ve sınıf sosyolojinin konusudur. Başka bir anlatımla, nerede bir "toplumsal"dan söz ediliyorsa orada sosyolojiye ihtiyaç duyulacaktır. Bu ihtiyaç kaçınılmaz ve çok fazla olabileceği gibi, basit bir katkıyla da sınırlı kalabilir.

ünlüğü amaçlar.

Sosyoloji, toplumsal ilişkiler ve bu ilişkilerin nasıl düzenlendiği ve örgütlendiği üzerinde duran bir bilimdir. Sosyoloji, toplumsal ilişkilerle, toplumsal örgütlenme biçimi ile, toplumsal olaylarla ve toplumsal gruplarla ilgi kurarken konuya ikili bir yaklaşımda bulunur. Bu iki yaklaşım, toplumu statik ve dinamik özellikleri bakımından incelemektir. Statik yaklaşım konuya toplumsal yapı açısından bakmaktadır. Dinamik yaklaşım ise, konuyu toplumsal değişme açısından ele almaktadır.

TOPLUMSAL YAPI

Toplumsal yapı, sosyolojinin temel kavramlarından biridir. Yapı kavramını, bireylerarası ilişkilerin yapısal biçimi; toplumdaki kalıcı, sürekli, örgütlenmiş ilişkilerin oluşturduğu temel grup ve kurumların bütünü; toplumsal rollerin bileşkesi olarak ifade eden görüşler vardır. Bir şeyin yapısı, parçaları arasındaki nispeten sabit ilişkilerdir. Toplumsal bir sistemin yapısını da parçaları arasındaki ilişkiler belirler.

Yapı kavramı genellikle düzen, düzenlilik, örgütlenme özelliklerini akla getirir. Nitekim parçaları arasında düzenli, uyumlu ilişkiler bulunmayan oluşumlar bir sistem sayılmazlar. Dolayısıyla yapı anlayışı bir bakıma durgun ve durağan olma eğilimindedir. Toplumsal yapının sürekli ve düzenli örgütlenişlerini incelerken, onun her zaman değişim içinde olduğunu dikkate almak gereklidir. Toplumsal yapı, parçalar arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin biçimselliği, düzenliliği, bir arada işleyişi nedeniyle kendini oluşturan unsurların ve bütünün değişimlerine karşı varlığını sürdürür.

Toplumsal yapı konusunda iki anlayıştan söz edilebilir. Birincisine göre, toplumsal ilişkiler ve bunların birbirleriyle nasıl ilişkilendikleri gözlemlenir. Bu ilişkiler ve ilişkilendirme biçimleri toplumun iskeletini oluşturan toplumsal yapıdır. İkinci anlayışa göre de; bir gerçeğin gözlemlenmesi sonucu bazı unsurlar ortaya çıkarılır. Söz konusu unsurlardan yola çıkılarak bir ilişkiler sistemi kurulabilir.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra toplumsal yapının bir tanımını vermek gerekirse; içinde toplumsal ilişkilerin, toplumsal olayların meydana geldiği, toplumsal grupların ve kurumların yer aldığı, toplumun biçim ve çerçevesi ile ilgili dış görünüme sahip olan bir toplumsal varlıktır. Başka bir tanımlama ile toplumsal yapı, toplumun makro ve mikro düzeyde kendine has özelliklerini, toplumsal grupların ve bireylerin ilişkilerini ve bu ilişkileri düzenleyen organizasyon tiplerini, bununla ilgili olarak ortaya çıkan toplum yaşantısının fiziki çevre ile olan karşılıklı etki ilişkilerinin gösteren şekillenmeleri ifade eder.

Toplumsal yapı kavramı

Toplumsal yapıyı meydana getiren temel unsurlar olarak belirlenebilecek olan gereklilikler olarak da şunlar ifade edilir. Bir iletişim sistemi. Toplumsallaşmayı sağlamak için aile eğitimi dahil olmak üzere bir takım toplumsal düzenlemeler. Üretim ve dağıtım ile ilgili ekonomik sistem. Otorite sistemi ve toplumsal bölünüşüyle ilgili sistem. Toplumsal tutumu oluşturanı sürdüren, doğum, sunnet, evlilik ve ölüm gibi olaylara toplumsal bir değer kazandıran törenler.

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA VE EĞİTİM

Hemen hemen her toplumda saygınlığın, gücün ve zenginliğin adaletli bir biçimde dağıtılmadığını görmekteyiz. Toplumların saygınlık ve güç ölçütleri çerçevesinde belli bir tabakalaşmaya gitmesi tarih boyunca tüm toplumlar için geçerli olarak bir toplumsal görünümdür. Bazı toplumlarda kimi insanların zengin, kimilerinin yoksul, kimilerinin toplum içindeki saygınlığının ve gücünün daha yüksek, kimilerinin ise bu özellikle hiçbirine sahip olmadığı görülmektedir.

Tabakalaşmanın etmenleri

- *Ekonomik*

- *Siyasal*

- *Toplumsal*

Tabakalaşmanın ortaya çıkardığı eşitsizliğin boyutları ne olduğu konusunda tam bir uzlaşma olmamasına rağmen, genelinde üç etmen üzerinde durulmaktadır. Bunlar ekonomik, siyasal ve toplumsal etmenler olarak ifade edilmektedir.

Tabakalaşmanın ekonomik boyutu, bir toplumsal sistem üretici iş hizmetlerinin ve maddi ürünlerin eşit olmayan biçimde dağıtılmasından ortaya çıkmaktadır. Söz konusu eşitlik ve değerlerin eşit olarak dağıtılmaması, tabakalaşmanın bir temelini oluşturmaktadır. Toplumdaki değişik tabakalar gelir elde etmek için farklı şanslara sahiptirler.

Tabakalaşmanın siyasal boyutu, başkalarının ihtiyaçları ve isteklerini dikkate almadan, istenen bir hareket biçimini ne bir araçlarla olursa olsun yerine getirmek gücünün eşit olarak dağıtılmamasını belirtir. Siyasal güç, iktidar veya kudret, toplumsal sistemlerde amaçların gerçekleştirilmesi için yetki olarak tanımlanabilir. Her toplumda iktidar veya kudret veren mevkiler değişik derecelerde olmak üzere bir tabakalaşmaya tabi tutulmuştur.

Tabakalaşmanın toplumsal boyutu, daha çok toplumda saygınlık ile ilgili olan durumu ortaya koymaktadır. Hiyerarşisinde derecelendirilmiş olan mevkilerin değerlerinin farklı anlamına gelmektedir. Toplumlarda, beden gücüne dayanan mevkilerinin, beyin gücüne dayanan iş mevkilerine göre daha saygınlık sağlaması gibi durumlarıdır.

Toplumsal tabakalaşma zaman içinde, gelişmelere göre gözlenen bir olaydır. İlkel toplumlardan günümüzün modern toplumlarına kadar tarihi süreç içinde bütün toplumlarda söz konusu olmuştur. Bireyler ve gruplar ırklarına, çalışma alanlarına, yaşadıkları kesime, ekonomik güçlerine, siyasal ilgilerine, yöneten veya yönetilen olmalarına ve ilişkide bulunduğu kişi ve gruplara göre derecelendirilmiş ve değerlendirilmişlerdir.

Toplumun tabakalaşması üzerinde duran Max Weber, sınıf ve statüye dayanan ikili bir tabakalaşma üzerinde durduktan sonra, tabakalaşmada üç temel kriteri ele almaktadır. Bunlar, ekonomik değerlere ve fırsatlara sahiplik, siyasal gücün dağılım ve durumu, ve toplumdaki saygınlığın durumudur. Ona göre her üç kriter de karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir.

TOPLUMSAL TABAKALAŞMANIN TANIMI

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, toplumsal tabakalaşma, bireyler ve grupların belirli veya genelleştirilmiş özelliklerine göre aşağı ve yukarı statülere, rollere sahip ve sınıflara mensup olarak anlaşılmaları ve değerlendirilmeleri demektir.

Toplumsal tabakalaşma, belirli bir nüfusun hiyerarşik olarak, yani toplumsal anlamda üst üste gelen biçiminde farklılaşmasıdır. Başka bir tanımlama ile, bir toplum üyelerinin ırk, zenginlik, meslek, saygınlık, eğitim düzeyi gibi ölçütlerle göre eşitsizlik biçiminde derecelendirilmesi anlamına gelmektedir.

TOPLUMSAL TABAKALAŞMAYA EĞİTİMİN ETKİSİ

Bireylerin sahip oldukları bilgiler ve aldıkları eğitim, onların hareket şekillerini aynı zamanda da toplumda tabakalaşmalarını sağlar ve sonuçlandırır. Bu nedenle, toplumsal tabakalaşmanın bir boyutu olarak eğitim ve bilgi gösterilmektedir.

Toplumsal tabakalaşmada üç temel etmenin varlığından söz edilmişti. Bunlardan birisi olan ekonomik değerlere ve fırsatlara sahiplik, eğitimle doğrudan ilişkilidir. Eğitim yoluyla gelir yönünden alt tabakaya mensup bireylerin yeni ekonomik fırsatlar elde etmeleri ve güçlü bir duruma gelmeleri söz konusudur. Aynı şekilde, siyasal anlamda belli bir güce sahip olmayan toplumsal tabakalar veya aileler çocuklarının eğitimini sağlayarak siyasal oluşumlarda aktif olarak rol almalarını sağlayabilirler. Bu durum demokratik toplumlarda toplumun bir kesiminin siyasal anlamda temsilini ve siyasal gücün eşit olarak dağılımını sağlamaktadır.

bir başka boyutu da, statü değişiminin anlamıdır. Bu anlamda bir kimsenin yükselme saydığı bir hareketlilik başkaları tarafından aynı şekilde değerlendirilmeyebilir.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİKTE EĞİTİMİN ROLÜ

Toplumdaki bireylerin eğitim yoluyla statü kazanmaları, kendilerine sağlanan eğitim imkânlarına bağlıdır. Başka bir ifadeyle eğitim yoluyla yukarıya doğru toplumsal hareketlilik, toplumda eğitimde fırsat eşitliği sağlandığı ölçüde gerçekleşebilir. Günümüzde ortaya çıkan yeni mesleklerin ve durumların gerektirdiği bilgi ve beceriler eğitim yoluyla elde edilir. İşte eğitim, bu yeni mesleklere bireyleri hazırlamak bakımından önem kazanmaktadır. Bu yönüyle eğitim, dikey toplumsal hareketliliğin hem nedeni hem de aracı olmaktadır.

Günümüzde, bireylere toplumsal hareketlilik sağlayarak onların toplum içinde bir tabakadan diğer bir tabakaya yükselmelerini eğitim gerçekleştirmektedir. Eğitime karşı bireylerin taleplerindeki değişimle beraber emek arzının nitelik kazanması, bireylere hareketlilik kazandırmaktadır.

Sanayileşmiş toplumların temel özelliklerinden biri olarak, bireylerin artan hareketlilikleri gösterilmektedir. Ekonomik büyümeye paralel olarak artan bir hareketlilik vardır ve aralarında bir paralellik söz konusudur. Sanayileşmiş toplumlarda üniversitenin ekonomi ile bağlantıları, mesleki insangücü piyasası ve uygulamalı bilimlerdeki araştırma faaliyetleri yoğunlaşmaktadır. Birçok batılı sanayi ülkesinde hareketlilik ile bireylerin mesleki statülerindeki değişim ortaya çıkmaktadır. Fiziki güce dayanan mesleklerden fiziki güce dayanmayan mesleklere doğru geçiş, eğitim yoluyla hareketliliğe neden olmakta ve belirli bir eğitim görmeyi gerektirmektedir.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere oranla tabakalar arasındaki hareketlilik daha azdır. Bunun nedeni eğitimidir. Eğitim kurumları toplum içinde yeteri derecede yaygınlaştırılamamıştır. Aynı zamanda düşük gelire sahip aileler, çocuklarına eğitim yaptırarak katkıyı sağlayamamaktadır.

Ülkemizde, Cumhuriyetin kuruluşundan yaklaşık 1970 yılına kadar eğitim kurumları dikey toplumsal hareketlilikte önemli rol oynamıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren hızlı bir kalkınma çabası başlatan Türkiye, önemli ölçüde yetişmiş, nitelikli insangücüne ihtiyaç duymuştur. Var olan yetişmiş aydın ve bürokratların toplumda saygınlıklarının yüksek bir konuma gelmesi yanında eğitilmiş insangücünün gelir durumları da diğer

Ziya Gökalp

kesimlere göre itibarlı bir konuma gelmiştir. Türkiye’de, yukarı doğru toplumsal hareketlilik için 1960’lı yıllara kadar lise mezunu olmak yeterliyken, daha sonraki gelişmelerle, üniversite ya da yüksekokul mezunu olmadan söz konusu hareketlilik olamaz duruma gelmiştir.

Son yıllarda, yükseköğretim kurumlarının sayı ve kapasite olarak artırılması sonucu, belli alanlarda toplumun ihtiyacından fazla insangücü yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu kez, özellikle öğrenim türü eğitimin değerini etkilemeye başlamıştır. Bunun yanında bireyin yabancı dil bilip bilmemesi de önem kazanmıştır. Yabancı dille öğretim yapan okullar, toplum tarafından tercih edilmeye başlanmıştır. Yabancı dille öğretim yapan lise düzeyindeki devlet okulları yanında, yine yabancı dille öğretim yapan özel liseler yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durum, dikey toplumsal hareketliliği bir ölçüde olumsuz etkilemiştir. Sonuç olarak Cumhuriyet Türkiye’sinde eğitim toplumsal ve ekonomik yükselme aracı olarak önemli rol oynamakla beraber, bu rolü gidecek azalmaktadır.

TOPLUMSAL DEĞİŞME VE EĞİTİM

TOPLUMSAL DEĞİŞME KAVRAMI

Hiçbir toplumun durgun, hareketsiz olduğu söylenemez. Her toplumda sürekli olarak bir dinamizm, bir değişme görülür. Toplumsal davranış örnekleri, toplumsal yapılar, toplumsal sistemler ve toplumsal kurallar devamlı bir değişme süreci içerisindedirler. Ancak bu değişme her alanda ve her zaman açık ve kesin olmadığı gibi, hız bakımından da her devirde aynı değildir. Değişme, herhangi bir şeyde zaman içinde meydana gelen farklılaşmayı ifade eder. Toplumsal değişme kavramı ise, toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal ilişkiler ağıının ve bu ilişkileri belirleyen toplumsal kurumların değişmesidir.

Toplumsal dinamizm

Toplumsal değişmenin odağında insan yer almaktadır. İnsan, toplumsal nitelikteki her olayda hem etkileyici hem de etkilenen durumundadır. Bu bakımdan ‘insan’ toplumsal değişmenin en önemli ögesidir. Kuşkusuz toplumsal değişme bütünüyle insan ögesine indirgenemez. Değişme, başlayan ve gelişen bir süreç içerdiğine göre ‘zaman’ boyutunun da gerekli bir öge olduğu söylenebilir. Bu iki ögenin yanı sıra her değişmenin belli bir fiziksel (coğrafi) ortamda gerçekleştiği göz önüne alındığında, üçüncü önemli öge olarak ‘mekan’ boyutunun toplumsal değişmenin oluşum ve gelişimi için gerekli bir öge olduğu düşünülebilir.

İnsanın doğa, diğer insanlar ve toplumla olan ilişkileri ve bu ilişkilerin değişmesi, toplumsal yapının bütünlüğü içerisinde oluşur. Başka bir anlatımla bireyler ve gruplar arasında yaşanan ilişkiler ve etkileşimler toplumsal bir bütün ve tarihsel bir süreç içerisinde ortaya çıkarlar. Toplumsal değişme en geniş anlamıyla toplumsal yapıda oluşan değişimleri, yani bireyler ve gruplar arasındaki değişen dengelerin sürekli olan hareketliliğini yansıtmaktadır. İnsanların topluluklar halinde bir arada yaşamaya başlamalarından önceki dönem için kuşkusuz toplumsal kurumların varlığından söz edilemez. İnsanlar karşılıklı ve sürekli etkileşimler sonucu zamanla yeni değerler, normlar, anlamlar, kurallar, kurumlar ve yönetim biçimleri oluşturmuşlardır. Zaman içinde bunlarda ortaya çıkan farklılaşmalar da toplumsal değişmeyi doğurmuştur.

Bazı bilim adamları, toplumsal değişme ile kültürel değişme kavramlarını birbirinden ayırmakta ve aralarında teorik bir farklılık olduğunu belirtmektedirler. Toplumsal değişme, daha önce ifade edildiği gibi toplumsal yapıda ve toplumsal ilişkilerde meydana gelen bir değişimdir. Kültürel değişme ise, toplumun kültürel yapısındaki bir değişmeyi yansıtır. Örneğin, gelişmiş ülkelerdeki doğurganlık oranlarının azalması, insanlara sağlanan eğitim imkânlarının yükseltilmesi, toplumsal değişme olarak açıklanmaktadır. Yeni keşifler ve makinenin tarımda kullanılması ise, kültürel değişme olarak gösterilmektedir. Ancak bu iki ayırım da tartışılmaz değildir. Çünkü toplumsal şartlarla kültürel normlar adeta iç içe bulunur. Bunların ikisi birlikte toplumsal değişmeyi etkileyebilir. Bu nedenle bu iki kavram bazen bir-biri yerine kullanıldığı gibi bazen de ikisi beraber (sosyo-kültürel değişmeler) kullanılabilir. Çünkü, toplumsal ve kültürel değişmeler iç içedir. Biri diğerini etkileyebilmektedir.

Durkheim

TOPLUMSAL DEĞİŞMEDE EĞİTİMİN ROLÜ

Toplumsal değişme - Kültürel değişim

Toplumsal değişme, çeşitli nedenlerin birbiri üzerine etkisi sonucu ortaya çıkan karmaşık bir süreçtir. Gerçekten insan ilişkilerindeki değişiklikler, çok sayıda nedenler sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun içindir ki, toplumsal değişmelerin nedenlerinin belirlenmesi güç bir sorundur.

Sosyolojide neden-sonuç ilişkilerinin karşılıklı olduğunu belirtenler vardır. Bu bakımdan toplumsal değişmeler, eğitimi belirli bir yönde değişmeye zorladığı gibi, eğitimin yoluyla toplumun istenen ya da planlanan yönde değiştirilmesi de söz konusudur. Başka bir anlatımla, eğitimde başlatılan bir değişme, toplumsal yapının diğer birimlerini değişme yönünde etkilediği gibi, bundan da sürekli olarak diğer birimlerde ortaya çıkan değiş-

Toplumu oluşturan tüm kurumların ve birimlerin toplumsal değişimde görevleri vardır. Eğitimde bir toplumsal kurum olarak toplumsal değişmeye karşı sorumludur. Eğitim bu sorumluluğu yerine getirmek için şu görevleri yüklenir.

a. Yeni bilgiler üretmek: Hızla değişen dünyada insanlar yeni sorunlarla karşılaşmaktadır. İnsanların bu değişmeye eski davranışlarıyla uyması zorlaşır. Eğitim, insanlara yeni yaşama biçimleri ve sorunları için yeni bilgiler üretmek, yeni yollar göstermek zorundadır.

b. Yeni bilgileri yaymak: Eğitim hem kendi bulduğu hem de diğer bilimlerin geliştirdiği yeni bilgileri yayarak bunların kullanılmasını sağlar. Eğitimin topluma yaydığı ve yerleştirdiği her yeni bilgi, toplumsal değişmelere yol açar.

c. Değerleri geliştirmek: Eğitim toplumun birikimi olan kültürel değerleri yeni kuşaklara aktarırken, bunları geliştirerek ve yenileştirerek aktarır. Bu eski değerlerin yenileştirilmesinde kendinin ve başka bilimlerin ürettiği bilgileri kullanır.

d. Demokrasiyi yerleştirmek: Eğitim, toplumsal bir kurum olarak toplumun benimsediği yaşama biçimini toplumun üyelerine yerleştirmek zorundadır. Okullarda ve diğer eğitimle ilgili birimlerde, toplumun yaşama biçimi üyelerine yaşatarak öğretilir.

e. Topluma yardım etmek: Eğitim, yalnızca eğitilenlerin değil, eğitime katılmayanların da toplumsal değişme için ortaya çıkan ihtiyaçlarını karşılamak için onları aydınlatıcı çalışmalar yapmalıdır.

EĞİTİM KURUMLARININ TOPLUMSAL İŞLEVLERİ

TOPLUMSALLAŞMAYI SAĞLAMA

İnsan toplumsal bir varlıktır. İnsanın toplumsallığı onun bir toplum içinde yaşama zorunluluğunun bir sonucudur. Çünkü insan çok özel anlamda bir grup (aile, çevre) içinde, genelde ise bir toplum içindedir. Doğduğu grup ve çevrenin özelliklerini kazanır.

İnsan, çevresinden etkilendiği gibi çevresini de etkileyen bir varlıktır. Bu etkileşimde özellikle birey açısından toplumun davranış kalıpları öğrenilmektedir. Bu öğrenme sonucu bireyin ait olduğu topluma uyumu toplumsallaşmanın gerçekleştiğini gösterir. İnsan davranışlarının büyük bir çoğunluğu öğrenilmiş davranışlardır. Yani belli bir öğrenme süreci içerisinde belirli davranışlar göstermekteyiz. İnsanlarda içgüdüsel davranışlar çok azdır. İnsanların belirli bir toplumda, belirli şeyleri öğrenmeleri,

toplumsallaşma süreci olarak tanımlanan bir oluşum içerisinde gerçekleşir. Demek ki, insanın kendine uygun insanca davranışları öğrenme süreci toplumsallaşmadır.

İlkel veya geleneksel toplumlarda, bireyin toplumsallaştırılmasında, aile ve toplumdaki diğer üyelerin çabaları yeterlidir. Bu toplumlarda çocuk, varlığını sürdürebilmek için yapacağı ekonomik faaliyetleri, toplumun inanç ve değerlerini aile üyelerinden ve yakın çevresinden öğrenebilir. Ancak toplumlar geliştikçe, kültürel birikim çoğaldıkça, bireyin toplumsallaştırılması işlevi de değişik toplumsal kurumlar tarafından sağlanmaya başlanmıştır. Günümüzde her toplumsal kurum bireye kültürün farklı özelliklerini kazandırır.

Toplumsal kurumların büyük bir çoğunluğunda bireyin toplumsallaştırılması gelişigüzel ve kendiliğinden gerçekleşir. Eğitim kurumları ise, bireye kültürel mirastan seçtiği ve toplumdaki bireylerin büyük bir kısmı tarafından benimsenen özellikleri, bilinçli ve amaçlı bir biçimde kazandırır. Bu nedenle bireyin toplumsallaşmasında eğitim kurumlarının ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Eğitim kurumları içinde yer alan okullar, sadece insana bilgi ve beceri değil toplumsal sorumluluklarını da öğretir. Yeni okula başlayan bir çocuk kendine yabancı birçok kişiyle karşılaşır. Eğitim ve öğretimle beraber toplumun temel yapısını anlamaya ve öğrenmeye başlar. Böylece, uygulanan çeşitli kural ve kaidelerle çocuklara, diğer insanlara olan ilişkilerinde karşılaşacakları güçlükler gösterilmeye, toplum halinde yaşamının kural-ları anlatılmaya çalışılır. Bu şekilde çocuklar, gerek birey gerek-se grup olarak kendilerinden beklenenleri anlamaya çalışır ve toplumun sağlıklı bir üyesi olmaya başlarlar.

Toplumda uyumlu bir insan olabilmek için, bireyin üstlen-diği rolleri sağlıklı bir biçimde topluma ve kendisine zarar vermeden yerine getirmesi gerekir. Eğitim kurumları bir yandan öğ-rencilere bu rollerin gerektirdiği davranışları öğretirken, diğer yandan onların okulda bu rollerin bir kısmını yaparak yaşayarak uygulamaları için imkân hazırlar. Böylece toplumla uyumlu iş-birliği duygusuna sahip, hak ve sorumluluklarının sınırını iyi çi-zen ve ona göre davranan bireylerin yetişmesi sağlanır.

TOPLUMUN KÜLTÜREL MİRASINI AKTARMA

Kültür konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Kültür bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tamamı olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan kültür, bir toplumun yaşama biçimi, değer yargıları ve inanç sistemi olarak da tanımlanmaktadır.

İnsan hem çevresini etkiler, hem çevresinden etkilenir

Eğitim kurumları çocuğ toplumsal sorumluluk öğretir

Kültür konusunda Tylor'un yaptığı tanım ise şu şekildedir. Kültür, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk ve geleneklerle insanın toplumun bir üyesi olarak kazandığı tüm yetenek ve alışkanlıktan oluşan bir bütündür. Tylor'a göre kültür, insanın yarattığı geliştirip kendisinden sonrakilere aktarmak üzere gelecek kuşaklara öğrettiği her şeyi kapsamaktadır.

Kültürün önemi, insanoğlunun hem fiziksel hem de toplumsal yaşantısını sağlayan ve ona çevresini değiştirip denemesi imkânını veren bilgi ve teknikleri kapsamakta oluşundan kaynaklanır. Tüm canlılar içinde yalnızca insan, kendisinden önce gelenlerin tecrübelerinden ve bilgilerinden yararlanabilme dolayısıyla doğal çevresini yeniden düzenleyebilme, araçları kuralları yaparak yaşantısını ona göre biçimlendirebilme özelliği taşımaktadır. Toplumsallaşma süreci içinde bireylere aktarılan içeriğin önemli bir bölümünü oluşturan kültür sayesinde her bireyi kuşağın fiziksel ve toplumsal olarak sıfırdan başlayarak kendisinden önce gelenlerin tecrübelerinden yararlanarak topluma uyum sağlarlar.

Kültürel değerler ve normlar, bireylerin toplum içinde birbirlerine benzer davranışta bulunmalarını sağlayarak toplumun bütünlüğünün korunmasına yardımcı olur. Bunlar, bireylere toplum içinde nasıl davranmaları gerektiği hakkında kullanışlı bilgiler sunar. Kültürün önemli bir kısmını oluşturan bilgi birikimi ise toplumun gelişmesinde önemli bir rol oynar.

İlkel ve geleneksel toplumlarda, kültürel birikim sınırlı olduğu için, birey söz konusu birikimi aile içinde ve toplum yaşantısına bizzat katılarak kazanabilmektedir. Günümüzün modern toplumlarında bireyin aile ve çevrede kültürel birikimin tamamını kazanabilmesi söz konusu olamamaktadır. Bu nedenle, kültürel mirası yeni kuşaklara aktarma görevi, aile ve çevre yanı sıra toplum tarafından eğitim kurumlarına da verilmiştir. Eğitim kurumları, kültürel özellikler içinden öğrencilerin yaşlarına ve ilgi alanlarına uygun olanları seçerek bunları planlı ve amaçlı bir biçimde öğrencilere kazandırır. Eğitim kurumları özellikle bilgi birikiminin öğrencilere aktarılmasında çok önemli bir role sahiptir. Eğitim kurumlarının toplumsal işlevleri arasında sayılan kültürel aktarılması, aynı zamanda toplumun devamlılığını sağlayan bir işlev olarak da kabul edilmektedir.

EĞİTİM SOSYOLOJİSİ

Eğitim sosyolojisi, sosyolojinin eğitim ile ilgili konuları sorunlarını kendi yöntemlerine göre ve kendi görüş açısından alıp incelemesi sonucu ortaya çıkmış bir bilim dalıdır. Eğitimin

sosyolojisi, eğitimle toplumun diğer kurumları arasındaki ilişkileri, eğitim süreci, eğitim kurum ve örgütlerinin toplumsal özelliklerini inceler.

Eğitim sosyolojisi, eğitimle diğer toplumsal kurumlar arasındaki ilişkileri, eğitim süreci, kurum ve örgütlerinin toplumsal özelliklerini ele alır. Eğitim sistemini ve onu oluşturan alt sistemleri hem biçimsel yapı hem de yetki, etki ve ilişki kalıpları açısından inceler. Eğitim, en geniş anlamda kültürün kuşaklar arasında aktarılması olarak kabul edildiğinde, bireylerin tüm toplumsallaşma evreleri eğitim sosyolojisinin konusu içine girecektir.

EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN TANIMI

Eğitim sosyolojisi, eğitim kurumunu ve onun toplumu oluşturan diğer kurumlarla ilişkilerini inceleyen sosyolojinin dalı olarak tanımlanabilir. Eğitim sosyolojisi sosyal bir olgu olan eğitimi, sosyolojinin yöntemlerinden ve teorik yaklaşımlarından hareketle incelemeye çalışır. En geniş anlamıyla ve en genel düzeyde eğitim sosyolojisi, eğitim ile toplumun diğer kurumsal düzenleri arasındaki işlevsel ilişkileri inceler. Belli başlı toplumsal kurumlar ise, ekonomi, siyaset, din, aile, ve benzerleridir. Yine eğitim sosyolojisi sosyal bir olgu olan eğitimi, sosyolojik yöntem ve yaklaşımlardan hareketle incelemeye çalışır. Amacı, eğitimin toplumsal çevreyle, toplumsal çevrenin de eğitimle olan ilişkilerini ortaya koymaktır.

Eğitim sosyolojisinin işlevi, bir yandan sosyo-ekonomik kalkınmada eğitimin, özellikle mesleki ve teknik eğitimin oynadığı rol ve ülkenin nüfus yapısının özelliklerine uygun bir eğitim planlamasına duyulan ihtiyaç, diğer yandan da, aşağı yukarı bütün ülkelerin anayasa ve yasalarında belirtilen sosyal adalet, eğitimde fırsat eşitliği ve bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesi gibi çağın zorunlu temel toplumsal ilkeleri belirlemesidir. Bu şekilde eğitim sosyolojisi, belirgin bir toplumsal yapı içindeki eğitim sorunlarına ilişkin araştırmalar yapan bir disiplindir.

EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN KONUSU VE ALANI

Eğitimin kapsamı, toplumsal ve kültürel bir nitelik taşımaktadır. Toplumsal koşullar eğitim ve eğitim kurumları üzerinde etkili olmaktadır. Bu bakımdan eğitimle ilgili düşüncelerin, kanunların ve kurumların oluşumları, sonuçları ve bunların değişik çevrelerdeki görünümleri eğitim sosyolojisinin ilgi alanına girmektedir.

Genel olarak eğitim bir toplumun ekonomik, siyasa kültürel ve teknik öğeleriyle iç içedir. Eğitim bu öğelerle uyur sağlayamadığı, bu öğelerin ortaya çıkardığı sorun ve ihtiyaçlara cevap veremediği ve sonuçta bunların değişimine, yani toplumsal değişmeye ayak uyduramadığı oranda, toplumun kenc kültürü ile arasında kopukluklar yaşanacaktır. Bu nedenle eğitim, en geniş anlamda kültürün kuşaklar arasında aktarılması olarak kabul edildiğinde, toplumsallaşmanın bütün aşamaları eğitim sosyolojisinin konusu içine girmektedir.

Eğitim sosyolojisinde, eğitim sistemi, öğretmen-öğrenci, öğrenci-okul ilişkileri, eğitim programları ve öğretimde uygulanan yöntem hareket noktasıdır. Eğitimin toplumsal yaşamındaki yeri, toplumsal hareketlilik, eğitimde fırsat eşitliği eğitim sosyolojisinin kapsamına dahildir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde eğitim sosyolojisinin konuları şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim sisteminin amaç, içerik ve okullaşma bakımından incelenmesi.
- Okul çevre ilişkisi, okulda rol ve statü durumu.
- Bir topluluk olarak okul, okulda eğitsel kol faaliyetleri, okulun toplumsal konumu.
- Ailede eğitim, aileye etki eden toplumsal ve kültürel etmenler.
- Halk eğitimi, gençlik eğitimi, gençliğin topluma kazandırılması.
- Toplumsallaşma ve toplumsallaşmaya eğitim kurumları ve diğer kurumların etkisi.
- Toplumsal değişme, toplumsal hareketlilik, toplumsal ilişkiler ve toplumsal tabakalaşmada eğitimin rolü.
- Toplumda rol ve statü kazanmada eğitimin etkisi.
- Sosyal adalet ve eğitimde fırsat eşitliği.

Eğitim sosyolojisi yeni bir alan olduğundan, konuları da tam olarak sıralamak mümkün değildir. Yine toplumsal değişmelerin hızı, eğitim sosyolojisine yeni konuların eklenme-

Eğitim sosyolojisinin konuları

sini de gerektirmektedir. Başka bir bakış açısıyla, eğitim sosyolojisinin konularını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Sosyoloji biliminin yöntem, teknik ve bulgularını eğitim alanına uygulamak.
- Toplumsal değişme ve bu değişmeler sonucu ortaya çıkan sorunları incelemek ve buna bağlı olarak eğitim alanında yeni düzenlemeler yapmak.
- Eğitimin ve eğitim kurumlarının genel özelliklerini araştırmak ve diğer toplumsal kurumlarla ilişkisini ve etkileşimini belirlemek.
- Eğitimi, toplumsal bir olgu olarak ele almak.

EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN ÖNEMİ

Günümüzde toplumsal kurumlar hızlı bir değişme süreci yaşamaktadırlar. Aynı şekilde, eğitim kurumlarının da değişmesi kaçınılmaz bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim kurumları toplumsal değişme süreci karşısında ikili bir işlevi yerine getirmek durumundadır. Birincisi, toplumsal değişmeye paralel olarak eğitim kurumlarının kendisini yeniden düzenlemesi, ikincisi ise, toplumu, özellikle öğrencileri toplumsal değişmeye hazırlamak, onların topluma uyumunu sağlamak. Bu nedenle eğitimcilerin ve öğretmenlerin toplumu tanıma ve anlamalarına yardımcı olacak sosyoloji ve onun eğitimle ilgili özel dalı olan eğitim sosyolojisi bilgisine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı birkaç paragrafta açıklamak mümkündür.

Bugün, özellikle kentleşme sonucu öğretmenler çok farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahip ailelerden gelen çocukları aynı sınıfta eğitmektedir. Onlara ulaşabilmesi, onlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi ancak yeterli bir eğitim sosyolojisi bilgisiyle gerçekleşebilir.

İyi bir öğretmenin okul ve çevreyi sosyolojik açıdan tanıması gerekir. Okul ve çevre ilişkileri sağlıklı bir duruma gelmeden, okulun öğrenciler ve çevre üzerinde etkin olması düşünülemez. Bu açıdan da öğretmen sosyoloji ve eğitim sosyolojisi bilgisine ihtiyaç duyar.

Eğitim sosyolojisinin vereceği bilgi ile yönetici ve öğretmenler diğer toplumsal kurumların okul üzerindeki etkileri konusunda bilgi sahibi olurlar. Diğer toplumsal kurumlarla işbirliği kurarak okulun toplumsal rolünü yerine getirmesine katkı sağlarlar.

Eğitim kurumlarının toplumsal değişme süreci içindeki ikili işlevi.

- Sayın, Ö., **Sosyolojiye Giriş**. Üniversite Kitapları, İzmir, 1994.
- Tan, M., **Toplum Bilimine Giriş**. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:97, Ankara, 1981.
- Tezcan, M., **Sosyal ve Kültürel Değişme**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:129, Ankara, 1984.
- Tezcan, M., **Eğitim Sosyolojisi**. Bilim Yayınları, Ankara, 1988.
- Tolon, B., **Toplum Bilimlerine Giriş**. Gazi Üniversitesi Yayınları, No:49, Ankara, 1985.
- Varış, E., **Eğitim Bilimine Giriş**. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 70, Ankara, 1978.
- Varol, M., **Örgüt Sosyolojisine Giriş**. A.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, No: 2, Ankara, 1993.
- Weber, M., **Sosyoloji Yazıları** (Çev. Taha Parla), Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986.
- Yetim, A. A., **Sosyoloji ve Spor**. Ankara, 2000.

Her toplumda iki temel amaç vardır: Süreklilik ve kurallar koyma.

Toplumsal bir varlık olan insan, hayvanlardan farklı olarak birtakım kurallar oluşturmuş: işbölümü ve dayanışma yoluyla ihtiyaçlarını daha kolay sağlamış ve türünün sürekliliğini sürdürmüştür. İnsanların vaktiyle sürü halinde yaşadıkları, özgür oldukları, sonradan, aralarında toplumsal sözleşme yaparak toplumsal yaşayışa geçtikleri sayıtlısını kabul etmek mümkün değildir. İnsan yavrusu, hayvanlardan farklı olarak doğa karşısında aciz bir canlı olduğu için, uzun bir bakıma gereksinim göstermektedir. Bu da aile yaşamıyla olasıdır.

Durkheim'e göre toplumlarda mekanik ve organik olmak üzere iki tür dayanışma vardır. Mekanik dayanışma, toplumların henüz gelişmediği, işbölümünün fazla olmadığı ve öç alıcı ceza anlayışının egemen olduğu toplumlarda görülür. Nüfusla birlikte işbölümü arttıkça, mesleki işbölümü, yerini teknik işbölümüne terk etmiş ve düzeltici hukuk anlayışının egemen olduğu organik dayanışma, mekanik dayanışmanın yerini almıştır.

Her toplumda iki temel amaç vardır: Süreklilik ve kurallar koyma (normlar). Toplumda beliren anarşi ve terör olayları devletin güçleri tarafından önlenemezse ya da hızlı toplumsal değişmelerde bu iki amaç tehlikeye girer. Ya da toplumda yeni düzenlemelere gidilmesi (reform) gerekebilir. Kuralların inandırıcılık ve caydırıcılık özelliklerini yitirmesine anomi (kuralsızlık) denir. Bu durumda bireyler topluma yabancılaşmışlardır.

Toplumsal kuralların benimsenmesi bilinçli ve mantıklı olabildiği gibi bunun tersi de olabilir. Sosyal psikolojinin kurucularından Muzaffer Şerif, yaptığı bir araştırmada, bir ekran üzerinde sabit olan, hareket etmeyen ışıklı noktanın, hangi yöne ne kadar hareket ettiğini sorarak denekleri etkilemiş, hareket ettiği izlenimini yaratmış, sosyal normların oluşumunu bununla açıklamıştır.

İlker ya da çağdaş bütün toplumsal yaşamı düzenleyen birtakım kurallar ve yaptırımlar (müeyyideler) vardır. İlker toplumlarda bütün kurallar, totem adı verilen din kuralları içinde bulunurlar. Ancak zamanla evrim sonucunda bu kurallar (ahlak, hukuk, görgü) dinden ayrılmışlar ve din kurumu da bağımsız bir kurum haline gelmiştir. Bu ayrılmaya laiklik denilmektedir.

Toplumsal yaşamı düzenleyen pek çok kural vardır. Bu kuralların belli başlıları, ahlak kuralları, din kuralları, örf ve adet

kuralları ve hukuk kurallarıdır. Bu kurallardan hukuk kuralları çağdaş toplumlarda diğer kurallardan ayrılmış ve daha çok önem kazanmıştır. Yaptırım çeşitleri bakımından hukuk kuralları diğer kurallardan daha farklı olduğu gibi, bu yaptırımlar devlet güven-cesi altına alınmıştır. Bu yaptırımlar başlıca ceza, tazminat, icra ve iptaldir. Kimi kurallar salt hukuk kuralı olduğu gibi kimileri hem din, hem hukuk hem de ahlak kuralı olabilir. Örneğin, bü-yüklere saygı ve yardım etme gibi. Hukuk kurallarının diğer ku-rallardan ayıran en önemli fark, yaptırımının devlet gücüyle zor-la sağlanmasıdır. Diğer taraftan ikincil sayılabilecek farklar da vardır. Bunlar hukuk kurallarının iki taraflı olması (alacaklı, borçlu), çoğunlukla yazılı olması gibi özelliklerdir. Ayrıca hukuk kurallarının yaptırımları kesin ve belirlidir. Suç işleyen bir kim-senin ne kadar cezalandırılacağı önceden saptanmıştır. Hukuk kuralları dış davranışlara uygulandığı halde (örneğin, bir eyle-min suç olması için en az teşebbüs aşamasında gerçekleşmesi gerekir), ahlakta dışa yansımayan kötü düşünceler de yaptırım konusu olabilir.

HUKUKUN TANIMI VE EVRİMİ

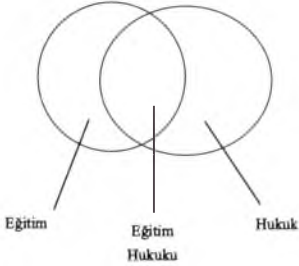
Hukuk, toplumsal yaşamı düzenleyen, uyulması devletin zorlayıcı gücü ile güvence altına alınan sosyal kurallar sistemi-dir. Hukuk sözcüğü hak sözcüğünün çoğuludur. Hukuk kuralları normatif (kuralcı), genel ve soyut kurallardır. Tümdengelim yön-temiyle özel durumlara indirgenerek uygulanır. Hukuki sorunla-ra örnek olarak; ev sahibi kiracı ilişkisinden doğan anlaşmazlık-lar, yönetimle kişiler arasındaki uyuşmazlıklar, suçluların ceza-landırılması, bir alacağın tahsili, boşanmalar gösterilebilir.

Hukukun evrimi, belli başlı üç biçimde görülür:

A. Hukuk öç alıcı (intikamcı) nitelikten düzeltici (ıslah edici) niteliğe doğru bir gelişim kaydetmiştir. Eskiden uygulanan kısas hukukunun (cana can, dişe diş) bugün uygulama alanı çok daralmıştır.

B. Toplumsal (kolektif) sorumluluktan bireysel sorumlu-luğa geçilmiştir. İlkel toplumlarda bir kişi suç işlediği zaman aile-i ile birlikte cezalandırılırdı. Bugünkü çağdaş toplumlarda bu gibi uygulamaların yerine, cezaların bireyselleştirilmesi uygula-masına geçilmiştir. Ancak bugün çok az da olsa yasalarda kusur-suz sorumluluk kuralının geçerli olduğu hükümler bulunmakta-dır. Örneğin, Borçlar Yasasında “istihdam edenin sorumluluğu”, Ceza Yasasında “Yazı işleri müdürünün sorumluluğu” bulun-makta, yazıda suç unsuru varsa yazarla birlikte yazı işleri müdür-

C. Hukukta sorumluluğun kapsamı zamanla daralmıştır. Eskiden hayvanlar, çocuklar, akıl hastaları ve hatta cansız varlıklar ceza kapsamında idi. Oysa bugün ileri toplumlarda sosyal bilimlerin ve insana verilen değerin artmasıyla, bu unsurlara ceza ya hiç verilmemekte ya da azaltılmış olarak verilmektedir. Eskiden İngiltere’de hırsızlık yapan çocuklar asılarak cezalandırılıyordu. Bugün, kurulan çocuk mahkemeleri ile cezalar azaltılmış ve düzeltme amacı güdülerek, çocukların topluma kazandırılması sağlanmıştır. Eskiden Çin’de babasını öldüren çocuk, ölmüş bile olsa cesedi cezalandırılıyordu.

EĞİTİM-HUKUK İLİŞKİSİ

Hukuk kuralları farklı toplumlarda farklı zamanlarda değişiklik göstermiştir. Bunun eğitime yansımaları da farklı farklı olmuştur.

Antik Yunan kentlerinde sınırlı bir demokrasi uygulaması görülmüştür. MÖ 5. yüzyılda görülen bu uygulama köleleri dışlayan, sadece özgür vatandaşları kapsamakta idi. Eğitim, serbest ve özeldi. **Sofistler** doğanın bilinemeyeceğini kabul ettikleri için güzel konuşmayı bir erdem olarak benimsemişler, kölelik rejimine karşı çıkmışlardır. Egemenlik güce dayanır. Zayıflar adalet kavramını uydurarak, güçlülere güç kullanmaktan alıkoymaya çalışırlar. Bu görüşler Grotius, Locke, Hobbes ve Machiavelli’li etkilemiştir.

Platon idealist bir filozof olarak totaliter bir devlet görüşünü benimsemiş, özel mülkiyet ve aileyi dışlayan hiyerarşik (tabakalı) bir toplum düzeni üzerinde durmuştur. Eğitim, üçlü sınıf anlayışında, yönetici ve askerlere sağlanan bir ayrıcalıktır.

Aristo Platon’un toplumcu görüşlerinin yerine aile ve özel mülkiyeti benimseyen bireysel ve kısmen realist bir görüşün temsilcisidir. Adaleti ne tek başına elitler (seçkinler) ne de çoğunluk sağlayabilir. Keyfi muameleden kaçınmak için yasaların üstünlüğü kabul edilmelidir.

Eski **Isparta** hukuku, savaşa hazırlık ve bu amaçla verilen sert ve acımasız bir eğitime dayanır. Zayıf doğanlar doğaya terk edilir. Sağlam olan çocuklar aileden alınıp uzun ve güç bir eğitimden geçirilerek savaşçı olmaları, açlığa, soğuğa ve zor koşullara uymaları sağlanır.

Orta Çağ'da batı toplumlarında skolastik felsefe egemen olduğu için bütün bilgilerin din kitaplarından aranması, bunun aksine davrananların cezalandırılması (engizisyon) bilim ve felsefeyi geriletmiş, karanlık bir devir başlatmıştır. Örneğin, Bacon öküzün dişlerini saydığı için cezalandırılmıştır. Buna karşılık İslam bilim ve felsefesinde deneysel araştırmalara, özgür düşünceye yer verilmiştir. Bu nedenle bu düşünce sistemine Orta Çağ'ın anti skolastik felsefesi denmiştir.

Yeniçağ'dan itibaren Batı'da Rönesans ve reform hareketleriyle, skolastik felsefenin yerine akılcı ve deneyci sistemlere yer verilmiştir. Bu durum bilim ve teknolojiadaki ilerlemeleri sağlamıştır. Aydınlanma devrinde egemenlik ilahi iradeye değil, yasa koyucunun belirlediği sözleşmeye göre belirlenmiştir. 1789 Fransız İhtilali, aristokratik toplum yapısı yerine eşitlik ve özgürlük temeline dayalı demokratik rejimlere geçişi sağlamıştır. Bunun sonucu olarak laik, zorunlu ve parasız eğitim olanakları sağlanmıştır. Eğitim özel ve ayrıcalıklı bir faaliyet olmaktan çıkmış bir kamu hizmeti haline gelmiştir.

Türk devlet yapısı 1876 yılına kadar mutlak monarşiye dayandığı halde 1876 yılında Belçika Anayasası'na benzer bir anayasa hazırlanmış, fakat kısa bir süre sonra uygulanmasına son verilmiştir. 1909 Anayasası, 1876 Anayasası'nın bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı ekleme ve çıkarmalar yapılmasıyla oluşmuştur. Gerçek anlamda güçler ayrılığına dayanan Anayasa 1924 ve daha sonraki anayasalardır. Ceza hukuku alanında 1926 yılına kadar Fransız ceza yasasından yararlanılmıştır. Medeni hukuk ve borçlar hukuku alanında ise 1926 yılında İsviçre'den alınan Medeni yasadan önce Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığında bir kurul tarafından 1851 maddeden oluşan Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye uygulanmıştır.

HUKUKUN BÖLÜMLERİ

Roma hukukçularının yaptığı sınıflandırmaya göre hukuk, geleneksel olarak kamu hukuku ve özel hukuk olmak üzere iki kısma ayrılır. Bu sınıflama kesin ölçütlere dayanmamakta, her iki hukukun alanına giren karma hukuk dalları da bulunmaktadır. Örneğin, zamanımızda önem kazanan iş hukuku hem kamu hem özel hukuk niteliğindedir. Bu sınıflandırmalar yapılırken çeşitli kriterler düşünülmüştür. Bunlar egemenlik, yarar ve eşitlik ilkelelidir. Her üçünün ortak yanı ast-üst ilişkisinin olması, kamu yararının özel yarardan öncelikli olması esasına dayanır. Bu ayırım devletin yönetim biçimine (otokratik, demokratik) göre de değişir.

A. Kamu Hukuku

Bu başlık altında başlıca Anayasa Hukuku, Yönetim Hukuku, Ceza Hukuku, Yargılama Hukuku ve Devletler Hukuku sayılabilir.

1. Anayasa Hukuku

Anayasa, devletin yapısını, kurumlarını ve bunların ilişkilerini, temel hak ve özgürlükleri belirleyen yasaya denir. Demokratik devlet yapısında güçler ayrılığı ilkesi vardır. Buna göre birbirinden bağımsız **yasama**, **yürütme** ve **yargı** olmak üzere üç temel güç vardır. Bunlar tek elde toplanırsa otoriter bir rejim söz konusudur. Yasama organının görevi yasa çıkarmak, yürütme organını denetlemektir. Yürütme organı, çıkan yasaları uygular. Yargı organı ise yasaların uygulanmasından doğan itilafları çözümler.

Anayasaya göre Cumhuriyetin temel organları yasama (TBMM), yürütme (Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu, idare), yargı organları (mahkemeler), diğer anayasal kuruluşlar (üniversiteler, Devlet Denetleme Kurulu, TRT, Millî Güvenlik Kurulu, Planlama ve Genel Kurmay Başkanlığı) olmak üzere sınıflandırılmıştır. Yüksek mahkemeler, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Sayıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesidir.

2. Yönetim Hukuku

Yönetim hukuku, hukukun yönetim alanında uygulamasıdır. Yönetim hukuku, kamu kuruluşlarının yapı ve işlevlerini, kişilerle olan ilişki ve sorumlulukları düzenler.

i. Düzenleyici İşlemler

a. Tüzük

Tüzük bakanlar kurulu tarafından çıkarılan ve Danıştay'ın incelenmesinden geçirilen, yasaların uygulanmasını kolaylaştıran düzenleyici işlemlerdir. Anayasa, yasa, tüzük, yönetmelik sıralamasında, sonra gelenlerin öncekilere uygun olması gerekir. Örneğin, yasaya aykırı tüzük ve yönetmelik çıkarılamaz. Eğer çıkarılırsa adalet mahkemeleri tüzüğü uygulamazlar ya da iptali için Danıştay'da dava açabilir. Her ne kadar tüzükler Danıştay

İncelemesinden geçmekte ise de Danıştay'ın görüşü Bakanlar Kurulunu bağlamaz. Tüzükler Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girerler.

b. Yönetmelikler

Yönetmelikler, Başbakanlık, Bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin (üniversiteler) yasa ve tüzüklerinin uygulamasının kolaylaştırmak amacıyla çıkarıldıkları düzenleyici işlemlerdir. Yasa ve tüzüklere aykırı olan yönetmelikler istem üzerine Danıştay'ca iptal edilebilir. Yönetmeliklerin hepsi Resmi Gazete'de yayınlanmaz.

c. Gelenek hukuku, içtihatlar (mahkeme kararları) ve **öğreti** (hukukla uğraşan uzman kişilerin görüşleri) de düzenleyici işlemlerdir.

ii. Yönetmelik Kuruluşlar

Türkiye Cumhuriyetinin yönetsel yapısı **Genel Yönetim** ve **Yerinden Yönetim Kurumları** olmak üzere iki gruba ayrılır.

Genel Yönetim;

Merkez Örgütü: Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu ve Bakanlıklardan oluşur. Yardımcı Kuruluşları ise Danıştay, Sayıştay, Devlet Planlama Teşkilatı ve Millî Güvenlik Kurulu'dur.

Taşra Örgütü: İl, ilçe, bucak yönetimlerini sırasıyla vali, kaymakam temsil eder.

Yerinden Yönetim Kuruluşları (mahalli idareler);

Yerel Kuruluşlar: İl özel yönetimi, belediye ve köy kuruluşlarıdır.

Hizmetler Kuruluşları: Üniversiteler, TRT, iktisadi devlet teşekkülleridir.

Meslek Kuruluşları: Baro, ticaret odasıdır.

Cumhurbaşkanı:

Cumhurbaşkanının **yasama** ile ilgili görev ve yetkilerinin başlıcaları; TBMM'ni toplantıya çağırmak, yasaları yayımlamak ya da tekrar görüşülmek üzere geri göndermek, Anayasa değişikliği ile ilgili yasaları gerektiğinde halkoyuna sunmak, yasanın iptali için Anayasa mahkemesinde dava açmak, TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermektir.

Cumhurbaşkanının **yürütme** ile ilgili görev ve yetkilerinin başlıcaları: Başbakanı ve Bakanları atamak, Bakanlar Kuruluna

başkanlık etmek, yabancı devletlere temsilci göndermek ya da yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek, uluslar arası adlaşmaları onaylamak, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılmasına karar vermek ve Başkumandanlığı temsil etmek, Genel Kurmay Başkanı'nı atamak, Devlet Denetleme Kurulu üyelerini ve Başkanı'nı atamak, kararnameleri imzalamak, Millî Güvenlik Kurulu'nu toplantıya çağırınak, başkanlık etmek, özel af ilan etmek, YÖK üyelerini ve üniversite rektörlerini seçmektir.

Cumhurbaşkan; **yargıtay**la ilgili olarak yüksek mahkeme üyelerini seçer. Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten ötürü sorumludur. Resen imzaladığı kararlar ve emirler alehine yargı mercilerine başvurulamaz.

Danıştay:

1868 yılında kurulan yönetsel kuruluştur. Danıştay'ın **yönet**sel ve **yargısal** görevleri vardır. Danıştay, yürütme organı ve yönetimin hukuki sorunlarını çözümler. Bu çözüm bağlayıcı değildir. Tüzük tasarıları Danıştay'ın incelemesinden geçer.

Danıştay'ın yargı görevleri ile ilgili daireleri ilk derece mahkemesi olarak, Bakanlar Kurulu kararları, Başbakanlıkla alınnacak kararlar, ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemler, YÖK, Yüksek Öğretim Denetleme Kurulu, ÖSYM ve Üniversitelerarası Kurul kararlarına bakar.

Danıştay, idare ve vergi mahkemelerinin temyiz yeri olan bir üst mahkemedir.

Sayıştay:

Sayıştay, genel ve katma bütçeli kuruluşların gelir ve giderleri ile mallarını, TBMM adına denetleyen bir kuruluştur. Tıpkı Danıştay gibi Sayıştay'ın da **yönet**sel (görüş bildirme, vize, tescil) ve **yargısal** (hesap mahkemeleri) görevleri vardır.

iii. Yönetsel Yargı Kuruluşları

Danıştay, İdare ve vergi Mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay yönetsel yargı kuruluşlarıdır. Örneğin, yürütmeyi durdurma istemi davalarına bölge idare mahkemeleri bakar.

3. Ceza hukuku

Hukuk yaptırımlarını diğer yaptırımlardan ayıran en önemli özellik, devletin zorlayıcı gücü ile güvence altına alınma-

sıdır. Devletin bu zorlayıcı gücü hapis, para cezası, kamu hizmetlerinden yasaklama, genel gözetim altında bulundurma biçimlerinde görülebilir (ceza hukuku dışında icra, iptal, tazminat biçimlerinde de olabilir).

Devlet ceza verirken, hangi suçlara ne kadar ceza verileceğini önceden belirlemiştir. Yasada suç olmayan ya da sonradan suç sayılan bir eylem için ceza verilemez. Buna hukukta “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesi denir. Buna aykırı uygulamalar doğal yargıç ya da doğal mahkeme ilkesiyle badaşmaz. Bu durumda olağanüstü mahkeme söz konusudur. Anayasalarda olağanüstü mahkemeler kurulamayacağı öngörülmüştür.

4. Yargılama Hukuku (Ceza Yargılama Hukuku)

Görevli mahkeme: Bir davaya sulh, asliye ve ağır ceza mahkemelerinden hangisinin bakacağı yasa da belirtilmiştir. Bir davaya adliye ve idare mahkemelerinden hangisinin bakacağı sorun olduğu durumlarda uyuşmazlık mahkemesi görevli mahkemeyi saptar.

Yetkili mahkeme: Suçun işlendiği yer mahkemesi, suçun işlendiği yer belli değilse sanığın yakalandığı yer ve yakalanmamışsa sanığın ikametgahı mahkemesi yetkili mahkemedir.

5. Devletler Hukuku (Genel Kamu Hukuku)

Devletler hukuku devletin kuruluşu, devlet otoritesinin kökeni ve buna bağlı olarak özgürlükleri inceler. Bilindiği gibi devlet, halk (veya millet), ülke ve egemenlik olmak üzere üç unsurdan oluşur. Devletin yönetim biçimleri otoriter, demokratik ve karma olmak üzere üç türde görülür.

B. Özel hukuk

Özel hukuk, kişiler ve örgütler arasındaki eşitlik esasına dayalı ilişkileri düzenleyen bir hukuk dalıdır. Alanı gittikçe genişlemekte ve uzmanlık alanları gelişmektedir. Bu grup altında, Medeni Hukuk (Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Miras Hukuku, Eşya Hukuku, Borçlar Hukuku gibi dallara ayrılır), Ticaret Hukuku (Ticari İşletme, Ticari Şirketler, Kıymetli evrak, Deniz Ticareti, Sigorta Hukuku gibi dallara ayrılır. Devletler Özel Hukuku (Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku) yer almaktadır.

Ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelere koşut olarak hukukun alanı gün geçtikçe gelişmektedir, uzmanlık alanları art-

maktadır. Hukukla eğitim arasındaki ilişkilerin gelişmesi eğitim hukuku, çocuk hukuku gibi yeni disiplinleri ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz.

Herkesin profesyonel hukukçu olması mümkün değildir. Ancak kişilerarası ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların artması, basit hukuki sorunların öğrenilmesini ve uygulanmasının zorunlu hale getirmiştir. Örneğin, Türk Ceza Yasası'nın 4. maddesi "kanunu bilmemek mazeret sayılmaz" hükmünü getirmiştir. Herkesin yasa maddelerini bildiği varsayılmıştır. Bunun için hukuki konularda basit gibi görünen fakat önemli hususların bilinmemesi büyük mağduriyetlere neden olabilmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Ankey, A., **Çocuk Hukuku**, Turhan Kitapevi, Ankara, 1999
- Aytaç, K., **Avrupa Eğitim Tarihi**. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1972
- Çiftçi, A., **Türk Eğitim Hukuku**, 72TDFO, Ankara, 1993
- Sarıca, M., **100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi**. Gerçek yayınevi, İstanbul, 1980
- Şerif, M., **Sosyal Kuralların Psikolojisi**, Çev. İsmail Sandıkçıoğlu, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1985
- Üçok, Ç., **Türk Hukuk Tarihi**, 4. Baskı, Başnur matbaası, 1966

D. EĞİTİM BİLİMİNİN PSİKOLOJİ İLE İLİŞKİSİ

EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Prof. Dr. Şermin Önder KÜLAHOĞLU

Bir gazete haberi: Okulda çift dikiş eylemi

- Sınıfta kalacaklarını öğrenen yedi lise öğrencisi, okulun çatısına çıkarak, atlayacaklarını söyleyince, okulda heyecanlı sa-
atler yaşandı.

..... Lisesi 1. Sınıfında öğrenim gören erkek öğrenciler, F.G., L.K., Ö.M, A.S., ve G.A. sınıfta kalacaklarını öğrenince, dün üç katlı okulun çatısına çıktılar. Geçen yıl sınıfta kaldıkları için, bu yıl da aynı başarısızlığın tekrarlanması halinde okuldan atılacaklarını söyleyen öğrencilerden ikisi, jiletle vücudunun çeşitli yerlerini kestiler. Çatıdan aşağıya kendilerini izleyenlere kiremit atan öğrenciler, polis ve okul idarecilerinin yaklaşık bir saat süren uğraşı sonunda ikna edilerek çatıdan indirildiler. Çatıda vücutlarının çeşitli yerlerini kesen gençler,..... Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındılar.

Bu manzara karşısında, “Onlara bir güzel dayak atmalı, bakalım bir daha böyle bir densizlik yaparlar mı?” diyenler çok olmuştur. Öğretmen adayı olarak sizlerin olaya, daha sorgulayıcı ve bu gençlerin davranışlarını etkileyen etkenleri anlamaya çalışan bir düşünceyle yaklaşmanız beklenir.

Holt'un benzer bir olayı betimlemesinde bu yaklaşım gözlenmektedir: “...Onlara ulaşabileceğimiz tek bir açık kapı dahi bulunmadığını hissetmek berbat bir duyguydu... Etraflarında ke-sif, endişeli bir kızgınlık halesi yaratmışlardı ve bunun pekala farkındaydılar, üstelik keyfini çıkarıyorlardı....Bu çocukların kendilerine güvenmelerini sağlayan nedir? Etraflarındaki insanların açık bir şekilde, davranışlarını onaylamadıklarını, hatta bundan korktuklarını belli etmeleridir. İnsanlara sizi kendilerine benzetemediklerini gösterme çabanız, bir şekilde onları korkuta-bilir. Birbirlerinden başka güvenilebilecekleri hiçbir şeyleri yoktu ve öylesine endişeliydiler ki, karşılarındakilere hiç güven vermi-yorlardı. Bu çocuklar dış dünyadan korktukları ve onlara hiç kimsenin değer vermediğine kesin gözüyle baktıkları için, arala-rındaki çete ilişkileri de geçici olmaktan öteye gidememektedir.”

Bu öğrenciler neden böyle bir eyleme girişmişlerdir? Okul ve eğitim sisteminde bu gençleri böyle bir eyleme iten nedir? Holt aşağıdaki satırlarda, bu duruma şu yorumları getiriyor.

“...Büyüklerin, çocukların yanlış davranışlarına karşı gösterdikleri tepkiler çocuk suçlarına yol açıyor olabilir mi acaba? ...Çocukların davranışlarına karşı aşırı tepkiler gösterilmesi, bir uça nevrotiklerin, diğer uça teröristlerin ortaya çıkmasına neden oluyorsa, ...çözüm, belki de her iki tipteki çocuklara korku duymaları ya da insanlarda korku yaratmalarından daha ilgi çekici gelecek ve sahip oldukları insani güçleri kullanmalarına olanak tanıyacak şeyler vermektedir”.

“...Başarısızlık, yetersizlik, acizlik stratejisinin bazı çocuklar için neden iyi bir strateji olduğunu anladım. Çünkü (öğretmen, benim hiçbir şey yapamadığımı bilirse, benden bir şey beklemez ve yapmamı istedikleri şeyi yapamadığım zaman, beni hiçbir şekilde suçlayamaz, cezalandıramaz) düşüncesiyle davranıyorlar...”

Yukarıdaki yorumlara katılıyor musunuz? Siz, çatıya çıkan gençlerin hangi nedenlerle bu davranışa itildiğini düşünüyorsunuz? Okula gitmemeyi ve karne almamayı tercih eder miydiniz? Neden?

Bu soruları önce kendiniz yanıtlamaya çalışın, sonra bir arkadaşınızla tartışın.

Psikolojisi bozuk öğrencilerin yarattığı örnek olayla giriş yaptığımız eğitim olgusuna aşağıda yakından bakacağız. Hepimizin yaşamımızda önemli bir yeri olan eğitim nasıl tanımlanmaktadır? Uygulamalarını hangi kavramsal temel ve anlayışlara dayandırmaktadır?

Kaynak: Beyaz Nokta Vakfı

EĞİTİM BİLİMİ

Eğitim, insanlık tarihi boyunca bilim adamlarının tanımında anlaşılmadıkları disiplin alanlarından biridir. Antik çağ Yunan döneminden günümüze kadar birçok eğitimci tarafından, aslında toplumsal bir olgu, insan ve topluma özgü bir süreç olarak düşünülmekle birlikte, farklı açılardan yaklaşan tanımlara bağlanmış-
tır. Bu tanımlardan birkaçına şu örnekler verilebilir:

- Çocuğu insan haline getirme sanatı. (Çiçero)
- Bedene ve ruha yetenekli olduğu güzelliği vermek. (Eflatun)
- İnsanı doğasına göre yetiştirmek. (Rousseau)
- Kişiyi önce kendisi, sonra da insanlık için mutluluk aracı yapmak. (James Mill)

• İnsanı mükemmel bir hayat yaşamaya hazırlamak. (Herbert Spenser)

• Yetileri hep birden ve uyumlu olarak geliştirmek.(Stgin)

• Yetişmiş nesiller tarafından, henüz sosyal hayat için olgun hale gelmemiş bulunan nesiller üzerinde yapılan her çeşit etki. (E. Durkheim)

• Kişilerin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı ve istendik davranış değişikliği kazandırma. (Ertürk)

• Çocukların ve gençlerin, toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmektir. (Türk Dil Kurumu)

• Yeni kuşakların toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği, belli bir konuda bir bilgi yada bilim dalında yetiştirme, her kuşağa geçmişi bilgisi ve deneylerini düzenli bir biçimde aktarma yada kazandırma işidir. (Oğuzkan)

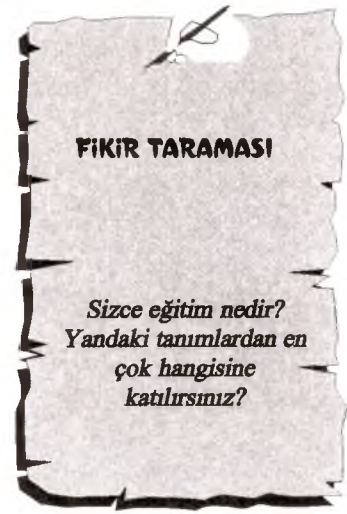
Uygulamalı Bir Bilim Olarak Eğitim

Yukarıdaki tanımların iki ortak yanı bulunmaktadır: Eğitimin bir etkileşim biçimi olduğu ve insan hayatının bütün süreçlerini kapsadığının belirtilmeleri. İlk tanımlarda bu etkileşimin öncelikle insanın gelişimini amaçladığı vurgulanırken, toplumsal yapıların güçlenmesiyle birlikte, eğitim etkileşiminin insanı toplum için yetiştirmeye yöneldiği görülmektedir.

Genel anlamda eğitimin üç amacına dikkat çekilmektedir: İnsanı bireyselleştirme, toplumsallaştırma (kültürleme + siyasallaştırma) ve üretken olmasını sağlama.

- Eğitimin bireysel işlevi olarak, insanın kalıtımla gelen gizil güçlerinin yönlendirilip geliştirilerek, bunları kendinin, ailesinin ve ülusunun yararı için kullanabilme yeterliğine ulaştırılması ve kişiliğinin geliştirmesi vurgulanmaktadır.

- Eğitimin toplumsal işlevi, kuşaktan kuşağa gelişerek birikip gelen kültürün (örf, adet, gelenek ve değerlerinin) ulusça konulan yazılı ve yazılı olmayan kuralların yeni kuşaklara aktarılmasıdır. Siyasal dizgeyi benimseyen, bu dizgeye bağlı ve bu

*Eğitimin üç amacı,
İnsanı bireyselleştirme,
toplumsallaştırma ve üretken
olmasını sağlama*

Eğitimin bireyselleştirme işlevi

Öğretimi toplumsallaştırma işlevi

dizgenin gelişmesinde liderlik yapabilecek bireylerin yetiştirilmesi de önemlidir.

- Ekonomik işlevi, kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikteki insan gücünü, öğrencilerin ilgi yetenek ve sıgalarını en akılcı biçimde değerlendirerek yetiştirmesiyle ilgili görülmektedir.

Bu işlevlerinin de gösterdiği gibi, eğitim, bireysel ve toplumsal olmak üzere, iki boyutlu bir anlam içermektedir. Bir boyutta çocuğu gelişen bir organizma olarak ele alıp, gelişmesine yardımı amaçlamakta, diğer yandan, toplumsal bir varlık olarak içinde yaşadığı toplumun beklentilerine uyumlu yönde biçimlenmesine çalışmaktadır. Bireyin gelişimsel ihtiyaçları ile toplumun gerekleri arasında uyuşumu sağlamak her zaman kolay olmamaktadır.

Eğitimin üretkenlik işlevi

Eğitim kurumları, çocuğun toplumda sorumlu bir birey olarak gelişmesini sağlamaya çalışırken, toplumun töreleri, ekonomik ve politik değişmelerinin baskısı altında kalmaktadır. Okul programları bu etkileşimin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak eğitim, bedence, ruhça sağlıklı, topluma etkin şekilde uyabilen insanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Çağdaş anlayış, toplumsal, çevresel koşullara sorgulamadan aynen uymak ve sürdürmek (edilgen uyum) yerine, toplumu ileri götürebilecek, geliştirebilecek değişimleri de sağlayabilecek (etken uyum) bireyler yetişmesini gerektirmektedir. Amaç, bireyin önce “kendisi için” yararlı ve gerekli donanımları kazanmasını sağlamaktır. Bireylerin, topluma aktif uyum yapabilecek mutlu ve üretken kişiler olarak yetişmeleri, ancak bedensel, psikolojik, toplumsal yönlerden bir bütün olarak devamlı bir şekilde gelişmeleriyle mümkündür. Her yönüyle tüm olarak gelişmiş ve sağlıklı bir kişilik kazanmış bireyler toplumun sosyo-ekonomik düzenini ve sürekliliğini sağlayabilecek iyi vatandaş olabilirler. Eğitimin, insanı toplumsal amaçlar doğrultusunda şekillendirmesi ise, insani değerlerin yüceltilmesi amacının önüne geçmemelidir. İnsanı değerlerin yüceltilmesi, toplumun hedeflerini gözardı etmek anlamına gelmez. Tersine, her bireyi toplumsal gelişmeye en üst düzeyde yararlı şekilde değerlendirmeye yönelik, bireyi kendi değerlerine sahip çıkacak ve geliştirecek bir bilince kavuşturmayı amaçlayan, insan doğasına saygılı bir eğitimidir.

Eğitimi yaşanabilir bir gelecek için tanımlayan UNESCO Eğitim Komisyonunun eğitim ilkelerinde de, eğitimde bireylere kapasitelerini en iyi şekilde kullanabilme şansı verilmesi gereği vurgulanmaktadır. Öğrenmeyi bilmek, öğrenmeyi öğrenmek, birlikte yaşamayı öğrenmek, bireysel öğrenme ve kurumsal öğrenme eğitimin temel özellikleri olarak belirtilmektedir.

Eğitimde İnsan

Eğitimde en çok dikkate alınması gereken, ama en çok da unutulan taraf insandır. Oysa, toplumun gelişmesinin, eğitimin topluma kazandıracağı “tüm yönleriyle bir bütün olarak gelişmiş insan” kaynağına bağlı olduğu bilinmektedir. Gelecek için eğitim tanımlarında sürekli gelişim amaçlanmaktadır. Sürekli gelişmenin merkezinde ise, insan vardır.

Bir anlamda, insanın geleceğe aktarımı demek olan eğitim, genç insanların geçmişin deneyimleri, bilgileri ile aydınlatılması, geleceğe hazırlanmasıdır. Eğitim durumunun temel öğesi öğrencidir. Çünkü öğrenecek olan odur, öğrenme işi onun sorumluluğudur. İnsan öğrenen bir varlıktır. Çağdaş bilimsel bulgular bireyi, öğretilen bir varlık olmaktan çok, öğrenen ve öğrenme sürecinde etkin bir varlık olarak ortaya koymaktadır. İnsanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik, edilgin değil, algılama bellek ve düşünme yoluyla işleyen etkin bir sistem olmasıdır. Bu süreçleri kullanarak birey çevresi ve kendi hakkında yeni bilgiler edinir, sorunları çözümler ve gelecekle ilgili planlar yapar.

İnsanların ortak ve farklı yönleri vardır. Eğitimde bu bireysel farklılıkların dikkate alınması gerekir. Eğitim, öğrencinin “öğrenen birey” olarak kendine özgü gereksinimleri, istekleri, özellikleriyle ilgilenerek, gelişmesine yardım etmektir.

İnsanın, seçeneklerinin farkında ve seçme özgürlüğüne sahip olması, insanla hayvan arasındaki en belirgin farkı oluşturur. Seçme özgürlüğünü, sürekli, kendini gerçekleştirme yönünde kullanır. İnsanın doğasını, kendi tüm potansiyelini gerçekleştirmek, geliştirmek ve yaşamını anlamlandırmak çabası oluşturur.

İnsan, davranışlarını denetleyebilen özgür bir varlıktır. Doğuştan doğru-iyi-güzele eğilimli bir varlık olduğu, en çok kabul gören bakıştır. Psikoloji biliminin eğitime katkılarıyla gelişen yeni eğitim anlayışı sayesinde, kendi doğru-iyi güzellerinin benimsetilmesini doğal ve insani bir yaklaşım sayan, insan doğasına güvensiz eğitim politikaları terk edilmektedir. Eğitimde “önce insan” anlayışı önem kazanmıştır.

Yeni Eğitim İhtiyacı

Geleneksel eğitimde, çocuğun, kendi başına herhangi bir şeyi öğrenmesinin mümkün olmadığı ve zaten bu şekilde öğrenmesinin de sakıncalı olacağı düşünülmektedir. “Çocuklar bu bilince sahip değildir. Bu yüzden onlara biz öğretmeliyiz” yaklaşımı

FİKİR TARIMASI

Geçirdiğiniz eğitim sürecinde, bedensel, psikolojik, toplumsal yönlerden bir bütün olarak, sürekli gelişme fırsatını ne ölçüde buldunuz? Topluma aktif uyum yapabilecek mutlu ve üretken bir kişilik kazandınız mı? Neden? Tartışınız.

İnsanlar doğuştan doğru, iyi ve güzele mi, yoksa yanlış, kötü ve çirkine mi eğilimlidirler?

Kaynak: Beyaz Nokta Vakfı

mıyla, toplum tarafından doğru kabul edilen gerçekler, çocuğa öğretmen aracılığıyla öğretilmeye çalışılmaktadır. Eğitimi “davranış şekillendirmek” olarak gören geleneksel eğitim anlayışında, öğrencilerin ihtiyaç duyup duymamalarına aldırmadan, daha çok bilgi dayatılmaktadır.

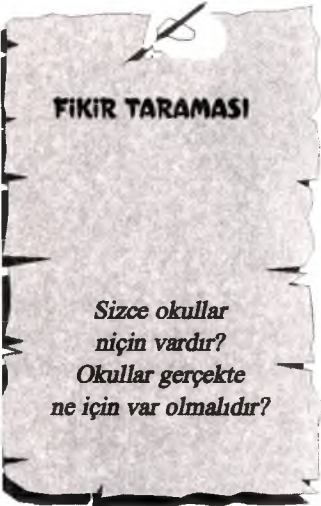
“...İyi niyetli bir öğretmen, öğrencilerini sonu zaferle bitecek ve bunun için çekilecek acılara değecek bir yolculuğa çıkardığını düşünür. Eğer tarih öğretiyorsa, tarihin ne kadar ilginç heyecanlı, yararlı olduğunu ve bilgisini paylaşmaya başladığında öğrencilerin ne kadar şanslı olacaklarını düşünür.

Bu yüzden öğretmenler, benim de daha önce yaptığım gibi, kendilerinin ve öğrencilerinin ilgi alanlarının temelde aynı olduğunu düşünürler. Ben hep öğrencilerime, yapmak istedikleri, ancak benim yardımım olmaksızın yapamayacakları bir yolculukta onlara kılavuzluk ettiğimi ve yardımcı olduğumu hissedirdim. Alınacak yolun zor görüldüğünü biliyordum, ancak çocukların da varılacak hedefi neredeyse benim kadar görebildiklerini ve ona ulaşmaya istekli olduklarını sanırdım. Şimdi anlıyorum ki, buna ilişkin konuşmalarım boşunaymış... Onlar mecbur oldukları için okuldaydılar.

Okuldaki çocuklar, doktora gitmiş çocuklar gibidir. Doktor verdiği ilacın ne kadar iyi geleceğini söyleyebilir, oysa çocukların tek düşündüğü; iğneyse, ne kadar acıyacağı veya ilaçsa, tadının ne kadar kötü olacağıdır. Onlara kalsa, hiç ilaç almazlar.

Okul çocuklarının gözünde durum şöyledir: Okul, gitmeni sağladıkları orada senden bazı şeyler yapılmasını istedikleri ve bunları yapmaz veya yanlış yaparsan, hayatının mutsuz hale getirilmeye çalışıldığı bir yerdir.” (Holt)

Geleneksel okul, kaydedilmek üzere emrine verilmiş olan çocuk belleğine, koşullandırma yoluyla ve bir daha unutulmayacak biçimde belli doğruları yerleştirmeye çalışmaktadır. Çocuğun öğretilen doğrulardan kuşku duymaması sağlanmaya çalışılmaktadır. Geleneksel eğitimde, ilkokuldan üniversiteye kadar belirli kalıpları belleyip, nedenini merak etmeden, sorgulamadan aynen geri vermeye yönelik bir işleyiş söz konusudur. Oysa, hiç kimsenin, kimseye isteği dışında bir şey öğretmesi mümkün değildir. Ancak zorla ve geçici olarak, nedenini anlamadığı ve merak da etmediği birçok bilgi çocuğun belleğine yerleştirilmekte ve onları sınavda geri vermesi istenerek başarı ölçümü yapılmaktadır.

Belli doğruları geniş kitlelere benimsetmek üzere kullanılan tek doğruluğa dayalı eğitim sistemi artık geçerliğini yitirmiştir.

Geleneksel eğitimin en son tanımı “edinilen bilgilerin yaşam içinde kullanılabilme sanatının edinilmesidir” şeklinde yapılmaktadır. (Whitehead)

Bilgi üretme hızının düşük, insan ihtiyaçlarının daha sınırlı, insanın öğrenme özelliklerinin pek iyi bilinmediği zamanlar için bu tanım geçerli iken, bugün durum değişmiştir. Artık hiçbir bilginin ne kadar süreyle geçerli olduğunu kimse bilmemektedir. En değişmez sanılan bilgiler değişmekte, paradigmlar yıkılmaktadır. Buna bağlı olarak düşünme sistemi de değişmekte, binlerce yıl kullanılmış olan, iki karşıt seçenekten aynı anda yalnız ve ancak birinin geçerli olabileceğini savunan ikili mantık sistemi (binary logic) yerini bulanık mantık yaklaşımına (fuzzy logic) bırakmaktadır.

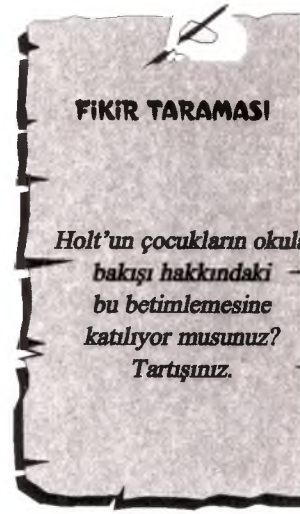
Olayları yalnızca siyah ve beyazlar olarak açıklamak, insanları biz ve ötekiler diye ayırmak, yalnızca “evet ve hayır”lara yer vermek, gri tonlara, yani “belki, olabilir” gibi kavramlara yer vermemek, ikili mantık sisteminin ürünüdür. Bunları ne sıklıkta yapıyorsunuz? Neden? Kendinizi irdeleyin.

Çok doğruluk, zıtlıkların aynı anda varolabilmesi gibi yeni bir düşünme biçimi ve onun gerektirdiği yeni eğitim yaklaşımı gündemdedir. Zıtların bütünlüğü, Newton fiziğiyle bugünlere gelmiş olan bilimin de yeni paradigmasıdır. Artık “iki zıt aynı anda varolamaz” ilkesi yerini, “birbirinin zıtları, bütünü oluşturacak şekilde bir arada ve birbirini yok etmeye çalışmadan bulunmadıkça, bütünden söz edilemez” kuralına bırakmaktadır.

Örnek: Bir ifadede noktalama işaretleri doğru olarak kullanılmış olmalıdır.

Bu önerme hem doğrudur, hem yanlış. Çünkü;

Bir ifadenin, onu ele geçirenler tarafından anlaşılmasının istenmediği, ancak özel şifreyle çözülmesi istenen bir durumda, noktalama işaretleri doğru kullanılmamalıdır. (Titiz)

İkili mantık sis

Siz de başka bir örnek verebilir misiniz?

Zıtlıkların bütünlüğü yaklaşımı, “nasıl bir insan istiyorsak, çocuk ve gençleri ona göre koşullandıralım” şeklindeki geleneksel eğitim anlayışının değişmesini gerektirmektedir. Geleneksel eğitim felsefesi eğitimi, kişilerin istenilen bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazanması biçiminde tanımlarken, çağdaş eğitimde, buradaki “istenilen” sözcüğünün yerine, “kendi gereksindikleri” sözcüğü geçmiştir. Çağdaş eğitimciler, öğrenmenin, ancak kişinin kendi isteği arttıkça gerçekleşebileceğini kabul etmekte, bunun için de yöntemler belirtmektedirler. (Bloom)

Çağdaş eğitim bilimcileri, değişen günün koşullarına uygun eğitim tanımını şöyle yapmaktadırlar: “Değişen durumların gerektirdiği bilgi ve becerileri yardımsız öğrenebilme ve bunları yaşamın özel durumlarına uygulayabilme sanatının kazanılmasıdır”.

“..Eğitim, yaşamı daha kolaylaştırıp, daha güzelleştirmeye dönük ortak bir insanlık birikiminden, kendi kendine yararlanmayı bilme ve onunla bütünleşme mayalanmasıdır. Öğrenim, bir ezber işi değil, genç beyinlerde ilgi uyandırma işidir.” (Altan)

Eğitim insan gelişimini öğrenmeler yoluyla gerçekleştirme sürecidir. Öğrenmelerin gerçekleşmesi ise, eğitimin, bireyin gelişim ve öğrenme özelliklerine göre düzenlenmesi ve uygulanmasıyla mümkündür. Eğitim, bireyin gelişim ve öğrenme özellikleri hakkındaki bilgiyi psikolojinin bulgularından almaktadır. Psikolojinin incelediği insan davranışlarının oluşturulması yada değiştirilmesini etkileyen faktörlere ilişkin bilgiyi alıp eğitim durumlarında kullanır.

Sizce, çatıya çıkan öğrencileri böyle davranmaya iten nedenler hangileridir? Sınıfta kalan her öğrenci böyle bir eyleme girişmiyor. Bu öğrenciler niçin böyle bir eylem yapmışlardır? Bir nedenler listesi çıkarmaya çalışın.

- Sizin bulduğunuz nedenlerle bir arkadaşınızın nedenlerini karşılaştırın. Benzer ve farklı yönleri bulun.

- Bulduğunuz nedenleri fiziksel, ekonomik, sosyal, psikolojik olarak gruplayacak olsanız, hangi nedenler psikolojik grupta yer alır?

- Bu nedenleri hangi özelliğine göre psikolojik grupta sınıfladınız? Tartışınız.

PSİKOLOJİ

Psikoloji, insan davranışının altında yatan temel nedenleri bulmaya çalışan bilimsel çabaya verilen addır. Psikoloji, insan davranışlarını, bu davranışların özelliklerini ve nedenlerini inceleyen bir bilim olarak tanımlanabilir. Psikoloji bilimi insana, kendisinin ve başkalarının davranışlarının nedenlerini daha iyi anlamasına yardımcı olur.

- Psikoloji, insan davranışlarının bilimi olduğundan, bireye, kendi davranışlarını daha iyi anlamasına ve davranışlarının nedenleri konusunda daha bilinçli olmasına,

- Başkalarının davranışları ve insan konularında bilinçlenmesine ve ilişkilerinde daha gerçekçi ve daha yapıcı kararlar almasına,

- Sürekli değişen çevre koşullarına daha kolay uyum yapabilmesine, insanlar arası ilişkilerini daha ustalıkla düzenleyebilmesine ve karşılaştığı güçlükleri çözümleyebilmesine yardımcı eder.

Psikoloji biliminin katkıları, eğitimin birey ve toplum yarınının dengelenmesini, öğrenen birey olarak insan yönünün öne çıkmasını, çocuğun gelişmesi amacının esas alınmasını sağlamıştır.

Psikoloji biliminin temel kavramlarını tanıyan eğitimci, kendi davranışlarına olduğu kadar, öğrencilerinin davranışlarına da, alışılmış bakış ve anlayış biçimlerinin ötesinde, daha bilimsel bakabilir.

“İlkokul birinci sınıfta öğretmenimiz bizi aldı, okulun bodrumuna götürdü. Karanlık, izbe, örümcek ağlarıyla, birbiri üstüne atılmış masa ve sandalyelerle dolu, iğrenç bir yerdi. (Yaramazlık edenleri buraya atarız) dedi. Ertesi gün, evde bulduğum çıra ve kibriti okula getirdim. Bodruma inip orayı yakmaya kararlıyım. Bereket, bodrumun kapısı kilitliydi...” (Alkan)

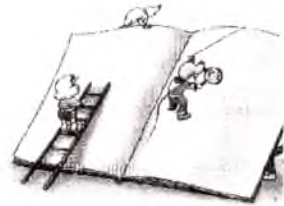
Bu olayda öğretmenin davranışı doğru mudur? Neden?

Öğrenci üzerinde hangi psikolojik etkiyi yaratmıştır?

Öğretmenin nasıl davranması doğru olurdu? Neden?

Psikoloji tek kişi veya davranışla ilgilenmez. İnsan davranışlarının değişik yönlerini ele alır, karmaşık yapısını çözümleme-

Psikoloji n

Kaynak: Beyaz Nokta Vakfı

ye çalışır. İnsan davranışlarının oluşum biçimini ve nedenlerini içinde bulunulan ortam ve koşullara göre gelişimini inceler. Davranışları etkileyen geniş bir etkenler yelpazesini incelemeye alır.

Psikoloji, eğitimi, öğrencinin içinde ve dışında yer alan iki grup etkenin etkileşimi çerçevesinde açıklar. İçsel faktörler, öğrencinin sinir sistemi ve salgı bezlerinin işleyişini, güdülenmesini, algılama ve düşünme gibi biyolojik süreçlerle davranış arasındaki ilişkiyi inceler. Dışsal faktörler, bireyin içinde yaşadığı fiziksel ve sosyal çevre özellikleri-davranış ilişkisini ele alır. Dışsal faktörlere örnek olarak eğitim anlayışı, başarıyı değerlendirme sistemi, öğretmen tutumu verilebilir .

İnsan davranışını çok yönlü olarak inceleyen bir bilim dalı olan psikolojinin, aynı şekilde insan gelişimiyle ilgilenen uygulamalı bir bilim alanı olan eğitimle çok yakın bir ilgisi vardır. İnsan davranışının gelişimiyle ilgilenen eğitimin, insan davranışının oluşumunu inceleyen bir bilim alanı olarak psikolojinin bulgularından yararlanması ve okul ortamlarında işe koşması gerekmektedir.

Psikolojinin Alanları

Psikolojinin değişik ilgi alanları söz konusudur. Bunlardan en önemli birkaçını ele alalım.

Deneysel Psikoloji: Değişik çevre koşullarının belli bir davranışı nasıl etkilediğini ve uyarıcıları ayrıntılı biçimde tanımlayıp ölçerek, uyarıcının hangi davranışı nasıl ve ne derecede etkilediğini bulmayı amaçlar. Öğretim yöntemi ile başarı notu arasındaki bir ilişki var mı? Sorusu deneysel psikolojinin alanı içindedir.

Fizyolojik Psikoloji: Biyolojik süreçlerle davranış arasındaki ilişkiyi inceler. Davranışı yapılandıran nörolojik konular fizyolojik psikolojinin ilgi alanına girer. Çatıya çıkan öğrencilerin duyu organlarının yapısı ve işleyişi, kana karışan hormonların fizyolojik sisteme ve dolayısıyla davranışlarına olan etkisini inceler.

Gelişimsel Psikoloji: Kişinin kronolojik yaşıyla onun davranış şekli arasındaki ilişkiyi inceler. Bir diğer konusu da, çocuğun içinde büyüdüğü çevre özellikleriyle, davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çatıya çıkan öğrencilerin bu davranışları, ergenlik döneminin gelişimsel özellikleriyle ne derece ilişkilidir? İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin bedensel ve psiko-sosyal gelişimleri böyle bir eylem yapmalarına elverir mi?

Kişilik Psikolojisi: Kişiliğin nasıl oluştuğunu, yapılaşmasını etkileyen değişkenleri bireylerin kendilerine özgü davranış düşünce ve duygu biçimleriyle ilgilenir. Çatıya çıkan çocukların ana-babalarında da aynı isyankar tutum gözlenebilir mi?(biyolojik ve sosyal kalıtım boyutu), Çocukların bu davranışı onların yakın çevrelerinin bir ürünü mü? Olayın Ankara’da değil de’da geçmesi nasıl yorumlanabilir? (Kültürel yaklaşım boyutu) Çocukların okula bakışları, kendilerine özgün gözlem ve yaşantılarından etkilenmiş midir?

Sosyal Psikoloji: Kişilerin birbirlerini algılamasında rol oynayan tutumlar,değerler, normlar kişisel çekim, ikna, itaat, uyum, boyun eğme gibi etkileşim konuları girer. Çatıya çıkan öğrencilerin öğretmenleriyle etkileşimi, arkadaşlarıyla ilişkileri konuları incelemeye alınır.

Bilişsel Psikoloji: (Öğrenme psikolojisi) Algılama, düşünme, hatırlama, unutma,problem çözme gibi bellek süreçlerini inceleme çalışmaları bilişsel psikolojinin kapsamına girer.

Klinik ve Rehberlik Psikolojisi: Bireye düşünsel, duygusal ve davranışsal düzeyde yardımcı olarak, çevresiyle daha uyumlu bir ilişki kurmasını sağlamak klinik psikolojinin amaçları içine girer. Rehberlik psikolojisi ise, bireyin kendi yaşamının değişik yönleriyle ilgili kararlar vermesine yardımcı olabilecek bilgi ve yeterliklerin geliştirilmesini amaçlar. Örneğin, bu öğrencilerin rehber danışmanın yardımıyla, kendi kişiliklerine, istek ve tutumlarına uygun bir eğitim görmelerine yardımcı olunur.

Okul Psikolojisi: Psikoloji biliminin bulguları çerçevesinde okul ortamını ve eğitim sürecini en etkin düzeye getirmeyi amaçlar. Eğitimde verimin en üst düzeye ulaşması için, öğretim programı, içerik ve yöntem olarak düzeni, sınıf ortamını etkileyen değişkenler, hangi konuların kime nasıl öğretileceği sorusu etrafında incelenir.

Bu alanlar dışında, karmaşıklaşan toplum yaşamının gerektirdiği yeni gelişen başka psikoloji alanları da ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bazıları endüstriyel psikoloji, adli tıp psikolojisi, çevre psikolojisi, sağlık psikolojisidir.

Kuramsal bir bilim alanı olan psikoloji, birçok bilim alanı için bulgu üretmektedir. Birey gelişimi ve davranışlarıyla ilgilenen, uygulamalı bir bilim dalı olan eğitim, psikolojinin bulgularından en çok yararlanan alanlardandır. Yukarıda sıralanan alt psikoloji alanlarının herbiri, eğitimle ilgilidir. Eğitimin bir bilim dalı olarak gelişmesi, özellikle gelişim ve öğrenme psikolojisi bilim dallarındaki gelişmelerle çok yakından ilgili olmuştur. Eğitimin bu alt psikoloji alanları ile ilişkisinin gelişmesi sonucu ortaya çıkan bir bilim dalı da, eğitim psikolojisidir.

EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Eğitimle psikolojinin kesiştiği alan eğitim psikolojisi

Eğitim ile psikolojinin kesiştiği alanı ifade eder. İnsanların gelişim özelliklerini ve öğrenme ilkelerini inceleyerek, eğitim ortamlarını etkili bir şekilde düzenlemeyi ve öğrenmeyi verimli hale getirmeyi amaç edinen uygulamalı bir bilim dalıdır. Eğitim ortamında öğrencinin gelişimsel ve kişisel özellikleri ile bu özelliklerin öğrenmeyi nasıl etkilediğini araştırır. Öğrenme süreci, öğrenmeyi etkileyen etkenler, öğrenci öğretmen, sınıf içi kişiler arası süreçler, öğrenme ürünleri gibi konularla ilgilenir.

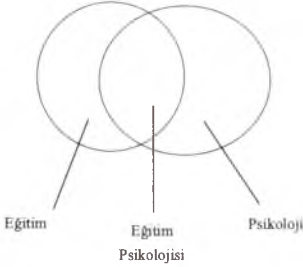
Eğitim psikolojisi, eğitim uygulamalarının bireyi “öğreneni” vurgulayan parçasıdır. Bireyi “öğreneni” olarak ele alan eğitim çabalarının merkezinde, öğrenme gereksinmesine, öğrenme için hazırloluş, yetenek ve güdülere sahip olan öğrencinin bulunmasına dikkat çeker. Öğretilenin, öğretim metodunun, öğretmenin ancak öğreneni ile bağdaştığı uyduğu ölçüde ve düzeyde anlamlı ve yararlı olacağını ortaya koyar.

Öğretmen rolünü yerine getirirken, eğitim psikolojisinin verilerinden yararlanır. Eğiteceği insanın ruhsal yapısını, nasıl öğrenip nasıl geliştiğini, sağlığını nasıl koruması gerektiğini eğitim psikolojisinin yardımıyla öğrenir. Öğretmen, öğrencinin yapısal ve gelişimsel özelliklerini dikkate almadan onu niçin, nasıl, ne zaman nerede, hangi yöntemlerle, hangi nitelik ve nicelikte eğitebileceğini kestiremez. Bilgiyi bulan, inceleyen, yorumlayan özerk kişilikler yetiştirmek için, öğretmen rollerinin eğitim psikolojisi açısından yeniden gözden geçirilmesinde yarar vardır. Daha çok “sözcü” görevini üstlenmiş olan geleneksel öğretmenin, bunun yerine “eşlik eden eğitimci” rolüne yönelmesi gerekmektedir.

Özetle, eğitim psikolojisi, insanların gelişim özelliklerini ve öğrenme ilkelerini inceleyerek, eğitim ortamlarını etkili bir biçimde düzenlemeyi ve eğitim-öğretimi verimli biçimde gerçekleştirmeyi amaç edinen uygulamalı bir bilim dalıdır. Öğretmenlerin ders planlarını hazırlamasından, değerlendirme sürecine kadar gerçekleştirdikleri tüm etkinlikleri yerine getirmede başarılı olmalarını sağlayacak, uygulamaya yönelik, pratik bilgiler vermektedir.

Eğitim Psikolojisinin İlgili Alanları

Okul ortamında ve eğitim sürecinde verimin en üst düzeyde ulaşması için gereken bulguları sağlayan gelişim psikolojisi, öğrenme psikolojisi, gibi alt psikoloji dalları, eğitim psikolojisinin iki temel ilgi alanını oluşturmaktadır .

Gelişim Psikolojisi (developmental psychology)

Büyüme ve gelişme sonucu, davranış ve bilişsel sistemde ortaya çıkan değişiklikleri inceleyen psikoloji dalıdır . Öğretmenlerin, öğrencilerin gelişim süreçlerine ilişkin bilgi sahibi olmaları gerekir. Genel olarak eğitimin amacı, öğrencinin bir bütün olarak tüm yönleriyle gelişmesine yardım etmek olduğuna göre, öğrencilerin gelişim ihtiyaç ve kapasitelerine uygun hedeflerle çalışabilmesi için, onun içinde bulunduğu gelişimsel dönemin özellikleri hakkında bilgili ve duyarlı olması gerekir. Bu nedenle, gelişim psikolojisi kapsamında, öğretmen adaylarına insan gelişimi başlığı altında, çocuğun bedensel, bilişsel, duyuşsal, sosyal gelişimi hakkında bilgi verilir.

Kaynak: Beyaz Nokta Vakfı

1. Gelişim Psikolojisinin Temel Kavramları

Büyüme (growth): Boyun uzaması, kilonun artması gibi, organizmada gözlenen niceliksel yapı değişiklikleridir. Gelişimin temelinde büyüme yer alır.

Olgunlaşma (maturation): Organizmada doğuştan getirilen biyolojik özelliklerin etkisiyle ortaya çıkan gelişmedir. Yürüme, konuşma gibi, organizmada varolan potansiyel güçlerin görev yapabilecek duruma ulaşmasıdır. Kişinin doğuştan getirdiği potansiyelin zaman içinde ortaya çıkmasıdır. Zaman içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir.

Gelişme (development): Olgunlaşma ile yaşantılar sırasındaki öğrenmenin etkileşimi sonucu ortaya çıkan süreçtir.

Gelişim ödevi (developmental task): Biyolojik olgunluk düzeyi ve çevresel koşulların etkileşimi ile yaşamın belli dönemlerinde gerçekleşmesi beklenen gelişimsel özelliklerdir. Her birey, yaşamın belirli dönemlerinde belli gelişim ödevlerini yerine getirmek zorundadır. Öğretmenlerin, öğrencilerinin sağlıklı bir biçimde gelişmelerini kolaylaştırmak için, gelişim ödevlerini yerine getirmelerini sağlayacak ortamlar hazırlamaları gerekir .

Gelişimde kritik dönem (critical period): Gelişme sürecinde önemli rol oynayan zaman dilimleridir. Kritik dönemler içinde insan, gerekli kalıtsal potansiyele sahipse, yeterli uyarıcı ile karşılaştığında, bazı işlevler ve davranışlar açısından en üst dü-

FİKİR TARAMASI

Büyüme mi gelişmeyi kapsar, yoksa gelişme mi büyümeyi? Bir örnek üzerinde açıklayınız.

zeyde gelişim ortaya çıkmaktadır. Örneğin, yürüme için kritik dönem 1 yaş, ilk dişlerin gelişimi için beş ay, okula başlamak için beş yaş civarı, başarı duygusunun gelişimi için ilköğretimin ilk yılları kritik öneme sahiptir. Bu dönem içinde kazanılmayan özelliğin telafisi çok zor, hatta olanaksızdır.

Gelişimde kalıtım ve çevre: Bu etkileşim, kısaca şu cümleyle özetlenebilir: Kalıtım, gelişimin alt ve üst sınırlarını, çevre ise bu sınırlar içinde varılacak noktayı belirler.

Örneğin, sizin boy gelişiminiz için genetik donanımınızın belirlediği sınırlar nasıldı? Peki, siz beslenmenize dikkat ederek, spor yaparak vb. yollarla bu sınırın en üst noktasına ulaşabilmek için gerekeni ne ölçüde yaptınız? Durumunuzu irdeleyiniz.

Bu kalıtım-çevre ilişkisini gelişiminizin başka boyutları açısından da irdeleyin ve bundan sonraki gelişiminiz için çevresel olanaklarınızı ne ölçüde genişletebileceğinizi düşünün.

2. Gelişim Psikolojisinin Boyutları

Gelişim psikolojisi kapsamında insan gelişimi başlıca aşağıdaki alanlara ayrılarak incelenmektedir:

Beden gelişimi: Kişinin doğum öncesinden itibaren beden yapısında ortaya çıkan değişiklikleri inceler. Bu değişiklikler genel olarak okul öncesi ve ergenlik dönemlerinde yoğunlaşmaktadır. Eğitim etkinlikleri, çocuğun beden gelişimini destekleyici olmalıdır. Ergenlik döneminde, öğretmen, ergenin beden gelişiminden dolayı yaşadığı kaygılı ve huzursuz haline anlayış ve duyarlılıkla yaklaşmalıdır.

Dershanelerin bozuk havası yoluyla yaratılan, “temiz hava önemli değildir” anlayışını,

Okul kantinlerindeki sağlıksız besinlere zaman içinde oluşan bağımlılık yoluyla gelişen sağlıksız beslenme alışkanlığını,

Her ders arasında takım elbiseyle enerji boşaltıcı hareketler yoluyla benimsenen, “ter kokusu normaldir” anlayışını, pekiştiren uygulamalara son verilmelidir. (Titiz)

FİKİR TARAMASI

İçinde bulunduğunuz yaş döneminin gelişim ödevleri nelerdir? Araştırınız.

Zekâ gelişimi: Anlama ve kavramada kullanılan zihinsel yetilerin gelişimini ele alır. İnsana özgü bir nitelik olan düşünce yeteneğinin geliştirilmesinde eğitimin rolü büyüktür. Ezberden kaçınmak ve bilginin kaynağı, nedenleri, değişik boyutları hakkında araştırma ve tartışma olanağı yaratmak, soyut düşünceyi destekleyecektir.

Okulda şunlardan vazgeçilmelidir:

- Ad bellemek öğrenmek demektir” kabulünü,
- Eğitim ancak sınıflarda yapılabilecek bir çalışmadır” bakişını,

Kuşkusuzluk ve öğretilenlerin mutlak doğru olduğu inancını,

- Ben öğrenemem, ancak başkası bana öğretebilir” inancını,
- Bilmemek cezalandırılma nedenidir, ama anlamadan bellemenin - sorgulamadan kabullenmenin - merak edip öğrenmeye çalışmamanın hiçbir sakıncası yoktur” anlayışını, pekiştiren uygulamalara son verilmelidir (Titiz)

Dil gelişimi: Zihin gelişiminin bir parçasıdır. Chomsky, dil gelişimi kuramında, çocuğun doğuştan getirdiği bir nitelik olarak, dönüşümsel-üretimsel yoldan gramer düşüncesinin gelişimiyle ortaya çıktığını açıklamaktadır. Öğretmen, sınıfta sorduğu soruları öğrencilerin birbirlerine yanıtlamaları, kendi aralarında konuşmaları için olanak vermeli, fırsat yaratmalı, dili daha incelikli biçimde kullanabilme, mizah, hiciv becerilerinin gelişimini desteklemelidir.

Ahlak gelişimi: Zihinsel gelişim düzeyi ile bağıntılıdır. Kohlberg’in kuramına göre, ahlaki gerçekçilikten, ahlaki görecelik düşüncesine doğru bir gelişim izlenir.

Okulda şunlardan vazgeçilmelidir:

Öğrencilerde; “biz potansiyel suçluyuz (Bize güvenilmez, başımızda kimse yoksa, yaramazlık yapabiliriz, kopya çekebiliriz...)” anlayışını pekiştiren uygulamalara son verilmelidir. (Titiz)

Duygu gelişimi: Erikson, bu alandaki gelişimin sekiz duygusal kriz aşamasıyla yönlendiğini belirtmektedir. Her dönemde yaşanan duygusal ikilemlerin sonucunda kişinin beklenen psiko-sosyal özellikleri kazanması beklenir. Örneğin; ilkökul dönemi çalışkanlık duygusunun edinildiği dönemdir. Bu dönemin aşırı uçlarından biri çok çalışkan olmaktan ileri gelen kısıtlı erdem denen bir durumdur. Öte yanda ise tembellik bulunur. Denge durumuna yeterlik denir. Bu-

Kaynak: Beyaz Nokta Vak

FIKIR TARAMASI

Bir gün ağabeyinle aynı yaşı olacak mısın?” sorusunu okula gitmeye veya yeni başlamış bir çocuk nasıl yanıtlar? Neden?

Kişinin temeli ahlak, ahlakın özü bilgi, bilginin özü akıldır.

H. B. Veli

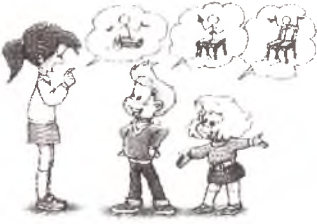
nun için öğretmenin çocuğu başkalarıyla değil, kendi başarılarıyla değerlendirmesi ve çocuğun yanlışlarının değil, doğrularının üzerinde durması doğru olur.

“...Roma tarihini tartıştığımız bir derste, çocuklar halkın saraya karşı nasıl kışkırtıldığını sorguluyorlardı. Ben de bunun yakıştırmalarla gerçekleştiğini söyledim. Bir yöneticinin, kitleleri siyasi rakibine karşı kışkırtmasının en iyi yolunun, rakibine kitlelerin nefret ettiği yakıştırmalarda bulunmaktan geçtiğini anlattım. ...”Sizin hoşlanmadığınız yakıştırmalar hangileri?” diye sordum...Dersin bitimine doğru tahta boydan boya yakıştırmalarla dolmuştu. Yarı, tahmin ettiğim türden, tipik on yaş küfürleriydi: Deli, salak, ahmak, ödle, hıyar vb. Diğerleri ise beni şaşırtmıştı. Hepsisi de sevgi sözcükleriydi.

Görölmeye değer bir manzaraydı doğrusu. Yüzlerine renk gelmiş, canlanmışlar ve zevkten dört köşe olmuş bir halde, büyüklüklerinin onların hoşlandıklarını sandıkları sevgi sözcüklerine karşı hissettikleri nefret ve iğrenme duygularını dile getirmek için birbirleriyle yarışmaya başlamışlardı. Biri kalkıp, “canımlıyyy!” diyor, bütün sınıf aynı ifadeyi hep bir ağızdan tekrarlıyordu. Derken, başka biri kalkıyor, “Hayatım - Böğğğ!” diyordu, bütün sınıf yine tezahüratla ona karşılık veriyordu.

Bu tür sevgi sözcüklerini şüpheyle karşılayıp içermeleri, bu sözleri genellikle yürekten söylemeyen insanların ağzından işitmiş olmalarından kaynaklanıyor...Yetişkinler arasında çocuklardan fazla hoşlanmayan pek çok kişinin bulunmasına şaşmamak gerekir. Fakat, bu insanlar, onlardan hoşlanmak zorunda olduklarını düşünür, bunu bir görev haline getirirler ve bu görevlerini çeşitli numaralarla, özellikle onlardan hoşlanıyormuş gibi bir havayla konuşarak yerine getirmeye çalışırlar. Böylece, “tatlım, hayatım” gibi sözler çıkar ortaya; yani, yetişkinlerin çocuklarla konuşurken kullandıkları o iğrenç, ağdalı ses tonuyla söylenen sözler. On yaşlarındaki çocuklar, bu sahte sevgiye iyice doymuş ve yetişkinlerin söyledikleri şeylere kendilerinin dahi pek inanmadıklarına, genelde laf olsun diye konuştuklarına inanmaya hazır halledirler”. (Holt)

Cinsel gelişim: Freud, bu gelişimi, oral, anal, fallik, latent ve genital dönemler olarak adlandırdığı aşamalarda kazanılan gelişimsel özelliklerle açıklamaktadır. Çocuğun cinsellikle ilgili soruları, sorduğu kadarına, anlayabileceği düzeyde ve dille yanıtlanmalıdır.

Kaynak: Beyaz Nokta Vakfı

FIKİR TARAMASI

İlköğretimin ilk yıllarında çocuklar, kendi cinslerine daha yakındırlar ve karşı cinsle karşı düşmanca davranırlar? Neden?

Öğrenme Psikolojisi

Eğitim Psikolojisinin önemle üzerinde durduğu konulardan biri de, öğretimin niteliğini geliştirmektir. Öğretmenin öğrencilere öğretim hedefleri doğrultusunda etkili öğrenme yaşantıları sağlayabilmesi için, her şeyden önce öğrencinin nasıl öğrendiğini kavraması gerekir. Öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini bilen öğretmen, öğrenme kuramlarına dayalı olarak geliştirilen öğretim modellerini, ilkelerini, yöntem ve tekniklerini daha kolay kavrar ve uygular. Öğrencilerin yaptıkları hataların kaynaklarını ve öğrenme güçlüklerinin nedenlerini açıklayabilir.

Öğrenme psikolojisi çerçevesinde, genel öğrenme ve öğretme ilkelerinin yanısıra, farklı özellikler taşıyan bilişsel, psikomotor ve duyuşsal öğrenme için gerekli öğretim koşulları, kuram ve ilkeler ile öğrenme ürünlerinin öğretime yönelik yöntem ve ilkeler üzerinde durulur.

1. Öğrenme Psikolojisinin Temel Kavramları

Öğrenme (learning): Yaşantı ürünü, kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme, yalnızca insan değil, tüm canlıların, ilk varoluşlarından bu yana yaşamlarını sürdürme konusundaki mücadelelerinin sonunda kazandıkları ve hala da kazanmayı sürdürdükleri bir beceridir.

Öğrenme

Öğrenmek, kişinin sorumluluğundadır. Kişiler kendi eğitimsel eksiklerini en iyi kendileri bilirler. Bu eksikleri onların yerine başkası belirleyemez. Eğer kişi, eksiğinin farkına varmış ve onu gidermek için bir çaba içine girmiş ise, kuru bir sünger kadar alıcı hale gelmiştir.

Kişinin kendi ihtiyaçlarına karşılık gelmeyen hiçbir şey öğrenilemez. Bir konuda ihtiyaç hissederek alıcı hale gelen ve rastladığı tüm kaynaklardan kendisinin o konudaki bilgi, beceri, davranış eksikleri olarak gördüklerini vakumlayan kişiler, eğitimden veya başka kaynaklardan öğrenirler. Bu tür vakum durumuna geçmiş bir öğrenci, bilgi, beceri, davranış ve tutumları anında özümlemeler ve yaşamlarına geçirirler. Diğerleri ise, verilenleri belleklerine yerleştirir, gerektiğinde aynen tekrarlar ama, yaşamlarına geçiremezler. Öğrenciler, ihtiyacını duymadıkları bilgi, beceri, davranış ve tutumları bellemeye zorlanmakta, fakat başarılı olamamaktadırlar. Kişi, bir bilgiyi kullanmak için onu anlamının ne kadar önemli olduğunu fark etmemişse, eğitim sırasında söylenenlerin hepsi, bellekte kalacak -ama kullanıma geçmeyecek- bilgiler olmaktan öteye gidemez.

Öğretme (teaching) ise, farklı bir olgudur. Öğrenmeyi sağlama ve rehberlik etme etkinliğidir. Hayvanlar da, tekrar, ceza, ödül gibi yöntemlerle öğreticilerinin istedikleri davranışları gösterirler. Bu hayvanların yaptıkları bir çeşit uyumdur ve kendilerini koruyup yaşamlarını sürdürebilmek için, tehdit kaynağının istediği biçimde davranmaktadırlar. Öğrenmiş gibi davranan hayvanların gerçekte öğrenmediklerinin kanıtı, tehdit koşullarından farklı durumlarda, bize göre değil, kendilerine uygun düşen biçimde davranmalarıdır.

Öğretmeye son, öğrenmek isteyeneye yardım” bakışı, yeni eğitim anlayışı haline gelmelidir.

Okulda yapılması gereken iş, öğretme değil, öğrenmedir.

Düşünüyorum, çünkü varım. Balık düşünmez, çünkü o herşeyi bilir. -Emir Kustarica, Arizona Rüyası- .

Öğretim (instruction): Planlı ve programlı öğretme etkinlikleri olarak tanımlanan öğretim bireyin yaşamı boyunca süren eğitimin, bir kısmının okulda, sınıf ortamında planlı ve izlenceli bir biçimde yürütülen kesitidir. Öğretim, belli bir amaca göre gereken şeyleri öğretme işi, bir eğitim kurumunda bir küme öğrenciyi belli bir dalda yada konularda bilgi verme, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve yol göstericilik etme eylemidir . Öğretimin amaç haline geldiği okulda, eğitim geri planda kalmaktadır.

“...Nell yanıma geldi ve her zaman yaptığı gibi, bana boş boş bakıp, tek bir laf etmeden son yazdığı kompozisyonun temize çekilmiş halini masama bıraktı. Koyduğumuz kurala göre, temize çekilmiş kompozisyonda, bir sayfada üçten fazla hata olmaması gerekiyor, olursa yazı tekrar temize çekiliyordu. Kâğıdı na baktım ve ilk sayfada beş hata buldum. Ona bu hataları gösterdim. Elimden geldiğince nazik bir şekilde o kısmı tekrar yazmasını söyleyerek daha dikkatli olmasını tavsiye ettim: tipik bir öğretmen tavsiyesi. O anda yüzüme baktı, iç geçirdi ve sırasına döndü. Solak oluğu için dolma kalem kullanırken zorlanıyor. Önündeki işe dikkatini toplayıp yazmaya uğraşırken, öfkesinden kaşlarını çatıldığını görebiliyordum. Yazıyı temize çektikten sonra yanıma geldi. Bu sefer birinci sayfada yedi hata vardı ve el yazısı öncekine oranla bir hayli kötüydü. Ona tekrar yazmasını söyledim... Üçüncü kez temize çekilmiş olan yazı, ikincisinden de kötüydü ve daha fazla hatayla doluydu.

Tam o sırada, öğretmen arkadaşım bana, aslında kendi kendime sormam gereken bir soru sordu: “Bunu yapmakla neyi başaracağını sanıyorsun?”

Bu soru beynime bir bıçak gibi saplandı. Okullarda bu hataya kolayca düşeriz: Bir amaca giden bir araç, kendi başına bir amaç haline gelir...Bu nedenle, kendisinden beklenen şeyi daha da kötü yapan, diğer denemelerinde daha da kötü yapacağı belli olan bezgin bir çocuk kazanırız.

Okulda yaptığımız herşey için “ne yapmaya çalışıyoruz ve bu yaptığımız şey, hedefimize varmamızda bize yardımcı oluyor mu?” sorusunu sormalıyız. Bir şeyi çocuklara yardım etmek için mi yapıyoruz ve yaptığımız bu şeyin onlara yardımcı olduğunu görebiliyor muyuz? Yoksa bunu okula, öğretmenlere, okul yönetimine kolay geldiği, uygun düştüğü için mi yapıyoruz? Yada herkes yaptığı için mi yapıyoruz? Yaptığımız şeyi bir zorunluluk haline getirmemeye, bir şeyi aslında yönetim için tasarruflu yada uygun olsun diye yaparken, buna, eğitim amacıyla yapıyor-muşuz gibi bir kılıf uydurmamaya dikkat etmeliyiz. İyi bir niyetle de olsa, bir şeyi yapmaya başladığımızda, bunu tıpkı o gün benim yaptığım gibi, çocuklara iyilik yerine kötülük yaptığımızı görmeyerek yada görmek istemeyerek kör bir ırarla sürdürme-miz pekala mümkündür”. (Holt)

Güdüleme (motivation): Öğrenciyi öğrenmeye yönelten, öğrenmekten zevk almasını sağlayan güç, içsel güdülenmedir. Hiçbir zorlama olmaksızın yapılan davranışın temelinde içsel güdülenme vardır. Öğrenciyi dış etkenlere bağımlı hale getiren ve bazen de öğrenmeye yabancılaştıran dışsal denetim yerine, öğretmenin hedefi, öğrenmede çok önemli bir işlevi olan içsel güdülenme yaratmak olmalıdır.

Eğitim, başlıca eğitim aracı olarak “söyleme”yi kullandığı sürece, güdülemeye yönelik olumlu bir etki yaratamaz. Öğrenilmesi istenen bir bilginin yada kazandırılmak istenen bir davranışın öğrenciye verilebilmesi için akla gelebilecek en düşük verimli yol, “söylemek” ve bunların akılda tutulup istenildiğinde hatırlanmasını istemektir. Eğitim sistemimizin %90’ının kullandığı metot budur ve dersi anlatmaktan ibarettir. Öğretmen “ben bu konuyu nasıl anlatacağım, nasıl öğreteceğim?” soruları yerine, “öğrenci nasıl anlıyor ve nasıl öğreniyor? sorularını sormalıdır. Yapılan araştırmalar, öğretilen konu cansız ve sıkıcı biçimde kendilerine anlatıldığında, öğrencilerin tembel olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Öğrenci derste aktif olduğu zaman iş yapabil-

FİKİR TARIMASI

*Niçin öğretiliyor?
Çocuklar kendileri
öğrenemezler mi?*

Öğrencisini etkilemeden öğretmeye kalkanlar, soğuk demiri boş yere döverler.

me gücü ve kendine güven duygusu gelişir. Öğrenme etkinliklerinin düzenlenmesinde bireysel öğretime önem verilmeli, ortak özelliklere göre gruplar oluşturulmalıdır.

İnsanlar bilgi-beceri-davranış-tutum ihtiyaçlarını gerçek yaşam senaryoları içinde öğrenirler. Bilgilerin parçalanmış dersler halinde öğretimi, öğretmenlerin işini kolaylaştırmakla birlikte, öğrenciler için anlamsızlaştırır. Öğrenci, sınıftaki derslerde parçalanmış konular halinde öğretilmeye çalışılan olayları bir bütün olarak algılamakta güçlük çekmekte ve başarısız olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilerin öğrenme merakının ve motivasyonunun düşüklüğüne dikkat çeken psikolojik çalışmaların bulguları, sınıflarda parçalayarak ders işlemenin yanlışlığını göstermektedir.

Ülkemizde senaryo temelli ders işleme henüz benimsenmiş değildir. Uygulandığı durumlarda da, senaryo basit kurgulardan öteye gidememektedir. Fizik, matematik gibi derslerde sorulmak istenenleri basit kurgular içine yerleştirmenin senaryo demek olmadığına, gerçek senaryonun, yaşamda rastlanan ve yalnızca belirli bir dersi değil, hemen bütün alanları kavrayan bir kompleks olduğuna dikkat çekmek gereği vardır. Senaryo, öğrenilmesi arzu edilen bir konunun, içine yerleştirilmiş olduğu dış kabuk yada gözeneklerine emdirildiği bir süngerdir. Örneğin, öğrenilmesi istenen konu, fizikte çarpışan kütlelerin hızlarını değiştirdiğinin kanıtlanması ise, bir bilardo salonundaki bilardo oyununun gözlenmesi ve raporlanması mükemmel bir eğitsel kaynak oluşturacaktır.

“En büyük sabun köpüğü nasıl oluşur? Evde yağmur yağdıralım” gibi çalışmalar da en iyi öğrenme durumlarıdır.

Senaryo temelli öğrenme konusunda daha iyi bir örneği, ekteki birinci okuma parçasında bulacaksınız. Dikkatle okumanız ve üzerinde düşünmeniz yararlı olacaktır.

Psikolojinin geliştirdiği “önce insan” anlayışına dayanan bir eğitim yaklaşımıyla, eğitim;

Bireysel öğrenmeye dayandırılmalıdır. Öğrencinin bir ayaklı kütüphane değil, ayaklı öğrenme makinesi olduğu kabul edilip, öğretme yoluyla bilgi vermekten vazgeçilmelidir.

DİKKAT !

Senaryo temelli öğrenme konusunda daha iyi bir örneği, ekteki birinci okuma parçasında bulacaksınız. Dikkatle okumanız ve üzerinde düşünmeniz yararlı olacaktır.

Kişiler kendi eğitsel ihtiyaçlarını kendileri belirleyebilmelidirler.

Tek doğruluk yerine, doğruların göreceli olduğu kabul edilmelidir. Eğitimde, kuşkusuzluğa, tek doğruluğa, öğrenilenlerin o konuda değişmez doğru olduklarına dayalı ezberletme yaklaşımı terk edilmelidir.

Kaynak: Beyaz Nokta Vakti

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alaylıoğlu; R., Oğuzkan, F., A.. **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, İnkılap ve Aka Kitabevleri Kollektif Şirketi. Ankara.1976
- Atatürk Kültür; Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 549, Ankara, 1988
- Aytaç, Kemal, **Avrupa Eğitim Tarihi**, İstanbul, 1992
- Baker, C., (Çev: Ayşegül Sönmezay Erol) Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1991
- Bloom, B. S., **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**, (Çev: D. Ali Özçelik) MEB Basımevi, Ankara.1997
- Cüceloğlu, D., **İnsan ve Davranışı**, İstanbul: Remzi Kitabevi., 1991
- Dinler, V., **Doğu Bilgelerinden Özdeyişler**, Beyaz Yayınları, No:81, 1999
- Erden, M. ve Akman, Y., **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Arkadaş Kitabevi 1995
- Ertürk, S., **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Yelken Tepe Yayın, 1998
- Fidan, N., **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara: Repa Yayıncılık, 1989
- Fidan, N. Ve Erden, M., **Eğitime Giriş**, Ankara: Meteksan A.Ş. 1993
- Spring, J., **Özgür Eğitim**, İstanbul, 1991
- Russel, B., **Eğitim ve Toplum Düzeni**, İstanbul, 1976
- Hengirmen, M., **Eğitim ve Kalkınma**, TÖMER Yayını, 1996
- Serter, N., **21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim**, Sarmal Yayınevi, İstanbul. 1997
- Unesco, **Commission Mondial Sur l'Education Pour le XXIe Siècle, L'Education**, un trésor est caché dedans, Ed. no: 8, 1996
- Titiz, T., **Ezbersiz Eğitim Yol Haritası**, İstanbul: Beyaz Yayınları, No: 39. 1998
- Titiz, T., **Okulda Yeni Eğitim**, Beyaz Yayınları, No: 117, 2000
- Titiz, T., [www.tinazitiz.com/gizli içerik](http://www.tinazitiz.com/gizli_icerik), 2002

EĞİTİM EKONOMİSİ

Yrd. Doç. Dr. Ayşe KORKMAZ

Eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın önemli bir faktörüdür. Ülkelerin ekonomik, teknik ve sosyal yönden ilerlemesi o ülkenin nitelikli insan gücü kaynağına bağlıdır. İnsan gücünün oluşturulması da eğitimin işidir.

Kaynakların kıt olması, kıt olan bu kaynaklarla ihtiyaçların tatmini yoluna gidilmesi kaynağın verimli kullanılmasını gündeme getirmektedir. Denison'un da belirttiği gibi artan eğitim düzeyi emeğin üretkenliğini pozitif yönde etkilemektedir. Görülüyor ki kıt kaynakların en akılcı ve verimli kullanılması ancak eğitimle mümkündür. Eğitilmiş insan gücü ülke ekonomisinin en önemli üretim faktörlerinden biridir ve kalkınmanın temelini oluşturur. Sermayenin yetersiz olduğu az gelişmiş (gelişmekte olan) ülkelerde eğitilmiş insan gücünün hazır olması diğer üretim faktörlerinden (tabiat, ham madde, sermaye, müteşebbis) daha önemlidir. Çünkü ülkelerin zenginlikleri, artık eğitilmiş insan gücü ile ölçülmektedir. Zira eğitim, iş yapanları daha verimli kılmakta ve kalkınmanın istenilen düzeye ulaşmasında yardımcı olmaktadır. İnsanlara beceri kazandırılması, yeni teknolojiler geliştirilmesi ve teknolojinin bütün sektörlerde yayılması onların eğitilmeleri ile mümkündür.

EĞİTİM VE EKONOMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

“Ekonomi, iktisadi faaliyeti inceleyen, onu tanımlayan ve analiz eden bir bilim dalıdır. Lionel Robins'e göre, ekonomi, alternatif kullanışları olan kıt vasıtalarla gayelerini gerçekleştirmek isteyen insanların hareketlerini inceleyen bir bilimdir”.

Birinci tarife göre; iktisadi faaliyetler, insanların ihtiyaçlarını karşılamak, içinde bulundukları maddi şartları düzeltmek, refahlarını arttırmak amacı ile yaptıkları faaliyetlerdir. Ayrıca bu faaliyetler, insanın tüm faaliyetlerinin ekonomik bir yönünün olabileceği, iktisatçının da onları bu yönden inceleyebileceği düşüncesine dayanır. Zira;

İnsan ihtiyaçları çeşitli ve sonsuzdur.

Buna karşılık, insan ihtiyaçlarını tatmine yarayan araçlar kıttır.

FİKİR TARAMASI

*Sizce bir öğretmenin
eğitim ekonomisi bilmesi
neden gereklidir?
Tartışınız.*

İktisadi faaliyetler

Rasyonel davranış

İhtiyaçları karşılayacak araçlar kıt olmasa idi, onları elde etmek için hiçbir fedakarlık ve zahmete gerek kalmayacak ve ekonomik faaliyet söz konusu olmayacaktı. İnsanların ekonomik alandaki çabalarının tamamı kıtlığın baskısını azaltmaya yönelik ve onu yenmek için yapılan çabalardır. Kıtlığı yok etmenin yolu rasyonel davranmaktan geçmektedir. Rasyonel davranış ise; çeşitli kullanma imkanlarından en yüksek tatmini veya en büyük ürünü sağlayan kullanma imkânının seçilmesidir.

İkinci tarife göre ise ekonomi, ekonomik olayların daima çeşitli imkanlar arasında bir tercih yapılmasını gerektirmesidir. Bu durumda insan bazı tercihler yapmak zorundadır. İşte, ekonominin konusu bu tercihler (alternatifler)dir.

Ekonominin görevi sadece iktisadi olayları incelemek onu tahlil ve tasvir etmek değildir. Ekonomi bilimi aynı zamanda;

Ekonomik işleri kontrol etmek,

Onu yönleltmek,

Toplumun maddi şartlarını iyileştirmek ve refahlarını artırmak, işlevlerini de yerine getirir. Bu işlevlerini yerine getirmek için çaba sarfeder, rehber olur ve emreder. Bundan dolayı da ekonomi, uygulamalı bir bilimdir.

Ekonomi pozitif bir bilimdir.

Ertürk, eğitimi, “Bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yolu ile ve amaçlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlamaktadır. Adem ise, eğitimi ekonomik anlamda: “Çeşitli yaş ve toplumsal kümelerde toplumsal ve ekonomik değişimleri gerçekleştirmek, bireysel ve ulusal düzeyde toplumun gelişmesini sağlamak amacıyla, davranış ve becerilerini geliştirmek ve bilginin yayılmasını sağlamak için gönüllü ve örgütlenmiş eylemlerin tümüdür” diye tanımlamıştır.

Tanımlara bakıldığında, eğitimin birey ve toplumun gelişmesini sağlayan insan gücünü temel alan, onları hayata hazırlayan gerekli bilgi, beceri ve davranış kazandıran bu süreç olduğu görülmektedir.

Eğitim hizmetinden faydalanmanın etkisi, iki şekilde kendisini göstermektedir. Birincisi, öğrencilerin elde ettiği bilgi ve yetenekler; ikincisi ise, öğrencilerin ihtiyaç ve amaçlarındaki değişimlerdir. Elde edilen bilgi ve yetenekler, ihtiyaç ve amaçlarla meydana gelen değişimler ülkenin kalkınmasında birer itici güç görevi yapmaktadır.

Eğitimin temel görevlerinden bazıları, toplumun ölçülerine göre iyi insan, iyi vatandaş, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmektir. Eğitim ayrıca sosyal tabakanın değişmesiyle dikey hareketlilik sağladığı gibi, kişilerin aldıkları eğitime paralel olarak gelir elde etmelerinde ve sosyal statü kazanmalarında da önemli rol oynar.

Eğitim işlevi

Eğitimin her kademesinin ve türünün kendisine has özel işlevlerinin yanında birtakım genel işlevleri de vardır. Bunlar;

✓ Eğitimin Açık İşlevleri

Açık işlevi

✓ Eğitimin Kapalı İşlevleri

olmak üzere ikiye ayrılır.

Eğitimin açık işlevleri üç temel grupta toplanabilir:

✓ Kültürel İşlevler

✓ Toplumsal İşlevler

✓ Ekonomik İşlevler

Eğitim, topluma damgasını vuran kültürün, kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır. Teknolojideki gelişmeleri de öz kültüre adapte ederek ülke kalkınmasına katkıda bulunur.

Kültürel işlevi

Eğitim, fertlere resmi dillerini öğretip, ortak davranış ve değerler kazandırarak, onları içinde bulundukları toplumla bütünleştirir. Eğitim, insanları en son mezun oldukları okullar sayesinde elde ettikleri diplomalar ve edindikleri meslekler aracılığıyla birbirinden ayırır. Yetiştirilen nitelikli insan gücü sayesinde hem toplumun kalkınmasına yardımcı olur, hem de insanların toplum içinde bir statü kazanmalarını sağlar.

Toplumsal işlevi

Eğitim, bir üretim malıdır. Üretime göre insan yetiştirmek ise eğitimin ödevidir. Bunu daha net söylemek gerekirse ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü eğitim yetiştirir. Gerçekte eğitimin görevi sadece ekonomiye üretim unsuru sağlamaktan da ötedir. Eğitimin ekonomiye doğrudan veya dolaylı katkısı mevcuttur. Doğrudan katkısı, insan kaynaklarının geliştirilmesiyle insan gücünün üretime katkısındaki verimliliğini artırması, dolaylı katkısı ise; kişilerin davranışları, görüşleri ve değerleri üzerindeki etkisiyle yeniliklerin benimsenmesini ve modern metotlardan faydalanılmasını sağlayarak ülke kalkınmasına yardımcı olmasıdır.

Ekonomik işlevi

Eğitim-ekonomi arasındaki ilişki ise şu şekilde özetlenebilir:

1. Eğitim, ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirir (üretim katkısı),

2. Eğitim hizmetinin yürütülmesinin ve hizmetten yararlanmanın belli bir maliyeti vardır (eğitim maliyeti),

3. Eğitime yapılan harcamalar (makro-mikro),

- Kısa dönemde tüketim özelliği taşır,
- Uzun dönemde yatırım özelliği taşır,

4. Eğitimin gelir yaratma etkisi vardır,

- Bireysel (mikro) düzeyde
- Toplumsal (makro) düzeyde

5. Eğitim arzının ekonomiyle ilişkisi mevcuttur,

6. Eğitim talebinin ekonomiyle ilişkisi vardır,

7. Eğitim-verimlilik arasında ilişki vardır,

8. Eğitim hizmetinin mal olma özelliği vardır,

9. Eğitim-financeman açısından ilişki vardır.

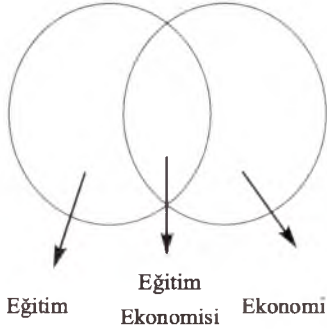
Eğitimin kapalı işlevi ise;

- Eş seçme işlevi
- Tanıdık sağlama ve statü kazanma işlevi
- İşsizliği ve çocuğun ekonomik sömürülmesini önleme işlevidir.

Eğitim düzeyi yükseldikçe evlenme yaşma gelen bireyler eşlerini genellikle kendi okul çevresinden ve aynı eğitsel statüden seçme eğilimindedirler. Bilhassa yüksek öğrenim kurumları kişilerin aynı yaş ve eğitim kategorisinden karşı cinsle tanışması bakımından en uygun ortamdır.

Okul, öğrencilerin arkadaş çevresini genişletir. Eğitim kademeleri yükseldikçe bu çevre daha da genişler. Bu durum insanların iş hayatlarına da yansıyor iş kurmalarında ve mesleki yükselemede birbirlerine yardımcı olmalarını sağlar.

Eğitim-Ekonomi İlişkisi

Kapalı işlevler.

Eğitimle sosyal statü arasında da sıkı bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi yükseldikçe buna paralel olarak kişilerin sosyal statüleri yükselmektedir. Buna örnek yüksek öğretime olan büyük ilgidir.

Eğitim geçici süre işsizliği önler. Özellikle lise ve yüksek öğretimde bu okullara devam eden öğrenciler belli zaman için okulda bulunmaktadır. Bu durum hem onların, öğrenci statüsü kazanmalarını sağlar, hem de piyasaya iş aramak için çıkmalarını önler. Ayrıca zorunlu eğitim, öğrencileri iş merkezlerinin dışına çıkararak onların ekonomik açıdan sömürülmemelerini sağlar.

İşsizliği ve çocuğun sömürülmesini önleme

EĞİTİMİN ÜRETİME KATKISI

Eğitim, ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücü kaynaklarını planlayıp eğitmek durumundadır. Üretimin artışında ve tüketimin daha bilinçli şekilde yapılmasında eğitimin rolü oldukça büyüktür.

1960'lı yıllarda Schultz tarafından geliştirilen Beşeri Sermaye Teorisinin teorik ve ampirik bulgularla ortaya koyduğu iki temel husus vardır.

1. Eğitim, ferdin hayat boyu gelirini artıran bir yatırımdır.
2. Eğitim, makro seviyede ekonomik kalkınma ve verim üzerinde en fazla tesir oluşturan üretim unsurudur.

Eğitim üretim unsurudur.

İnsanın kendisi en önemli üretim unsurlarından biridir. Bu sebeple insanlar daha verimli çalışarak, mesleki bilgi ve yeteneklerini artırarak üretime katkıda bulunurlar. Yine Schultz'a göre, bir insanın ekonomik yetenekleri, üretilmiş bir üretim unsurudur ve doğuştan gelen kabiliyet farklılıkları ile ilgili bir miktar rant dışında, gelir seviyesindeki farklılıklarının çoğu, insan gücüne yapılmış olan yatırımlardaki farklılıkların bir sonucudur.

Eğitim, gerek fert, gerekse millî gelir üzerindeki bu olumlu etkiyi bilgi birikimi ve nitelikli insan gücü sayesinde yerine getirmektedir. Bu sebeple, gelişmekte olan ülkeler ekonomik kalkınma için eğitime büyük önem vermektedirler.

Kalkınma Planı

Türkiye, 1961 Anayasası ile, kalkınmasını daha istikrarlı ve dengeli bir biçimde sağlamak için planlı döneme geçmiştir. Kalkınma planları eğitim açısından incelendiğinde, eğitimle ilgili temel politikaların ve uygulanacak ana ilkelerin diğer sektör-

lerle bağlantılı olarak ele alındığı görülmektedir. Kalkınma planlarında eğitimle ilgili üç temel amaç göze çarpmaktadır:

Kalkınma planlarında eğitimin temel amaçları

1. Toplumun eğitim seviyesini yükseltmek,
2. Toplumun ihtiyacı olan nitelik ve nicelikte insan gücü yetiştirmek,
3. Eğitimde sosyal adalet ve fırsat eşitliğini sağlamaktır.

Yukarıda sıralanan amaçların özünü ekonomik sebeplerin yarattığı bilinen bir gerçektir.

Eğitim, ekonomi bakımından oldukça önem arzetmektedir. Eğitimin önemi ilk olarak Smith tarafından ortaya konulmaya çalışılmış ise de konunun daha sistematik izahı, eğitimin ekonomik amaç ve fonksiyonunun varlığı daha sonraki yıllarda kabul edilmiştir.

Eğitim ekonomik

- Stratejilere
- Hedeflere
- Politikalara dönüktür.

Schultz, Denison, Becker gibi bilim adamları, nitelikli insan gücünün üretim, millî gelir artışı ve şahsî gelir üzerinde oluşturduğu tesiri ölçen ampirik araştırmaları neticesinde eğitimin ekonomik stratejilere, hedeflere ve politikalara dönük oluşunun bilimsel temelini atmıştır.

Bundan dolayı, eğitim ülke kalkınmasında üretim unsurlarından ham madde ve sermayeden daha önemlidir. Son üretim unsuru olarak kabul edilen müteşebbisliğin oluşmasında etkin rol oynamaktadır.

EĞİTİMİN MALİYETİ

Eğitimin maliyeti

Eğitim maliyeti, herhangi bir malın bir birim maliyeti veya maliyet masrafı, söz konusu malın bir birimini üretmek için kullanılan unsurların veya girdilerin değerine eşittir.

Eğitimin girdileri

Öğrenci, öğretmen, yönetici kadro, bina ve diğer eğitim araç ve gereçleri, eğitim hizmetinin üretilmesindeki girdilerdir. Bu girdilerin katkılarıyla maliyet hesabının yapılabilmesi için bunların para cinsinden ifadesinde zorunluluk vardır. Öğretmenler, yöneticiler, bina ve diğer araçlar için yapılan harcamalar eğitimin girdileridir.

Eğitim üreticileri ve tüketicileri

Eğitimle ilgili birimler, bir tarafta eğitim kurumları, öğretmenler, kamu otoriteleri (kamu yönetimi, MEB, özel yönetim), özel öğretim için, aileler ve diğer resmi olmayan eğitim kurumları gibi eğitim üreticilerinden, diğer tarafta ise öğrenciler ve ço-

culkları için eğitim satın alan aileler, yani eğitim tüketicilerinden oluşmaktadır. Bundan dolayı eğitimin maliyeti eğitim üreten kurumlar yönünden, diğeri de eğitim hizmetlerinden faydalananlar (eğitim hizmeti tüketenler) yönünden olmak üzere iki şekilde ele alınabilir.

Eğitimin tüketici yönünden maliyeti

Tüketici yönünden eğitim maliyeti, eğitim kurumlarına yapılan ödemeler ile kitap, araç gereç için yapılan ödemeleri kapsar.

Toplumsal (sosyal) maliyet ise, eğitim hizmeti üretmek için kullanılan girdilerin başka mal ve hizmetlerin üretilmesinde kullanılması halinde topluma sağlayacağı gelire eşit olur.

Toplumsal maliyeti

Eğitimin maliyeti Hallak tarafından aşağıdaki eşitlikle ifade edilmiştir.

Eğitim maliyeti

Eğitim Maliyeti = Kamu ve Özel Eğitim Harcamaları (Çift saymanlardan arınmış olarak) + Vazgeçme Maliyeti

Vazgeçme maliyeti ise, eğitim görenlerin başka bir işte çalışmasından dolayı kaybettiği gelir olarak ifade edilebilir.

Vazgeçme maliyeti

EĞİTİM HARCAMALARI

Eğitim hizmetlerinin yerine getirilmesi, hizmetle birlikte kaynak problemini de beraberinde getirir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, kamu harcamaları içinde eğitime büyük oranda pay ayırmaktadırlar.

Eğitimin gelişmesi, diğer sosyal ve ekonomik kurumların gelişmesi ile doğru orantılıdır. Eğitim düzeyi bir anlamda toplumun gelişmişlik derecesinin bir göstergesidir. GSMH'daki eğitimin payı, ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre artmaktadır.

a. Eğitim Harcamalarını Etkileyen Faktörler

Bütün ülkelerde, söz konusu ülkenin gelir seviyesine oranla eğitim için önemli miktarda harcama yapılmakta ve harcamalar devamlı artış göstermektedir. Bu artışın temel sebeplerini,

1. Teknolojik gelişmeler
2. Hükümet politikaları
3. Toplumun eğitime verdiği önem
4. Eğitim masraflarının toplam ve artış hızı
5. Toplumun ortalama hayat seviyesi

Eğitim bir yatırımdır.

6. Yetişmiş insan gücüne olan ihtiyaç
7. Eğitimin birim maliyeti
8. Eğitimin coğrafi dağılımı

gibi faktörler oluşturmaktadır.

b. Eğitim Harcamalarının Özelliği

İnsanlar eğitime harcamada bulunurken gelecekte daha iyi imkânlar sağlamak, refaha ulaşmak, daha fazla kazanç ve tüketim imkânı elde etmek için bugünkü ihtiyaçlarından vazgeçip, tercihlerini eğitim yönünde kullanırlar. Bunun sebebi de eğitime, gelecek için bir yatırım gözüyle bakmalarındandır. Devlet açısından da durum aynıdır. Çünkü kalkınma ile eğitim arasında doğru orantılı ilişkinin olduğu görülmektedir.

Eğitim harcamaları kısa dönemde tüketim özelliği taşır.

Diğer taraftan eğitim harcamalarının insan ihtiyacını tatmin eden özelliği bulunmasından dolayı yapılan harcama tüketim özelliği taşır. Yine eğitime yapılan harcamalar da kısa dönemde tüketim niteliğindedir. Fakat gelecekte daha fazla fayda sağlayacağı düşüncesinden hareketle yatırım özelliği taşır.

Eğitime yapılan harcamaların ne kadarının yatırım, ne kadarının tüketim olduğunun tespiti oldukça güçtür. Fakat yapılan bu harcamaların nitelikleri belirlenirse yatırım mı, tüketim mi olduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Bu nitelikler şunlardır:

Eğitim harcamaları hem yatırım hem de tüketim özelliği taşır.

1. Eğitim bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı tatmin için yapılan harcama tüketim özelliği taşır.

2. Eğitim hizmeti uzun ömürlü bir maldır. Birkaç kez kullanılmakla eskimez ve tükenmez, hayat boyu devam eder. Bu özelliğinden dolayı yapılan harcama yatırımdır.

3. İnsanların bizzat eğitime önem vermeleri ve bu hizmeti temin etmek için para harcamaları, eğitime özel bir tüketim malı niteliği kazandırır.

4. İnsanlar veya devlet düşünerek ve bilinçli olarak gelecekte daha çok fayda sağlamak için eğitime para harcadığından yapılan bu harcamalar yatırım özelliği taşır.

5. Yatırım, gelirin bir kısmının gelecekteki ihtiyaçlar için kullanılmasıdır. Eğitime yapılan harcamalar bu açıdan değerlendirildiğinde yapılan işin bir yatırım olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

6. Tüketim, insanların ihtiyaçlarının karşılanması için mal ve hizmetlerin kullanılmasıdır. Eğitim harcamaları insan ihtiyaçlarını karşılayan özelliği bakımından tüketim harcaması olarak kabul edilebilir.

EĞİTİM HİZMETİNİN YERİNE GETİRİLMESİ İÇİN GEREKLİ FİNANSMAN KAYNAKLARI

Türkiye, uyguladığı ekonomik sistemin bir gereği olarak, eğitim hizmetini bir kamu hizmeti kabul etmiş, ihtiyaç duyduğu finansmanı da kamusal kaynaklardan karşılamaya çalışmıştır. 1982 yılından sonra da halk katkıları sağlamıştır. “Kendi okulunu kendin yap” kampanyası ile katkılar 1982-1988 yılları arasında sabit fiyatlarla 697.5 milyar TL civarındadır. 1988 yılında halk katkısı toplam devletin MEB’na ayırdığı yatırım ödeneklerinin üçte birine ulaşmıştır. Çeşitli projelerle Dünya Bankası’ndan krediler sağlanmıştır. Ayrıca 3418 ve 3308 sayılı Kanunlarla kurulan fonlarla da eğitime ek kaynak temin edilmiştir. 2000 yılı itibarıyla 3418 sayılı Kanundan 125.134.635.675.733 TL, 3308 sayılı kanundan 3.032.772.617.000 TL katkı yapılmıştır. 18.8.1997 tarih ve 23084 sayılı resmi gazetede yayınlanan 4306 sayılı Kanun gereğince toplanan fonlardan 1999 yılı mali yılı Bütçe Kanunu ile de 1.403.926.579.432.000 TL ödenen ayrılmıştır.

Özel kesim diğer sektörlerde (tarım, ticaret, turizm, sanayi) olduğu gibi eğitim hizmetinde de sorumluluk almıştır. Yani, kalkınma için gerekli olan sayıda nitelikli insan gücü yetiştirmekle (özel öğretim kurumları) imkânları nisbetinde her kademede eğitim-öğretim vermekle devlete katkıda bulunmuşlardır.

Özel sektör ve eğitim hizmeti

Eğitime finansman sağlayan kaynaklar şu şekilde sıralanabilir:

1. Devlet
2. Veli-Öğrenci
3. Özel sektör
4. Gönüllü kuruluşlar
5. Kredi kuruluşları
6. Fonlar

Eğitim finansmanının kaynakları

Ülkemizde kesin olmamakla birlikte eğitim harcamalarının % 90-95’i devlet tarafından karşılanmaktadır. Kalan kısım ise diğer kaynaklarla takviye edilmektedir.

Eğitimin devlet tarafından sunulmasının ekonomik açıdan iki gerekçesi vardır. Bunlar;

1. Eğitim hizmetinin eşit dağıtılması,
2. Eğitim hizmetinin tüketim ve yatırım özelliği taşımasıdır.

EĞİTİMİN GELİR YARATMA ETKİSİ

Beşeri sermaye, kişiye mal olmuş bilgi, beceri ve kazanılmış diğer vasıfların değeridir. Kalkınmanın süratli bir şekilde arttığı günümüzde gelişmenin insan kaynağına dayalı olduğu gerçeği herkes tarafından bilinmektedir. Bu sebeple, beşeri unsur ile ekonomik kalkınma ilişkisinin ele alınması, insan kaynakları ile ilgili konuların ekonomik açıdan incelenmesi önem arz etmektedir. Ekonomik kalkınma için insan kaynaklarının (beşeri sermayenin) önemli olduğu, bu kaynakların geliştirilmesinin kârlı bir yatırım olduğu görüşü haklılık kazanmaktadır.

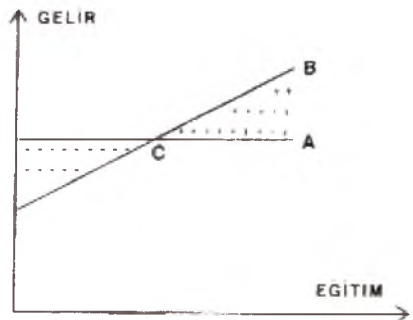
Eğitim; kişiler tarafından daha yüksek gelir elde etmek, bilgisini artırmak, toplumdaki statülerini yükseltmek ve bürokrasideki engelleri ortadan kaldırmak amacıyla istenmektedir. Toplumun eğitimi istemesinin temelinde ise eğitilmiş insan gücüne olan ihtiyaç yatmaktadır. Kazanılan bilgiler ferdin gelirinin artmasına, bunun neticesinde de millî gelirin artışına yardımcı olmaktadır. Alınan eğitim seviyesi ile elde edilen gelir arasında olumlu bir bağıntı vardır.

Eğitimin fert geliri üzerine etkisi aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Eğitimle gelir arasındaki ilişki daha az eğitim görmüş bireyler bakımından (A), daha çok eğitim görmüş bireyler bakımından ise (B) eğrileri ile gösterilmiştir. Daha fazla eğitim görmüş kişilerin gelirlerinde sürekli bir artış kaydedilirken, az eğitim görmüş kişileri gösteren eğride artış hızı daha düşüktür.

Kişi bakımından daha çok eğitim görmenin anlamı başlangıçta (-) ile gösterilen alan kadar bir gelir kaybı demektir. (+) ile gösterilen alan ise eğitimin hayat boyu sağladığı ek geliri göstermektedir. Az eğitim görmüş kişi ile başladığı ilk yıllarda aynı yıl

Beşeri sermaye

Eğitim düzeyi ile elde edilen gelir arasında doğrusal bir ilişki vardır.

eğitimde olan bireylerin vazgeçtiği miktar kadar gelir elde ederken emeklilik yaşına kadar, çok eğitim görmüşe nazaran (+) alanı kadar gelir kaybına uğramakta ve son yıl AB kadar daha az gelir elde etmektedir.

Millî gelir

Schultz ve Denison; bu konuda yaptığı araştırmalarda eğitimin gelire olan etkisini hesaplamışlardır. Schultz, elde edilen gelirin tamamının sadece eğitimle açıklanmasının mümkün olmayacağını belirtmesine rağmen; Denison, elde edilen toplam gelirin beşte üçünün eğitimden kaynaklandığını hesaplamıştır.

Millî gelirle eğitim arasında da ilişki vardır. Millî gelir, bir millet ekonomisinde ekonomik faaliyetlere katılan üretim unsurlarının belirli bir dönemde genel olarak bir yıllık süre içinde elde ettikleri gelirler toplamıdır. Ülkeleri gelişmiş ve az gelişmiş olarak ayırmanın en etkin kıstası, ülkelerde fert başına düşen millî gelir miktarı ve onun artış hızıdır.

Millî gelirin eğitime etkisi

Millî gelirin artışında fiziki sermaye ve hammaddeden daha önemli unsur insan gücü kaynağının nitelik boyutudur. İnsan gücü kaynağının geliştirilmesi için yapılan harcamalar, bilhassa yatırım harcamaları, gelişmenin temelini oluşturmaktadır.

Eğitimin ekonomik kalkınmayı en fazla fayda sağlaması bazı şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Bu şartları Kurtkan;

1. Eğitim yatırımlarının kişinin tercihi ve millî politika arasındaki zıtlığı aşarak ülkenin ekonomik ve sosyal hayatta ihtiyaç duyduğu meslek alanlarına yönlendirilmesi,

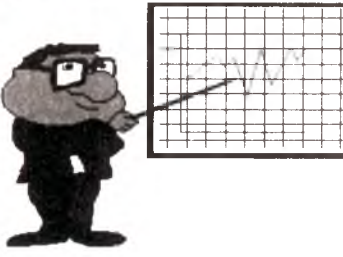
Kalkınmada eğitimin daha çok fayda sağlaması için gerekli şartlar.

2. “Eğitime ayrılması gereken yatırım hacmi” ülkenin sermaye ve eğitim durumları dikkate alınarak uygun ölçüde karşılanması,

3. Eğitimde en yüksek verimi elde etmek üzere, ülkedeki en yetenekli öğrencilerin üst eğitim kademelerine yükseltilmeleri, eğitim planlanmasına yardımcı olacak araştırma ve istatistiklerin temini, yeni öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi, eğitimde verimin önemli unsuru olan öğretmenlerin yeterli seviyeye ulaştırılması, öğrencilerin eğitimleri sırasında vazgeçtikleri gelirin telafi edilmesi ve eğitim sistemi içinde dengeli gelişmeyi sağlamak üzere uzun vadeli politika ve yatırım esaslarının belirlenmesi şeklinde sıralanmıştır.

Ayrıca ekonomik verim için yetiştirilen bireylerin uygun şartlarda istihdamı büyük önem taşımaktadır.

EĞİTİM TALEBİ

Talep alıcıların belli bir zamanda belirli bir maldan, belirli bir fiyata almak istedikleri miktardır. Eğitim talebi ise H. Correa'a göre, belli bir konu ile ilgili olarak belli bir seviyede, belli bir eğitim kurumuna devam edebilme imkanıdır. Görüldüğü gibi iktisadi taleple eğitim talebi birbirinden farklılık göstermektedir. Bunun sebebi de, eğitimin hizmet özelliği taşımasıdır. Eğitim, ekonomik bir mal olarak kabul edilmesinin yanında bir hizmet niteliği taşır.

Eğitim Talebinin Unsurları

Eğitim talebini oluşturan unsurları iki grupta ele almak mümkündür.

Eğitim talebinin unsurları

1. Makro ekonomik unsurlar,
2. Mikro ekonomik unsurlar,

Makro unsurlar

Toplumsal (makro) eğitim talebini belirleyen unsurları üç grupta inceleyebiliriz.

Toplumsal gelir seviyesi (millî gelir),

Nüfus büyüklüğü,

Nüfusun yaş ve cinsiyet bakımından ayrımı.

Ülkelerin nüfus durumları eğitim talebi açısından oldukça önemlidir. Nüfus durumu o ülke ekonomisinin bakmak, yetiştirmek, okutmak zorunda olduğu tüketici sayısını gösterir. Nüfusu fazla olan ülkelerin az olan ülkelere göre tüketim kapasitesi daha fazladır. Millî gelirin büyük bir kısmı tüketim ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılır. Gelirin tasarrufa ve yatırıma ayrılan miktarları yetersiz kalır. Dolayısıyla millî gelirden eğitime ayrılan miktar da düşük olur. Bu durumda tüketim kapasitesi büyüktür. Bundan dolayı toplam nüfus miktarı eğitim talebinin üst sınırını oluşturur.

Nüfusun yaş ve cinsiyet olarak bileşimi de oldukça önemlidir. Çünkü genç nüfus yapısına sahip ülkelerde eğitim talebi oldukça yüksek olur ve bu durum uzun süre devam eder. Nüfusun yaş ve cinsiyet bakımından bileşimi eğitim talebinin alt sınırını oluşturur.

Ayrıca sosyo-ekonomik unsurlardaki yetersizlikler eğitim talebini olumsuz yönde etkiler. Millî gelir seviyesi de eğitim talebini sınırlar.

Kişilerin (mikro) eğitim talebini belirleyen unsurlarını da üç grupta inceleyebiliriz;

Toplam nüfus, eğitim talebinin üst sınırıdır.

Nüfusun yaş ve cinsiyet ayrımı, eğitim talebinin alt sınırıdır.

Tüketici tercihi

Gelir seviyesi

Fiyat ve eğitim talebi

Mikro unsur

Kişilerin hangi malları tercih edecekleri ihtiyaçlarının şiddetine bağlıdır. Şiddet derecesi yüksek olan ihtiyaçtan başlayıp sıra ile ihtiyaçlarını tatmin eder. Fiziki ihtiyaçların tatmini zorunlu olduğundan bundan tamamen veya kısmen vazgeçmek mümkün değildir. Bu nedenle vazgeçilmesi mümkün olmayan bir ihtiyaç tatmin edilmeden eğitim talebi söz konusu olamaz. Fakir çevrelerde eğitim talebinin düşük olması bunu bize açıkça göstermektedir.

Zorunlu ihtiyaçlar

Ferdin eğitim talebi ile geliri arasında önemli bir ilişki mevcuttur. Bu ilişki uzun ve kısa dönemde değişiklik gösterir. Uzun dönemde kişi başına düşen millî gelirle eğitim talebi arasında ilişki vardır. Kişi başına düşen millî gelir arttıkça eğitim talebi artar. Kısa dönem de ise, gelir seviyesindeki kısa dönemli değişimler eğitim talebini çok fazla etkilemez. Örnek; gelirdeki düşmenin % 30 olduğu varsayılırsa; eğitim talebinde aynı oranda düşme görülmez.

Gelir-eğitim talebi arasındaki ilişki

Eğitim talebine kişilerin yeterli gelire sahip olması dışında aşağıdaki etkenler de etki eder.

Aile yapısı (büyük-küçük),

Çevrede yaşayan diğer fert ve ailelerin aldıkları eğitim,

Meslek durumu,

Kişinin zihni kapasitesi,

Arzu ve uyarılar,

Eğitim şartlarında ve arzında meydana gelen değişimler,

Din, gelenekler ve moda.

Eğitim talebine etki eden diğer faktörler.

Gelir, tüketicinin piyasadan ihtiyaçlarını tatmin etmesinde bir vasıtaadır. İktisat teorisinde talep edilen miktar, talep sahibinin gelirinin bir fonksiyonudur. Bundan dolayı gelir ve eğitim talebi arasında iki şekilde fonksiyonel ilişki görülmektedir.

Gelir artışıyla eğitim talebinin artması,

Farklı eğitim seviyesindeki insanların farklı gelirler elde etmesi,

Kısaca ifade etmek gerekirse; gelirden, imkânlarda ve eğitim görmüş insanlara olan talepte oluşan artmalar, eğitim hizmet-

Eğitimin fiyatı

tinden faydalanmak isteyenlerin sayısını artırır. Eğitim hizmetinden faydalanmak için yapılan ödemeler eğitimin fiyatı olarak tanımlanabilir. Fiyat düştükçe eğitim talebi artar, fiyat yükseldikçe eğitim talebi azalır.

EĞİTİM ARZI

Arz ve eğitim arzı

Arz, satıcıların belirli bir zamanda belirli bir fiyata satmaya razı oldukları mal miktarıdır. Eğitim arzı ise; Correa'a göre, ilk ve orta öğretim kuruluşlarıyla yüksek ve üniversite gibi eğitim kurumlarının eğitim hizmeti görmek için arz ettikleri zamandır. İktisadi arzla eğitim arzı arasında fark mevcuttur. Bu fark, eğitim arzının genel kamu hizmeti niteliği taşımasından kaynaklanmaktadır.

Eğitim Arzının Unsurları

Eğitim arzını belirleyen unsurları üç grupta inceleyebiliriz.

Arz'ın unsurları

1. Eğitim hizmetinin üretim masrafı ve maliyeti,
2. Eğitimin giderleri,
3. Eğitim hizmetlerinde üretim fonksiyonu.

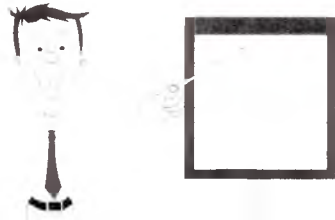
Eğitimin girdileri

Eğitim hizmetlerinde öğrenci, öğretmen, yönetici kadro hizmetleri, binalar ve çeşitli araçlar eğitimin girdilerini oluşturur. Bu girdiler sayısal olarak ifadesi mümkün olmasına rağmen ortak bir birimle ifadesinde zorunluluk vardır. Eğitim üretiminde kullanılan bu girdiler, ortak bir birim olan fiyat veya para cinsinden değerleri ile ifade edilir. Yani, eğitim giderleri için yapılan ödemeler eğitimin harcamalarını oluşturur. Bu harcamalara öğrencilerin harç, kitap, araç, ulaştırma masrafları, okula devam sebebiyle bir işte çalışmamaktan doğan gelir kaybı dahil değildir.

Eğitimcilerin ve psikologların kullandığı öğrenme eğrileri, eğitim hizmetlerinin üretim fonksiyonlarıdır. Bu sebeple eğitimde üretim fonksiyonunun varlığı kıt kaynakların eğitime uygulanma olasılığının araştırılmasını gerektirir. Girdilerle (input) çıktı (output) arasında iki şekilde ilişki mevcuttur.

- Mikro öğrenim eğrileri,
- Makro öğrenim eğrileri.

Mikro öğrenim eğrileri belli bilgilerin veya yeteneklerin öğrenilmesi ile ilgilidir. Bir ferden bir işi yapması için geçen zaman belli aralarla ölçülür. Her ölçme sonunda görülen ilerleme eğitimin etkisidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adem. M., **Eğitim Planlaması**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1981.
- **Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1991.
- **Eğitim Politikası**, Şafak Matbaacılık, Ankara, 1995.
- Akalın, G., **Kamu Ekonomisi**, A.Ü.S.B.F. Yayını Ankara, 1981.
- Blaug, M., **Economics of Education**, Penguin Books Lti., England, 1971
- Denison, E.F., **Education Economics Growth and Galps in Information**, Journal of Politika Economy, 1962.
- Gülbeden, D., **Eğitim Etkinliği ve Türkiye’de Öğretim ile Ekonomik Gelişme Ölçüleri Arasındaki İlişkiler**, Millî Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara, 1991.
- Hallak, J., **Eğitimde Maliyet ve Harcamalar**, (Çev. Mahmut Adem), Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi, Ankara, 1974.
- Kabasakal, Ö., **Kamu Yüksek Öğretim Harcamalarının Analiz ve Yüksek Öğretimde Alternatif Finansman Yolları**, Basılmamış Doktora Tezi, 1995.
- **Kalkınma Planları**, 1, 2, 3, 4, 5, 6.
- Köklü, A., **İktisat İlimine Giriş**, Sevinç Matbaası, Ankara. 1972.
- Kurtkan, A., **Sosyolojik Açıdan Eğitim Yolu ile Kalkınmanın Esasları**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1977.
- Öçal, T., **İktisat**, G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, Ankara, 1990.
- Perlman, R., **The Economics of Education. Conceptual Problems and Policy Issues**, McGraw-Hill, Inc. USA, 1973.
- Serin N., **Eğitim Ekonomisi**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1979.
- Tezcan, M., **Eğitim Sosyolojisi**, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1991.
- Varış, F., **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1994.
- Cornea, H., **The Economics of Human Resources**, North-Holand Pub Com., Amsterdam, 1967.
- 30 Haziran 1999 tarih ve 2374 mükerrer sayılı Resmi gazete.
- TBMM 1998 yılı Bütçe Raporu,
- MEB, **2002 Yılı Başında Millî Eğitim**, Aralık 2001

Siyaset ya da politikanın günlük dilde sıkça kullanılan kavramlardan olduğu söylenebilir. Ancak, bu kavramları kullananlara, ne anlamda kullandıkları sorulsa bu sözcüklere bir birinden farklı anlamlar yüklediklerini görmek de mümkün olabilir. **Siyaset** ya da **politika** kavramları farklı orjinlerden gelen fakat aynı anlam taşıyan iki kavramdır. Siyaset kavramı günlük dilde daha çok siyasi partilerle eşleştirildiğinden bu bölümde politika ve eğitim politikası kavramları tercih edilmiştir.

Çevrenizdeki kişilerden hiç “ne kadar politik davranıyor-sun?”, “bu kadar politik davranabileceğini tahmin edemezdim”, “bu olay karşısında politik davranman gerekiyor” ya da “bu işin altından iyi bir politikayla kalktın” vb. cümleler duydunuz mu? Cevabınızın “evet” olması olasılığının yüksek olduğu söylenebilir. Karşılaştığınız ve karar vermeniz gereken bir olay/olgu karşısında, en doğru kararı vererek nasıl bir davranış/tavır/tutum gösterirsiniz?

Her bireyin yaşam karşısında; tutumları, ilkeleri, amaçları beklentileri, tutumları vardır. Birey açısından bu dinamikler büyük önem taşımaktadır. Bu ve bunlara benzer dinamikler olay ve olgular karşısında bireyin böyle değil de şöyle davranmasına neden olur. Bir başka deyişle bu dinamikler bireylerin yaşamındaki seçimlerini doğrudan etkilemektedir.

Yukarıda sırlamaya çalışılan durumlar bir bakıma insanın politik bir canlı olduğunun göstergesidir. İnsan politik bir canlıdır ve yaşamında sürekli politik davranır. Tarih boyunca insan-oğlu sürekli güçlü olmak istemiştir. İlk başlarda doğaya karşı güçlü olmayı ve onu olanakları ölçüsünde hükmü altına almayı amaçlamıştır. Ardından bu amacı, diğer insanları ve insanların kurduğu kurumları hükmü altına alabilme amacı izlemiştir. Bu amaçların temelinde, kontrol etme ya da kontrolü altında tutma beklentisi olduğu söylenebilir. Ancak bu gücü kullanma hakkı çağdaş toplumlarda bireylere değil devlete verilmiştir.

Devlet, kurumları ile kendi sınırları içinde yaşayan insanların toplumun güvenliği, sağlığı ve geleceğine yönelik kaygılardan dolayı kontrol eder. Çünkü devlet için en önemli olgulardan biri onun devamlılığıdır. Devlet, politik sistemin en önemli ku-

İnsan politik bir canlıdır ve yaşamında sürekli politik davranır.

rumudur. Bu anlamda devlet ve politik sistem ile eğitim arasında sıkı bir ilişkiden söz edilebilir. Örneğin, Eflatun *Devlet* isimli kitabında yurttaşlara kazandırılan değerlerin siyasal kurumların düzenini ve istikrarını etkileyeceğini belirtirken Aristo ise politik eğitimin önemini vurgulamıştır.

Politika ve politik sistemin temelinde güç, çıkarlar, çatışmalar ve iktidar kavramları ön plana çıkmaktadır. Bir politik sistemde kavramsal açıdan ideoloji, örgütsel açıdan da devlet, hükümet, bürokrasi, siyasal partiler ve sivil toplum örgütleri önemli roller üstlenen kurumlardır.

KAVRAM OLARAK POLİTİKA VE POLİTİK SİSTEM

Devlet yönetimiyle ilgili olarak Doğu dillerinde *siyaset* sözcüğü kullanılırken, bu sözcüğün Batı dillerindeki karşılığı *politika* sözcüğüdür. Siyaset sözcüğü, Türkçeye Arapçadan geçmiş, yönetmek ve eğitmek anlamları taşımaktadır. Politika sözcüğü ise Eski Yunan'da şehir anlamına gelen "polis" kelimesinden türetilmiştir. Sözcük, her şeyin başı ve sonu olan bu şehir devletini, insanların vatandaşı olmaktan gurur duydukları bir siyasi topluluk haline getirme anlamı taşımaktadır.

İnsanlar genetik, psikolojik, sosyal ve ekonomik bakımdan bir birlerinden farklıdırlar. Eğitim açısından bireysel farklılıklar olarak tanımlanabilecek bu farklar bireylerin beklentileri, algıları, düşünceleri, tutum ve davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Söz konusu farklılıklar bireyler arasında düşünce, çıkar ve çatışmalara neden olabilir. Politikanın temelini de bu farklılıklardan doğan çatışmalar oluşturur.

Politikanın çatışma ve uzlaşma olarak iki yüzü vardır ve bir taraftan çatışan fikirler, farklı istekler, birbirine zıt çıkarlar üstünlük sağlamak için yarışırken diğer taraftan işbirliği yapmak ve uzlaşmak için çaba sarf edilir.

Politikanın çatışma ve uzlaşma olarak iki yüzü vardır.

Politikaya ilişkin çeşitli yazarlar farklı tanımlar yapmaktadırlar. Aşağıda bazı yazarların politika tanımları verilmiştir:

- En iyi yaşam biçimini amaçlayan devlete ilişkin tüm faaliyetler, devlet yönetimi ve yurttaşlığa ilişkin işlerdir (Aristoteles).
- İnsanın, içinde yaşadığı topluma kendi toplumsal görüşleri doğrultusunda düzen verme sürecidir (P.H. Merkl).

- Yerleşmiş, örgütlenmiş bir toplumu belirleyen devlet içi bir süreçtir ve devletle sınırlıdır (Crick ve Bendix).

- Güç, otorite ve etkili sosyal denetim süreçlerinin belirleyicisidir (Laswell).

- Toplumdaki güç bölüşümüne göre değerlerin otoriter dağılımıdır (V. Dyke).

- Maddi ve manevi değerlerin otoriteye dayalı olarak dağıtılması sürecidir (D. Easton).

- Olanla olması gereken arasında, olabileni yapabilme sanatıdır (Donnel).

Politika kavramı problemleri bir kavram olarak kabul edilebilir. Çünkü kullanıldığı yere, zamana göre farklı anlamlar içerebilmesinin yanı sıra kavramın ideolojik ve entelektüel tartışmalara konu olması da bu karmaşıklığa neden olarak gösterilebilir. Türköne politikaya ilişkin olarak; **(a)** hükümet etme sanatı olarak politika, **(b)** kamusal hayat olarak politika, **(c)** uzlaşma ve uyum olarak politika, **(d)** gücün ve kaynakların dağıtımı olarak politika olmak üzere farklı kavramlaştırmaların bulunduğunu belirtmektedir. Bursalıoğlu'na göre politika, örgütün amaçları, görevleri ve değerlerine ilişkin açıklamalar kadar, bunların gerçekleştirilmesi için gerekli rehberliği de yapmaktadır.

Bir ülkenin eğitim sistemi ve eğitim politikaları o ülkenin kendisini nasıl tanımladığının, kendisine nasıl bir gelecek hazırladığının en önemli göstergesidir. Bu anlamda devlet aygıtının kurgulandığı politik sistemin ve bu politik sistemin ideolojisinin tanımlanması, açıklanması gerekmektedir. Çünkü eğitim sistemleri üst sistem olarak tanımlanabilecek devlet ve politik sistemden bağımsız olarak kurgulanamaz, işleyemez bir sistemdir.

Politik sistem, toplumların ortak amaçlarını belirlemek, bu amaçları gerçekleştirmek üzere geliştirdikleri bir örgütler dizisidir ve bu örgütler bir birleriyle bağlantı içinde bütünü oluşturmaktadırlar.

Politik sistem, aralarında karşılıklı ilişki olan çok sayıda öğeden oluşmuş karmaşık bir bütün anlamına gelmektedir. Kapani'ye göre politik sistem toplum üyelerinden gelen istek ve destekler biçiminde tanımlanabilecek girdiler ile bu isteklerin işlenmesi sonucu ortaya çıkan politik karar ve uygulamalar (çıktılar) yoluyla sürekli olarak faaliyet halindedir.

Eğitim sisteminin amaçları, örgüt içi ve dışındaki değerler üzerine kurgulanmaktadır. Eğitim sosyal, politik ve ardından mesleki bir girişimdir. Politika ve eğitim arasında karşılıklı bir etkileşimin olduğu söylenebilir. Eğitimin politikayı etkileme süreci dolaylı ve uzun sürede gerçekleşirken politikanın eğitimi etkilemesi daha hızlı, kısa sürede sonuçlarının alınabileceği bir süreci içermektedir. Örneğin eğitim sistemi yetiştirdiği insan gücü ve kalitesiyle sistemde bulunan kurumları (siyasi parti, hükümet, parlamento, sivil toplum örgütleri vb.) etkileyebilir.

Politik sistemin ya da politik iktidarın eğitim sistemi üzerindeki etkisini görebilmek için eğitim sisteminde okutulan ders kitaplarına göz atmak yapılabilecek en kolay yol olarak tanımlanabilir. Çünkü politik iktidarın eğitim üzerindeki etkisinin en somut hali ders kitaplarında gözlenebilir. İnal'a göre ders kitapları her politik iktidarın meşru ve savunulur gördüğü resmî ideoloji ve uygun gördüğü resmî tarihin aktarıldığı eğitimsel araçlardır.

Özellikle eğitim sisteminin politik sisteminin bir alt sistemi oluşu, özellikle eğitim yöneticilerinin ve ardından eğitimcilerin politik sistemi doğru algılamalarını gerektirmektedir. Bu konudaki doğru algılamalar eğitimin kurgulanmış ve ulaşılmak istenilen amaçlarının başarılmasında olumlu katkılar sağlayacaktır.

Kışlalı'ya göre, politik sistemler, politik çatışmaların hem ürünü hem de çerçevesidir. Bu anlamda politik sistemler, çoğulcu politik sistemler ve tekilci politik sistemler olmak üzere iki gruba ayrılabilir:

Çoğulcu Politik Sistemler

Çoğulcu sistemlerde tek doğru yoktur ve yasal olarak kurgulanmış muhalefet ya da muhalefetler bulunmaktadır. Çoğulcu sistemler libel demokrasi ve sosyal demokrasi olmak üzere iki aşamada tanımlanabilir.

i. Libel Demokrasi: Çoğunluğun yönettiği, azınlıkta olanların ise, yönetimin keyfiliklerine karşı korunduğu bir rejimdir. Politik iktidarın sınırlandırılması ve özellikle bağımsız bir yargı denetiminin varlığı libel demokrasinin en önemli özelliğidir. Libel demokrasi hukuksal adalet kavramından etkilenecek "hukuk devleti" kavramını geliştirmiştir. Libel demokrasi, varlıklı toplum kesimleri arasındaki güç dengesine dayanmaktadır.

ii. Sosyal Demokrasi: Sanayi devriminin ve onun ortaya çıkardığı güçlü bir işçi sınıfının etkisiyle oluşmuştur. Sosyal de-

mokrazi toplumsal adalet kavramından etkilenerek “sosyal devlet” kavramını geliştirmiştir. Sosyal demokrasinin temelinde emek-sermaye-işçi-işveren dengesi bulunmaktadır.

Tekilci Politik Sistemler

Tekilci politik sistemler çoğulcu sistemlerin tersi olarak tanımlanabilir. Tekilci politik sistemler doğrunun tek olduğu inancına dayanmaktadırlar. Doğru tek olduğu için bu tür sistemlerde tek örgüt ya da tek parti anlayışı hâkimdir. Tekilci politik sistemleri Marksist rejimler ve Faşist rejimler olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

i. Marksist Rejimler: Büyük ölçüde Marksist kuram ve ideolojiden etkilenmiş, bunlara uygun olarak biçimlenmeye çalışmış rejimlerdir. Bu rejimlerde kapitalizmin aksine bütün üretim araçları toplumsallaştırılarak, toplumsal denetimin emekçilerin elinde olacağı bir sosyalist toplum amaçlanmaktadır. Marksist felsefe ya da Marksizm maddecidir.

ii. Faşist Rejimler: İlk faşist rejim 1922 yılında İtalya’da (Mussolini) ardından da 1933 yılında Almanya’da Alman Nazizmi olarak ortaya çıkmıştır. İspanya’da Franko, Portekiz’de Salazar rejimleri faşist rejimlere örnek olarak verilebilir. Faşizm, akıldan çok duygulara seslenen, maddi değerlerden çok manevi değere önem veren bir ideolojidir. Faşizm eşitsizlikçi ve ırkçı bir ideoloji olarak insanların doğuştan eşit yaratılmadıklarını, bazıların yönetmek, bazıların ise yönetilmek için dünyaya geldiği düşüncesi hâkimdir.

İDEOLOJİ VE EğİTİM İLİşKİSİ

Çoğu zaman ideoloji ile politika kavramları bir birinin yerine kullanılarak karıştırılmaktadır. Ancak bu kullanım biçimi doğru değildir. İdeoloji **dünya görüşü** anlamını taşımakta ve bir dünya görüşünü temsil etmektedir.

İdeoloji terimi, Yunanca idea (görülen biçim) ve logos (bilgi) sözcüklerinin birleştirilmesiyle düşünceyi inceleyen ideler bilimidir. İdeler bilinç olaylarıdır ve ideoloji; idelerin niteliklerini, yasalarını, gösterdikleri anlamlarla bağlantılarını ve kökenini inceler. İdeoloji, toplumun altyapısıncı belirlenen siyasal, felsefesel, dinsel, sanatsal vb. gibi düşünce biçimlerinin tümüdür. Diğer bir tanımla ideoloji, politik ya da toplumsal bir öğreti meydana getiren politik ve toplumsal eylemi yönlendiren düşünce, inanç ve görüşler sistemi; bir topluma, bir döneme ya da toplumsal bir sınıfa özgü inançlar bütünüdür.

Kısaca ideoloji; insan düşüncesinin ve eyleminin amacını, bu amaçlara nasıl varılacağını tanımlayan prensipler sistemi olarak tanımlanabilir.

Eğitim sistemi devletin kendi varlığını, gücünü ve ilkelelerini topluma kabul ettirebilmek için kullandığı en önemli ideolojik araçlardan birisi olarak düşünülebilir. Devlet, eğitim sistemini örgün ve yaygın eğitim biçimleriyle örgütleyerek uygulamaya geçmektedir. Örneğin, halk eğitim merkezleri ile bir taraftan örgün eğitim kurumlarına devam edememiş ya da hiç gidememiş bireylere açtığı okuma yazma kurslarıyla okur-yazarlık oranını yükseltmeyi amaçlarken diğer taraftan yetişkinlerin sosyal ve mesleki bir takım alanlarda gelişmelerini sağlamak için programlar düzenler.

Eğitim sistemi devletin kendi varlığını, gücünü ve ilkelerini topluma kabul ettirebilmek için kullandığı en önemli ideolojik araçlardan birisidir.

Eğitim sistemi toplumda ideoloji, bilgi ve beceri aktarma işlevlerini görmektedir. Bu niteliği ile toplumun üretim güçlerinin ve üretim ilişkilerinin yeniden tanımlanmasını sağlamaktadır. Eğitim sistemi bu işlevleri yerine getirebilmek için okul adı verilen kurumları araç olarak kullanmaktadır. Bireyin eğitim almaya olan ihtiyacının kişisel beklentiler kadar sistemin ihtiyaç duyduğu insan kaynağının niteliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü politik sisteminler devamlılığını sağlayabilmek için kendine bağlı ve yüksek verimlilikle iş görebilecek bireyler yetiştirmek durumundadırlar.

Eğitim ve ideoloji birbiriyle ilişkili olarak iktidarın kendi meşruiyet ilkelerine mutlaklık ve kutsallık kazandırdığı araçlardır. Eğitim kurumlarının yaygınlığı sayesinde devlet ideolojisi en ücra alanlara bile yayılma olanağı bulabilmektedir. Cheung ve Leung'a göre okul müfredatlarının kontrolü, politik iktidarcı ideolojilerinin sürdürülmesi ve meşrulaştırılması için birincil bir araç olarak görülmüştür.

DEVLET VE EĞİTİM

Devlet insanların bir arada, düzenli ve örgütlü yaşayışını sağlayan bir oluşum olarak tanımlanabilir. Devletin yapısı, işleyişi kurgulandığı toplumların yapıları ve özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Ancak nasıl kurgulanırsa kurgulansın devletin politik bir sistem olduğu söylenebilir. Çünkü devlet politik bir örgütlenmedir.

Devlet aygıtının yüzyıllardır var olan sosyal bir olgu olduğu düşünülebilir. Devlet sözcüğü, Latince ayakta duruş anlamına gelen "stare"nin "status"a dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır. İlk kez Machiavelli'nin 15. yüzyılda, belli bir toprak ve topluluk

üzerindeki etkin otoriteyi, bir yönetim biçimini anlatmak üzere “stato” sözcüğünü kullandığı görülmektedir.

Devlet, toplumu bir düzen içinde, bu düzeni koruyarak, bir birleştiricilikle üst belirleyici olan ve bir dünya görüşü ile toplumsal bütünlük sağlayan üst politik iktidar alanıdır. Kışlalı’ya göre devlet, toplumda yönetimin kurumsallaşması aşamasında ortaya çıkmıştır. Devlet, toplumdaki en büyük politik örgütlenme biçimidir ve toplumsal yaşam içinde insanların tüm ilişkilerini düzenlemektedir. Demir ve Acar’a göre devlet, insan unsuru (halk), toprak unsuru (ülke) ve egemen bir siyasal otoritenin birlikteliğinden oluşan politik örgütlenmedir. Kıncal ise devleti, politik kuruluşların en geniş, en gelişmiş en iyi örgütlenmiş ve en kapsayıcı olanı biçiminde tanımlamaktadır. Toplumda, yönetenler yönetilenlere karşı en üstün biçimde işleyen bir yaptırım sistemini devlet aygıtıyla gerçekleştirebilmektedirler. Devlet çağdaş toplumlar da insanların tüm ilişkilerini düzenleyen en büyük örgüttür.

Devlet devamlılığının sağlanmasında, yöneticilerin ve yönetilenlerin devlete karşı bağlılığın geliştirilmesi, güçlendirilmesi bir zorunluluk olarak görülebilir. Bağlılık bilincinin oluşmasında ve yaygınlaşmasında özellikle eğitim ve kültürel politikalar ön planâ çıkmaktadır.

Herhangi bir tarih döneminde politik iktidarın örgütlenme biçimine göre devletlerin; şehir devleti, feodal devlet, imparatorluk, kilise devleti ya da ulus devlet gibi isimlerle anıldıkları görülebilir. Dursun’a göre politik iktidarın örgütlenme biçimine göre günümüzde devletleri tekçi ve birleşik devlet olarak iki gruba ayırmak mümkündür.

Tekçi devlet, üniter devlet biçiminde de ifade edilebilir. Tekçi devlet modelinde tüm insanlar tek bir politik merkezin otoritesi altındadır. Bu tip devletlerde devletin bir tek anayasası ve tek hükümeti bulunmaktadır. Türkiye, Fransa ve Yunanistan tekçi/üniter devlete örnek olarak verilebilir.

Birleşik devlet ise, politik iktidarın tek merkezde toplanmayıp farklı politik merkezler arasında paylaşıldığı, birden çok politik otorite merkezinin, birden çok anayasanın ve hükümetin bulunduğu devlet modelidir. Birleşik devletlere federal devlet de denmektedir. Birleşik/Federal devletlere Amerika Birleşik Devletleri, Federal Almanya, Rusya Federasyonu ya da Belçika, Pakistan gibi ülkeler örnek olarak verilebilir.

Devletin biçimi, çatısı altındaki tüm kurumları şekillendirdiği, etkilediği gibi eğitim sistemlerini ve bu sistemlerin modelini, işleyişini de etkilemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre; Devletin şekli, Madde 1'de, "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir" biçiminde ifade edilmiştir. Cumhuriyetin nitelikleri ise; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk millîyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir" olarak tanımlanmıştır. Türkiye'de yasama yetkisi yani yasaları oluşturma yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez. Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin temsil edildiği ve milletin beklenti ve isteklerinin politik alana taşındığı bir organdır. Yürütme yetkisi diğer bir deyişle yasaların uygulanması işi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır. Türkiye'de yargı bağımsızdır ve yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

Hukuk devletinde hukukun üstünlüğü en önemli ilkelerden biridir. Çünkü hukuk devleti aynı zamanda anayasal bir devlettir. Hukukun üstünlüğü ilkesi politik ve idari otoritenin önceden belirlemiş genel kurallara bağlı biçimde etkinlik göstermesi anlamını taşımaktadır. Bir hukuk devletinde herkes hukuk önünde eşittir ve herkesin hukuksal olarak güvenliği bulunmaktadır.

Devletin eğitime ilişkin görüşleri, örgütsel ve kurumsal yapıda yer alan okul ve öğretim sistemi ile eyleme dönüşmektedir. Bu görüşler, devletin her yönüyle iyi yurttaş yetiştirme amacından kaynaklanmaktadır. Devlet, yurttaşlarının kendisine bağlılık, itaat, yasalara uyma ve savaş zamanında fedakârlık gibi erdemleri yerleştirmek üzere eğitimini geliştirmek durumundadır.

Günümüzde eğitim kurumları konusunda devlet, bütün öteki etkenlerin toplamından daha çok söz sahibidir. Devletler eğitim sistemlerine özel bir önem atfeder ve eğitim etkinliklerini yakından izlemek isterler. Devlet, eğitim sisteminde yapılanırlanmış olan örgün ve yaygın eğitim örgütleri ile eğitim-öğretim sürecindeki etkinlikleri izler ve kontrol eder. Bu istemin nedeni, eğitimin sisteminin etkinliklerinin ya da başka bir deyişle eğitim-öğretim kazanımlarının birey ve toplum üzerinde tahmin edilebilenin de ötesinde değişiklikler meydana getirebilme gücüne-olasılığına sahip olması şeklinde açıklanabilir.

Temel Eğitim Programına göre ulusal eğitim profilinde Türk insanın yetiştirilmesiyle ilgili ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır: *“Bireyler, Atatürk ilke ve devrimlerine, Cumhuriyetin temel ilkelerine, ulusal kültüre ve etik değerlere sahip çıkacak bilince ulaşmış, ulusal kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, ulusal davranan, evrensel düşünen, felsefi düşünce sistemini benimseyen, uygulamaya aktarabilen, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik, özgürlükçü, manevi değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, bilim ve teknolojiyi kullanabilen, üretken, yaratıcı, bilgi çağı insanı olarak yetiştirir”*.

Eğitim sistemleri devlet aygıtının önemli bir parçasıdır. Eğitim sistemi içinde de ilköğretim döneminin kritik bir yere sahip olduğu söylenebilir. Örneğin, Yüksel, ilköğretimi toplumun kültürel sürekliliğinin sağlanmasında, istikrarlı bir toplum oluşturulmasında, halkın yaşam standardının yükseltilmesinde, bireyin yaşam boyu öğrenme ve gelişmesinde temel bir eğitim basamağı olarak görmektedir. Diğer taraftan ilköğretimin sistem içinde özel bir yerde olması durumu onun zorunlu, parasız olması ve bireyin ilköğretim sonrasındaki eğitim kademelerine devam edeme olasılığının varlığı olarak gösterilebilir.

Hükümet

Toplumdaki insanların bir birleriyle ilişkilerini kurgulayan ve düzenleyen devlet örgütü tüm faaliyetlerini hükümet ve diğer kurumları aracılığıyla yerine getirmektedir. Hükümet, politik gücü devlet adına kullanan ve uygulayan kurumdur. Hükümetler yürütmeden sorumlu kurumlardır.

Hükümet ile ilgili iki önemli öge güç ve otorite kavramlarıdır. Hükümetler bu güç ve otoriteyi devlet adına ellerinde bulundurlar. Bursalıoğlu hükümetin politika ve yönetim olmak üzere iki görevi bulunduğunu, politikanın devlet yönetimini simgelediğini, yönetiminde bu simgeyi harekete geçirdiğini belirtmektedir.

Hükümetlerin eğitim sistemiyle yakından ilgileniyor olması zaman zaman tartışma konusu olmaktadır. Örneğin, Türkiye’de eğitim sistemi ve hükümetler arasında öne çıkan tartışma, hükümetlerin değişmesiyle birlikte eğitim politikalarının da değiştiği hatta Türkiye’nin devlet bağlamında bir eğitim politikasından yoksunluğu tartışmalarıdır. Oysa Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin, Anayasası çerçevesinde tanımlanmış, Millî Eğitim Temel Kanunu ile biçimlenmiş, ilkeleri ve politik çerçevesi çizilmiş bir eğitim politikası vardır.

Bir ülkede iktidarın değişmesiyle birlikte yönetim organlarındaki üst düzey yöneticilerin değişmesi demokrasinin bir gereği olarak kabul edilmeli ve yöneticilerin değiştiriliyor olması temel eğitim politikalarının da değiştiği ya da değişeceği anlamına gelmemelidir.

Bürokrasi

Bürokrasi, devlet işlerinin yürütüldüğü ofisler anlamına gelen “bureau” ile iktidar anlamına gelen “craite” kelimelerinin birleşmesiyle oluşan bir kavramdır.

Bürokrasi genel olarak kurallar bütünüdür. Blau, bürokrasiyi “sistematik olarak eşgüdümlemiş geniş çaptaki yönetsel görevlerden oluşan, çok sayıda bireylerin çalıştığı bir örgütlenme türü” olarak tanımlamaktadır. Bürokrasinin en önemli özelliklerinden biri işlemlerin önceden belirlenmiş yazılı kurallara göre yürütülmesi sürecidir ve bu hukuksal bir gerekliliktir. Bu nedenle her yönetsel işlemin yasal bir dayanağının bulunması ve yasalara uygun olarak yapılması gerekir. Diğer bir değişle bürokrasi politik sistem tarafından belirlenen karar ve kuralları uygulayıcı, kamu hizmetlerini yerine getirici kurumların örgütlenme biçimi anlamına gelmektedir. Bürokrasi kamu hizmetlerinin yürütülmesinde önemli işlevler yüklenen bir yapıdır.

Politik kadroların ihtiyaç duyabilecekleri bilgiye, uzmanlığa ve bunun yanı sıra danışma kurullarına sahip olması bürokrasinin en önemli güç kaynaklarından biri olarak söylenebilir.

Genelde eğitim sistemi özelde de okullar bürokratik örgütlerdir. Eğitim sisteminin ya da okulların bürokratik yapıda olmaları bir bakıma onları toplumdaki grupları baskılarının sınırsız sayılabilecek isteklerinin bazılarından korunmalarını sağlayabilir. Ancak eğitim sistemindeki bürokratik işleyişin her hangi bir bürokratik işleyişten farklı olduğu söylenebilir. Bu farklılığın nedeninin eğitim sistemi girdilerinin toplumdan gelmesi ve çıktı olarak yine topluma dönen insanlardan oluşmasıdır. Bu anlamda eğitim sistemin özellikle de okulun informal yanı sıra formal yanına oranla daha yoğundur. Diğer bir değişle eğitim sisteminin sosyal yanı ağır basmaktadır.

Siyasal Partiler

Bir toplumun demokratik toplum olarak nitelendirilebilmesi için toplumu oluşturan sosyal grupların kendi içlerinde örgütlenilebilir olanaklarının bulunması gerekmektedir. Demokratik yaşamda ya da demokrasilerle yönetilen ülkelerde en önemli

Bürokrasi, kurallar bütünüdür.

Siyasal partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

kurumlardan birinin siyasal partiler olduğu söylenebilir. Siyasal partiler halk çoğunluğuna dayanarak iktidara gelmeyi amaçlayan örgütlerdir. Bu anlamda siyasal partiler demokratik toplumların vazgeçilmez politik aktörleri olarak kabul edilebilirler. Siyasi partilerin, devlet-toplum, siyaset-günlük yaşam ilişkisinin kurulmasında önemli bir işlev gördüğü söylenebilir. Çünkü siyasal partiler temsili demokrasinin vazgeçilmez öğeleridir.

Siyasal partileri Özbudun “halkın desteğini kazanmak suretiyle devlet mekanizmasının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasal topluluklar” olarak tanımlamaktadır. Siyasal partiler 1982 Anayasası 68. maddesine göre demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler, halkın istekleri doğrultusunda topluma hizmet eden bir yapıdır ve seçmenden iktidar olabilmek için yeterli oy almış ya da muhalefet görevini üstlenmiş örgütlerdir. Kapanı’ye göre siyasi partilerin fonksiyonları;

- a. toplumdaki çeşitli çıkarların ve istemlerin birleştirilmesi ve kanalize edilmesi,
- b. halk kitleleri ile iktidar arasında bir köprü oluşturulması,
- c. siyasi personelin, yönetici kadrolarının ve liderlerin seçiminin sağlanması,
- d. iktidara geldiklerinde devletin siyasal karar organları (yasama ve yürütme) içinde üstlendiği rolleri yerine getirmesidir.

Sivil Toplum Örgütleri

Eğitim olgusu toplumun her kesimini doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği için toplumu oluşturan tüm bireylerin eğitim olgusu karşısında bir tutumu, düşüncesi ve beklentisi olduğu söylenebilir. Çünkü birey; öğrenci, veli, öğretmen, işveren, işgören vb.olarak bir yönüyle eğitim olgusu ile karşı karşıyadır. Bu karşı karşıya kalış bireylerin eğitim sisteminden beklentilerini sisteme iletme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Demokratik ve çağdaş toplumlar örgütlenmiş toplumlardır ve bireyler ifade edilen beklentilerini bu örgütleri sayesinde daha etkili biçimde sisteme iletebilirler.

Diğer bir deyişle demokrasilerde toplumsal grupların beklentilerini ifade edebilmeleri, çeşitli beklentilerini elde edebil-

meleri, yöneticilerin aldıkları karar ve eylemlerini denetleyebilmeleri, bir güç odağı olarak siyasal partilerle sağlanabilir. Ancak siyasal partiler bu işlevleri yerine getiren tek güç odağı olarak algılanmamalıdır. Söz konusu işlevlerini yerine getirebilmek için toplumsal gruplar, sendikalar ve sivil toplum örgütlerini de (odalar, dernekler vb.) bir güç odağı olarak kullanabilirler.

Çağdaş toplumlarda politik süreci yönlendiren ve belirli işlevleri üstlenen siyasal partilerin yanı sıra başka örgütlerden de söz edilebilir. Ancak bu örgütlerin amaçları arasında siyasal partilerde olduğu gibi iktidara talip olma ya da iktidarı ele geçirmek gibi bir amaç yoktur. Bu örgütleri genel olarak baskı grupları ya da çıkar grupları olarak tanımlamak mümkündür. Baskı gruplarının en temel amacının politik iktidar üzerinde çeşitli yöntemler kullanarak grup üyelerinin beklentileri yönünde karar almaları, alınan kararların uygulamaya geçilmesinin olduğu söylenebilir.

Yılmaz'a göre bu örgütler genelde **(a) hak elde etmeye yönelik örgütler** ve **(b) toplum hizmetlerine yönelik örgütler** olmak üzere iki farklı amaç üzerine kurulmaktadır. Hak elde etmek üzere örgütlenmiş yapılar sendikalar, dernekler, meslek kuruluşları ve meslek odaları biçiminde sınıflandırılabilirken, toplum hizmetine yönelik örgütler ise çevre örgütleri, hayır kuruluşları, kalkınma ve güzelleştirme dernekleri, okul dernekleri ve vakıflar olarak sınıflandırılabilir. Toplum hizmetlerine yönelik olarak çalışmalarda bulunan örgütler topluma kendi alanlarında hizmet ederek katkıda bulunmaktadır. Hangi amaçla yapılanmış olursa olsun sivil toplum örgütlerinin politik sistem üzerinde etkileri olduğundan söz edilebilir.

Mezun dernekleri, okul koruma dernekleri ve eğitime ilişkin vakıflar gibi sivil toplum örgütleri eğitim sistemine ilişkin alınacak karar ve politika süreçlerine katılmaktadırlar. Bunun en somut örneği olarak, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın, Müfredat Programları geliştirme çalışmaları çerçevesinde; eğitim programlarının genel felsefesi, içerik, uygulanan yaklaşımlar, yöntemsel bakış açıları, fiziksel tasarıma ilişkin nitelikler, insan kaynaklarına ilişkin nitelikler gibi konularda sivil toplum örgütlerinden görüş ve öneriler istemesi gösterilebilir. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı görüş ve önerileri istenilen sivil toplum örgütleri ile söz konusu çalışmalara katkı sağlayan sivil toplum örgütlerini kurumsal web sayfasında ilan etmiştir.

Türkiye'de özellikle eğitim alanlarında çalışmaları ile toplumsal hizmet üreten çok sayıda sivil toplum örgütünden (dernek, vakıf) söz edilebilir. Bunlardan bazıları örnek olarak; Türk

Eğitim Derneği (TED), Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD), Beyaz Nokta Gelişim Vakfı, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Koç Eğitim Vakfı, Sabancı Eğitim Vakfı, Atatürkçü Düşünce Derneği, Meslekî Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA), Millî Eğitim Vakfı (MEV), Bedensel Engellileri Güçlendirme Vakfı, Tarih Vakfı, Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Vakfı biçiminde sıralanabilir.

EĞİTİM POLİTİKASI VE TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN POLİTİK ÇERÇEVESİ

Harber, okulların eğitimle ilgili olduğu kadar aynı zamanda da politik kurumlar olduğu savunulmaktadır. Her alanda başarılı bir toplum yaratmanın yolu devletin eğitim politikasından geçmektedir. Devletin eğitim politikası hükümetlerce yürütülürken her ülkenin, mevcut politikayı algılama ve uygulama gücü farklı olabilir.

Yıldırım' a göre eğitimin örgütlerini toplumun diğer örgütlerinden ayıran temel fark, toplumların dokularından kaynaklanan değer, beklenti ve özlemlerle, geleceğin insan gücünün niteliklerini oluşturma sorumluluğudur. Toplumların dokuları, geçmişteki yaşantılardan kaynaklanan, şimdiki zaman kesitindeki yaşamın tanımını içermektedir. Diğer taraftan ise toplumların beklentileri de geleceğe doğru yapılacak plan, katkı ve yatırımların yönünü belirlemektedir.

Eğitim alanları, ideolojinin tüm fonksiyonlarının harmanlanarak toplumsal alanın siyasal iktidara bağlılığının taşındığı alanlardır. Politik iktidarın yarattığı kahramanlar, mitler, andlar, marşlar ve törenler öğrencilere yoğun bir şekilde aktarılacak politik iktidarın meşruiyeti yeniden üretilir. Diğer bir değişle eğitim, insanları siyasal iktidarın ideolojik dünyasına entegre etmek, politik sisteme uymasını sağlamak ve bu duruma süreklilik kazandırmak için kullanılır.

Eğitim politikası; eğitim sisteminin çalışanlarına, işlerin yürütülmesinde yol gösteren genel hareket planı olarak eğitim düzenlemelerine ilişkin genel yaklaşımı içermektedir.

Eğitilmiş olmanın politik sistem ve politik yönelimler üzerinde bazı olumlu etkileri vardır. Keskin'in Dawson'dan aktardığına göre bunlar;

- Eğitim düzeyi yüksek kişiler, eğitim düzeyi düşük olanlara göre politik yaşama katılma konusunda daha güçlü görev

MİT: *Toplumların çok eski zamanlarda yaşamış olan inandıkları kahramanların hayat ve maceralarından bahseden hikâyelerdir.*

duygularına sahiptirler.

- Eğitim düzeyi yüksek olan yurttaşlar, politik etkinlik duygusuna daha fazla sahiptirler.

- Eğitim düzeyi yüksek olan yurttaşlar, düşük olan yurttaşlara oranla politik sorunlarla daha yakından ilgilenirler.

- Eğitim ile bireyin politik açıdan daha aktif davranma olasılığı arasında ilişki güçlüdür.

Daha öncede farklı biçimleriyle tanımlandığı üzere politika, bir örgütün amaçlarının planlanan düzeyde gerçekleştirilebilmesini yöneten ilkeler ve kurallardır.

Türk Eğitim Sisteminin temel politik kaynağının Atatürk İlke ve Devrimleri olduğu söylenebilir. Örneğin Devletçilik ilkesi, eğitimin niteliğinin, kapsamının ve hangi toplumsal ilişkileri yeniden üreteceğinin belirlenmesinde merkezi bir konuma sahiptir. Diğer taraftan Milliyetçilik ilkesi, bireysel Türk'ün millî bir gurur kazanmasına yaramaktadır ve eğitim sürecinin millî bir nitelik kazanmasını sağlarken, eğitim sistemi Atatürk İlke ve Devrimlerinin hem yayıcısı hem de koruyucusudur. Atatürk'ün öğretmenlere yaptığı bir konuşmasındaki; *"Cumhuriyet, fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni kuşakları bu vasıf ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir (...)"* biçimindeki ifadeleri eğitim sisteminin hem yayıcı hem de koruyucu olma işlevini açık biçimde tanımlamaktadır.

Türk Eğitim Sisteminin genel politik çerçevesi T.C. Anayasa'sının 42. maddesi olan Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlığı ile güvence altına alınmıştır. Anayasa ile güvence altına alınan Türk Eğitim Sistemi politik çerçevesi ve tanımlanmasının, en açık biçimiyle Millî Eğitim Temel Kanunu, Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri başlığında toplandığı söylenebilir.

Anayasa ile güvence altına alınan Türk Eğitim Sistemi politik çerçevesi, politik karar ve eylemlerini planlı döneme geçilen 1962 yılından bu yana yoğunluklu olarak, Millî Eğitim Şuraları, Kalkınma Plan ve Programları içinde gerçekleştirilmektedir. Buna ek olarak eğitim alanında her düzeyde yapılan (yüksek lisans, doktora gibi) bilimsel tezler, araştırma raporları, bilimsel makaleler ve düzenlenen bilimsel toplantılar politikaların oluşturulmasında önemli role sahiptir.

* Millî Eğitim Temel Kanunun tam metni sayfa 297'de yer almaktadır.

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARININ UYGULAMA PROGRAMLARI

Genelde bilgi toplumu, küreselleşme özelde ise Avrupa Birliği süreçlerinin etkileri ile Türkiye’de diğer sistemler gibi eğitim sistemindeki politikalarında da çağa ayak uydurabilmek üzere bazı değişimlerden söz edilebilir.

Türkiye, o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile ilk işbirliği anlaşmasını 12 Eylül 1963 imzalamıştır. Topluluğun bugünkü adı ise Avrupa Birliği (AB)’dir. Türkiye’nin stratejik vizyonunda Avrupa Birliğine üye olma hedefi bulunmaktadır. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olabilmesinin; politik, kültürel, ekonomik, toplumsal vb diğer alanlarda yeni politikalar oluşturarak, yapısal reformlar gerçekleştirmesine bağlı olduğu söylenebilir.

Avrupa Birliği (AB) eğitime, araştırmaya ve bilgiye yapılan yatırımı Avrupa’nın rekabet gücünün geliştirilmesinde temel faktör olarak görerek kendi içinde ortak göstergeler oluşturma, ortak hedefler belirleme ve eğitim programları arasında uyum sağlamak üzere politikalar oluşturmaktadır. AB’nin bu amaçla oluşturduğu politikaların Türkiye’yi doğrudan ve dolaylı olarak etkileyeceği söylenebilir.

AB, oluşturduğu eğitim politikaları gereği eğitim, mesleki eğitim ve gençlik alanlarında bazı programlar bulunmaktadır. Bunlar;

- a) üye ülkelerinin dillerinin öğrenimi yolu ile geliştirilmesi,
 - b) üyeler arası öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğinin sağlanması,
 - c) diploma denkliğinin sağlanması,
 - d) eğitime ilişkin konularda bilgi ve deneyimin paylaşılması,
 - e) gençler ve öğretmenlerin ülkeler arasında değişiminin desteklenmesi,
 - f) açık ve uzaktan öğretim geliştirilmesi,
- gibi konularda hazırlamıştır.

Türkiye’nin içinde bulunduğu AB eğitim programları Socrates Programı, Gençlik Programı ve Leonardo da Vinci Programı olarak sıralanabilir.

Socrates Programı (Genel Eğitim): Eğitime Avrupa boyutunu getirmeyi ve katılımcı ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirerek eğitim kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Socrates Programı eğitimin tüm alanlarını kapsamaktadır. Bu programın çeşitli faaliyet alanları vardır. Bunlar:

Comenius (Okul Eğitimi) Programı: Okul öncesinden lise son sınıfa kadar olan genel eğitimi kapsar. Program, okul ortaklıkları kurdurmakta, öğretmen ve öğrenci değişimi yaptırmakta, ayrıca; iyi deneyimlerin paylaşılması, ortak müfredat uygulamaları, dil öğrenimi, uzaktan eğitim modelleri uygulamaları, yetişkin eğitimi, hizmet içi eğitim gibi eğitimin tüm alanlarını kapsayan projelerin gerçekleştirilmesine fırsatlar sağlamaktadır.

Erasmus Yüksek Öğretim Programı: Yüksek öğretimin tüm seviyelerini kapsamaktadır. Üniversiteler arasında ortaklık kurularak öğrenci, öğretim üyesi değişikliği yapılmaktadır.

Gençlik Programı: Bu programının amacı Avrupa ölçeğinde gençlik alanında aktif işbirliğinin sağlanması doğrultusunda, gençlerin, yurttaşlarına daha yakın, dayanışma duygusuna sahip ve kültürel farklara karşı saygılı bir Avrupa kurulmasına katılmalarını sağlayarak toplumla bütünleşmelerinin sağlanmasıdır.

Leonardo da Vinci Programı (Mesleki Eğitim Programı): Bu program, meslek eğitimi ve çalışmaları alanında kaliteyi artırmayı, yenilenmeye teşvik olmayı ve Avrupa boyutunun geliştirilmesini sağlamak için uluslar arası işbirliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Yukarıda belirtilen programlarla Türkiye’de her düzeydeki (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim) eğitim kurumlarında çeşitli çalışma ve etkinlikler düzenlenmektedir. Düzenlemelerle üye ülkeler ile Türkiye arasında deneyimlerin paylaşılması ve ortak amaçların başarılabılması amaçlanmaktadır.

Bir taraftan bilginin hızla artması, bilişim teknolojilerinin gelişimi, insanlar/toplumlar arasındaki iletişimin yoğunlaşması ve küreselleşme olgusunun varlığı diğer taraftan da eğitim sistemlerinin açık bir sistem olarak her türlü etkiye açık oluşu eğitimle profesyonelce uğraşan kesimlerin sorumluluklarını arttırmaktadır. Eğitim sisteminin en önemli girdilerinden biri olarak tanımlanabilecek öğretmenlerin uzmanlık alan bilgilerinin yanı sıra içinde bulundukları sistemi yakından tanımaları, bu sistemin diğer sistemlerle ilişkilerini izleyebilmeleri yapacakları çalışmaların kalitesi ve verimliliği için son derece önemlidir.

Politika, politik sistem ile eğitim sisteminin ilişkilerini ve eğitimin politik yönünü iyi kavrayabilmiş öğretmenlerin hem eğitim sistemine hem de yetiştirdikleri öğrencilerle diğer sistemlere artı değerler ekleyebileceklerinden söz edilebilir.

Öğretmenlerin yasalarla belirlenmiş görev ve sorumlulukları içinde davranması gerekmektedir.

Eğitim olgusuna devlet politikası açısından bakıldığında Türkiye’de bakanlıklardan ikisinin **millî** olarak öne çıktığından söz edilebilir. Bunlardan biri Millî Savunma Bakanlığı diğeri de Millî Eğitim Bakanlığı’dır. Her platformda söylediği gibi eğitimin bir devlet politikası olarak ele alınması herkesin, her kesimin özellikle de öğretmenlerin konuya bu açıdan yaklaşmaları gerekmektedir.

Öğretmenlerin yukarıda sözü edilen artı değerleri ekleyebilmesi için yaşadıkları toplumun özellikle kültürel değerlerini politika, politik sistemler, ideoloji, devlet, hükümet, bürokrasi, siyasi partiler ve sivil toplum örgütlerini eğitim sistemi bağlamında tanımlayabilmeleri, yorumlayabilmeleri, Türk Millî Eğitiminin politik çerçevesinde davranış sergileyebilmeleri öncelikleri arasında olmalıdır. Öğretmenlerin demokrasi kültürü ve devletin denetimindeki yasalara göre görev yapma zorunluluğu çerçevesinde ancak kişisel politik tercihleri ve ideoloji algılarını bir kenara bırakarak davranmaları gerekmektedir. Diğer bir değişle öğretmenler politize olmadan davranmak durumundadırlar. Politize olma karar ve davranışlara güncel politikanın bulaştırılması olarak tanımlanabilir. Oysa eğitim olgusuna ilişkin olarak Türk Eğitim Sisteminin politik duruş ve çerçevesi açık, net ve günlük politikadan uzaktır. Toplumun değerlerini ve devletin ideolojik tavrını yeni nesillere aktaran öğretmenin öğrencilere iyi bir model olabilmesi için yasalarla belirlenmiş görev ve sorumlulukları içinde davranması gerekmektedir.

Türkiye’de öğretmenlerin yasal konumları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesi ile düzenlenmiştir. *“Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler, bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.”*

Diğer taraftan, öğretmenlik mesleğinin yasal dayanaklarından biri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’dur. Bu kanuna göre örneğin, devlet memurlarının siyasal partilere girmeleri *“Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan*

artılmayı" gerektiren haller arasında yer almaktadır. Dolayısıyla öğretmenler kendi ideolojik algılarına dayalı olarak bir siyasi parti etrafında politik etkinliklerde bulunabilmek için ya politikayı ya öğretmenlik mesleğini tercih etmeleri gerekmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

Akal, C. B., **Sivil Toplumun Tanrısı**, AFA 21. Yüzyıla Doğru Dizisi: 12, İstanbul, 1992.

Akarsu, B., **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, (8. Baskı): İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1998.

Aristoteles, **Politika**, (çev: Mete Tuncay) Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983.

Bilhan, S., **Devlet Politikası Olarak Eğitim Sorunu**, Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi, 24-28 Eylül 1990 Bildiriler II, Eğitim Programları ve Öğretim, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1993.

Bilhan, S., **Eğitim Felsefesi, Kavram Çözümlemesi**, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 164, 1991.

Bursalıoğlu, Z., **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, Pegem Yayınları, Yay. No:9, Ankara, 1994.

Cevizci, A., **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Paradigma Yayınları, İstanbul, 2003.

Cheung, C. K., Leung, M., **From Civic Education To General Studies: The Implementation of Political Education Into The Primary Curriculum**, A Journal of Comparative Education, Vol. 28, Issue 1, 1998.

Çam, E., **Politika Bilimine Giriş**, Der Yayınları, İstanbul, 2002.

Çetin, H., **Devlet, İdeoloji ve Eğitim**, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2. (201-211). 2001.

Demir, Ö. ve ACAR, M., **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Adres Yayınları, İstanbul, 1992.

Dursun, D., **Siyaset Bilimi**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2004.

Eflatun, **Devlet**, (Çev: S. Eyüboğlu ve M.A. Cimcoz) İstanbul, 1975.

Eryılmaz, B., **Bürokrasi ve Siyaset**, İstanbul: Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

Gözübüyük, Ş., Akılhoğlu, T., **(1996) Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996.

Hañçerlioğlu, O., **Felsefe Ansiklopedisi**, Cilt 3 (İ-K), (3. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

Harber, C., **International Contexts For Political Education**, Educational Review. 43 (3). p. 245-311, 1991.

- Hesapçıoğlu, M., Özcan, H., **Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Özel Okullar Sorunu**, Eğitim Bilimleri Dergisi, (5) s. 149-167. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Yay., 1995.
- İnal, K., **Eğitim ve İktidar**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2004.
- Kapani, M., **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1997
- Karip, E., **Yurttaşlık Eğitimi ve Avrupa Birliği Boyutu**, Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri Kitabı (16-17 Mart 2006), (s. 320-344) Gazi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Keskin, S., **Siyasal Eğitim**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Basılmamış Y. L. Tezi, 1990.
- Kıncal, R.Y., **Vatandaşlık Bilgisi**, Mikro Yayınları, Ankara, 2002.
- Kışlalı, A. T., **Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, (4. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara, 1998.
- Kışlalı, A. T., **Siyaset Bilimi**, (8. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- Koray, S., **Cumhuriyet Devrimimizin Temel İlkeleri Açısından Ulusal Eğitimimizin Durumu**, Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri Kitabı (16-17 Mart 2006), (s. 281-283), Gazi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- MEB., **Temel Eğitim Programı**, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı Temel Eğitim Programı Bültenleri, Cilt 1. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2001.
- Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973.
- Özbudun, E., **Siyasal Partiler**, (3. baskı). AÜHF Yayınları, Ankara, 1979.
- Poulantzas, N., **Siyasal İktidar ve Toplumsal Sınıflar**, (Çev: Şen Süer, L. Fevzi Topaçoğlu): Belge Yayınları, İstanbul, 1992.
- Russell, B., **Sorgulayan Denemeler**, (Çev: Nermin Arık), (7. Baskı): Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu Yayını, Ankara, 1997.
- T.C. Anayasası, 1982
- Timuçin, A., **Felsefe Sözlüğü** (Genişletilmiş 2. Baskı), İnsancıl Yayınları, İstanbul, 1998.
- TTK., http://ttkb.meb.gov.tr/programlar/prog_giris/prog_giris_11.html (Z. Tarihi: 24 Ağustos 2006)
- Tural, N. ve Karakütük, K., **Eğitim Politikası**, Eğitim ve Bilim Dergisi, 15 (82), s.16-24, 1991.
- Türköne, M. ve diğerleri., **Siyaset**, Lotus Yayınevi, Ankara, 2003.
- Yıldırım, G., **Yaşananlar, Yönelimler ve Eğitim**, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi Cilt 19 (2), s.61-80, 2002.
- Yılmaz, D., **Üniversiteler İçin Vatandaşlık Bilgisi**, (II. Baskı), Çizgi Kitabevi, Konya, 2002.

A. ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE EĞİTİM

SİSTEMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Bir toplumda eğitimin en genel amacı o toplumun bireylerini topluma faydalı hale getirmektir. Bu amaca uygun olarak bireyin yetişmesine canlı-cansız elemanlarıyla tüm çevre etki yapar. Bu çevre kavramı içine bireyin ilişkili olduğu, aile kurumu başta olmak üzere iktisadi, siyasi, kültürel ve benzeri kurumlar katılır. Ancak bu kurumlar içinde çocuğun yetişmesinden resmen sorumlu olanı eğitim kurumu, yani okuldur. O halde çocuğun eğitiminden resmen sorumlu olan kişi de öğretmendir.

Gerçekten bir ülkede yeni nesillerin ve ülkenin ihtiyacı olan insan gücünün yetişmesinden, eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmen sorumludur. Çocuk çevresinden bazen eğitsel, bazen de eğitsel olmayan tecrübeler edinmektedir. Çevre ile çocuk arasındaki bu ilişki, hiçbir zaman son bulmamaktadır. Okulun, öğretmenin görevi, çocuğun yetişmesini sağlamak, bunu yaparken de çevreden edindiği eğitsel olmayan tecrübeleri de eğitsel yöne dönüştürmektir.

Öğretmen bir programa (basılı materyale) ve hangi dersin öğretmenliğini yapacaksa o alana ait bilgilere sahiptir. Karşısında bir de öğrenci grubu vardır. O halde bir defa bu bilgi muhtevasını belli ölçütler içinde öğretmek zorundadır. Ancak öğretmen sınıf atmosferinde bir yandan öğrencilerini gerekli bilgi ve becerilerle donatmaya çalışırken diğer yandan da kişilikleriyle onları etkilemektedirler.

Getzels ve Jackson isimli iki araştırmacı “Bazı deliller öğretmenin kişiliğinin sınıfta en önemli değişken olduğunu ispatlamıştır. Gerçekte bir öğretmenin eğitsel yönü onun ne bildiği, hatı ne yaptığı ile değil, fakat kendisinin ne olduğu ile ölçülür” demektedir.

Gerçekten öğretmenin kişiliği (tutumları, davranışları, ihtiyaçları, değerleri vs.) konusunda iki bini aşkın araştırma değişik kişilik özelliklerine sahip öğretmenlerin öğrencilerini de değişik biçimlerde etkilediklerini ortaya çıkarmıştır.

Sınıftaki etkinliklere katılma sonucu öğrenciler, kısa zamanda öğretmenlerinin nasıl hareket edeceği, ne çeşit bir kişiliği olduğu ve sınıfı ne derece sevdiği konusunda ortak inançlara sahip olurlar. Bu inançlar bir defa kurulduğunda oldukça sabit bir atmosfer yaratır ve sınıftaki davranışları bütün yönleriyle renklendirir. Bu atmosfer bir yandan öğrencinin kişiliğini, diğer yandan öğrenimini etkiler.

Eğitimin en genel amacı “bireyi topluma faydalı hale getirmektir.”

Öğretmen kişiliği

Mesleğinin bilincinde olan öğretmenler, öğretmen-öğrenci ilişkisinin etkin bir sınıf öğretiminin önemli bir boyutu olduğunu bilmektedir.

Sınıfta kurulan bu hava; sınıf dışına, hatta okul dışına kendiliğinden yayılmaktadır. Etkin bir öğretim için her şey sınıfta başlayıp, sınıfta bitmez. Yapılan araştırmalara göre:

“Okul günü içinde öğrencisiyle uzun süre bir arada kalan öğretmenler, öğrencilerinin yalnızca konuyu öğrenip öğrenmedikleri ile değil, fakat aynı zamanda öğrencilerinin tüm kişiliğiyle de ilgilenmektedir. Bunun için bu öğretmenler öğrencilerinin evini, bedeni ve zihni sağlığını ve dışarıdaki faaliyetlerini izlemektedirler. Buna karşılık, belli dersler için sınıfa girip çıkan öğretmenler öğrencilerinin gelişmesinden çok konunun öğretimi üzerinde durmaktadırlar”. Bu tür öğretmenler çocuğun o günkü dersini bilmemesini tembellikten başka bir nedene bağlamamakta ve onu cezalandırmaktadır. Oysa çocuğun o günkü durumunun çeşitli nedenleri olabilir. Aslında bazı öğretmenler devamlı olarak öğrencilerinin tembelliğinden, dersleri anlamamalarından yakınmaktadırlar. Bu gibi durumlarda öğretmenlerin öğrencilerini suçlamadan önce kendi kendilerine durumun bir değerlendirmesini yapmaları gerekmektedir. Acaba bu dersi öğrencilere niçin sevdiremedim?... Bunun için ne yapmam gerekir?... Konular mı anlaşılamayacak kadar karışık, yoksa ben mi öğrencilerin seviyesine inemiyorum gibi...

Eski bir öğretim kuralı “gayret ve istek öğretilmez, bulaşır” demektedir. Eğer öğretmenler öğrencilerini tanımaz, okul çalışmalarına karşı arzulu ve gayretli olmazsa en azından bildiğini dahi öğrencisine öğretemeyeceği açıktır.

Öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerine karşı olan davranışlarını çeşitli şekillerde tanımlamaktadırlar. Tanımları sınıflamak mümkündür. Bu sınıflamanın en çok kullanılanı öğretmenleri iki gruba ayırmaktadır.

A. Demokratik-birleştirici öğretmen

Öğrenciler bu öğretmenleri şu sıfatlarla tanımlamaktadırlar:

Girişken, dostça, sabırlı, hassas, iyi huylu, neşeli, kabul eden, arkadaşça.

B. Otokratik-hükmedici öğretmen

FİKİR TARAMASI

*İlkokul öğretmenin
ismini hatırlamayan
var mı?
Sizce neden herkes
ilkokul öğretmenin
ismini hatırlar?*

*Öğretmenin öğretmeye karşı
isteği öğrencinin öğrenmeye karşı
hevesini artırır.*

Demokratik-birleştirici öğretmen

Otokratik-hükmedici öğretmen

Öğrenciler bu tür öğretmenleri şu sıfatlarla tanımlamaktadırlar:

Anti-sosyal, kinci, düşmanca, egoist, kendini beğenmiş hırçın, soğuk, sabırsız, dediğim dedik, sert.

Öğretmenlerin öğrencileri üzerinde olumlu etkiler yarata bilmesi, diğer bir ifadeyle hem bilgilerinin, hem de kişiliklerinin öğrencilerini olumlu yönde etkileyebilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler ise öğretmen yetiştiren kurumlarda, öğretmen yetiştirme programlarıyla kazandırılır.

B. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARININ ÖZELLİKLERİ

Öğretmen yetiştirme programları yalnızca bir öğretim ya da ders programı gibi sınırlı bir çerçeve içinde ele alınacak bir program çeşidi değildir. Bu nedenle:

- Öğretmen yetiştirme programlarında öğrencide gerçekleştireceği amaçların belirlenmesi,
- Öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken muhteva kategorilerinin (genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin) ağırlığının ve düzeninin açıklanması
- Öğretmen yetiştirme programlarının modern program yaklaşımlarında yer alan; sömestir sistemi, kredi sistemi, seçimlik dersler gibi uygulamaların yerleştirilmesi,
- Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmenlik mesleğinin teori ve uygulamasının birleştirilmesi, önem taşımaktadır.

1. Öğretmen Yetiştirme Programlarının Amaçları

Öğretmen yetiştiren kurum programlarının amaçları saptanırken bir taraftan günümüzde toplumun öğretmenlerden ne beklediği, diğer taraftan tüm eğitim sistemindeki gelişmeler gözönünde bulundurulmalıdır. Programın gerçekçi, uygulanabilir ve geçerli olması buna bağlıdır.

Bu noktalar gözönünde bulundurularak öğretmen yetiştiren kurum programlarının öğretmenlik meslek bilgisine yönelik amaçları şöyle saptanmıştır:

Öğretmen yetiştiren bir programı bitiren öğrenci;

- Eğitim öğretim çalışmalarının, esasta Türkiye Cumhuri-

yetini ve Atatürk ilkelerini yaşatacak ve yüceltecek kuşakları yetiştirmeye dönük olduğunu bilir.

- Ülkenin kalkınma sorunları ile eğitim arasındaki bağlantı konusunda bilinçlidir ve yetiştireceği kuşakların bu konuda rol oynayacağını bilir.

- Eğitim sorunlarının çözümünde, inceleme ve araştırmaya dönük geliştirici yaklaşım uygular.

- Eğitim biliminin kavramsal yapısı, metodolojisi ve terminolojisi hakkında bilgi sahibidir.

- Çeşitli ders konularının okul programının tümünde oynayacağı rolü bilir.

- Çalışacağı eğitim kademesindeki öğrencilerin gelişimine etki yapan fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörlerin bireyde yarattığı gelişim özelliklerini, ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçların karşılanmasında eğitimin görev ve sorumluluklarını kavrar.

- Öğretim süreçleri hakkında bilgi sahibidir, asıl görevinin öğrenciyi yargılamaktan çok, ona yetişmesinde yardım etmek olduğunu bilir.

- Bireysel farklılıkları her bir öğrencinin yeteneklerini son sınırına kadar geliştirme yönünde uygular.

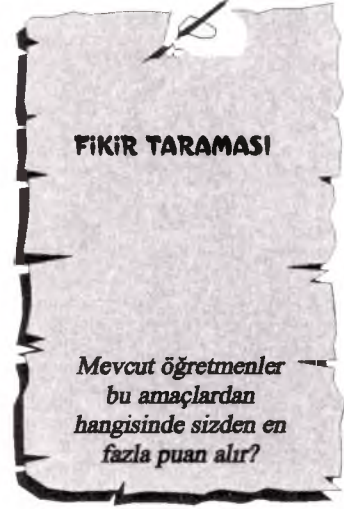
- Öğretim alanında sahip olduğu derinlemesine bilgiyi öğrenci davranışlarını geliştirme doğrultusunda kullanma bilgi ve becerisi kazanmıştır.

- Öğretmenlik mesleğinin statüsünü, ahlak kurallarını, başlıca sorunlarını ve mesleğinin getirdiği imkan ve fırsatları bilir.

Şüphesiz bu genel amaçlar ayrıntılı amaçlara bölünebilir. Bu daha çok, çeşitli okul kademe ve tipi için öğretmen yetiştirme programı geliştirilirken yapılması gereken bir işlemdir.

Yukarıda kalın çizgilerle belirtilmeye çalışılan programda okuyan öğrencinin bir meslek kazanması söz konusudur. Bu meslek ise “ÖĞRETMENLİK”tir.

Herhangi bir meslekten söz edilebilmesi için o mesleğin “ALAN BİLGİSİ”nin olması gerekir. Örneğin, bir mühendisin

Öğretmenlik mesleği

Öğretmen yetiştirme programlarında muhteva kategorileri; Genel kültür. Alan bilgisi. Öğretmenlik meslek bilgisi

mühendislik bilgisi, bir doktorun tıp bilgisi, bir avukatın hukuk bilgisi o mesleğin alan bilgisidir. Bu bilgiler olmaksızın kişinin o mesleği yerine getirmesi söz konusu olamaz. Ancak herhangi bir mesleği yerine getirebilmek için alan bilgisi sahibi olmak da yetmemektedir. Mutlaka bu alan bilgisinin belli bir "GENEL KÜLTÜR"ün üzerine yerleştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, Türkçe'yi iyi kullanmayan, sosyoloji bilgisi olmayan bir avukat düşünölmeyeceği gibi, mesleki literatürü takip edecek kadar yabancı dil bilmeyen, insan anatomisinden haberdar olmayan bir doktor da düşünölmemez. İlk ve ortaöğretim kurumları genellikle genel kültür veren kurumlardır. Yüksek öğretim kurumlarında ise öğrencilere o kurumun özelliğine göre alan bilgisi verilir. Ancak bu kurumların da programlarında genel kültür dersleri yer almaktadır. Bu genel kültür derslerinin bir kısmı öğrenciyi o toplumun iyi bir vatandaşı yapmaya, diğer bir kısmı da mesleğine daha iyi hazırlanmasına yardım eder. Örneğin, hukuk fakültesi-nin programında yer alan Türkçe dersi bu kurumu bitiren kişinin ana dilini daha iyi kullanmasına, sosyoloji dersi ise mesleğini daha iyi yapmasına yardımcı olur.

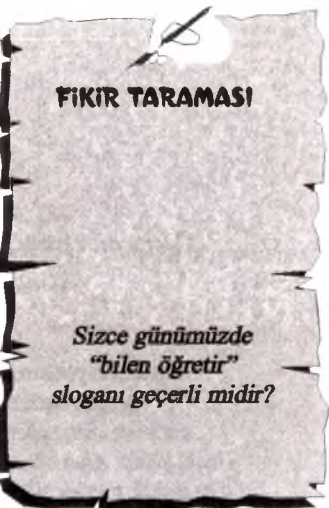
Öğretmenlik meslek bilgisi programları

Eğer bir meslekten söz ediliyorsa, mutlaka o mesleğin genel kültürü ve alan bilgisi vardır. Eğer sözü edilen meslek öğretmenlik ise, bu iki boyuta (genel kültür ve alan bilgisi) bir üçüncü boyutun eklenmesi gerekir. Çünkü öğretmen olan kişi kime, niçin, nerede ve nasıl öğretecektir. Bu soruların cevabını bilimsel olarak verebilmelidir. Bu da öğretmen adaylarının "ÖĞRET-MENLİK MESLEK BİLGİSİ" programlarından geçmesiyle mümkündür.

Günümüzde "bilen öğretir" sloganı kesinlikle geçerli değildir. Bilenin bildiğini sistemli bir biçimde nasıl öğreteceğini de bilmesi gerekir. Bir fizik öğretmenini fizikçiden, bir kimya öğretmenini kimyacıdan ayıran temel özellik öğretmenlik mesleğini seçenlerin sağlam bir genel kültür ve alan bilgisi yanında sağlıklı bir öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmasıdır. Sonuçta öğretmen yetiştiren bir kurumun programında şu üç tür muhteva kategorisinin yer alması gerekmektedir.

- Genel kültür
- Alan bilgisi
- Öğretmenlik meslek bilgisi

Bu noktada dikkatlerin çekilmesi gereken çok önemli bir husus vardır. Ülkemizde zaman zaman öğretmenlik meslek bil-

gısını gereksiz gören tutumlara rastlanmaktadır. Unutulmaması gereken husus, öğretmenlik mesleğinin öğretmenlik meslek bilgisi ile kazanılacağıdır. Bu bakımdan bu meslekte çalışacakların mutlaka öğretmenlik meslek bilgisine sahip olması gerekir. Aksi takdirde bu mesleğe sahip olmadan sınıflara giren kişilerin yaratacakları sorunlar toplumun geleceğinde ciddi tehlikeler meydana getirecektir. Böyle bir fikrin değil uygulamaya geçirilmesi, düşünce olarak bile ortaya konmaması gerekir.

2. Öğretmen Yetiştirme Programlarının Boyutları

Çağdaş bir öğretmen yetiştirme programında olması gereken boyutlar kalın çizgilerle şöyle belirlenebilir:

a. Sömestir Sistemi

Artan bilgi muhtevası ve bunun sonucu fazlaşan ders sayısı yüksek öğretim programlarının tümüne “öğretim yılı” kavramı yerine “sömestir” kavramını getirmiştir. Artık iki sömestirlik programlara bile eskimiş programlar gözüyle bakılmaktadır. Modern program yaklaşımı üçlü sömestirleri hatta modüler programlamayı zorunlu kılmaktadır. Öğretim yılının mümkün olduğu kadar kısa devreler halinde programlanmasının yararlarını Varış şöyle özetlemektedir:

Öğretim yılı yerine sömestir kavramı

I. Konular yoğun olarak öğretilir. Programlarda uzun aralıklı bir yıl süren dersler yerine kısa aralıklı sömestirler şeklinde yer alması öğrenme teorilerine daha uygun düşmektedir.

II. Yoğun olarak öğretilen bir muhteva daha etkin yöntem ve tekniklerin kullanılmasına imkan verir.

III. Muhteva yönünden hacmi genişlemiş olan bir kısım öğretim alanlarının bölünerek öğretilmesi mümkün olur. Bu gibi alanların diğer sömestirlerde sürekli olarak öğretilmesi söz konusu olabilir.

IV. Öğretim elemanlarının öğrencilerini daha kısa aralıklarla daha uzun süre görmesi sağlanacağından onları daha iyi tanımlamaları ve değerlendirmeleri mümkündür.

V. Dersin değerlendirilmesi daha kısa bir süre içinde yapılacağından öğrencilerin sürekli çalışması sağlanır.

VI. Dersler arasında kısa aralıklarla devamlılık sağlanır. (sosyoloji-eğitim sosyolojisi; felsefe-eğitim felsefesi; ekonomi-eğitim ekonomisi gibi...)

VII. Böyle bir sistemde bazı dersler seçimlik olacağından,

öğrencilerin değişik yeteneklerinin gelişmesine yol açar.

VIII. Sömestirlerde okutulan ders sayısı bir yılda okutulan ders sayısından her zaman azdır.

b. Kredi Sistemi

Öğretmen yetiştirme programlarında uygulanacak sömes-tir sisteminin başarısı geniş ölçüde kredi sisteminin de birlikte uygulanmasına bağlıdır. Kredi bir ölçü birimidir. Teorik dersler, uygulama, seminer, atölye çalışması v.s. okutuldukları ders bir kredi, iki saatlik bir uygulama faaliyeti yine bir kredi sayılır. Öğrencilerin belli bir sertifika ya da diplomaya sahip olabilmeleri için belli krediyi kazanmaları beklenir. Öğrenciler kredilerini istedikleri zaman başka bir kuruma transfer edebilirler.

Muhteva kategorileri düzeni

c. Muhteva Kategorilerinin Düzeni

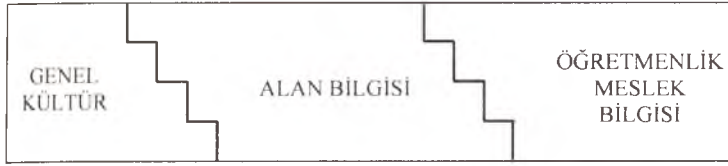
Öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken üç çeşit muhteva -alan bilgisi, genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi- programlara değişik düzenlemelerle yerleştirilir. Önemli olan 4 yıllık lisans çerçeve programını en fonksiyonel şekilde doldurmaktır. Gerek literatürde, gerekse uygulamalarda bu düzenlemelerde ikisinin en yaygın biçimde kullanıldığı görülmüş-tür. Şekil 1 ve 2 bu düzenlemeler hakkında fikir vermektedir.

ŞEKİL 1:4 Yıllık lisans programı içinde 2 yıllık ön lisans programı.

ÖN LİSANS	ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ	ALAN BİLGİSİ	4. YIL
	GENEL KÜLTÜR		3. YIL
			2. YIL
			1. YIL

Şekil 1'deki program düzeninin esas alındığı bir kurumda okuyan öğrenci ilk 2 yıl genel kültür ve alan bilgisi son iki yıl alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi derslerini alır. Bu düzenleme-nin yararı ilk iki yıldan sonra herhangi bir nedenle öğrenimine devam etmek istemeyen bir öğrenciye ön lisans diploması alma hakkını vermesidir. Ancak bu diplomanın alanı için geçerli ola-cağı, öğretmenlik için geçerli olmayacağı unutulmamalıdır. Çün-kü öğrenci bir öğretmenlik programına katılmıştır ama henüz hiçbir öğretmenlik meslek dersi görmeden öğrenimine son ver-miştir. Dolayısıyla öğretmenlik yapamaz. Örneğin, kimya öğret-menliği programına kayıt olan bir öğrenci ilk 2 yıldan sonra de-vam etmek istemiyorsa başarılı olduğu ilk 2 yıl için kendisine “kimya ön lisans diploması” verilir.

ŞEKİL 2. Öğretmen yetiştirme programlarında muhteva kategorilerinin paralel düzenlemesi

Şekil 2’de öğretmen yetiştirme programlarında en fazla rastlanan düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemede her yıl her üç kategoriden ders alınır. Bu nedenle bu düzenlemeye literatürde “PARALEL DÜZENLEME” denir. Bu düzenlemenin temel iki özelliğinden biri öğrencinin her yıl paralel bir biçimde üç muhteva kategorisinden ders alması, diğeri ise birinci yıldan dördüncü yıla doğru gidildikçe genel kültür derslerinin azalması, buna karşılık öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin artmasıdır. Böyle bir düzenlemede, alan bilgisi dersleri az çok ağırlığını korumaktadır.

Paralel düzenleme

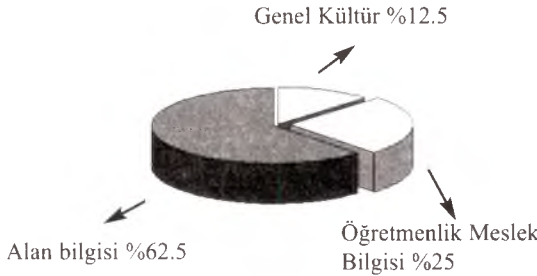
d) Muhteva Kategorilerinin Ağırlığı

Öğretmen yetiştirme programlarında titizlikle seçilmesi gereken bir husus da muhteva kategorilerinin ağırlığıdır. Uygulamada öğretmen yetiştirme programlarında en fazla çeşitlilik gösteren özelliklerden biri muhteva kategorilerine tanınan ağırlıktır. Uygulamada özellikle öğretmenlik meslek bilgisine verilmesi gereken ağırlığın çoğunlukla ihmal edildiği görülmektedir. Asıl amacının öğretmen yetiştirme olduğu unutulurken alan bilgisi lehine öğretmenlik meslek bilgisinden fedakarlık etmek genel bir tutum haline gelmiştir, denebilir.

Muhteva kategorilerinin ağırlığı

Oysa 4 yıllık bir lisans programında her üç muhteva kategorisinin ağırlığının ne olması gerektiğinin standardı belirlenmiştir.

ŞEKİL 3: Öğretmen yetiştirme programlarında muhteva kategorilerinin ağırlığı

Şekil 3’te de görüldüğü gibi, öğretmen yetiştirme genel modelinde alan bilgisine sekizde beş, öğretmenlik meslek bilgisine sekizde iki, genel kültüre sekizde bir yer ayrılması gerekir. Böyle bir program modelinde yer alması gereken ders çeşidi ve derslerin kredi saat olarak görünümüne bir örnek Tablo 1’de yer almaktadır.

TABLO 1: 4 yıllık öğretmen yetiştirme lisans programı "örnek"

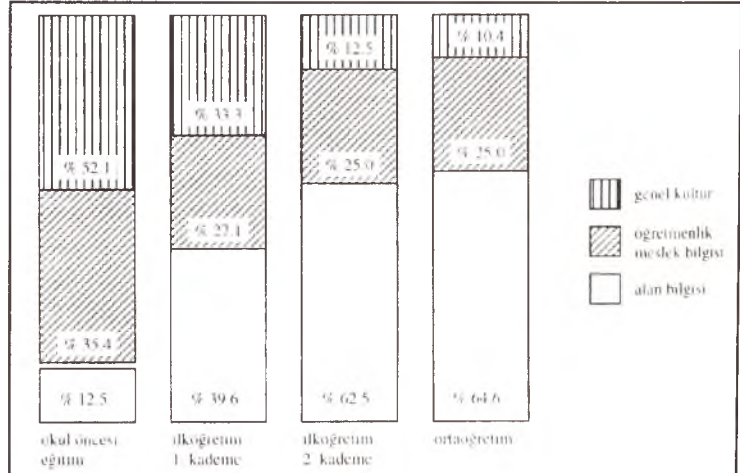
MUHTEVA KATEGORİLERİ	KREDİ SAAT	DERS ÇEŞİDİ*	AĞIRLIK%
ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ (UYGULAMA DAHİL)	36	12	25.0
ALAN BİLGİSİ	90	30	62.5
GENEL KÜLTÜR	18	6	12.5
TOPLAM	144	48	100

*Her ders üç kredi olarak düşünülmüştür. Programa 2 kredilik dersler koyarak ders sayısını artırmak mümkündür.

Şüphesiz bu genel tablo her kuruma öğretmen yetiştiren programlar için kesin bir ölçü vermemektedir. Çeşitli okul kademeleri ve tipleri için program geliştirirken bu genel tabloya dayalı olarak bir-iki noktaya dikkat etmek gerekmektedir.

Hangi okul kademesine ya da tipine öğretmen yetiştirilecekse muhteva kategorilerinin ağırlığı saptanırken o öğretmen tipinden beklenenler göz önüne alınmalıdır. Örneğin, okul öncesi öğretmenin daha çok genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisine sahip olması beklenir. Bu kademe öğretmenliği için alan bilgisinde fazla derinleşme gerekmemektedir. Oysa ilköğretim 1. Kademe (ilk 5 sınıf) öğretmenliği için bu üç kategoride bir uyum, ilköğretim 2. Kademe (6-8. sınıf) öğretmenliği ile ortaöğretim öğretmenliği için ise alan bilgisinde derinleşme önem taşımaktadır. Dolayısıyla her tür kurum programında muhteva kategorisine verilmesi gereken ağırlık o kurumun amaçlarına göre saptanmalıdır. Bu konuda bir örnek Şekil 4'de yer almaktadır.

ŞEKİL 4: Öğretmen yetiştirme programlarında muhteva kategorilerinin ağırlığı (örnek)

Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri

Hangi kademe ve tipteki okul için yetiştirilirse yetiştirilsin, esas olanın öğretmenlik davranışı kazandırmak olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle öğretmenlik meslek bilgisine ayrılan yerin tüm program içinde en az beşte birden aşağıya düşmemesine özen gösterilmelidir.

e. Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri

Öğretmen yetiştirme programlarında üzerinde özenle durulması gereken bir boyut “öğretmenlik meslek bilgisi dersleri”nin seçimidir.

Bir eğitim programına ders eklenmesi ve çıkarılması o kurumun amaçlarıyla ilgilidir. Belli bir kurumu bitiren öğrenciden beklenen davranışlar o programdaki derslerin seçiminde temel faktördür. Programlara bir tek ders ekleme ya da çıkarma hatta mevcut bir dersin kredi saatini bile değiştirme program deliştirme ilkelerine uygun yürütülmelidir.

Öğretmen yetiştirme programları “öğretmenlik mesleği”ni kazandıran programlardır. Bu nedenle genel kültür, alan bilgisi dersleri kadar hatta bunlardan daha da titizlikle belirlenmesi gereken dersler “öğretmenlik meslek bilgisi dersleri”dir. Ülkemiz gerçekleri, bilimsel literatür ve program geliştirme çalışmaları eğitim sosyolojisi, eğitim bilimine giriş, genel öğretim yöntemleri, özel öğretim yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, gelişim psikolojisi, öğrenme psikolojisi gibi derslerin öğretmenlik mesleğinin teorik bilgilerini veren dersler olduğunu göstermektedir. Bu ve benzeri derslerin muhtevası güncel bilgilerle öğrenciye verildiği ve bu dersler seçmeli öğretmenlik meslek bilgisi dersleriyle desteklendiği zaman ülkenin ihtiyacı olan öğretmenlere sahip olmak mümkün olacaktır.

f) Seçimlik Dersler

Öğretmen yetiştirme programlarında konuların çeşitlenmesi seçimlik ders kavramını ortaya çıkarmıştır. Seçimlik derslerin programlara konmasının yararlarını Varış şöyle açıklamıştır.

- Seçimlik dersler,
- Öğrencilerin meslek ve iş alanlarına daha iyi hazırlanmasına,
- Öğrencinin bir üst sınıfı ya da kurumu etkinlikle izlemesine,
- Öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine yer verilmesine,

Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri öğretmenliği meslek yapan derslerdir

Seçimlik dersler

- Genel öğretimi yüzeysel bulan yetenekli öğrencilerin belli bir konuda derinleşmesine,
- Kurum amaçlarının bir kısmının gerçekleşmesine, yardım eder.

Yukarıda sayılan yararları nedeniyle özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda, programlara seçimli dersler konması gerekmektedir. Seçimli dersler aracılığıyla birer mesleki kurum olan öğretmen okullarında öğrenciler meslek bilgisi ve öğretim alanlarında daha fazla bilgi edinebilirler.

g. Staj Faaliyetleri ve Uygulama Okulları

Staj faaliyetleri ve uygulama okulları

Öğretmen olarak yetişecek öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışlar programlara konacak meslek bilgisi ders ve faaliyetleri ile sağlanır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri öğretmenlik mesleğinin teorisini kazandırır. Ancak bu teorik bilginin uygulama faaliyetleriyle birleştirilmesi gerekir.

Bir konuyu bilmek öğretmenlik için yeterli değildir. Eğer bilmek, öğretmek için yeterli olsaydı, öğretmenlik diye meslekten söz edilemezdi. Bir kimya mühendisi kimya dersini, bir ressam resim dersini verirdi. Oysa alan bilgisinin kime, nerede ve nasıl öğretilceğinin bilinmesi gerekir. Ancak bu soruların cevabını verebilmek dahi öğretmen olmak için yeterli değildir. Öğretmen olacakların mesleğe atılmadan önce öğretim uygulamalarını ve stajlarını yapmaları gerekir. Nasıl bir avukat adayı stajını yapmadan, mahkemeyi tanımadan avukatlık belgesi alamıyorsa veya bir doktor adayının staj yapmadan, hastaneyi tanımadan doktor olması düşünülemezse bir öğretmen adayının da okullarda uygulama ve staj yapmadan öğretmen olması beklenemez.

Uygulamaların öğrencilere faydalı olması geniş ölçüde iyi organize edilmesine bağlıdır. Bu nedenle çeşitli önlemler alınabilir. Bu önlemlerin başında öğretmen yetiştiren kurumların kendilerine en az birer uygulama okulu bağlamaları gelir. Nasıl ki tıp fakültelerinin çoğu zaman kendine bağlı bir hastanesi varsa öğretmen yetiştiren kurumların da öğrencilerinin uygulama ve stajlarını yapmalarına imkan sağlayacak uygulama okulları olması gerekir.

Uygulama okulları eğitim ve öğretim bakımından öğretmen yetiştiren kuruma bağımlı olmalı ve o kurum tarafından denetlenmelidir. Günümüzde, dünyada pek çok ülkede bu uygulama sağlanmıştır.

Öğretmen yetiştiren kurumların kendisine bağlayacağı uygulamaların kademe ve tipini öğretmen yetiştiren kurumun amacı tayin eder. Örneğin, sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin amacı ilköğretim okullarına öğretmen yetiştirmektir. O halde bu eğitim fakültelerine bağlı birer ilköğretim okulunun olması uygulama faaliyetlerinin niteliği için gereklidir.

h. Değerlendirme Sistemlerinde Birlik

Öğretmen yetiştiren kurumlarda özellikle yatay ve dikey geçişler için kredi transferinin söz konusu olduğu programlarda en önemli hususlardan biri benzer değerlendirme süreçlerinin kullanılmasıdır. Bu nedenle değerlendirme yöntemi, not sistemi, geçer not, değerlendirme ölçeği gibi değerlendirmeye ilgili hususların tümünde bir birlik ve beraberliğe gidilmelidir.

Değerlendirme sistemlerinde birlik

Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi hangi öğretim kademesinde olursa olsun öğretmen adayının göreceği eğitimin yatay ve dikey geçişlere imkan verecek biçimde düzenlenmesini emretmektedir. Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurum programlarında bu düzenlemenin yapılması bir zorunluluktur.

1. Esas Alan, Yan Alan

Gerek ülkemizin ekonomik durumu, gerekse coğrafi konumumuz gözönünde bulundurulduğunda her öğretim alanına bir öğretmen tayininin israf olduğu görülmektedir. Bu israfın önüne geçmenin temel yolu öğretmen yetiştiren kurum programlarının öğretmen adaylarını bir esas bir yan alanda yetiştirecek biçimde düzenlenmesidir.

Esas alan, yan alan uygulaması; günümüzde pek çok ülkede öğretmenler hizmet içi eğitim programlarıyla yan alanda yetiştirilmektedirler.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan özellikler ideal bir öğretmen yetiştirme programında aranılacak temel özelliklerdir. Günün koşullarına göre bu özelliklerin sayısını arttırmak mümkündür.

Okul kademe ve tiplerine göre öğretmen yetiştirme söz konusu olduğunda bu temel özelliklerin her biri teker teker ele alınmalı ve araştırmalara dayalı program geliştirme çalışmalarıyla şekillendirilmelidir. Program geliştirme uzmanının başkanlığında, alan uzmanları, ölçme değerlendirme uzmanları ve çocuk gelişimcilerinin yapacağı program geliştirme çalışmalarına uygulamacılarında katılmasıyla ideal bir öğretmen yetiştirme programına sahip olunabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Flanders, A.N., **Teacher Influence in the Classroom**, Interaction analysis, (Edit: Amidon-Hough), Addison-Wesley Publishing company, Canada, 1967.
- Getzels, J.W., Wackson, RW., **The Teacher's Personality and Characteristic**, Handbook of research on teaching, (Edit by N.L.: Gage) The American educational research association, Rand Mc Nafly company, Chicago, 1965.
- Kearney, N. C. Rocchio, P. D. **The Relation Between the Minnesota Teacher Attitude Inventory and Subject Matter Taught by Elementary Teachers**, Educational administration supervisor, 41, 1995.
- Küçükahmet, L., **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerin Tutumları**, (Program geliştirme açısından bir yorum), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayını No:55, Ankara, 1976.
- Küçükahmet, L., **Öğretmen-Öğrenci İlişkileri**, Çağdaş Eğitim, Ankara, 1997.
- **M.E.B. XI. Millî Eğitim Şurası**, 8-11 Haziran 1982, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1982.
- Varış, F., **Eğitimde Program Geliştirme. Teori ve Teknikler**, Alkım Yayınevi, 1996.
- Varış, F., **Genel Öğretim İlke ve Yöntemleri**, A.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara (Teksir materyal).
- Varış, F. **Öğretmen Yetiştirme Üzerine**, 50. yıla armağan, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara, 1974.

C. İDEAL ÖĞRETMEN, NASIL DAVRANIR?

(Gazi Üniversitesi'nde Bir İnceleme)

Öğretmen davranışları özelliklerine göre temel olarak iki yönde ele alınmaktadır. Birinci yöndeki davranışlar öğrencide sevgi, saygı ve yaklaşma yaratırken, ikinci yöndeki davranışlar ise edişe, korku ve uzaklaşma yaratır. Dolayısıyla birinci türdekiler demokratik bir öğretmenin davranışları olarak nitelendirilmektedir.

İdeal bir öğretmen şüphesiz ki demokratik öğretmen tanımına uygun davranan öğretmendir. Acaba “demokratik öğretmen” gerçekte nasıl tanımlanmaktadır. Uygulamadaki tanımlar ile literatürdeki tanımlar tutarlı mıdır? Diğer bir deyişle, “demokratik öğretmen” tanımı evrensel ve her zaman geçerli midir? Bu konuda bir küçük inceleme yürütülmüş ve sonuçları kayda değer bulunmuştur.

Bu amaçla kişilerin kendilerinden bilgi alınması uygun görülmüş ve bu konuda bilgi verebilecek iki temel kaynağın birinin bizzat öğretmenlerin kendileri, diğeri ise öğrencileri olabilir diye düşünülmüştür. Ancak öğretmenlerin kendi kendilerini değerlendirmelerinin subjektiflik taşıyabileceği endişesi ile öğrencilerin değerlendirmelerinin alınması tercih edilmiştir.

Görüşleri alınacak öğrencilerin bir özelliklerinin olmasının anlamlı olması planlandığından, öğretmen yetiştiren bir kurumun öğrencileri örneklem olarak alınmıştır.

Yine metodolojik bir önlem olarak bu öğrencilerden “demokratik öğretmen” konusunda bir mülakat ya da kompozisyon yazmalarını istemenin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Böylece öğrencilerin hem kendi öğretmenlerini değerlendirecekleri, hem de kafalarındaki ideali ortaya koyacakları varsayılmıştır.

Sonuçta, öğretmen yetiştiren bir kurum olan Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin biyoloji, tarih, Almanca, eğitim programları, müzik ve resim iş eğitimi ana bilim dalı ikinci sınıf öğrencilerinden (belirli bir ders saatinde) “demokratik öğretmen” konulu bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Tablo 1 incelemenin örneklemini vermektedir.

FİKİR TARAMASI

*Sizce ideal öğretmen tanımı nedir?
Belirtiniz.*

Demokratik öğret...

TABLO 1: *İncelemenin Örnekleme*

Bölüm	Anabilim Dalı	Sınıf	Öğrenci S.
Fen bilimleri eğitimi	Biyoloji	2	58
Sosyal bilimleri eğitimi	Tarih	2	27
Yabancı diller eğitimi	Almanca	2	38
Eğitim bilimleri	EPÖ	2	26
Müzik eğitimi	Müzik eğitimi	2	15
Resim iş eğitimi	Resim iş eğitimi	2	26
TOPLAM			190

Toplam 190 öğrenciden toplanan kompozisyon kağıtları literatürde en çok kullanılan bir kontrol listesi (Self-Evaluation Checklist for Teacher) esas alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede, her kompozisyon kâğıdında belirtilen ilk üç özellik dikkate alınmıştır.

Değerlendirme sonucunda “demokratik öğretmen” kavramı beş boyutta toplanmıştır. Tablo 2, demokratik öğretmenin öğrencilere göre bireysel özellikleri vermektedir.

TABLO 2: *Demokratik Öğretmenin Bireysel Özellikleri*

A. FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ	4
➤ Giyimi, konuşmasıyla örnek	(4)
B. ENTELEKTÜEL ÖZELLİKLERİ	26
➤ Mesleğini seven	(7)
➤ Tarafsız	(7)
➤ Çağdaş	(3)
➤ Önyargılı olmayan	(3)
➤ Başka	(6)
C. SOSYAL ÖZELLİKLERİ	16
➤ Yardım sever	(4)
➤ Dürüst	(3)
➤ Başka	(9)
D. DİĞER KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	39
➤ Güler yüzlü	(8)
➤ Eleştiriye açık	(7)
➤ Espirili	(5)
➤ Hoşgörülü	(5)
➤ Adil	(4)
➤ Dengeli	(4)
➤ Sevecen	(4)
➤ Başka	(2)

Öğretmen adayı öğrenciler, öğretmenlerinin fiziksel özelliklerini (ses, kıyafet, vs.) demokratikliğin özelliği olarak düşünmemektedirler.

Oysa, demokratik bir öğretmende entelektüel nitelikler aradıkları, bunlar arasında, mesleğini sevmeye, tarafsızlık, çağdaş-

lık, önyargılı olmama, anlayış, açık fikirlilik ve olayları çok yönlü değerlendirmeyi, saydıkları görülmektedir.

Demokratik bir öğretmende aranan sosyal nitelikler ise yardımseverlik, dürüstlük, sabır, güven vericilik, mesuliyet duygusu ve kişiliğiyle örnek olmaktır. Tablo 3, demokratik öğretmende aranılan mesleki ve akademik yeterlilikleri vermektedir.

TABLO 3: Demokratik Öğretmenin Mesleki ve Akademik Yeterlilikleri

A. ALAN BİLGİSİNDE YETERLİLİK	10
➤ Konusunda uzman	(10)
B. GENEL ÖĞRETİM BİLGİSİNDE YETERLİLİK	66
➤ Öğrenci psikolojisi bilen	(12)
➤ Derste öğrenciye konuşma hakkı	(11)
➤ Öğrenciyi derse katan	(9)
➤ Sınıfta tartışmaya yer veren	(8)
➤ İlgiyi derste tutan	(5)
➤ Derste öğrenci sorularından rahatsız olmayan	(4)
➤ Öğrenci düzeyine inen	(4)
➤ Zevkle ders anlatan	(3)
➤ Dersini sevdiren	(3)
➤ Öğrenciyi anlayan	(3)
➤ Başka	(4)
C. ÖĞRENCİ AYRILIKLARINA UYUM	77
➤ Öğrenci ayırımı yapmayan	(61)
➤ Öğrencinin bireysel farklılıklarını bilen	(7)
➤ Öğrencinin yeteneklerini göstermesine yardımcı olan	(3)
➤ Başka	(6)
D. SINIF YÖNETİM DİSİPLİNİ	64
➤ Öğrenciyi notla tehdit etmeyen	(16)
➤ Öğrenciye dayak atmayan	(15)
➤ Sınıfta tatlı sert olan	(12)
➤ Derste diktatör gibi davranmayan	(3)
➤ Sınıfta otorite kurabilen	(3)
➤ Başka	(15)
E. MATERYALLERİ KULLANMA	9
➤ Fazla ödev vermeyen	(4)
➤ Başka	(5)
F. ZAMAN KULLANMA	7
➤ Derse zamanında girip çıkan	(5)
➤ Başka	(2)
G. ÖĞRENCİYİ DEĞERLENDİRME	15
➤ Öğrenciye hakettiği notu veren	(7)
➤ Sınav kağıtlarını objektif ölçülerle değerlendiren	(4)
➤ Başka	(4)

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğretmenlerinin mesleki ve akademik yeterliliklerinde, öğrenciler şu tanımları vermektedirler. Alanında uzman, öğrenci psikolojisini bilen, derste öğrencisine konuşma hakkı vererek onu derse katan ve bu yolla ilgiyi derste tutan öğretmen.

Öğrenciler, öğretmenin demokratik davranışlarının temel göstergelerinden en önemlisini “öğrenci ayırımı yapmaması” olarak belirlemektedirler. Sınıfında her öğrencisine eşit davranan, öğrencisinin bireysel farklılıklarını bilen, sınıfta tatlı sert olan, öğrencisine asla dayak atmayan ve öğrencisini notla tehdit etmeyen öğretmen, demokratik öğretmendir.

Zamanı iyi kullanma ve öğrenciyi objektif olarak değerlendirme, demokratik öğretmende aranılan diğer iki özelliktir.

Demokratik öğretmeni düşünce ve fikir yönünden ele alan öğrenciler “vatanını, milletini seven, her türlü düşünceye açık; öğrencilerine kendi fikir ve düşüncelerini zorla empoze etmeyen öğretmen, demokratik öğretmendir” demektir. Tablo 4 bu konuda bilgi vermektedir.

TABLO 4: Demokratik Öğretmenin Genel Kültürde Yeterlilikleri

A. FİKİR VE DÜŞÜNCE YAPISI	30
➤ Kendi fikir ve düşüncelerini öğrenciye empoze etmeyen	(13)
➤ Vatanını ve milletini seven	(6)
➤ Her türlü düşünceye açık	(3)
➤ Güncel konuları tartışabilen	(3)
➤ Başka	(5)
B. ÖĞRENCİ DÜŞÜNCE VE FİKİRLERİNİ ANLAMA	14
➤ Öğrenci düşüncelerine saygı gösteren	(11)
➤ Öğrencinin fikrini rahatça söylemesine imkan veren	(3)

Öğrencilere göre öğretmenlerin öğrencilerinin düşüncelerine saygı göstermesi ve fikirlerini rahatça söylemeye imkan vermesi gerekir.

Öğrencilere göre demokratik bir öğretmende bulunması gereken mesleki tutum ve davranışlar şunlardır:

TABLO 5: Demokratik Öğretmenin Mesleki Tutum ve Davranışları

A. KENDİNİ GELİŞTİRME KARŞI TUTUM	20
➤ Yenilikleri izleyen	(4)
➤ Mesleğini bilinçli seçmiş olan	(3)
➤ Sırf maaş almak için öğretmenliği seçmemiş olan	(3)
➤ “Doğrusu budur” deyip kestirip atmayan	(3)
➤ Yalnızlıklarını kabul edip düzeltmeye çalışan	(3)
➤ Başka	(4)
B. ÖĞRENCİ İLE İLİŞKİLERİ	110
➤ Öğrencisiyle ilgilenen	(23)
➤ Öğrencisini küçük düşürmeyen	(21)
➤ Kişisel sorunlarını öğrenciye yansıtmayan	(21)
➤ Ders dışında öğrencisiyle iyi ilişkiler kuran	(13)
➤ Öğrencisiyle iyi iletişim kuran	(11)
➤ Öğrencisini seven	(7)
➤ Öğrencisiyle karşılıklı sevgi içinde olan	(5)
➤ Öğrencisiyle kişisel çatışmaya girmeyen	(4)
➤ Öğrencilerine kızgın olmayan	(4)
➤ Başka	(1)
C. ÇEVRE İLE İLİŞKİLERİ	7
➤ Öğrencinin ailesi ve çevresi ile ilişki kuran	(6)
➤ Başka	(1)

Görüldüğü gibi, öğrencilerine göre, demokratik öğretmen öğrencisiyle ilgilenen öğretmendir. Demokratik öğretmen kendi ailevi ve kişisel sorunlarını öğrenciye yansıtmayan öğretmendir.

Demokratik öğretmen hem ders içinde, hem ders dışında öğrencisiyle iyi iletişim kuran ve hiçbir zaman onu küçük düşürmeyen öğretmendir. Bu öğretmen öğrencisinin geldiği çevreyi bilir, onun ailesine kadar iner.

Bu küçük çaptaki inceleme belki de en kayda değer yanı, sisteme 2-3 yıl gibi kısa bir süre içinde öğretmen olarak katılacak ve ülkemizin dört bir yanında seve seve görev yapacak olan öğretmen adaylarının demokratik öğretmenin nasıl yetişeceği konusundaki görüşlerini en üst düzeyde şöyle çizmiş olmalarıdır:

TABLO 6: Demokratik Öğretmenin Mesleki Yetişmesi

Atatürk ilkeleri ve devrimlerine bağlı	43
Türk Milli Eğitim sistemine uygun ders anlatması gerektiğini bilen	13
Siyasi propaganda yapmayan	12
İnsan haklarına saygılı	8

Göröldüğü gibi, demokratik öğretmen Atatürk İlke ve Devrimlerine bağlı, anayasada yer alan millî eğitimin amaç ve ilkelerini derslerinde uygulayan, insan haklarına saygılı, siyasi propaganda yapmayan, fanatik düşünceleri olmayan, bunun yanında özgürce düşünen ve konuşan bir öğretmendir.

YARARLANILAN KAYNAK

- Callahan, G., **Self-evaluation Checklist for Teacher Scott**, Foresman and company, illious.

D. ULUSAL KALKINMA VE YENİLEŞMEDE

ATATÜRK'ÜN ÖĞRETMENLERİ

Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK'ün öğretmenlere verdiği görev ve sorumluluklar, onlara gösterdiği ilgi ve güven “öğretmenlik mesleği”ni toplumda en onurlu bir görev haline getirmiştir. ATATÜRK'ün öğretmeni öğrencisiyle, toplumuyla, ülkesiyle ve dünya ile ilgilenen bir aydındır.

ATATÜRK bu konuda öğretmenlere şöyle seslenmektedir:

“Gözlerinizi kapayıp herkesten soyut yaşadığımızı farzedemeyiz. Ülkemizi bir çember üzerine alıp dünya ile ilişkisiz yaşayamayız. Tam tersine gelişmiş, uygarlaşmış bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve bireylerin kafalarına koyacağız.”

ATATÜRK, öğretmenleri tüm gelişmeleri yakından izleyen aydınlar olarak görmekte, ancak bu gelişmeleri izlemenin öğretmenlik için yetmediğini bilmektedir. ATATÜRK'e göre bir öğretmen gelişmelerden öğrencilerini ve çevresini yararlandırdığı zaman görevini yapmış sayılır Bu konuda, 1922 yılında Bursa'da kendini ziyarete gelen öğretmenlere şunları söylemiştir:

“İsterim ki çocuk olayım, genç olayım ve sizin nur saçan sınıflarınızda oturayım. Sizden bilgi alayım, siz beni yetiştiresiniz. O zaman milletim için daha yararlı olurum. Fakat ne yazık ki yerine getirilmesi imkansız bir arzu karşısında bulunuyoruz. Bu arzunun yerine sizden başka bir istekte bulunacağım. Bu günün çocuklarını yetiştiriniz. Onları ülkeye, millete yararlı üyeler yapınız. Bunu sizden istiyor ve rica ediyoruz”.

ATATÜRK öğretmenlik mesleğine çok önemli bir boyut daha getirmiştir. O da öğretmenlik mesleğinin özveri gerektirdiğidir. Gerçekte, ektiğini en geç biçen çiftçi öğretmendir. Öğretmenin ürünleri çok geç ve güç yetişir ama bir kez yetiştiğinde niteliği öğretmenin niteliğiyle özdeşleşir. Öğrenciler, gençler öğretmenlerin yalnızca bilgisinden değil, onun tüm kişiliğinden -tutumlarından, davranışlarından, ilgilerinden, ihtiyaçlarından, değerlerinden ve benzeri özelliklerinden- etkilenir. O halde öğretmenleri, BAŞÖĞRETMEN ATATÜRK'ün deyimiyle “insan toplumunun en özverili ve muhterem unsurları” saymak gerekmektedir.

*Eğer cumhurbaşkanı olmasam,
Eğitim Bakanlığını almak isterdim.
1930*

*Yurtta sulh, cihanda sulh
1931*

*Ne mutlu Türk'üm diyene
1933*

ATATÜRK'ün her türlü sorunla ilgilenen, bilgili, aydın, özverili öğretmen tipi her zaman ve her toplum için gereklidir. Ülkemizde de gerçekten nitelikli öğretmen yetiştirme programlarından yetişmiş ve öğretmenliği bir meslek olarak seçmiş ve bu mesleğin sorumluluklarının bilincinde olan aydınlarımız yeni nesili ATATÜRK'ün CUMHURİYETİ'ni yaşatacak ve yüceltecek biçimde yetiştirme uğraşısı içindedirler.

Cumhuriyetin ilanından sonra, öğretmenlerimizin bu yoldaki uğraşlarını ATATÜRK'te bizzat izlemiştir. 1924 yılında Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı bir konuşmada şöyle demiştir:

“Kadın, erkek Cumhuriyet öğretmenlerinin, öğretmen topluluklarının yetişmekte oldukları öğrencilerle birlikte gerçek bir bilim ordusu durumunu gösterdiklerini yurdun birçok bölgesinde gözlerimle gördüm. Bu aydın topluluklarının halk üzerindeki olumlu etkilerini memnunlukla belirtmek isterim”.

Atatürk ülkesinin geleceğini, milletin yükselmesini, ulusun mutluluğunu, millî eğitimdeki ilerlemelere bağlamıştır. Öyle ki Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kendisine sorulan,

“Ülkeyi kurtardınız, şimdi ne yapmak istersiniz?” sorusuna,

“Eğitim Bakanı olarak ulusal kültürü yükseltmek en büyük amacımdır”. cevabını vermiştir. Gerçi Ulu Önder ATATÜRK, Eğitim Bakanı olmamıştır ama tüm yaşamı boyunca eğitim sorunlarıyla bir bakan gibi ilgilenmiştir.

Ülkemizde Millî Eğitim'in kuruculuğunu yapan büyük eğitimci ATATÜRK 25 Temmuz 1924'te yaptığı bir konuşmada öğretmenlere şöyle seslenmektedir:

“Arkadaşlar, yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askeri, siyasi, idari devrimler, sizin, muhterem öğretmenler, sizin toplumsal ve düşünsel devrimlerdeki başarınızla kuvvetlenecektir. Hiçbir zaman hatırıncıdan çıkmasın ki Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister”.

ATATÜRK yeni Türkiye'nin yeni nesillerinin yetiştirilmesi işini tüm sorumluluklarıyla öğretmenlere vermiştir. Bu görevin önemini de her yerde ve her zaman vurgulamıştır.

Türk, Öğün, Çalış, Güven.
1934

Hiç bir şeye ihtiyacımız yok, yalnızca bir tek şeye ihtiyacımız var: Çalışkan olmak !
1923

1924'te Türkiye Öğretmenler Birliği'nde yaptığı konuşma, hangi dönemde olursa olsun, ülkenin ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmekte olan öğretmenler için bir rehberdir.

“Öğretmenler, yeni kuşağı, Cumhuriyetin fedakar öğretmen ve eğitimcileri sizler yetiştireceksiniz. Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eserin değeri, sizin beceri ve fedakarlıklarınızın derecesi ile oranlı olacaktır. Cumhuriyet, düşünce, bilgi ve beden yönünden güçlü ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni kuşağı bu nitelikte ve yetenekte yetiştirmek sizin elinizdedir”.

Okul, genç beyinlere insan saygısı, millet ve ülkeye sevgi, bağımsızlık onurunu getirir.

ATATÜRK öğretmenlerin ulusal kalkınmadaki rolünü 1925 yılında İzmir'de öğretmenlere yaptığı bir konuşmada şu cümlelerle belirlemiştir:

“Ulusları kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenlerden, eğitimcilerden yoksun bir ulus henüz ulus olmak yeteneğini kazanmamıştır. Ona basbayağı bir kitle denir. Ulus denmez. Bir kitle ulus olabilmek için kesinlikle eğitimcilere, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki bir toplumu ulus haline getirirler”.

ATATÜRK her fırsatta ve her yerde öğretmenlere verdiği değeri ve onlardan beklentilerini açıkça dile getirmiştir. ATATÜRK'ün istediği tipte öğretmenlere sahip olmak bir ulusun geleceği için son derece önemli görülmektedir. Çünkü günümüzde çeşitli bilim alanlarında hızlı gelişmelere tanık olunmaktadır. Bir yandan uzayda incelemeler yapabilmek için laboratuvarlar kurulurken, öte yandan insan beyninin en ince fonksiyonlarını bile yerine getirebilecek mükemmellikte araçlar geliştirilmektedir. Bu durum ülkeleri ve insanları kaçınılmaz bir yarışma içine sokmaktadır.

Bir kısım ülkeler daha kusursuzunu yapmak için yarışırken, diğer bir kısım ülkeler varlıklarını sürdürebilmek için savaşılmaktadır. Fakat tüm ülkelerin bu hızlı yaşam ortamında ortak bir sorunu vardır. “YENİ NESİLLERİNİ EN İYİ ŞEKİLDE YETİŞTİRMEK”.

Fen ve teknolojiye gelişmeler, sosyal ve beşeri bilimlerdeki ilerlemeler bilgi muhtevasını gün geçtikçe arttırmaktadır. Her ülke, gelişen bilgi muhtevasından belli ölçülerde etkilenmekte ve yeni nesillerini bu bilgilerle donatmaktadır. Ülkeler eğitime yaptıkları yatırımları günden güne fazlalaştırmakta ve bunun karşılığında daha etkin, daha yapıcı ve günün gereği bilgi, beceri ve davranışlar kazanmış nesiller istemektedirler.

Diğer yandan, henüz gelişmekte olan bir ülke olmamız birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Sosyal, ekonomik, kültürel ve benzeri sorunların çözümü ve genel yaşam düzeyinin yükselmesinin temel amaç olarak benimsendiği planlı kalkınma döneminde dış dünyadaki gelişmeleri yakından izlemek gerekmektedir. Hızlı gelişmelere ayak uydurabilmek için eğitim sistemimizi ve onun temel unsuru öğretmenleri yetiştirmek zorundayız.

*Ne senden geçeriz,
ne de senin eserinden....
Behçet Kemal Çağlar*

Ülkemizde zaman zaman öğretmen yetiştirme işinin sarsıklandığı görülmektedir. Oysa ulusal kalkınma ve yenileşmede öğretmenlerden beklentilerimiz ancak onların etkin programlarla yetişmeleri ve bu yetişmenin hizmet içinde, yani yaşam boyu sürmesi ile mümkündür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt I.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt II.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri Cilt III.
- Atatürk, 100 Temel Eser, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978.
- Naci, F., Atatürk'ün Temel Görüşleri, Gerçek Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 1978.
- Gedikoğlu, S., **Kemalist Eğitim İlkeleri**, Uygulama, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1978.

E. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME ALANINDA

UYGULAMALAR

Mevcut öğretmen yetiştirme sistemlerini anlayabilmek için önce öğretmen geliştirmenin tarihi gelişimine kısaca değinmekte yarar vardır.

Ülkemizde Tanzimat'tan (1839) önceki dönemlerde medreseler kendi öğretmenlerini kendi içinden yetiştirmekteydi. Sıbyan mekteplerinin öğretmenleri de yine medreselerin ilk basamaklarında az çok okuma yazma, Arapça, gramer ve sentaks ile din bilgileri edinmiş, çoğu zaman bir caminin imam ya da müezzini olan kişilerden olurdu. Bu kişilerin yetişmesi için herhangi bir meslek formasyonunun söz konusu olmadığı görülmektedir. Yalnızca Fatih Sultan Mehmet'in bu konuda bir atılımı olmuş ve kurduğu medresede ilkokul öğretmeni olacaklar için ayrı bir program uygulamıştır. Ancak daha sonra bu konu üzerinde durulmamıştır.

Ülkemizde ilk kez öğretmen okulu 1848'de açılmıştır.

1839'da Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile başlayan ıslahat hareketi, eğitim öğretimde olduğu kadar öğretmen yetiştirme konusunda da bazı adımlar atılmasını sağlamıştır. Daha önceleri hemen hemen hiç kimse tarafından ele alınmayan öğretmen yetiştirme, ayrı bir sorun olarak dikkati çekmiştir.

Ülkemizde ilk defa Öğretmen Okulu 16 Mart 1848'de DARÜL-MUALLİMİN ismi altında İstanbul'un Fatih semtinde Kemal Efendi tarafından açılmıştır. Bu girişim bundan 154 yıl önce ülkemizde ilk kez öğretmenliğin ayrı bir meslek olarak düşünüldüğünü ve öğretmenlik mesleğini seçeceklerin ayrı bir kuruma yetiştirmeleri gerektiğine inanıldığını göstermektedir.

Tanzimat'ın ilanından Cumhuriyet dönemine kadar öğretmen yetiştirme konusunda çeşitli dalgalanmalar göze çarpmaktadır. Bu dönemde bir takım kurumlar açılmış, bunların bazıları daha sonraları tamamen kapanmış ya da kapanıp tekrar açılmıştır.

1839-1923 yılları arasında öğretmen yetiştiren kurumların belli başlıları şunlardır:

I. Darülmuallimin (kuruluşu 1848, Rüstiyelelere öğretmen yetiştirir.)

II. Darülmuallimin-i Sıbyan (kuruluş 1868, sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirir.)

III. Darülmuallimat (kuruluş 1870, Kız İptidaiye ve Rüstiye mekteplerine öğretmen yetiştirir.)

IV. Menşe-i Muallimin (Kuruluş 1875, askeri okullar için sivil öğretmen yetiştirir.)

V. Darülmelîyat (kuruluş 1882, tatbikat okuludur.)

Yine bu dönemde (1839-1923) öğretmen yetiştirme konusunda çeşitli kanunlar ve nizamnameler yayımlanarak öğretmen yetiştirmeye yön vermek istenmiştir. “Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi” bunların en önemlisidir.

Buraya kadar, 1923 yılına kadar olan dönemde öğretmen yetiştirme konusundaki gelişmeler kısaca özetlenmeye çalışılmıştır. 1923 yılından sonraki dönemde öğretmen yetiştirmenin gelişimi ise şöyledir:

I. 1923-1980 YILLARI ARASINDAKİ DÖNEMDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

1923-1980 yılları arasındaki dönem ülkemizdeki öğretmen yetiştirme çabalarının en yoğun olduğu dönemdir. Bu nedenle bu yıllar arasındaki gelişmeler ilköğretim 1. Kademeye ilköğretim 2. Kademeye ve orta öğretime öğretmen yetiştirme olmak üzere üç alt kesim halinde ele alınmaktadır.

1. İlköğretim 1. Kademeye Öğretmen Yetiştirme

Cumhuriyet döneminde ilk iş olarak 8 Nisan 1923’de kabul edilen bir kanunla öğretmen okullarının 1 Eylül 1923’ten itibaren umumî bütçeye alınması ve doğrudan doğruya Millî Eğitim Bakanlığı tarafından idaresi sağlanmıştır.

Cumhuriyet döneminin en önemli kanunlarından olan 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” ve 20 Nisan 1924 tarihli “Teşkilatı Esasiye Kanunu”, “İlköğretim devlet okullarında mecburi ve parasızdır” demekte ve ilköğretim çağındaki her çocuğun ilköğretimden geçebilmesi için gerekli önlemler alınmasını devlete bir görev olarak vermektedir. Bu kanunlar gereği olarak yeterli sayıda ve kalitede öğretmen yetiştirme işine önem verilmiş, aynı yıl (1924) toplanan “İkinci Heyet-i İlmiye”, ilk öğretmen okullarının beş yıla çıkarılmasını, programların geliştirilmesini ve “İçtimaiyat” dersinin konulmasını karara bağlamıştır.

1923-1924 öğretim yılının başında bir çok öğretmen okulu büyük merkezdeki bina ve araçları elverişli okullarda birleştirilmek suretiyle kız öğretmen okullarının sayısı yediye ve erkek öğretmen okullarının sayısı 13’e indirilmiştir.

*Maarif-i Umumiyye
Nizamnamesi*

*Tevhid-i Tedrisat Kanunu
3 Mart 1924 tarihinde
çıkarılmıştır.*

1932-33 yılında öğretmen okulları altı yıla çıkarılmış, ilk üç sınıfa ilk devre, son üç sınıfa mesleki devre denilerek, ilk devrede ortaokul programı uygulanmış, mesleki devrede ise öğretmenlik mesleği ile ilgili derslere ve uygulamalar ağırlık verilmiştir. Daha sonraları ilk devreler kaldırılarak öğretmen okulları ortaokul mezunlarını kabul eden üçer yıllık meslek okulları haline getirilmiştir.

1940 yılında 3803 sayılı kanun ile köy öğretmen okulları köy enstitüleri haline getirilmiştir. Yine, çeşitli tarihlerdeki program değişikliklerinden sonra 1954 yılında çıkarılan 6234 sayılı kanunla Köy Enstitüleri ve Öğretmen Okulları “İlköğretmen Okulları” ismi altında birleştirilmiştir.

1970 yılında ilköğretmen okullarının süresi yedi yıla çıkarılmıştır. A tipi ilköğretmen okulları ilkokul üzerine yedi yıl, B tipi ilköğretmen okulları ortaokul üzerine dört yıl olmuştur.

Cumhuriyet döneminin başında 20 öğretmen okulu varken elli yıllık süre sonunda (1923-1973) bu sayı 89’a çıkmıştır.

1973 yılında yayımlanan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesi öğretmen yetiştirme programlarına şu esasları getirmiştir:

Öğretmenlik bir meslektir. Millî Eğitim Temel Kanunu

- Öğretmenlik bir meslektir.
- Öğretmenlik mesleği özel bir mesleki yeterliliği gerektirir.
- Öğretmenlik mesleğinde yetişenler eğitim, öğretim ve yönetim görevlerinden sorumludurlar.
- Öğretmenler Türk Millî Eğitimin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak görevlerini yerine getirmek zorundadırlar.
- Hangi kademe için hazırlanırsa hazırlansın, öğretmen adaylarının lise üstü bir öğrenim (yüksek öğrenim) görmesi esastır.

Bu esaslardan hareket ederek 24 Mart 1974 tarih ve 191 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile ilkokul öğretmeni olmak isteyenlerin (lise üstü) 2 yıllık Eğitim Enstitüsü mezunu olma şartı getirmiştir. Bu karar üzerine 1974-1975 öğretim yılında mevcut ilköğretmen okullarının bazıları 2 yıllık eğitim enstitülerine, bazıları ise öğretmen liselerine dönüşmüştür.

1976 yılında sayıları 50 olan 2 yıllık Eğitim Enstitülerinin 1980-1981 öğretim yılında 17’ye indirilmiştir.

2. İlköğretim 2. Kademeye Öğretmen Yetiştirme

Cumhuriyet dönemine kadar ilköğretim ikinci kademeye (o dönemdeki karşılığı orta öğretime) öğretmen yetiştiren herhangi bir kurum kurulmamıştı. Cumhuriyet döneminde bu soruna ağırlık verilmiştir.

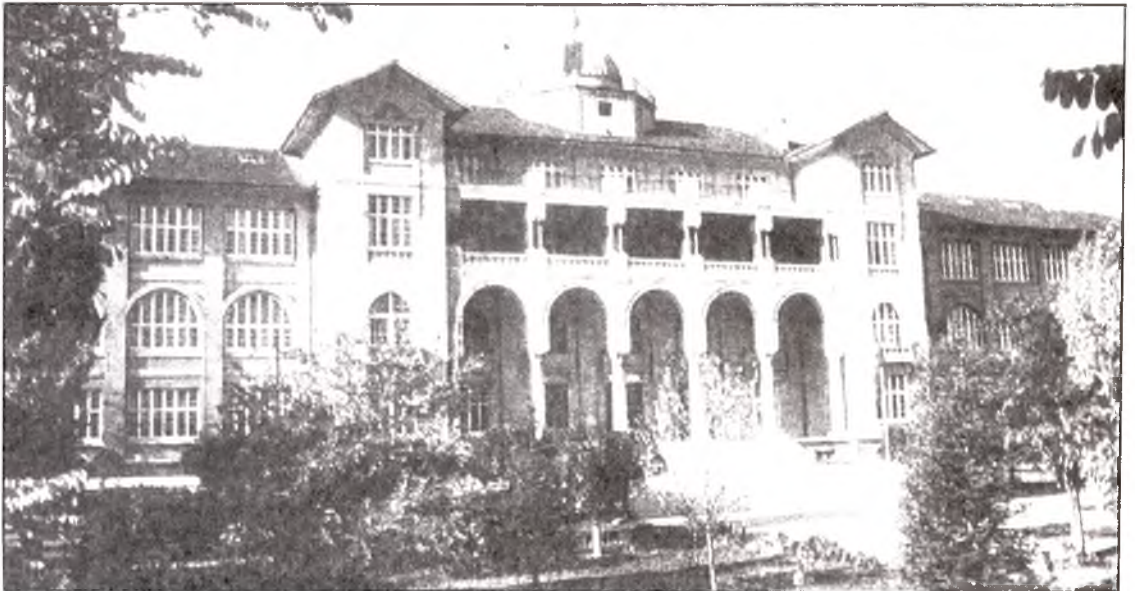
İlk defa 1926 yılında Konya'da ORTA MUALLİM MEKTEBİ ismi altında açılan öğretmen okulu 1927-1928 yılında Ankara'ya taşınmıştır. Önceleri yalnızca edebiyat ve pedagoji şubeleri bulunan bu kurum 1929-30 yılında şimdiki binasına taşınmış ve ismi GAZİ ORTA MUALLİM MEKTEBİ ve TERBİYE ENSTİTÜSÜ olmuştur.

Cumhuriyetin ilanına kadar diğer branş öğretmenleri gibi müzik öğretmenlerini de yetiştiren bir kurum yoktu. Cumhuriyet döneminin başlangıcında Ankara'da bir MUSİKİ MUALLİM MEKTEBİ açılmış, orta öğretime müzik öğretmenleri buradan yetişmiştir. Ancak 1940 yılında devlet konservatuarları kurulunca bu okul da GAZİ TERBİYE ENSTİTÜSÜ müzik bölümü haline getirilmiştir.

1945 yılında Reşat Şemsettin Sirer ilk defa eğitim enstitülerinin kanunlaşması için girişimde bulunmuş ve 1946 yılında bakan olduktan sonra eğitim enstitüleri kurulmaya başlamıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsü Mimarı
Kemalettin Bey (1870 - 1927)

1926 yılında yayımlanan 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanunu, şehir ve köy öğretmeni diye iki ilkokul tipi ve yine şehir ve kasaba öğretmeni ve köy öğretmeni diye iki öğretmen tipi getirmiştir. Aynı yıl ilk defa Denizli ve ertesi yıl Kayseri’de üç yıl süreli öğretmen okulları açılmıştır. Daha sonra köy öğretmen okullarının sayısı artırılmıştır.

21 Ocak 1947 yılında yayımlanan 21 sayılı kararname ile kabul edilen Eğitim Enstitüleri geçici yönetmeliğine göre “Eğitim Enstitüleri ilk ve orta okulu içine alan, öğretimin süresi 8 yıllık okullara, orta dereceli öğrenim kurumlarına ve köy enstitülerine öğretmen yetiştiren birer yüksek öğretim kurumlarıdır” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu tanıma uygun olarak teşkilatlanan eğitim enstitülerinde iki bölüm yer almaktadır. Toplu dersler ve tek dersler bölümü.

- Toplu dersler bölümünden, sekiz yıllık okulların yabancı dil, müzik, resim iş, beden eğitimi gibi yetenek ve beceri isteyen dersler dışındaki derslerin öğretmenleri yetiştirilir. Bu bölümün öğretim süresi 2 yıldır.

- Tek dersler bölümünden, yabancı dil, müzik, resim iş, beden eğitimi gibi yetenek ve beceri isteyen derslerin öğretmenleri yetiştirilir. Bu bölümlerin bazılarının öğretim süresi 2, bazılarının 3 yıldır.

1949-50 öğretim yılında eğitim enstitülerinin toplu dersler bölümü kapatılarak “fen ve edebiyat” bölümü şekline dönüştürülmüştür.

1967-68 öğretim yılında eğitim enstitülerinin bölümlerinin sayısı 12’ye çıkarılmıştır. Bu bölümler; müzik, resim iş, beden eğitimi, eğitim, Türkçe, sosyal bilgiler, matematik, fen, İngilizce, Almanca, Fransızca, tarımdır. Yine bu öğretim yılında bütün bölümlerin öğretim süresi üç yıla çıkarılmıştır.

Ortaokullara branş öğretmeni yetiştiren ve 1975-76 öğretim yılında sayıları 17’yi bulan 3 yıllık eğitim enstitüleri 18 Ekim 1978 tarih ve 31305 sayılı bakanlık onayı ile liselere de öğretmen yetiştirebilecek şekilde 4 yıla çıkarılmış ve isimleri de “YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU” olarak değiştirilmiştir.

3. Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme

Cumhuriyetin ilk günlerinde ortaöğretime (lise ve dengi okullara) öğretmen yetiştiren bir tek DARÜLMUALLİMİN-İ ALİYE vardır. Darülfünuna bağlı olarak çalışan bu kurumun öğrencileri derslerini ilgili fakültelerde görmekteydiler. 1924-25 öğretim yılında bu kurumun adı YÜKSEK MUALLİM MEK-

TEBİ olmuştur. Öğrenciler asıl bilim dalları ile ilgili dersleri yine fakültelerde görülürken, meslek dersleri de almaya başlamışlardır.

1959 yılında Ankara’da 1964 yılında İzmir’de birer yüksek öğretmen okulu açılarak, öğretmen okullarının sayısı üçe çıkarılmıştır.

Lise ve dengi okullara genel kültür dersleri öğretmeni yetiştirme çabalarının aşağı yukarı 150 yıllık bir geçmişi olmasına karşılık, örgün bir biçimde meslek ve atölye öğretmeni yetiştirme çabalarının yaklaşık 66 yıllık bir geçmişi vardır. Gerçi 1934 yılından önce (1927 yılından itibaren) yabancı ülkeler bu amaçla öğrenci gönderilmişse de gün geçtikçe sayıları artan kurumlarda atölye ve meslek dersleri öğretmenliği yapacakların tümünün yurt dışında yetişmelerinin imkansız olduğu görülmüştür.

Bu nedenle 1934-1935 öğretim yılında Ankara’da “Kız Meslek Öğretmen Okulu”, 1937-38 yılında “Erkek Meslek Öğretmen Okulu” ve 1955-56 yılında da “Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu” açılmıştır.

Kız Meslek Öğretmen Okulu ilk kurulduğu zaman, biri iki, diğeri üç yıllık iki bölümden ibaretti. 1838-1939 yılında iki yıllık bölümü kaldırılmış ve 1947-48 yılında programlarında esaslı değişiklikler yapılarak öğretim süresi dört yıla çıkarılmıştır. 1962 yılında Kız Meslek Öğretmen Okulu’nun ismi “Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu” şeklinde değiştirilmiştir.

1937-38 öğretim yılında kurulan Erkek Meslek Öğretmen Okulu üç yıllık öğrenim süreli ve üç bölümlüydü. 1962 yılından sonra okul “Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu” ismini almıştır.

1955-1956 öğretim yılında öğretime başlayan Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu’nun öğrenim süresi üç yıldır. 1965-66 yılında ismine “Turizm” kelimesi eklenerek ismi “Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu” olmuştur. 14 Ekim 1965 tarihinde yayımlanan yeni yönetmeliğe göre öğretim süresi 4 yıla çıkarılmıştır.

Cumhuriyet döneminin eğitim alanına en önemli katkısı ÖĞRETMENLİĞİ MESLEK HALİNE GETİRMESİDİR, denebilir. 1924 tarih ve 439 sayılı kanun da muallimlik, devletin umumi hizmetlerinde talim ve terbiye vazifesini üzerine alan müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir”.denmektedir. Bu kanunun yayımından itibaren öğretmen yetiştirme konusundaki çabalar artırılmış ve her yıl daha fazla sayıda okul açılarak, daha çok sayıda mezun vermeve çalışılmıştır.

1924 yılında çıkarılan
439 sayılı kanunla
“öğretmenlik bir meslek”
haline getirilmiştir.

1823-80 yılları arasındaki dönemin sonunda ülkemizde ilköğretime öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri ile orta öğretim I. devre ile lise ve dengi okullara öğretmen yetiştiren yüksek öğretmen okulları mevcuttu. Ancak yine bu dönemde, bugün de olduğu gibi, çeşitli fakülteler asıl mesleği öğretmenlik olmayan kişilere öğretmenlik meslek bilgisi programları açarak sistemin öğretmen ihtiyacını gidermeye katkıda bulunmaktadır.

II. 1981 YILINDAN GÜNÜMÜZE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Ülkemizde, öğretmen yetiştirme konusunda 1980'li yıllarda iki önemli olay dikkati çekmektedir. Bu iki olay;

1. 8-11 Haziran 1982 tarihinde XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI'NIN TOPLANMASI,

ve

2. 28 Mart 1983 tarihinde YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARININ YENİDEN TEŞKİLATLANMASI HAKKINDA KANUN'UN ÇIKIŞIDIR.

8-11 Haziran 1982'de toplanan XI. Millî Eğitim Şurası bugüne kadar toplanan tek öğretmen yetiştirme şurasıdır. Bir yıl boyunca bu konuda çalışan akademisyenler ile uygulamacıların, program geliştirme ilkelerine uygun bir biçimde yürüttükleri uğraşları, biraraya getirilmiştir. Bu şurada önerilen, çağdaş ve ülkemiz gerçeklerine uygun öğretmen yetiştirme ilkelerinin pek çoğu bugün dahi uygulamaya konamamıştır.

6 Kasım 1981 tarihi ülkemiz eğitim tarihi için önemli bir tarihtir. Bu tarihte 2547 sayılı YÜKSEK ÖĞRETİM KANUNU yayımlanarak YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU kurulmuştur.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun kuruluşunu takiben bütün yüksek öğretim kurumlarını, bu arada öğretmen yetiştiren kurumları da Yüksek Öğretim Kurulu'na bağlayan teşkilat kanunu çıkmıştır.

Günümüzdeki öğretmen yetiştirme modelimiz bu iki atılımın bir sonucudur, denilebilir. Bu nedenle bu iki atılımı biraz daha ayrıntılı incelemek yerinde olacaktır.

1. 8-11 HAZİRAN 1982 XI. MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI

8-11 Haziran 1982 tarihinde toplanan Millî Eğitim Şurası öğretmen eğitimi konusunda tarihte atılan adımlardan en önemlilerinden biridir. Çünkü bu şurada mevcut öğretmen yetiştirme

sistemimiz tüm ilgililerce ameliyat masasına yatırılmış, işleme-yen, bozuk, eksik, kısaca kusurlu yerleri program geliştirme il-kelerine uygun olarak teşhis edilmiştir. Yine bu şurada çağdaş li-teratürün ışığında ve ülkemizin gerçeklerine uygun olarak öneri-ler getirilmiştir. En azından pilot okullarda uygulandığı takdirde ürünün, yetişecek öğretmenlerin sistemde ne kadar başarılı ola-cakları belirtilmiştir. Geçen 20 yıllık süre içinde bu önerilerin bir kısmı uygulamaya konmuş, bir kısmı konamamıştır.

XI. Millî Eğitim Şurası'nda dört gün gibi kısa sürede yü-rütüldüğü sanılan çalışmaların ön aşaması bir yıl sürmüştür. An-kara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyeleri baş-kanlığı'nca yürütülen ve eğitim bilimlerinde çalışan hemen he-men tüm ilgilerin bir biçimde katıldığı bu çalışmada 5 komisyon görev yapmıştır.

XI. Millî Eğitim Şurası'nda görev yapan komisyonlarının ele aldığı konular şunlardır:

1. Komisyon: ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

2. Komisyon: ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE HİZMET ÖNCESİ SORUNLAR VE ÖNERİLER

3. Komisyon: EĞİTİM UZMANLARININ EĞİTİMİ

Bu komisyon eğitim uzmanlarını şöyle sınıflandırmıştır:

- a. Eğitimi yönetmeni
- b. Eğitim denetmeni (müfettiş)
- c. Eğitim planlama uzmanı
- d. Okul danışmanı
- e. Program geliştirme uzmanı
- f. Özel eğitim uzmanı
- g. Eğitim teknolojisi uzmanı
- h. Beslenme eğitimi uzmanı
- i. Halk eğitimi uzmanı
- j. Ölçme ve değerlendirme uzmanı

4. Komisyon: ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN HİZ-MET-İÇİ EĞİTİMİ

5. Komisyon: ÖĞRETMEN VE UZMANLARIN SO-RUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

2. 28 MART 1983 YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMUNUN TEŞKİLATLANMASI HAKKINDAKİ KANUN

6 Kasım 1981 tarihinde yayımlanan 2547 sayılı kanun ile YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU kurulmuştur. Bu kanunun 6.maddesi kurulun tanımını şöyle yapmaktadır:

“Madde 6- Yüksek Öğretim Kurulu: Tüm yüksek öğretimi düzenleyen ve yüksek öğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, sürekli görev yapan bir kuruluştur”.

Bu maddeden de anlaşılacağı üzere tüm yüksek öğretim kurumları YÖK’ün çatısı altında toplanmıştır. YÖK’e bağlanan kurumlar arasında öğretmen yetiştiren kurumlar da yer almaktadır.

28.3.1983 tarihinde yayımlanan 2809 sayılı “Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun” ile yüksek öğretim kurumları yeniden teşkilatlandırılmıştır. Bu teşkilatlanma sonucunda o yıl toplam üniversite sayısı 27’ye çıkarılmıştır. Bu 27 üniversitenin 22’sinde öğretmen yetiştiren bir ya da birden çok birim açılmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu’nun kurulmasını takiben üniversite çatısı altında toplanan öğretmen yetiştiren kurumlar genelde, EĞİTİM YÜKSEK OKULLARI (2 yıllık) ve EĞİTİM FAKÜLTELERİ (4 yıllık) şeklinde sınıflandırılmıştır. Eğitim yüksek okulları ilköğretim 1. Kademeye (ilkokullara) eğitim fakülteleri ilköğretim 2. Kademeye ve ortaöğretime (ortaokul, lise ve dengi okullara) öğretmen yetiştirmeyi üstlenmiştir.

Mevcut 26 eğitim yüksek okulu (1 sanat eğitimi yüksek okulu ile 2 kız sanat eğitimi yüksek okulu dahil) ile 21 eğitim fakültesinden (3 teknik eğitim, 1 mesleki eğitim ile 1 Eğitim Bilimleri Fakültesi dahil) sistemin ihtiyacı olan öğretmen yetiştirme amaçlanmıştır.

Gerek eğitim yüksek okullarında, gerekse eğitim fakültelelerinde uygulanacak programlarda birlik sağlamak üzere Yüksek Öğretim Kurulu tarafından 23 Ağustos 1983 tarihinde bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda kararlaştırılan program örnekleri uygulanmak üzere üniversite rektörlüklerine gönderilmiştir.

1983 yılından 1997 yılına kadar öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumları programlarına sürekli ders eklenip ders çıkarılmıştır. Bu süre içinde bir kez ciddi bir program geliştirme

çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda eğitim yüksek okullarının programları önemli değişiklik geçirmiş ve tüm öğretmenlerin en az lisans öğrenimi görmelerini öngören 23.5.1989 tarih ve 89.22.876 sayılı Yüksek Öğretim Kurulu kararıyla 2 yıllık eğitim yüksek okullarının süreleri 1989-1990 öğretim yılının- dan itibaren 4 yıla çıkarılmıştır.

Çağdaş literatür öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim süresinin lisans-dört yıllık öğrenim- olmasını zorunlu kılmıştır. Şüphesiz, öğretmenlik mesleğinde kalite sorununu çözümleyen tek faktör programın süresi değildir. Bu sürenin nasıl kullanılacağı konusu daha da büyük önem taşır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, öğretmenlik için gerekli bilgi ve becerinin bu süre içinde en iyi bir biçimde kazandırılmasıdır.

Diğer yandan gerek ülkemizin ekonomik durumu, gerekse coğrafi konumumuz dikkate alındığında (8 yıllık) ilköğretim kurumlarının her kademesi için ayrı öğretmen yetiştirmenin israf olduğu görülmektedir. Bu olumsuzluğu gidermek için bu kademelere yetişecek öğretmenlerin “bir esas, bir yan alan” da yetiştirmesi esası getirilmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulu’nca eğitim yüksek okullarına yeni bir çehre kazandırmak için bir seri program geliştirme çalışması başlatılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan program modeli 1990-91 öğretim yılında uygulanmak üzere üniversite rektörlüklerine gönderilmiştir.

Eğitim yüksek okulunun bu program modeline göre bir öğrencinin bu programdan mezun olabilmesi için 174 kredi saatlik sınıf öğretmenliği programı ile 18 kredilik bir yan alan programını başarıyla tamamlaması gerekmiştir.

Eğitim yüksek okulunda öğrenci ilk iki yıl ortak dersler, son iki yıl yan alan, esas alan dersleri izlemiştir. Her öğrenci için esas alan “sınıf öğretmenliği” kabul edilmiş, bunun yanında öğrencilerden 8 alandan birini -matematik, fen bilgisi, sosyal bilgiler, Türk dili, okul öncesi, resim iş eğitimi, müzik, beden eğitimi- yan alan olarak seçmeleri istenmiştir.

Görüldüğü gibi, yan alan programları eğitim fakültelerinden yetişmeyen branşlar ile (fen, sosyal bilgiler, Türkçe gibi) yetenek dersleri branşlarında açılmıştır. Eğitim fakülteleri 1992-93 öğretim yılında programlarına yeni bölümler ekleyerek onlarda fen, sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni yetiştirmeye başlamışlardır.

Ülkemizde 1992 yılının ortalarına kadar ki dönemde temelde iki tür kurumdan-Eğitim fakülteleri ve Eğitim yüksek okullarından-öğretmen yetiştirmekteydi. 3 Temmuz 1992 yılında yayımlanan 3837 Sayılı “Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair 2809 sayılı Kanun ile 78 ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile öğretmen yetiştiren kurumların teşkilatlandırılmasında tekrar bir değişiklik yapılmıştır. Bu kanuna göre (4 yıllık) Eğitim Yüksek Okulları, EĞİTİM FAKÜLTELERİ (tek bölüm-lü-sınıf öğretmenliği) ismini almıştır. Ancak eğer bir ilde birden fazla bölümlü eğitim fakültesi varsa, bu durumda mevcut eğitim yüksek okulu bu eğitim fakültesine “sınıf öğretmenliği” bölümü olarak eklenmiştir.

Yine bu kanunla eğitim fakültelerinin “beden eğitimi bölümleri” fakültelerden ayrılarak “Beden eğitimi ve spor yüksek okulları” haline getirilmiştir. Ancak birkaç eğitim fakültesinde beden eğitimi ve spor bölümü kalmıştır.

1997 yılında öğretmen yetiştiren kurumlar -eğitim fakülteleri- bir düzenleme çalışması sonucunda yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırma Yükseköğretim Kurulu Yürütme Kurulu’nun 4.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Yeni düzenleme çerçevesinde 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanan programlarda kökten değişiklik yapılmıştır. Bu programın biraz ayrıntılı incelenmesi günümüz öğretmen yetiştirme sistemimizin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı 1996 yılında ülkemizin ihtiyaç duyduğu öğretmeni yetiştirmek üzere Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarını düzenleme çalışmalarını başlatmış “yeniden yapılanma” olarak isimlendirdiği bu çalışmayla eğitim fakültelerinde lisans ve lisansüstü düzeylerde yürütülen programlarda bir takım değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerin temel gerekçelerini açıklayan bir doküman ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir.

“Eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi” başlıklı bu dokümandaki bilgilerle 16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla yürürlüğe giren ve 1997-98 öğretim yılında uygulanmaya başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim düzeyindeki kurumların sınıf ve branş öğretmeni ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır.

ETKİNLİK

Fakültenizde bu düzenleme ile ilgili çalışmaları yürüten en yetkili kişiyle bir sohbet toplantısı gerçekleştiriniz.

Yine bu dökümanda orta öğretim öğretmenliğinin lisans üstü düzeye kaydırılması ve lisans ile lisans üstü öğretmen yetiştirme programlarında yer alan derslerin yeniden düzenlenmesi ele alınmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu 19.9.1997 tarih ve 978.144 sayılı YÖK Genel Kurulu kararıyla eğitim fakültelerinde uygulanan programları denetlemek, değerlendirmek ve gelişmek amacıyla bir “öğretmen yetiştirme millî komisyonu” kurmuştur. Çoğunluğu eğitim fakültesi dekanlarından oluşan yedi kişilik bu komisyon 1998 yılında İngiltere ve ABD’lerinde öğretmen yetiştirmede “akreditasyon sisteminin yerleşmesi” konusunda incelemelerde bulunmuştur. Bu inceleme sonuçları “Öğretmen eğitiminde akreditasyon- İngiltere ve ABD modeli” isimli bir raporda yayınlanmıştır.

1998-99 eğitim-öğretim yılında eğitim fakültelerinde uygulanacak akreditasyon çalışmaları için kaynak olarak kullanılacağı belirtilen bu dökümanda öncelikle “akreditasyon” nedir? sorusunun cevabı verilmiştir.

Dökümanda AKREDİTASYON “belirli bir malı üretmeye veya hizmet vermeye aday bir kurum veya kuruluşun belirlenen standartlar çerçevesinde yeterliliğinin saptanması” biçiminde tanımlanmıştır. Bu tanımda standartlar ve belirli bir otoritenin varlığına işaret edilmektedir. Bu otoritenin yasalarca belirlenebileceği gibi gelenekler ya da ortak anlayış çerçevesinde belirlenebileceği söylenmektedir. Dökümana göre İngiltere’de bu otorite yasalar çerçevesinde “İngiliz Eğitim Bakanı”, Amerikan eğitim sisteminde mesleki amaçlarla örgütlenmiş yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde temsil özelliği bulunan kâr amaçsız dernek ve kuruluşlar olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizde ise bu otorite “Yüksek Öğretim Kurulu”dur. Yüksek Öğretim Kurulu öğretmen yetiştirme konusunda standart belirlemek için Kasım 1998’de eğitim fakülteleri dekanları ile bir toplantı yapmış, bu toplantıda eğitim fakültelerine giriş standartları, eğitim fakültelerinin eğitim standartları, mezunlarının değerlendirilmesi konusunda öneriler tartışılmıştır. Yine bu toplantıda standartlar belirleninceye kadar yeni eğitim fakültesinin açılmaması konusunda öneriler getirilmiştir.

1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı karara göre yapılan düzenlemeye göre eğitim fakültelerinde;

1. Öğretmen yetiştirme lisans programı

2. Öğretmen yetiştirme tezsiz yüksek lisans programı olmak üzere 2 tür programın yürütülmesi esas alınmıştır.

YÖK’ün “öğretmen eğitiminde akreditasyon” konulu bir dokümanı yayınlanmıştır.

Akreditasyon nedir?

ETKİNLİK

Fakültenizdeki “akreditasyon” çalışmalarının ayrıntılarını öğrenin ve bu konuda rapor yazın

Öğretmen yetiştirme programlarında 2006-2007 öğretim yılından itibaren yeni bir uygulamaya geçilmiştir. Bu uygulanan ilkeleri kalın çizgilerle şöyle belirtilebilir:

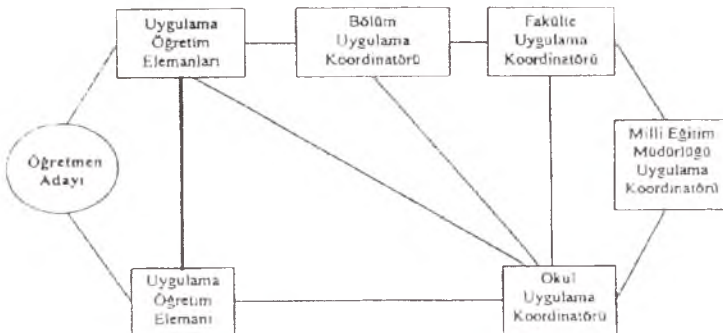
1. Programlar 2006-2007 öğretim yılından itibaren 1.sınıftan başlanarak uygulanmaya konmuştur.

2. Programlarda daha önce uygulamada olan esas alan yan alan uygulaması kaldırılmıştır. Örneğin, 1998-1999 yılında uygulanmaya konan ilk programa göre fen bilgisi öğretmenliği lisans programı öğrencileri ilköğretim matematik öğretmenliğini, Türkçe öğretmenliği lisans programı öğrencileri sosyal bilgiler öğretmenliği programlarını yan alan olarak alabiliyordu. Bu uygulama 2006-2007 öğretim yılından itibaren kaldırılmıştır.

• Programlara “topluma hizmet uygulamaları” adı altında yeni bir ders konmuştur. Tüm programlar için zorunlu olan bir yarıyıllık bu derste öğrenciler toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlayacaklardır. Ayrıca bu ders kapsamında öğrencilerin, panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinlikleri izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici katılması özendirilecektir. Öğrencilerin bu çalışmalarındaki başarısı “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersinde kredili olarak değerlendirilecektir.

Eğitim Fakültesi-uygulama okulu işbirliği programı, yalnızca öğretmen adaylarını uygulama amacıyla okullara göndermekten daha kapsamlı bir çalışmadır. Bu iş birliği gerek fakültenin, gerekse uygulama okulunun gelişmelerine katkıda bulunabilecek bir süreci içermektedir. Eğitim fakülteleri bu işbirliği çerçevesinde okulları yakından tanır ve gerektiğinde tecrübeli öğretmenlerden öğretmen eğitimine yönelik derslerde yararlanabilir. Diğer yandan uygulama okulları yeni gelişmeleri yakından izleme konusunda üniversitelerden yardım alabilirler. Yine fakültelerin değişik imkanları-kütüphane, sosyal imkanlar, seminer çalışmaları gibi-bu okulların hizmetine sunulabilir. Bu işbirliğinin boyutları ortak çalışmalarla geliştirilebilir

EĞİTİM FAKÜLTESİ

III. GÜNÜMÜZDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Yükseköğretim Kurulunun 21 Ocak 2010 tarihindeki temel kurul toplantısında aldığı kararlar 26.01.2010 tarih ve 029992 sayılı aşağıdaki yönergeyle ilgili üniversite rektörlüklerine bildirmiştir.

..... Üniversitesi Rektörlüğüne,

Ankara, Balıkesir, Cumhuriyet, Çanakkale Onsekiz Mart, Dicle, Dumlupınar, Ege, Eskişehir Osmangazi, Fırat, Gazi, Gaziosmanpaşa, Kırıkkale, Kocaeli, Ondokuz Mayıs, Pamukkale, Uşak, Trakya, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüklerinin, pedagojik formasyon derslerinin Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 80 sayılı Kararı (Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar) eski çizelgede yer alan "mezun olunan yükseköğretim programlarından pedagojik formasyon programını tamamlayanlar" koşulunun yer aldığı programlar için uygulanmak üzere üniversitelerin fakültelerinde lisans eğitim-öğretimi sırasında verilmesi konusundaki teklifleri 21 Ocak 2010 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında görüşülmüş söz konusu teklifler uygun görülmüştür.

21 Ocak 2010 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında Öğretmen Yetiştirme Türk Millî Komitesi toplantısında alınan kararlar uyarınca yükseköğretim kurumlarımızda pedagojik formasyon eğitimi verilmesi kriterleri görüşülerek söz konusu kriterlerin aşağıdaki maddelerden oluşması da uygun görülmüştür.

1. İlgili üniversitede Eğitim Fakültesinin veya Eğitim Bilimleri Bölümünün bulunması ile bu alanda yeterli sayıda ve nitelikte kadrolu öğretim üyesi olması,
2. Formasyon eğitiminin 5. yarıyılda başlaması ve 2 yıla (dört yarıyıla) yayılarak verilmesi,
3. Formasyon eğitimine kabulde öğrencilerin ağırlıklı not ortalamasının 4 üzerinden en az 2.5 olması ve en fazla alttan başarısız 2 dersinin olması,
4. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans eğitimlerinin 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren açılmaması ve daha önce izin verilenlere öğrenci alınmaması,
5. 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren mezun durumda olan öğrencilere de pedagojik formasyon sertifikası eğitiminin verilmeye başlanması,
6. Mezun durumda olan öğrencilerin diploma notunun 4* üzerinden en az 2.5 olması, mezunların formasyon eğitimi süresinin ise iki yarıyıl olması,

* Yükseköğretim Kurulunun 21 Ocak 2010 tarihli toplantısında ortaöğretimi alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans eğitiminin 2010-2011 öğretim yılından itibaren açılmaması kararı alınmıştır.

7. Açılması talep edilen pedagojik formasyon eğitimi talepleri için her seferinde Yükseköğretim Kurulu'ndan izin alınması,

8. Pedagojik Formasyon eğitimine ilişkin organizasyonun Rektör Yardımcısı başkanlığında ilgili birim yöneticilerinden oluşan bir komisyon tarafından yürütülmesi,

9. Üniversiteler tarafından söz konusu pedagojik formasyon eğitiminin uygulanmasına ilişkin bir yönerge hazırlanması.

11/11/2009 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında da söz konusu pedagojik formasyon sertifikasında uygulanacak olan dersler düzenlenmiş olup, derslerinin aşağıda verilen sırayı takip ederek karşılarında gösterilen krediler ile verilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

**Öğretmenlik Pedagojik Formasyon Sertifikası
Dersleri ve Kredileri**

	Derslerin	
Sırası	Adı	Kredisi
1-	Eğitim Bilimine Giriş	2-0-2
2-	Gelişim Psikolojisi	2-0-2
3-	Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları	2-0-2
4-	Program Geliştirme ve Öğretim	2-0-2
5-	Ölçme ve Değerlendirme	2-0-2
6-	Sınıf Yönetimi	2-0-2
7-	Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	2-2-3
8-	Özel Öğretim Yöntemleri	3-2-4
9-	Rehberlik	2-0-2
10-	Öğretmenlik Uygulaması	2-6-5
Toplam		21-10-26

Bu kararlar uyarınca öğretmen yetiştirme sistemimizde iki köklü değişiklik getirilmiştir. Birinci değişiklik fen-edebiyat fakülteleri resmen öğreten yetiştiren kurumlar olarak kabul edilmiştir. İkinci değişiklik ise öğretmen yetiştiren bir kurumdan mezun olmayıp, mezuniyetten sonra öğretmenlik belgesi almak isteyenlerin eğitimi dikey değil yatay eğitim olarak kabul edilmiştir.

5.4.2012 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen ihtiyacı ve mezunlar dikkate alınarak Öğretmen Yetiştirme Çalışma Grubu'nun 21.3.2012 tarihinde yaptığı toplantıda alınan;

5.4.2012 Yükseköğretim Genel Kurul Toplantısı Kararları

a. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı da dahil olmak üzere Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi bünyesinde yer alan Okul Öncesi Öğretmenliği ile İngilizce Öğretmenliği programları ile öğrenci alan mevcut uzaktan eğitim öğretmenlik programlarının öğrenim alımının durdurularak kapatılması;

b. Eğitim Fakültelerinde yeni ikinci öğretim programlarının açılmama ve mevcut ikinci öğretim programlarının kapatılması,

c. 2012–2013 öğretim yılından itibaren üniversiteler bünyesinde pedagojik formasyon sertifika programı uygulamasına son verilmesi, konusundaki kararlar incelenmiş ve

a. Yükseköğretim Kurulu'nun 9.2.2012 tarihli toplantısında alınan öğretmenlik programlarında açık veya uzaktan eğitim sistemiyle lisans programlarına öğrenci alınmaması hususundaki kararı da dikkate alınarak 2012–2013 eğitim-öğretim yılı da dahil olmak üzere Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi bünyesinde yer alan Okul Öncesi Öğretmenliği ile İngilizce Öğretmenliği programları ile öğrenci alan mevcut uzaktan eğitim öğretmenlik programlarının öğrenci alımının durdurularak kapatılmasına,

b. Millî Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen ihtiyacı olan Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Özel Eğitim Bölümü öğretmenlikleri, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği ikinci öğretim programları hariç Eğitim Fakülteleri bünyesinde yer alan diğer alanlardaki ikinci öğretim programlarının kapatılmasına, kapatılan alanlarda yeni ikinci öğretim programlarının açılmamasına,

c. Yeni pedagojik formasyon sertifikası programları açılmamasına ve daha önce açılmasına izin verilen programların da mevcut öğrencilerin işlemleri bittikten sonra kapatılmasına karar verilmiştir.

Ancak yukarıdaki kararların alınışından 5 ay sonra Yükseköğretim kurulu toplanarak pedagojik formasyon sertifikası programlarını tekrar başlatmıştır. Bu konudaki 13.9.2012 tarihli Yükseköğretim Genel Kurulu toplantısında alınan kararlar şöyledir;

Yüksek öğretim kurumları bünyesinde yürütülecek olan Pedagojik Formasyon Sertifika programlarının değerlendirilmesine ilişkin alınan kararlar görüşmeye açılmış ve yapılan görüşmeler sonucunda;

a. Söz konusu sertifika programının uygulamasına izin verilebilmesi için yükseköğretim kurumlarının Eğitim Bilimleri Bölümü altında yer alan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi İle Rehberlik ve Psikolojik

Danışmanlık anabilim dallarında kadrolu toplam en az 5 öğretim üyesinin olması veya söz konusu alanlarda üniversitede kadrolu doçent/doktor unvanını almış öğretim üyesi/elemanının toplam enaz 5 olması gerektiğine,

b. 2012–2013 eğitim- öğretim yılında üniversitelerimizde yürütülmesine izin verilen pedagojik formasyon sertifika programlarındaki kontenjanın % 40'ının Milli Eğitim Bakanlığı'nın ihtiyaç duyduğu atamaya esas alanlar olan “rehber öğretmen, okul öncesi, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İmam Hatip Lisesi Meslek dersleri, Teknoloji ve Tasarım, Türk Dili ve Edebiyatı, Zihin Engelliler sınıf öğretmeni, Görsel Sanatlar/Resim, Müzik, Matematik” için kaynak gösterilen alan mezunlarına ayrılmasına, kontenjanın /60'ının ise bu alanlarla birlikte Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 80 sayılı kararında yer alan tüm alanlarda öğretmenliğe kaynak olarak gösterilen program mezunlarına ayrılmasına,

c. Yükseköğretim Kurulu tarafından pedagojik formasyon sertifika programlarındaki kontenjanın en fazla % 50'sinin kendi üniversite mezunlarına ayrılmasına,

ç. 7.10.2010 tarihli Yükseköğretim Kurulu kararı yeniden düzenlenerek söz konusu sertifika programından ücret alınıp alınmamasının üniversiteler tarafından karara bağlanmasına, ücret alınacak ise belirlenecek miktarın Devlet Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin ikinci öğretim programları için alman öğretim ücretinin bir kat fazlası olan 2.054 TL.(ikibinellidört Türk Lirası) rakamını geçmemesi gerektiğine,

d. Söz konusu sertifika programına başvuracak adaylar için üniversitelere 2009-2010 eğitim öğretim yılında itibaren kayıt yaptıran öğrencilerin not ortalamasının en az 4 üzerinden 2.5 veya 100 üzerinden 65 olması gerektiğine, yüksek öğretim programlarına 2009-2010 eğitim-öğretim yılından önce kayıt yaptıran öğrencilerde bu şartın aranmamasına ilişkin kararın uygulanmasında yaşanan sıkıntılar ve üniversiteler arasındaki not sistemi karşılıklarının birbiri ile uyumlu olmadığı, bir standart sistemin bulunmadığı dikkate alınarak adayların not ortalamalarının 4 lük sisteme dönüştürülmesinde, adayın mezun olduğu üniversitenin dönüşüm bilgisi kullanmasına, başvuru üniversite tarafından herhangi bir dönüştürme işleminin yapılmamasına,

e. 2012-2013 öğretim yılı için 64 üniversiteye 200 ile 350 kontenjan belirleyerek pedagojik formasyon sertifikası programları acmalarına, karar vermiştir.

IV. GÜNÜMÜZDE MEVCUT ÜNİVERSİTELERE BAĞLI ÖĞRETMENLİK VE EĞİTİM UZMANLIĞI PROGRAMLARI*

Bugün ülkemizde öğrenci alan 160 üniversite mevcuttur.** Bu 160 üniversitenin 90'nında öğretmen yetiştiren birim vardır. Öğretmen yetiştiren birimi olan ve olmayan üniversitelerin listesi tablo 1'de yer almaktadır.

TABLO 1: Öğretmen Yetiştiren birimi olan üniversiteler**

ÜNİVERSİTELER	Öğretmen Yetiştiren Birim Yok	Öğretmen Yetiştiren Birim Yok
1. ABANT İZZET BAYSAL (BOLU)	*	
2. ACIBADEM ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)		*
3. ADIYAMAN	*	
4. ADNAN MENDERES (AYDIN)	*	
5. AFYON KOCATEPE (AFYONKARAHİSAR)	*	
6. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	*	
7. AHİ EVRAN (KIRŞEHİR)	*	
8. AKDENİZ (ANTALYA)	*	
9. AKSARAY	*	
10. AMASYA	*	
11. ANADOLU (ESKİŞEHİR)	*	
12. ANKARA	*	
13. ARDAHAN	*	
14. ARTVİN ÇORUH	*	
15. ATATÜRK (ERZURUM)	*	
16. ATILIM (ANKARA)		*
17. AVRASYA (TRABZON)		*
18. BAĞÇEŞEHİR (İSTANBUL)	*	
19. BALIKESİR	*	
20. BARTIN	*	
21. BAŞKENT (ANKARA)	*	
22. BATMAN		*
23. BAYBURT	*	
24. BEYKENT (İSTANBUL)		*
25. BEZM-İ ÂLEM (İSTANBUL)		*
26. BİLECİK ŞEYH EDEBALI		*
27. BİLKENT (ANKARA)	*	
28. BİNGÖL		*
29. BİTLİS EREN		*
* Bu alt kesim 2012 Yüksek öğretim programları ve kontenjanları kılavuzundan (OSYM.gov.tr) yararlanılarak hazırlanmıştır.		
** Bu sayıya Gebze İleri teknoloji Enstitüsü, İzmir İleri teknoloji Enstitüsü ile Gülhane Tıp Akademisi dahildir.		

30. BOĞAZICI (İSTANBUL)	*	
31. BOZÖK (YOZGAT)		*
32. BURSA ORHAN GAZİ		*
33. BURSA TEKNİK		*
34. BÜLENT ECEVİT (ZONGULDAK)	*	
35. CANIK BAŞARI (SAMSUN)	*	
36. CELAL BAYAR (MANİSA)	*	
37. CUMHURİYET (SİVAS)	*	
38. ÇAĞ (MERSİN)	*	
39. ÇANAKKALE 18 MART	*	
40. ÇANKAYA (ANKARA)		*
41. ÇANKIRI KARATEKİN		*
42. ÇUKUROVA (ADANA)	*	
43. DİCLE (DİYARBAKIR)	*	
44. DOĞUŞ (İSTANBUL)		*
45. DOKUZ EYLÜL (İZMİR)	*	
46. DÜMLÜPINAR (KUTAHYA)	*	
47. DÜZCE		*
48. EGE (İZMİR)	*	
49. ERCİYES (KAYSERİ)	*	
50. ERZİNCAN	*	
51. ERZURUM TEKNİK		*
52. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ	*	
53. FATİH SULTAN MEHMET VAKIF (İSTANBUL)		*
54. FATİH (İSTANBUL)	*	
55. FIRAT (ELAZIĞ)	*	
56. GALATASARAY (İSTANBUL)		*
57. GAZİ (ANKARA)	*	
58. GAZİANTEP	*	
59. GAZİOSMANPAŞA (TOKAT)	*	
60. GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ		*
61. GEDİK (İSTANBUL)	*	
62. GEDİZ (İZMİR)		*
63. GİRESUN	*	
64. GÜMÜŞHANE	*	
65. HACETTEPE (ANKARA)	*	
66. HAKKÂRİ	*	
67. HALIÇ (İSTANBUL)		*
68. HARRAN (ŞANLIURFA)	*	
69. HASAN KALYONCU (GAZİKENT)(GAZİANTEP)		*
70. HITİT (ÇORUM)		*
71. İGDIR		*
72. IŞIK (İSTANBUL)		*
73. İNÖNÜ (MALATYA)	*	
74. İSTANBUL 29 MAYIS		*
75. İSTANBUL AREL		*
76. İSTANBUL AYDIN	*	
77. İSTANBUL BİLGİ	*	
78. İSTANBUL BİLİM		*
79. İSTANBUL GELİŞİM		*
80. İSTANBUL KEMERBURGAZ		*
81. İSTANBUL KÜLTÜR		*
82. İSTANBUL MEDENİYET		*
83. İSTANBUL MEDİPOL		*
84. İSTANBUL SABAHATTİN ZAIM	*	
85. İSTANBUL ŞEHİR		*
86. İSTANBUL TEKNİK		*
87. İSTANBUL TİCARET		*
88. İSTANBUL	*	
89. İZMİR EKONOMİ		*
90. İZMİR KATİP ÇELEBİ		*

91. İZMİR	*	
92. İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ		*
93. KADIR HAS (İSTANBUL)		*
94. KAFKAS (KARS)	*	
95. KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM	*	
96. KARABÜK	*	
97. KARADENİZ TEKNİK (TRABZON)	*	
98. KAHRAMANOĞLU MEHMETBEY (KARAMAN)	*	
99. KASTAMONU	*	
100. KIRIKKALE	*	
101. KIRKLARELİ		*
102. KILIS 7 ARALIK	*	
103. KOCAELİ	*	
104. KOÇ (İSTANBUL)		*
105. KTO KARATAY (KONYA)		*
106. MALTEPE (İSTANBUL)	*	
107. MARDİN ARTUKLU		*
108. MARMARA (İSTANBUL)	*	
109. MEHMET AKİF ERSOY (BURDUR)	*	
110. MELİKŞAH (KAYSERİ)		*
111. MERSİN	*	
112. MEVLANA	*	
113. MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR (İSTANBUL)		*
114. MUĞLA SITKI KOÇMAN	*	
115. MUSTAFA KEMAL (HATAY)	*	
116. MUŞ ALPASLAN ÜNİVERSİTESİ	*	
117. NAMIK KEMAL (TEKİRDAĞ)		*
118. NECMETTİN ERBAKAN (KONYA)	*	
119. NEVŞEHİR		*
120. NİĞDE	*	
121. NUH NACİ YAZGAN (KAYSERİ)		*
122. OKAN ÜNİVERSİTESİ	*	
123. ONDOKUZ MAYIS (SAMSUN)	*	
124. ORDU		*
125. ORTA DOĞU TEKNİK (ANKARA)	*	
126. OSMANİYE KORKUT ATA		*
127. ÖZYEGİN (İSTANBUL)		*
128. PAMUKKALE (DENİZLİ)	*	
129. PİRİ REİS (İSTANBUL)		*
130. RECEP TAYYIP ERDOĞAN (RİZE)	*	
131. SABANCI (İSTANBUL)		*
132. SAKARYA	*	
133. SELÇUK (KONYA)	*	
134. SIIRT	*	
135. SİNOP	*	
136. SÜLEYMAN DEMİREL (İSPARTA)	*	
137. SÜLEYMAN ŞAH (İSTANBUL)		*
138. ŞİRNAK		*
139. ŞİFA (İZMİR)		*
140. TED (ANKARA)	*	
141. TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ (ANKARA)		*
142. TOROS (MERSİN)		*
143. TRAKYA (EDİRNE)	*	
144. TUNCELİ		*
145. TURGUT ÖZAL (ANKARA)		*
146. TÜRK HAVA KURUMU (ANKARA)		*
147. UFUK (ANKARA)	*	
148. ULUDAĞ (BURSA)	*	
149. ULUSLARARASI ANTALYA		*
150. UŞAK	*	
151. ÜSKÜDAR (İSTANBUL)		*
152. YALOVA		*
153. YAŞAR (İZMİR)		*

154. YEDİTEPE (İSTANBUL)	*	
155. YENİ YÜZYIL (İSTANBUL)		*
156. YILDIRIM BEYAZIT (ANKARA)		*
157. YILDIZ TEKNİK (İSTANBUL)	*	
158. YÜZÜNCÜ YIL (VAN)	*	
159. ZİRVE (GAZİANTEP)	*	
160. GÜLHANE ASKERİ TIP AKADEMİSİ (ANKARA)		*
TOPLAM	90	70

Tablo 2 ise öğretmen yetiştiren 90 üniversitenin öğretmen yetiştiren birimlerini göstermektedir.

TABLO 2: Öğretmen Yetiştiren Birimi Olan Üniversitelerdeki Birimler

ÜNİVERSİTELER	EĞİTİM FAKÜLTESİ	BEDEN EĞİTİMİ YÜKSEK OKULU	İLÂHİYAT FAKÜLTESİ	EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	FEN - BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	TOPLAM
1. ABANT İZZET BAYSAL (BOLU)	*	*	*			3
2. ADIYAMAN	*					1
3. ADNAN MENDERES (AYDIN)	*	*				2
4. AFYON KOCATEPE	*	*				2
5. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	*	*	1			3
6. AHI EVRAN (KIRŞEHİR)	*	*				2
7. AKDENİZ (ANTALYA)	*	*				2
8. AKSARAY	*	*				2
9. AMASYA	*					1
10. ANADOLU	*	*				2
11. ANKARA		*	*	*		3
12. ARDAHAN		*				1
13. ARTVİN ÇORUH	*					1
14. ATATÜRK (ERZURUM)	*	*	*			3
15. BAHÇEŞEHİR (İSTANBUL)				*		1
16. BALIKESİR	*	*				2
17. BARTIN	*	*				2
18. BAŞKENT	*					1
19. BAYBURT	*					1
20. BİLKENT (ANKARA)	*					1
21. BOĞAZİÇİ	*					1
22. BÜLENT ECEVİT	*	*				2
23. CANİK BAŞARI	*					1
24. CELAL BAYAR (MANİSA)	*	*				2
25. CUMHURİYET (SIVAS)	*	*	*			3
26. ÇAĞ (MERSİN)					*	1
27. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART	*	*	*			3
28. ÇUKUROVA (ADANA)	*	*	*			3
29. DİCLE (DİYARBAKIR)	*	*	*			3
30. DOKUZ EYLÜL (İZMİR)	*	2	*			3
31. DÜMLÜPINAR (KÜTAHYA)	*	*				2
32. EGE (İZMİR)	*	*				2
33. ERCİYES (KAYSERİ)	*	*	*			3
34. ERZİNCAN	*					1
35. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ	*		*			2

ÜNİVERSİTELER	EĞİTİM FAKÜLTESİ	BEDEN EĞİTİMİ YÜKSEK OKULU	İLÂHİYAT FAKÜLTESİ	EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	FEN - BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	TOPLAM
36. FATİH (İSTANBUL)	*					1
37. FIRAT (ELAZIĞ)	*	*	*			3
38. GAZİ (ANKARA)	*	*				2
39. GAZİANTEP	**	*				3
40. GAZİOSMANPAŞA (TOKAT)	*	*				2
41. GEDİK		3				1
42. GİRESUN	*					1
43. GÜMÜŞHANE		*				1
44. HACETTEPE (ANKARA)	*	2				2
45. HAKKÂRİ	*		*			2
46. HARRAN	*	*	*			3
47. İNÖNÜ (MALATYA)	*	*	*			3
48. İSTANBUL AYDIN	*					1
49. İSTANBUL BİLGİ					*	1
50. İST. SABAHATTİN ZAIM	*					1
51. İSTANBUL	*		*			2
52. İZMİR					*	1
53. KAFKAS (KARS)	*	*	*			3
54. SÜTCÜ İMAM	*	*				2
55. KARABÜK		*				1
56. KARADENİZ TEKNİK	*	*				2
57. KARAMANOĞLU MEHMET BEY		*				1
58. KASTAMONU	*	*	*			3
59. KIRIKKALE	*					1
60. KİLİS 7 ARALIK	*		*			2
61. KOCAELİ	*	*				2
62. MALTEPE	*					1
63. MARMARA (İSTANBUL)	*	*	*			3
64. MEHMET AKİF ERSOY	*	*				2
65. MERSİN	*	*				2
66. MEVLANA (KONYA)	*					1
67. MUĞLA SITKI KOÇMAN	*	*				2
68. MUSTAFA KEMAL (HATAY)	*	*				2
69. MUŞ ALPASLAN	*		*			2
70. NECMETTİN ERBAKAN	*		*			2
71. NİĞDE	*	*				2
72. OKAN	*					1
73. ONDOKUZ MAYIS (SAMSUN)	*	*	*			3
74. ORTA DOĞU TEKNİK	*					1
75. PAMUKKALE (DENİZLİ)	*	2				2
76. RECEP TAYYİP ERDOĞAN	*		*			2
77. SAKARYA	*	*	*			3
78. SELÇUK (KONYA)		*				1
79. SİİRT	*					1
80. SİNOP	*					1
81. SÜLEYMAN DEMİREL	*					1
82. TED	*					1
83. TRAKYA (EDİRNE)	*	*				2
84. UFUK (ANKARA)	*					1

ÜNİVERSİTELER	EĞİTİM FAKÜLTESİ	BEDEN EĞİTİMİ YÜKSEK OKULU	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	FEN - BİLİMLERİ FAKÜLTESİ	TOPLAM
85. ULUDAĞ (BURSA)	*		*			2
86. UŞAK	*					1
87. YEDİTEPE (İSTANBUL)	*					1
88. YILDIZ TEKNİK	*					1
89. YÜZÜNCÜ YIL (VAN)	*					1
90. ZİRVE (GAZİANTEP)	*					1
TOPLAM	80	50	26	2	3	161

1. İslami Bilimler Fakültesi
2. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu
3. Spor Bilimleri Fakültesi

Ülkemizde bugün (2012–2013 öğretim yılında) sınıf, branş dersleri öğretmeni ve eğitim uzmanı yetiştiren 80 Eğitim Fakültesi vardır. Eğitim Fakülteleri dışında branş öğretmeni yetiştiren 3 Fen Edebiyat Fakültesi ve 2 Eğitim Bilimleri Fakültesi mevcuttur. Günümüzde 85 fakülteden branş öğretmeni ve eğitim uzmanı yetişmektedir. Bu sayıya beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren 50 Beden Eğitimi Yüksek Okulu ve 26 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni yetiştiren İlahiyat Fakültesi de dâhil edilince ülkemizde öğretmen ve eğitim uzmanı yetiştiren kurum sayısı 161'e çıkmaktadır.

Ülkemizde öğretmen yetiştiren 90 üniversitenin öğrenim kademelerine göre öğretmen yetiştirme programları aşağıda üç tablo halinde verilmektedir. Tablo 3, okul öncesine öğretmen yetiştiren üniversiteleri ve program sayılarını göstermektedir. Tablo 4, ilköğretim 1. Kademeye öğretmen yetiştiren üniversitelerin program sayılarını, tablo 5 ise ilköğretim 2.Kademe ve ortaöğretime branş dersi öğretmeni yetiştiren üniversiteleri ve program sayılarını göstermektedir.

TABLO 3: Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Programı bulunan Üniversiteler

ÜNİVERSİTELER	Okul Öncesi Öğretmenliği	TOPLAM
1. ABANT İZZET BAYSAL (BOLU)	*	1
2. ADIYAMAN	*	1
3. ADNAN MENDERES (AYDIN)	* iö	2
4. AFYON KOCATEPE	* iö	2

ÜNİVERSİTELER	Okul Öncesi Öğretmenliği	TOPLAM
5. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	* iö	2
6. AHİ EVRAN (KIRŞEHİR)	*	1
7. AKDENİZ (ANTALYA)	* iö	2
8. AMASYA	*	1
9. ANADOLU	*	1
10. ANKARA	*	1
11. ATATÜRK (ERZURUM)	* iö	2
12. BALIKESİR	*	1
13. BAŞKENT	*	1
14. BOĞAZİÇİ	*	1
15. BÜLENT ECEVİT	*iö	2
16. CUMHURİYET (SİVAS)	* iö	2
17. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART	* iö	2
18. ÇUKUROVA (ADANA)	* iö	2
19. DİCLE	*	1
20. DOKUZ EYLÜL (İZMİR)	* iö	2
21. DUMLUPINAR (KÜTAHYA)	* iö	2
22. EGE (İZMİR)	*	1
23. FIRAT (ELAZIĞ)	*	1
24. GAZİ (ANKARA)	* iö	2
25. GİRESUN	*iö	2
26. HACETTEPE (ANKARA)	*	1
27. İNÖNÜ (MALATYA)	*	1
28. İSTANBUL AYDIN	*	1
29. SABAHATTİN ZAİM	*	1
30. KAFKAS (KARS)	*	1
31. KARADENİZ TEKNİK	* iö	2
32. KASTAMONU	*iö	2
33. KİLİS 7 ARALIK	*	1
34. KOCAELİ	*	1
35. MALTEPE	*	1
36. MARMARA (İSTANBUL)	* iö	2
37. MEHMET AKİF ERSOY	*iö	2
38. MERSİN	*iö	2
39. MEVLANA	*	1
40. MUĞLA	*	1
41. MUŞ ALPASLAN	*	1
42. NECMETTİN ERBAKAN	*iö	2
43. ONDOKUZ MAYIS (SAMSUN)	*iö	2
44. ORTA DOĞU TEKNİK	*	1
45. PAMUKKALE (DENİZLİ)	* iö	2
46. SAKARYA	* iö	2
47. SİNOP	*	1
48. TRAKYA (EDİRNE)	*iö	2
49. ULUDAĞ (BURSA)	* iö	2
50. YILDIZ TEKNİK	*	1
51. YÜZÜNCÜ YIL (VAN)	*	1
52. ZİRVE	*	1
TOPLAM	52+24	76

Tablo 3'den de anlaşılacağı üzere bugün ülkemizde okul öncesi eğitim öğretmeni yetiştiren 52 üniversite vardır. Bu üniversitelerin 52'inde birinci öğretim, 24'ünde ikinci öğretim olmak üzere toplam 76 programdan okul öncesi öğretmeni yetiştirmektedir.

Tablo 4, ilköğretim 1. Kademeye öğretmen yetiştiren üniversiteleri ve öğretmenlik alanlarını göstermektedir.

TABLO 4: Sınıf Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İlköğretim Matematik Öğretmeni Yetiştirme Programları Olan Üniversiteler

ÜNİVERSİTELER	Sınıf Öğretmenliği	Din Kültür ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	TOPLAM
1. ABANT İZZET BAYSAL (BOLU)	*	*	*	3
2. ADIYAMAN	*		*	2
3. ADNAN MENDERES (AYDIN)	*			1
4. AFYON KOCATEPE	*		*	2
5. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	*	* iö	*	4
6. AHİ EVRAN (KIRŞEHİR)	*		*	2
7. AKDENİZ (ANTALYA)	*		*	2
8. AKSARAY	*		*	2
9. AMASYA	*		*	2
10. ANADOLU	*		*	2
11. ANKARA	*	*		2
12. ARTVİN ÇORUH	*	*iö		3
13. ATATÜRK (ERZURUM)	*	*iö	*	4
14. BALIKESİR	*		*	2
15. BARTIN	*	*		2
16. BAŞKENT	*		*	2
17. BAYBURT	*	* iö		3
18. BOĞAZİÇİ			*	1
19. BÜLENT ECEVİT	*	*iö	*	4
20. CELAL BAYAR (MANİSA)	*			1
21. CUMHURİYET (SİVAS)	*	* iö	*	4
22. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART	*	*		2
23. ÇUKUROVA (ADANA)	*	*		2
24. DİCLE (DİYARBAKIR)	*	*iö	*	4
25. DOKUZ EYLÜL (İZMİR)	*	*	*	3
26. DUMLUPINAR (KÜTAHYA)	*			1
27. EGE (İZMİR)	*			1
28. ERCİYES (KAYSERİ)	*	* iö	*	4
29. ERZİNCAN	*		*	2
30. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ	*	*iö	*	4
31. FIRAT (ELAZIĞ)	*	* iö	*	4

ÜNİVERSİTELER	Sınıf Öğretmenliği	Din Kültür ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	TOPLAM
32. GAZİ (ANKARA)	*		*	2
33. GAZİANTEP	**		*	3
34. GAZİOSMANPAŞA (TOKAT)	*			1
35. GİRESUN	*			1
36. HACETTEPE (ANKARA)	*		*	2
37. HAKKÂRİ	*	*		2
38. HARRAN	*	*iö		3
39. İNÖNÜ (MALATYA)	*	* iö	*	4
40. İSTANBUL AYDIN	*			1
41. İSTANBUL	*	*	*	3
42. KAFKAS (KARS)	*	*iö		3
43. SÜTÇÜ İMAM	*			1
44. KARADENİZ TEKNİK	*		*	2
45. KASTAMONU	*	*iö	*	4
46. KIRIKKALE	*			1
47. KİLİ 7 ARALIK	*	*iö		3
48. KOCAELİ	*		*	2
49. MALTEPE			*	1
50. MARMARA (İSTANBUL)	*	*iö	*	4
51. MEHMET AKİF ERSOY	*		*	2
52. MERSİN	*		*	2
53. MEVLANA (KONYA)			*	2
54. MUĞLA	*			1
55. MUSTAFA KEMAL (HATAY)	*			1
56. MUŞ ALPASLAN	*	*iö	*	4
57. NECMETTİN ERBAKAN	*	*iö	**	5
58. NİĞDE	*			1
59. ONDOKUZ MAYIS (SAMSUN)	*	*iö	*	4
60. ORTA DOĞU TEKNİK			*	1
61. PAMUKKALE (DENİZLİ)	*		*	2
62. RECEP TAYYİP ERDOĞAN	*	* iö	*	4
63. SAKARYA	*	*	*	3
64. SİİRT	*		*	2
65. SİNOP	*			1
66. TRAKYA (EDİRNE)	*			1
67. ULUDAĞ (BURSA)	*	*	*	3
68. UŞAK	*		*	2
69. YILDIZ TEKNİK	*		*	2
70. YÜZÜNCÜ YIL (VAN)	*		*	2
71. ZİRVE	*		*	2
TOPLAM	68	30+20 50	48	166

Bugün ülkemizde 67 üniversiteden sınıf öğretmeni yetişmektedir. Ülkemizde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni yetiştiren üniversite sayısı 30'dur. Bu 30 üniversitede açılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği programlarının toplam sayısı 50' dir. Bunun 20'si ikinci öğretimdir. İlköğretime öğretmen yetiştirilen bir diğer branş, ilköğretim matematik öğretmenliğidir. Bu branşa ise 47 üniversitede yürütülen 48 program ile öğretmen yetiştirilmektedir.

Tablo 5 ülkemizde branş dersleri öğretmeni yetiştiren üniversiteleri ve mevcut branşları göstermektedir.

TABLO 5: Branş Öğretmeni Yetiştiren Üniversiteler ve Programları

ÜNİVERSİTELER	Almanca	Fransızca	İngilizce	Arapça	Japonca	Biyoloji	Fizik	Kimya	Matematik	Coğrafya	Tarih	Türk Dili	Felsefe gr.	Türkçe	Fen Bilgisi	Sosyal Bilgiler	Bilgisayar	TOPLAM
1. İZZET BAYSAL			*											*	*	*	*	5
2. ADIYAMAN														*	*	*		3
3. ADNAN MENDERES															*	*		2
4. AFYON KOCATEPE														*	*	*	*	4
5. İBRAHİM ÇEÇEN														*	*	*	*	4
6. AHİ EVRAN														*	*	*	*	4
7. AKDENİZ			*											*	*	*		4
8. AKSARAY			*												*	*		3
9. AMASYA														*	*	*	*	4
10. ANADOLU	*	*	*													*	*	5
11. ANKARA																*	*	2
12. ARTVİN															*	*		2
13. ATATÜRK	*		*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	14
14. BAĞÇEŞEHİR																	*	1
15. BALIKESİR			*			*	*	*	*			*		*	*	*	*	10
16. BARTIN															*	*		2
17. BAŞKENT			*						*			*		*				4
18. BAYBURT															*			1
19. BİLKENT																	*	1
20. BOĞAZİÇİ			*				*	*	*						*		*	6

ÜNİVERSİTELER	Almanca	Fransızca	İngilizce	Arapça	Japonya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Matematik	Coğrafya	Tarih	Türk Dili	Felsefe gr.	Türkçe	Fen Bilgisi	Sosyal Bilimler	Bilgisayar	TOPLAM
21. BÜLENT ECEVİT														*	*	*		3
22. CANİK BAŞARI														*				1
23. CELAL BAYAR														*	*	*		3
24. CUMHURİYET									*					*	*	*		4
25. ÇAĞ			*															1
26. ONSEKİZ MART	*		*		*					*	*			*	*	*	*	9
27. ÇUKUROVA	*	*	*										*	*	*	*	*	8
28. DİCLE	*		*			*	*	*	*	*	*	*		*	*	*		12
29. DOKUZ EYLÜL	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	14
30. DUMLUPINAR														*	*	*		3
31. EGE														*	*	*	*	4
32. ERCİYES	*		*											*	*	*		5
33. ERZİNCAN														*	*	*	*	4
34. OSMANGAZI															*		*	2
35. FATİH			*														*	2
36. FIRAT														*	*	*	*	4
37. GAZİ	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	16
38. GAZİANTEP			*											*		*		3
39. GAZİOSMAN PAŞA														*	*	*	*	4
40. GİRESUN														*	*	*		3
41. HACETTEPE	*	*	*			*	*	*	*						*		*	9
42. HAKKÂRİ	*		*											*	*		*	5
43. İNÖNÜ			*											*	*	*	*	5
44. İSTANBUL AYDIN			*											*			*	3
45. İSTANBUL BİLGİ			*															1
46. İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM			*															1
47. İSTANBUL	*	*	*											*	*	*	*	7
48. İZMİR			*															1
49. KAFKAS														*	*	*		3
50. SÜTÇÜ İMAM															*			1
51. KARADENİZ TEK.						*	*	*	*	*				*	*	*	*	9

ÜNİVERSİTELER	Almanca	Fransızca	İngilizce	Arapça	Japonya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Matematik	Coğrafya	Tarih	Türk Dili	Felsefe gr.	Türkçe	Fen Bilgisi	Sosyal Bilgiler	Bilgisayar	TOPLAM
52. KASTAMONU														*	*	*		3
53. KIRIKKALE														*	*		*	3
54. KİLİS 7 ARALIK														*	*	*		3
55. KOCAELİ			*											*	*		*	4
56. MALTEPE			*															1
57. MARMARA	*	*	*			*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	14
58. MEHMET AKİF ERSOY			*											*	*	*	*	5
59. MERSİN			*											*	*			3
60. MEVLANA			*											*			*	3
61. MUĞLA	*		*											*	*	*		5
62. MUSTAFA KEMAL			*											*	*		*	4
63. MUŞ ALPASLAN														*	*	*		3
64. NECMETTİN ERBAKAN	*		*			*	*	*	*	*	*	*		**	*	*	**	15
65. NİĞDE														*	*	*		3
66. ONDOKUZ MAYIS	*	*	*			*	*	*	*					*	*	*	*	11
67. ODTÜ			*kıbrıs				*	*							*		*kıbrıs	7
68. PAMUKKALE			*											*	*	*	*	5
69. RECEP TAYYİP ERDOĞAN															*	*		2
70. SAKARYA			*											*	*	*	*	5
71. SİİT														*	*	*	*	4
72. SİNOP															*	*		2
73. SÜLEYMAN DEMİREL			*														*	2
74. TRAKYA	*		*											*	*	*	*	6
75. UFUK			*															1
76. ULUDAĞ	*	*	*											*	*	*	*	7
77. UŞAK														*	*	*		3
78. YEDİTEPE			*						*			*					*	4
79. YILDIZ TEKNİK			*											*	*	*	*	5
80. YÜZÜNCÜ YIL						*	*	*	*		*	*		*	*	*	*	10
81. ZİRVE			*															1
TOPLAM	17	9	46	1	1	11	13	13	15	8	8	10	3	56	62	54	48	375

Tablo 5, bugün ülkemizde branş dersleri öğretmeni yetiştiren üniversiteleri vermektedir. Her branşta kaç programdan öğretmen yetiştiği tablo içinde belirtilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi günümüzde 375 programdan 17 branşa öğretmen yetişmektedir. Branş öğretmeni yetiştiren üniversite sayısı 81'dir. Tablodan en fazla branşta öğretmen yetiştirme programı olan üniversitenin "Gazi Üniversitesi" olduğu anlaşılmaktadır. Gazi Üniversitesinde 16 branşta öğretmen yetişmektedir. Gazi Üniversitesinde öğretmenlik programı olmayan tek branş Japonca öğretmenliğidir.

Tablodan anlaşılabacağı gibi 2012-2013 öğretim yılında YÖK Genel Kurulunun 5.4.2012 tarihli kararı gereğince bütün ikinci öğretim programları kapatılmıştır. Yine tablodan en yaygın öğretmen yetiştirme programının fen bilgisi ve Türkçe branşlarında olduğu görülür. Günümüzde fen bilgisi öğretmeni yetiştiren program sayısı 62, Türkçe öğretmeni yetiştiren program sayısı 56'dır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ile Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri öğretmenliği programları yaygın olarak öğretmen yetiştirilen branşlardandır. Ülkemizde en az programdan öğretmen yetişen branşlardan biri Arapça diğeri Japonca öğretmenliğidir. Arapça öğretmenliği branşı bir tek Gazi Üniversitesinde, Japonca öğretmenliği branşı da bir tek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde vardır. Bu branşları felsefe grubu öğretmenliği izlemektedir. Felsefe grubu öğretmenliği programı yalnızca 3 üniversitede vardır.

Ülkemizde öğrenci seçme ve yerleştirme sistemine (ÖSYS) göre özel yetenek sınavı ile yetişen branş (beden eğitimi, müzik ve resim -iş) öğretmenlerinin yetiştikleri programlar ve bu öğretmenleri yetiştiren üniversiteler Tablo 6'da yer almaktadır.

TABLO 6: Yetenek Dersleri Öğretmeni Yetiştiren Üniversiteler

ÜNİVERSİTELER	İŞ RESİM -	BEDEN EĞİTİMİ	MÜZİK	TOPLAM
1. İZZET BAYSAL	*	*	*	3
2. ADNAN MENDERES	*	*	*	3
3. AFYON KOCATEPE		*		1
4. İBRAHİM ÇEÇEN	*	*		2
5. AHİ EVRAN		*		1
6. AKDENİZ		*		1
7. AKSARAY		*		1
8. AMASYA		*		1
9. ANADOLU	*	*		2
10. ARDAHAN		*		1
11. ANKARA		*		1
12. ATATÜRK	*	**	*	4
13. BALIKESİR		*	*	2
14. BARTIN		*		1

ÜNİVERSİTELER	RESİM - İŞ	BEDEN EĞİTİMİ	MÜZİK	TOPLAM
15. BÜLENT ECEVİT		*		1
16. CELAL BAYAR		*		1
17. CUMHURİYET	*	*	*	3
18. ONSEKİZ MART	*	*	*	3
19. ÇUKUROVA	*	*		2
20. DICLE	*	*		2
21. DOKUZEYLÜL	*	*	*	3
22. DUMLUPINAR		*		1
23. EGE	*	*		2
24. ERCİYES		*		1
25. ERZİNCAN		*	*	2
26. FIRAT	*	*		2
27. GAZİ	*	*	*	3
28. GAZİANTEP		*		1
29. GAZİOSMANPAŞA	*	*	*	3
30. GEDİK		*		1
31. GİRESUN		*		1
32. GÜMÜŞHANE		*		1
33. HACETTEPE		*		1
34. HARRAN	*	*	*	3
35. İNÖNÜ	*	*	*	3
36. KAFKAS		*		1
37. SÜTÇÜ İMAM		*		1
38. KARABÜK		*		1
39. KARADENİZ TEKNİK	*	*	*	3
40. KARAMANOĞLU	*			1
41. KASTAMONU		*		1
42. KIRIKKALE		*		1
43. KOCAELİ		*		1
44. MARMARA	*	*	*	3
45. MEHMET AKİF	*	*	*	3
46. MERSİN		*		1
47. MUĞLA	*	*	*	3
48. MUSTAFA KEMAL	*	*		2
49. NECMETTİN ERBAKAN	*		*	2
50. NIĞDE	*	*	*	3
51. ONDOKUZ MAYIS	*	*	*	3
52. PAMUKKALE	*	*	*	3
53. SAKARYA		*		1
54. SELÇUK		*		1
55. TRAKYA	*	*	*	3
56. ULUDAĞ	*	*	*	3
57. YÜZÜNCÜ YIL	*	*	*	3
TOPLAM	29	56	23	108

Tablo 6’ da da bugün ülkemizde 108 programdan yetenek de sleri öğretmenleri yetiştirmektedir. En fazla programdan yetişen yetenek dersleri öğretmenliği Beden Eğitimi ve Spor öğretmenliğidir. B branşa 55 üniversiteden 56 programla öğretmen yetiştirmektedir

Günümüzde eğitim fakültelerinden öğretmen ihtiyacı giderile bir diğer branş “özel eğitim öğretmenliği”dir. Bu branşa öğretmen yetiştiren üniversiteler ve özel eğitim alanları tablo 7’de verilmiştir

Tablo 7:Özel Eğitim Alanına Öğretmen Yetiştirme Programı Olan Üniversiteler

ÜNİVERSİTELER	ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİK ALAN	1.ÖĞRETİM	2.ÖĞRETİM
ABANT İZZET BAYSAL	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
ANADOLU	İşitme Engelliler Öğretmenliği	*	
	Zihin engelliler Öğretmenliği	*	
ANKARA	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	
BÜLENT ECEVİT	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
GAZİ	Görme Engelliler Öğretmenliği	*	
	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	
OSMANGAZİ	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
İNÖNÜ	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	
İSTANBUL	Üstün Zekâlılar Öğretmenliği	*	
KARADENİZ TEKNİK	İşitme Engelliler Öğretmenliği	*	
	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
MARMARA	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
MALTEPE	Üstün Zekâlılar Öğretmenliği	*	
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	*	
MUSTAFA KEMAL (HATAY)	Özel Eğitim Öğretmenliği	*	
NECMETTİN ERBAKAN	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
ONDOKUZ MAYIS	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	*	*
SAKARYA	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
TRAKYA	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	*
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	Zihin Engelliler Öğretmenliği	*	
TOPLAM		22	10

Bugün ülkemizde özel eğitim alanına 17 üniversitede, toplam 33 programdan öğretmen yetişmektedir. Özel eğitim öğretmenlik alanları, özel eğitim, görme engelliler, işitme engelliler, zihinsel engelliler ve üstün zekalılardır. 17 üniversitenin 15'inde zihin engelliler öğretmenliği programı vardır. Görme engelliler öğretmeni bir tek Gazi Üniversitesinde, Özel eğitim öğretmeni bir tek Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinden yetişmektedir.

Ülkemizde üniversiteler, öğretmen yetiştirme dışında sistemin istediği nitelikte ve sayıda öğretmen yetiştirme dışında sistemin istediği nitelikte ve sayıda eğitim uzmanı yetiştirmeyi de üstlenmiştir.

1998-1999 öğretim yılına kadar eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümleri;

- Eğitim programları ve öğretim,
- Rehberlik ve psikolojik danışmanlık,
- Eğitim yönetimi ve planlaması,
- Eğitim yöneticiliği ve deneticiliği,
- Halk eğitimi

- Eğitimde ölçme ve değerlendirme, gibi alanlarda uzman yetiştirilmek üzere öğrenci alınmaktaydı. YÖK'ün eğitim fakültelerini yeni düzenlemesiyle bu uzmanlık alanlarının lisans üstü düzeye çekildiği belirtilerek 1998-1999 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümüne yalnızca rehberlik ve psikolojik danışmanlık programına öğrenci alınmasına izin verilmiştir.

Tablo 8, Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına eleman yetiştiren üniversiteleri ve program türlerini göstermektedir.*

TABLO 8: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanına Uzman Yetiştiren Programları Olan Üniversiteler

ÜNİVERSİTE	1.ÖĞRETİM	2.ÖĞRETİM
1. ABANT İZZET BAYSAL	*	
2. ADIYAMAN	*	*
3. ADNAN MENDERES	*	*
4. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	*	
5. AHİ EVRAN	*	
6. AKSARAY	*	*
7. AMASYA	*	
8. ANADOLU	*	
9. ANKARA	*	
10. ATATÜRK	*	*
11. BAŞKENT	*	
12. BOĞAZİÇİ	*	
13. CANİK BAŞARI	*	
14. CUMHURİYET	*	*
15. ÇANAKKALE 18 MART	*	
16. ÇUKUROVA	*	*
17. DOKUZ EYLÜL	*	
18. EGE	*	
19. ERCİYES	*	*
20. ERZİNCAN	*	*
21. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ	*	*

UNİVERSİTE	1.ÖĞRETİM	2.ÖĞRETİM
22. FATİH	*	
23. GAZİ	*	
24. GAZİANTEP	*	
25. GAZİOSMANPAŞA	*	*
26. GİRESUN	*	*
27. HACETTEPE	*	
28. İNÖNÜ	*	*
29. İSTANBUL AYDIN	*	
30. SABAHATTİN ZAİM	*	
31. İSTANBUL	*	
32. KAFKAS	*	*
33. KARADENİZ TEKNİK	*	*
34. KIRIKKALE	*	*
35. KOCAELİ	*	
36. MALTEPE	*	
37. MARMARA	*	
38. MEHMET AKİF	*	
39. MERSİN	*	
40. MEVLANA	*	
41. MUĞLA	*	*
42. NECMETTİN ERBAKAN	*	*
43. OKAN	*	
44. ONDOKUZ MAYIS	*	*
45. ODTÜ(Kıbrıs)	*	
46. PAMUKKALE	*	*
47. SAKARYA	*	*
48. UFUK	*	
49. ULUDAĞ	*	*
50. YEDİTEPE	*	
51. YILDIZ TEKNİK	*	
52. ZİRVE	*	
TOPLAM	52	21

Tablo 8’de de görüldüğü gibi bu gün ülkemizde eğitim uzmanı yetiştirilen tek program olan rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına 52 üniversiteden uzman yetişmektedir. Uygulanan program sayısı 73 tür. Bu programların 21’i ikinci öğretim programıdır.

Görüldüğü gibi, günümüzde öğretim kademelerinin ihtiyacı olan öğretmenler, değişik kurumlarda değişik programlarla yetişmektedirler. Hemen her yıl merkezi yerleştirme ile öğrenci alan lisans programlarının sayısı ve bu programları açan yüksek öğretim kurumlarının isimleri değişmektedir. Yukarıdaki tablolar 2012-2013 öğretim yılında öğrenci alan programlar ve bu programları açan yüksek öğretim kurumlarını göstermektedir. Kitabın ekinde bu konuda daha ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

* YÖK’ün öğretmen yetiştirme programlarını verdiği web sayfasında “psikolojik danışmanlık ve rehberlik, Öğretmenliği lisans programı” ifadesinin schven konduğu düşünülmektedir. Bu bir öğretmenlik alanı değil, uzmanlık alanıdır

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Çoruh, S., Ankara Ticaret ve Turizm Öğretmen Okulu, Turizm Mecmuası, C. 11, 1969.
- Dilaver, H., **Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları**, (Basılmamış doktora tezi), Ankara, 1992.
- Ergin, O., **Türkiye Maarif Tarihi**, Cilt I:II,III, İstanbul, 1948.
- Yücel, H.A., **Türkiye’de Orta Öğretim**, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 1994.
- Küçükahmet, L., **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları** (Program geliştirme açısından bir yorum), A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:55, Ankara, 1976.
- M.E.B., **Orta Öğretim Programında Yönelmeler**, (1924-1970), T.İ. ve Terbiye Dairesi Yayınları, 16 M.E. Şurası hazırlık çalışmaları serisi 1, İstanbul, 1972.
- M.E.B., Mesleki ve Teknik Öğretim, İstatistik-Yayın Müdürlüğü, Öğretmen Okulları, **Mesleki ve Teknik Öğretim**, İstanbul, 1965.
- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973.
- 14 Ekim 1965 tarih ve 12126 sayılı T.C. Resmi Gazete.
- XI. Millî Eğitim Şurası, 8-11 Haziran 1982, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1982.
- 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kurumu’nun Teşkilatlanması Hakkında Kanun.
- 28 Mart 1983 tarih ve 2809 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin değişikliği kabulüne dair 2809 sayılı Kanun ile 78 ile 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- Unat, F. R., **Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişimine Tarihi Bir Bakış**, M.E.B. Yayını, Ankara, 1964.
- YÖK’ün 6 Kasım 1997 tarih ve B. 30.0.000.0.01/534-22449 sayılı yazısı ve ekleri.
- 20 Mart 1997 tarihli Eğitim Fakülteleri Dekanları toplantı kararları
- YÖK’ün Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara, Mart 1998.
- www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen_yeni_programlar
- YÖK/Dünya Bankası **Öğretmen Eğitiminde Akreditasyon, İngiltere ve ABD Modelleri**, Ankara, 1998.
- YÖK, **Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu**, Mart, 1998
- 28.7.1998 tarihli Öğretmen adaylarının M.E.B.’na bağlı eğitim-öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin koordinasyon ve işbirliği protokolü.
- Fakülte-okul işbirliği, öğretmen eğitimi dizisi, YÖK/Dünya Bankası, Millî Eğitim geliştirme projesi, Ankara, 1998.
- YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitimi geliştirme projesi, Hizmet-öncesi öğretmen eğitiminde akreditasyon konferansı 12-14 Kasım 1998 dokümanları, Ankara, 1998.
- ÖSYM 2012 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme sistemi (OSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara.

ÖĞRETMEN

Öğretmenin adı bayan Thompson'du ve 5. sınıf öğrencilerinin önünde ayakta durduğu ilk gün onlara bir yalan söyledi.

Çoğu öğretmen gibi, onlara baktı ve hepsini aynı derecede sevdiğini söyledi. Bu mümkün değildi, çünkü orada en önde, sırasına adeta çökmüş gibi oturan küçük bir öğrenci vardı.

Adı Teddy Stoddard. Bir önceki yıl, bayan Thompson, Teddy'i gözlemiş, onun diğer çocuklarla oynamadığını; giysilerinin kirli ve kendinin de hep banyo yapması gereken bir halde olduğunu görmüştü ve Teddy mutsuz da olabilirdi.

Çalıştığı okulda bayan Thompson, her öğrencinin geçmişteki kayıtlarını incelemekle de görevlendirilmişti ve Teddy'nin bilgilerini en sona bırakmıştı. Onun dosyasını incelediğinde şaşırdı. Çünkü; birinci sınıf öğretmeni: "Teddy zeki bir çocuk ve her an gülmeye hazır. Ödevlerini düzenli olarak yapıyor ve çok iyi huylu... Ve arkadaşları onunla olmaktan mutlu..." diye yazmıştı.

İkinci sınıf öğretmeni: "Mükemmel bir öğrenci, arkadaşları tarafından sevilen, fakat evde annesinin amansız hastalığı onu üzüyor ve sanırım evdeki yaşamı çok zor.." diyordu.

Üçüncü sınıf öğretmeni: "Annesinin ölümü onun için çok zor oldu. Babası ona yeterince ilgi gösteremiyor ve eğer birşeyler yapılmazsa evdeki olumsuz yaşam onu etkileyecek." diye yazmıştı.

Dördüncü sınıf öğretmenine gelince: “Teddy içine kapalı ve okula hiç ilgi göstermiyor, hiç arkadaşı yok ve bazen sınıfta uyuyor.” demişti.

Şimdi bayan Thompson sorunu çözmüştü ve kendinden utanıyordu. Öğrenciler ona güzel kağıtlara sarılmış süslü kurdelelerle paketlenmiş yeni yıl hediyeleri getirdiğinde kendini daha da kötü hissetti. Çünkü Teddy’nin armağanı kaba kahverengi bir kesekağıdına beceriksizce sarılmıştı. Bunu diğer öğrencilerin önünde açmak ona çok acı verdi.

Bazıları, paketten çıkan sahte taşlardan yapılmış, birkaç taş düşmüş bileziği ve üçte biri dolu parfüm şişesini görünce gülmeye başladılar, fakat öğretmen, bileziğin ne kadar zarif olduğunu söyleyerek ve parfümden de birkaç damlayı bileğine damlatarak onların bu gülmelerini bastırdı.

O gün okuldan sonra Teddy öğretmenin yanına gelerek; “Bayan Thompson, bugün hep annem gibi koktunuz” dedi.

Çocuklar gittikten sonra öğretmen yaklaşık bir saat kadar ağladı. O günden sonra da çocuklara okuma, yazma, matematik öğretmekten vazgeçerek onları eğitmeye başladı. Teddy’ye özel bir ilgi gösterdi. Onunla çalışırken zekasının tekrar canlandığını hissetti. Ona cesaret verdikçe çocuk geliyordu. Yılın sonuna dek, Teddy sınıfın en çalışkan öğrencilerinden biri olmuştu.

Öğretmenin, hepinizi aynı derecede seviyorum yalanına karşın Teddy, onun en sevdiği öğrenci olmuştu.

Bir yıl sonra, kapısının altında bir not buldu. Teddy’den. Tüm yaşantısındaki en iyi öğretmenin kendisi olduğunu yazıyordu. Ondan yeni bir not alana kadar 6 yıl geçti. Notunda liseyi bitirdiğini ve sınıfındaki üçüncü en iyi öğrenci olduğunu ve bayan Thompson’un halâ hayatında gördüğü en iyi öğretmen olduğunu yazıyordu. Dört yıl sonra, bir mektup daha aldı Teddy’den. O arada zaman onun için zor olduğunu çünkü üniversitede okuduğunu ve çok iyi dereceyle mezun olmak için çok çaba sarfetmesi gerektiğini yazıyordu. Ve bayan Thompson halâ onun hayatında tanıdığı en iyi öğretmendi.

Daha sonra dört yıl daha geçti ve bir mektup daha geldi. Çok iyi bir dereceyle üniversiteden mezun olduğunu ama daha

ileriye gitmek istediğini yazıyordu. Ve halâ bayan Thompsonun tanıdığı ve en çok sevdiği öğretmendi. Bu kez mektup altındaki imza biraz daha uzundu.

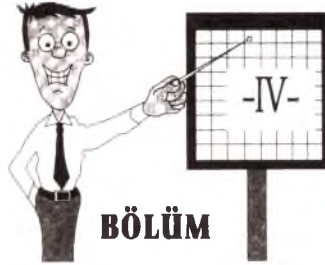
Theodore F. Stoddard Tıp Doktoru.

Bu hikâye burda bitmedi. İlkbaharda bir mektup daha bayan Thompson. Teddy hayatının kızıyla tanıştığını ve evleceğini yazmıştı. Babasının birkaç yıl önce öldüğünü, bay Thompson'un düğünde damadın anne ve babası için ayrılan re oturup oturamayacağını soruyordu. Tabii ki oturabilirdi.

Tahmin edin ne oldu? Bayan Thompson törene giderken özenle sakladığı birkaç taşı düşmüş olan o bileziği tal Teddy'nin ona verdiği ve annesi gibi koktuğunu söylediği p fünden sürmeyi de ihmal etmedi.

Birbirlerini sevgiyle kucaklarken, Teddy, onun kulağına “Bana inandığınız için çok teşekkürler bayan Thompson, kendimi önemli hissetmemi sağladığınız için ve beni böyle değiştirdiğiniz için de...” diye fısıldadı. Bayan Thompson gözünde yaşlarla ona karşılık verdi: “Yanılıyorsun Teddy... Ben değil, sen bana öğrettin.

Seninle karşılaşınca kadar ben öğretmenliği bilmiyordum..

TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİ

A. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISININ VE ÖZELLİKLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Prof. Dr. Nezahat GÜÇ

Türk Eğitim Sisteminin yasal dayanağı 14 Haziran 1973'te kabul edilen 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'dur.

Türk Eğitim Sisteminin yasal dayanağı 14 Haziran 1973 kabul edilen 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'dur. Millî Eğitim Temel Kanunu, Türk Millî Eğitim Sisteminin düzenlenmesinde esas olan amaçlar, ilkeler, eğitim sisteminin yapısal yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç gereçleri, devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsamaktadır.

Eğitim alanında gerçek anlamda gelişmenin başarılması sistemin bütününe dikkate alan bir yaklaşımı benimsemek uygulamakla mümkündür. Ülkemizde şimdiye kadar eğitim programlarını geliştirmek, eğitim alanında ileriye dönük değişiklikler yapmak gerektiğinde sistem yaklaşımı ve anlayışı yeterince önemsenmemiştir. Böylece değişiklikler sistemin bütünlüğüne dikkate alınmadan, bölük-pörçük olarak yapılmıştır. Bu nedenle amaçlanan sonuçlar ya da gelişmeler istenen oranda gerçekleştirilememiştir.

Eğer sistemin bir yerinde, ortaya çıkan yeni koşullara gereği, bir değişiklik yapmak gerekiyorsa bunu sistem amacını, bütünlüğünü bozmayacak biçimde yapmak zorundayız. Bu kurala uymadan sistemde değişiklik yapmaya girişmek umulan sonucu vermeyecektir. Bu nedenle Türk Eğitim Sisteminin yapısının ve özelliklerinin genel bir değerlendirmesini yapmadan önce sistem yaklaşımını, açık ve toplumsal sistemle anlamak gerekmektedir. Bunlar aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

Sistem Yaklaşımı

Sistem yaklaşımı örgütü hem bir bütün; hem de daha geniş bir çevrenin alt sistemi olarak görür ve sistem içindeki herhangi bir değişimin diğer öğeleri ve sistemin bütününe etkilediğini ileri sürer.

Sistem yaklaşımı, örgütü çeşitli parçalar, süreçler ve amaçlardan oluşan bir bütün olarak ele alır. Örgütsel sistemi oluşturan parçalar olarak insan unsuru (çalışanlar), makineler, maddi kaynaklar, görevler, formel yetki ilişkileri ve küçük informal gruplar sayılabilir. Bütün bu parçalar örgütün

Sistem yaklaşımı örgütü bir bütün olarak görür.

amaçlarını gerçekleştirmek üzere haberleşme ve karar verme süreçleriyle birbirlerine bağlanmışlardır. Dolayısıyla örgüt ana sistemdir. Bu sistem, birbiri ile ilişkili ve karşılıklı bağımlı alt sistemleri içermektedir.

Sistem

Genel anlamda sistem, bütünü oluşturan birbiriyle ilişkili ve birbirine bağlı öğeler kümesi ya da topluluğudur. Bir başka ifadeyle sistem, karşılıklı etkileşim içerisinde bulunan öğelerin belli bir amacı gerçekleştirmek için bir bütün meydana getirecek şekilde organize edilmesidir. Sistemler var olan diğer sistemlerle sürekli bağlantı halindedir. Sistem, diğer sistemlerle bağlantılarını girdi, işlem, çıktı ve dönütleriyle kurar. Bağlı olduğu sistemlerdeki herhangi bir değişiklik sistemi etkiler ve değişmesine neden olur. Sistem çevresinden girdiler alır, çevresine çıktıları vererek hizmet eder.

Sistemler var olan diğer sistemlerle sürekli bağlantı halindedir.

Sistemin, kendisini diğer sistemlerden veya çevresinden ayıran belli bir sınırı vardır. Bunun ötesinde sistem çevresi ile belli etkileşimlere sahiptir ve bazı dengeleme işlemleri yoluyla varlığını sürdürme eğilimindedir.

Sistemi oluşturan parçalara alt sistem, her sistemin bağlı olduğu daha büyük sistemlere de üst sistem denir. En küçüğü dışındaki tüm sistemlerin alt sistemleri, en büyüğü dışındaki tüm sistemlerin üst sistemleri vardır.

*Alt sistem
Üst sistem*

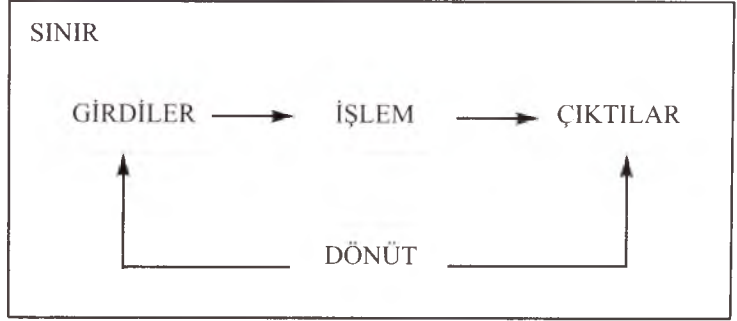
Açık Sistem

Açık sistem, çevresinden girdiler sağlama ve sistemin çıktıları yine çevreye gönderme suretiyle çevresiyle etkileşim içinde bulunmaktadır. Şekil 1'de açık bir sistemin temel öğeleri görülmektedir.

Açık sistemlerde girdi, işlemler, çıktı ve dönütte oluşan herhangi bir değişiklik sistemi bütünüyle etkiler ve değiştirir. Bu öğelerin birbirleriyle sıkı ilişkileri vardır ve bu öğelerden birinin eksikliği, sistemin türünü ve yapısını değiştirir.

Şekil 1. Açık Sistem

ÇEVRE

Açık bir sistemin temel öğeleri;

Girdi,
İşlem,
Çıktı,
Dönüt ve Çevredir.

Sosyal Sistem

Sosyal sistem, etkileşimde bulunan ve bir varlık oluşturan, birbiri ile bağımlı öğeler ve etkinlikler bütünüdür. Sosyal sistemler birbirine bağlı, bütüne katkıda bulunan ve bütünden yararlanan parçalardan, özelliklerden ve etkinliklerden oluşur.

Talcott Parsons toplumu bir sistem olarak görmüştür. Parsons, toplumsal işlevi açıklamak için önce toplumu bir sistem olarak ele alır ve bu sistemin en önemli işlevini ise bütünleşme olarak görür. Toplamlar bir bütündür; birbiriyle ilintili parçalardan meydana gelen sistemlerdir. Her parçanın anlamı, yalnızca sistem içinde özel bir işlevi yerine getirdiği, bütünlü ilişkisi içinde ortaya çıkar; bunun için toplum, birbirine bağımlı ve hepsi de genelde sistemin bütünleşmesi ve uyulanmasına katkıda bulunan öğelerden oluşan bir sistemdir.

TOPLUMSAL VE AÇIK BİR SİSTEM OLARAK EĞİTİM

Eğitim sosyal yaşantının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. İnsanlık tarihi boyunca birçok toplumsal kurum ve olgu eğitimin değişerek gelişmesini sağlamıştır. Eğitim de yetiştirmiş olduğu bireyler vasıtasıyla toplumsal kurum ve olaylarda belirleyici rol oynamıştır.

Eğitim, genel anlamda bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Eğitim insanın tüm hayatını kuşatmakta, okuldan evvel ailede başlamakta; okulda devam etmekte, aile ve okul dışında, iş yaşamında da sürmektedir. Eğitim belli bir anda olup biten bir olgu değil, hayat boyu devam eden bir süreçtir.

Eğitim hem toplumsal hem de açık bir sistemdir.

Bilgi toplumlarında eğitim anlayışı kökten bir değişim yaşamaktadır. Bilgi aktarımına dayalı geleneksel eğitim anlayışı terk edilmiştir. Bilgiyi merkeze alan eğitim anlayışı, yerini bilgilerin nasıl üretileceği konusuna odaklanmış eğitim anlayışına bırakmıştır. Öğrenme artık, yetişkinin öğretmesi üzerine değil, kişinin kendi hızına ve isteğine göre biçimlenen bir keşfetme, arama ve bulma faaliyetine dayanmaktadır.

Toplumsal ve açık sistem yaklaşımları ışığında bir eğitim sistemi, insanlardan oluştuğu için toplumsal, topluma hizmet etmek için kurulduğu için de açık bir sistemdir. Böylece eğitim sistemi, toplumsal açık bir sistemdir ve her biri, toplumsal açık bir sistem olan örgütlerden oluşur.

Açık bir sistem olan eğitim, toplumsal sistemin bir alt sistemidir. Toplumsal sisteme bağlı olan diğer alt sistemler ekonomi, siyaset, töre, gelenek, görenek, spor, felsefe, din ve inanç, iletişim, moda, bilim ve teknik, nüfus vb. sistemler eğitim sistemini, eğitim sistemi de onları etkiler ve değiştirir. Yani onların çıktıları eğitimin, eğitimin çıktıları da onların girdi ve işlemleri olabilir.

Eğitimin açık sistem olabilmesi, öncelikle hedeflerinin belirlenmesine bağlıdır. Hedefler belirlendikten sonra ise bu hedefleri gerçekleştirecek yöntem, süre, program, ders araç ve gereçleri, öğretmen, öğrenci vb. unsurlar belirlenir. Bu unsurların hepsi açık sistemin girdilerini oluşturur. Eğitim sistemi bu unsurları girdi olarak kabul ettikten sonra işlemler (dönüşüm) süreci başlar. İşlemler sürecinde öğrencinin hedeflere uygun olarak yetişmesi beklenir. İşleme süreci eğitim sisteminde eğitim-öğretim süreci olarak tanımlanabilir.

Eğitim, toplumsal sistemin bir alt sistemidir.

Eğitim Sisteminin Girdileri

Sistemin hedefini gerçekleştirmek üzere diğer sistemlerden alınan ve gerekli olan her türlü değişkene girdi denir. Girdiler malzeme, işlenmiş, işlenmemiş ya da yarı işlenmiş maddeler, para, enerji, insan, bilgi, yeterlik, alışkanlık, ses, ışık, koku, renk vb. olabilir.

Her sistem en az bir hedefi gerçekleştirmek üzere kurulur. Eğitim sisteminin hedefleri, öğrencide gözlemeye karar verilen istenilen davranışlardır. Girdiler, bir sistemin hedeflerini gerçekleştirmesi için, dışarıdan alınan ve gerekli olan tüm değişkenlerdir. Eğitim sisteminin girdileri öğrenci, hazırbulunuşluk düzeyi, yatırım, yeni personel, yeni araç-gereç, yiyecek, içecek, giyim, kuşam, enerji ve yeni bilgidan oluşabilir.

Her sistemin girdisi, o sistemin amacına uygun nitelik ve niceliğe sahip olmalıdır.

Eğitim Sisteminde İşlemler

Eğitim sisteminde işlemler, sistemin girdilerinin hedefler doğrultusunda işlendiği, biçimlendiği, yeniden oluşturulduğu, yani istenilen ürün durumuna getirildiği bölümdür. İşlemler kısmında çeşitli zihinsel süreçler, emek, araç-gereç ve donanım, fiziksel, biyolojik ve kimyasal yapılar vb. sistemin amacını gerçekleştirmek için tek tek ya da birlikte işe koşulabilir.

Eğitim sisteminde öğrencilere istenilen davranışları kazandırmak için her türlü etkinlik, işlemler kısmında uygun yer ve zamanda işe koşulur. Bu kısma, eğitim durumu, çevre ayarlaması, ortam düzenleme de denir. Eğitim sisteminde işlemler şu değişkenlerden oluşabilir: Konuların sırası ve niteliği, pekiştirici, dönüt, düzeltme ve ipucu, öğrencinin katılımı, araç-gereçler, öğrenme-öğretme stratejisi yöntem ve teknikleri, zihinsel süreçler, öğrenme-öğretme ortamının fiziksel koşulları, zaman, sevgi, biçimlendirmeye ve yetiştirmeye dönük değerlendirmedir.

Eğitim Sisteminin Çıktıları

Çıktılar, girdilerin işlemler sürecinde hedefler doğrultusunda biçimlenip oluşturulması sonucunda ortaya çıkan ürünlerin tümüdür. Çıktılar, sistemin hedeflerine uygun araç-gereç, bilgi, enerji, vb. olabilirler. Çıktılar, sistemin hedefleriyle nicelik ve nitelik açısından çakışıyorsa sistem tam olarak işlemektedir. Eğitim sisteminin çıktıları, ölçme ve değerlendirme sonucu belirlenir.

Çıktılar hedeflere yaklaştığı sürece, sistem o derecede tutarlı, etkili ve verimlidir. Çıktılar, hedeflerden uzaklaştığı derecede de sistem o kadar tutarsız, etkisiz ve verimsizdir. Okul sisteminde çıktıları belirlemek için "ölçüt dayanaklı" ve durum muhasebesine dönük bir değerlendirme yapılmalıdır. Çıktıları belirlerken sayısal olarak iç ve dış, niteliksel iç ve dış verimlilik, maliyet-yarar analizi türü değerlendirmeler de kullanılabilir. Bu tür değerlendirmelerin sonunda şu çıktılar ölçülebilir: Öğrenci sayısı, yaşı ve cinsiyeti, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor erişisi, beklenmedik fakat istenen davranışlar, beklenmedik ve istenmeyen davranışlar, okulda yapıp ortaya konulan ürünlerden elde edilen kazanç, yeni deneyimdir.

Sistemin çıktıları kısmında, her türlü ürün ve davranış "denetleme ve değerlendirme sisteminde" belirlenir; fakat bu diğer alt sistemlerin sürece etkisi olmadığı anlamına gelmez. Denetleme ve değerlendirme sistemiyle, diğer alt sistemler arasında sıkı bir ilişki vardır.

Çıktılar, sistemin hedefleriyle nicelik ve nitelik açısından örtüşüyorsa sistem tam olarak işlemektedir.

Eğitim Sisteminde Dönüt

Dönüt, hedeflerin gerçekleşme derecesine bakılarak eğitim sisteminin işleyip işlemediğini, işlemeyen yanların neler olduğunu, bunların nasıl ve ne şekilde giderileceğini belirlemek amacıyla yapılan etkinliklerin tümüdür.

Dönüt, sistemin eksik yanlarını gidermede, işlemeyen öğeleri işler duruma getirmede ya da sistemden çıkarmada kullanılabilir. Dönüt yoluyla sistem onarılıp, düzenlenebilir, yeniden işler duruma getirilebilir. Bu iş sürekli. Açık sistemin her basamağında dönüt işe koşulur. Eğer dönüt eksik veya istenilen düzeyde, nitelikte olmazsa sistem bozulur, bir süre sonra da ortadan kalkabilir.

Sistemin hedeflerini ne derecede gerçekleştirdiğini; gerçekleştiremediyse, bunun hangi öge ve değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek; gerekli düzeltme, onarma, yenileme işlemlerine gitmek yeterli ve sürekli dönüt olmadığı zaman mümkün değildir. Bundan dolayı sistem ya sağlıklı bir biçimde büyüyecek ya da tersine küçülecek, her iki durumda da bozulup ortadan kalkacaktır. Çünkü, yeterli ve düzenli dönüt olmadığından sistemin denetleyici ve koruyucu mekanizmaları belli bir süre çalışmayacaktır. Sosyal sistemlerde, zamanında ve yerinde yapılmayan girişimler, iş işten geçtikten sonra, sorunları çözümünde etkili olmayabilir.

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISININ VE ÖZELLİKLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Eğitim sistemini, sistem yaklaşımına göre inceledikten sonra aşağıda Türk Eğitim Sistemin yapısının ve özelliklerinin genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Türk Eğitim Sisteminin Genel Durumu

Türk Eğitim Sistemi, okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar, 2007-2008 öğretim yılı itibarıyla 734.597 öğretmenin görev yaptığı 57.837 öğretim kurumuna devam eden 19.935.277 öğrenciye sahip olan büyük bir sistemdir.

Dönüt yoluyla sistem onarılabilir, düzenlenebilir, yeniden işler duruma getirilebilir.

Açık sistemin her basamağında dönüt işe koşulur.

Türk Eğitim Sistemi okulöncesiinden yükseköğretim düzeyine kadar büyük bir sistemdir.

Tablo 1: Eğitim Kurumlarının Kademelere Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2007-2008 Öğretim Yılı)

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen
		Toplam	Erkek	Kız	
OKUL ÖNCESİ	3.600	701.762	366.209	335.553	10.56
Okul Öncesi (Resmi)	1.413	634.994	330.641	304.353	4.56
Okul Öncesi (Özel)	2.187	66.768	35.568	31.200	6.25
SHÇEK	1.432	24.957	13.434	11.523	4.11
İLKÖĞRETİM	34.093	10.870.570	5.676.872	5.193.698	445.4
İlköğretim (Resmi)	33.226	10.331.752	5.381.261	4.950.491	422.20
İlköğretim (Özel)	866	226.187	122.765	103.422	23.18
Açık İlköğretim	1	312.631	172.846	139.785	
ORTAÖĞRETİM	8.280	3.245.322	1.789.238	1.456.084	191.0
Ortaöğretim (Resmi)	7.547	2.817.334	1.546.705	1.270.629	177.58
Ortaöğretim (Özel)	732	93.842	51.393	42.449	13.46
Açıköğretim Lisesi	1	334.146	191.140	143.006	
GENEL ORTAÖĞRETİM	3.830	1.980.452	1.044.607	935.845	106.2
Genel Ortaöğretim (Resmi)	3.118	1.641.130	849.172	791.958	93.13
Genel Ortaöğretim (Özel)	711	92.827	50.663	42.164	13.13
Açıköğretim Lisesi	1	246.495	144.772	101.723	
MESLEKİ TEKNİK ORTAÖĞRETİM	4.450	1.264.870	744.631	520.239	84.77
Mesleki ve Teknik Lise (Resmi)	4.429	1.176.204	697.533	478.671	84.44
Mesleki ve Teknik Lise (Özel)	21	1.015	730	285	322
Açıköğretim Lisesi		87.651	46.368	41.283	
YAYGIN EĞİTİM	11.864	5.117.623	2.942.086	2.175.537	87.28
Resmi	1.856	2.366.968	1.153.920	1.213.048	9.861
Özel	10.008	2.750.655	1.778.166	962.489	77.42
TOPLAM	57.837	19.935.277	10.774.405	9.160.872	734.59

NOT: (1) Okul öncesi eğitimde 18.222 resmi anasınıfı ile 684 özel anasınıfı sayısına dahil edilmemiştir.
 (2) 15.082 okul öncesi öğretmeni kadrolarının bulunduğu kurumların öğretmen sayılarında gösterilmiştir.
 Toplama dahil edilmemiştir.
 (3) Yaygın Eğitim Kurumlarına ait öğrenci sayısı bilgileri 2006/07 öğretim yılı sonu itibarıyla verilmiştir.
 (4) Toplam öğretmen, kadrolu ve sözleşmeli öğretmenleri kapsar.

(Kaynak: MEB. Millî Eğitim Sayısal Veriler. Ankara: 2008.)

Bu rakamlar, eğitim politikacıları tarafından t Avrupa ülkesinin toplam nüfusu ile kıyaslanarak, ulaşım başarı göstergesi olarak değerlendirilebilir. Örneğin 2008 y Bulgaristan'ın nüfusu 7.262.675, Yunanistan'ın nüfus 10.722.816'dır. Ancak bu sistemin kapsadığı sayı ne olursa yeterli düzeyde gelişmiş olduğunu ve eğitime duyulan karşıladığını söylemek mümkün değildir.

Okullaşma oranları açısından bakıldığında AB ülkeleri Türkiye'den daha iyi durumdadır. 2002 yılı itibarıyla zorunlu eğitimin sona erme yaşı, AB ülkelerinde ortalama 15.8 iken Türkiye'de 14'tür. Türkiye'de zorunlu eğitimin sona erme yaşının 14 olması, 1997 yılında ilköğretimin 8 yıla çıkarılması ile mümkün olmuştur. Buna rağmen, Türkiye'de eğitim sürelerinin yetersizliği göz ardı edilemeyecek durumdadır.

Son 50 yılda ortaöğretim düzeyinde eğitim almış olmanın önemi, dramatik olarak değişmiştir. 1950'li yıllarda, lise düzeyinde bir eğitim almak, iş piyasasında değerli bir araç olarak görülürken; 2000'li yıllarda değerini kaybetmiştir.

Bunların dışında okula devam etme durumu da mevcut sistem içinde üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Okulun etkililiğine ilişkin araştırmalar, çoğunlukla öğrencilerin akademik başarılarını konu almaktadır. İngiltere ve İskoçya gibi, geleneksel eğitim sistemlerinde öğrencilerin başarıları, sınav sonuçlarına dayalı olarak ölçülür. ABD gibi, diğer sistemlerde ise, öğrenci kazanımları-öğrenme ürünleri standartlaştırılmış yetenek testi puanlarına göre ölçülür. Ancak, okula devam oranları gibi okulun öğrenci başarısı üzerindeki etkilerine daha az dikkat çekilmektedir. Oysaki okulu terk etme ya da devamsızlığın, öğrencilerin sonraki yaşamları üzerinde önemli etkileri vardır.

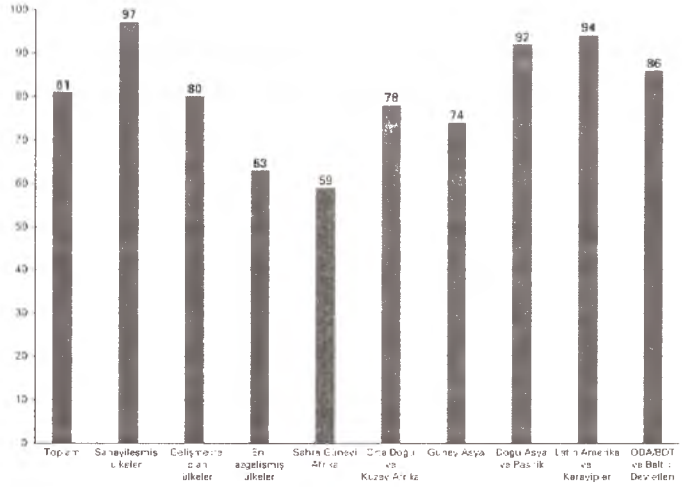
İrlanda'da 116 okuldan elde edilen verilerle yapılan araştırmada, okulun etkililiğine ilişkin olarak, öğrencilerin akademik başarısının yüksek olduğu okullarda, okula devamsızlık yapma ve okulu terk etme oranlarının düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Devamsızlık ve okulu terk etme oranlarının düşük olması, pozitif bir öğretmen-öğrenci ilişkisi, güçlü iletişim ve okulun pozitif öğrenme ortamı ile ilişkili görülmektedir.

Çocukların kayıt yaptırdıktan sonra okula ancak bir iki yıl devam etmeleri, hedefe ulaşma açısından yeterli olmayacaktır. Nihai hedef, 2015 yılına kadar, bütün erkek ve kız çocukların kaliteli temel eğitim imkânlarına sahip olmaları ve bu eğitimlerini tamamlamalarıdır. Burada "bütün" derken kastedilen, her erkek ve kız çocuğun bu imkânlarla eşit biçimde donatılmasıdır. Ancak, ortada ayrı bir "Binyıl Hedefi" daha vardır ve bu hedef duruma açıklık getirmektedir. Buna göre ilk ve orta öğretimdeki bütün cinsiyet eşitsizlikleri 2015 yılına kadar ortadan kaldırılacaktır. Sonuçta, 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi gereken, okula kayıt, okulu tamamlama ve öğrenimde başarı yönleri de dâhil olmak üzere eğitimde tam bir cinsiyet eşitliğidir. Aşağıdaki grafikte 1996-2002 yılları arasında çeşitli ülkelerin ilköğretimde net kayıt ve devamlılık oranlarına ilişkin veriler bulunmaktadır.

*Okulun etkililiği,
çoğunlukla akademik
başarı ile anılmaktadır.*

Grafik 1: İlköğretimde Net Kayıt/Devamlılık Oranları (1996-2002)

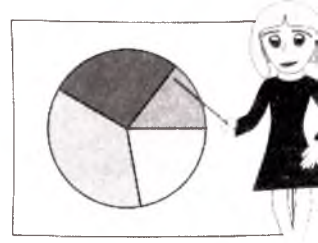
Kaynak: UNICEF, 2004.

Grafik 1'den anlaşılacağı üzere, ilköğretime net kayıt veya devamlılık oranları sanayileşmiş ülkeler ile Doğu Asya ve Pasifik ülkelerinde % 90'ların üzerinde seyretmektedir. Sanayileşmenin getirdiği istihdam ihtiyacı ve kalifiye eleman eksikliği eğitime yapılan yatırımların ve bu yatırımların okullaşma oranlarına sağladığı olumlu katkısı elde edilen sayısal verilerden görülmektedir. Doğu Asya ve Pasifik'teki okullaşma oranının yüksekliği buradaki ülkelerin (Japonya, Tayvan, vb.) eğitime verdikleri önemin göstergesidir. Latin Amerika ve Karayipler'de de bu ve buna benzer nedenlerin yol açtığı okullaşma oranının yüksekliği o bölgelerdeki kalkınmanın, gelişmişliğin ve büyümenin göstergesi durumundadır. Okullaşma oranının % 80 ve bunun üzerine az bir oranla çıkabilmiş gelişmekte olan ülkeler ve Baltık ülkelerinde de olumlu yönde gelişme görülmektedir. Okullaşma oranının % 80'lerin altında yer aldığı az gelişmiş yerler olan Sahra Günü, Güney Afrika, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Güney Asya'ya bakıldığında buralarda tarım ağırlıklı bir hayatın sürdürülmesi ve eğitimin öneminin tam anlaşılmamış olması bu sonuçlara etki etmiştir.

Tablonun geneline bakıldığında ülkemiz hala eğitimi zorunlu temel eğitim kapsamında değerlendirmekte ve daha üst eğitim seviyelerini yakalamakta zorlanmaktadır. Buna rağmen ilköğretim kademesinde bile % 100 okullaşmayı tam olarak sağlayamadığımız bir gerçektir. İç göçler, şehirleşme, fakirlik, cin-

sayısının fazlalığı, çok çocuk sahibi olan ailelerin toplumun alt gelir gruplarına ait olması gibi faktörler ilköğretimde okul terki- ni kolaylaştırmaktadır. Tüm bu faktörler göz önüne alındığında hem ekonomik, hem toplumsal hem de bireysel açıdan büyük önem taşıyan ilköğretim seviyesinde okul terkinin önlenmesi için yeni bakış açılarına ve stratejilere ihtiyaç vardır.

En son mezun olunan eğitim kademesi kapsamında ilköğretim mezunu olan kişilerin en yüksek olduğu ülke Türkiye'dir (% 69) ve bunu Portekiz (% 65) izlemektedir. Gelişmiş ülkelerde ise daha üst kademelerden mezun olan kişilerin oranı artmaktadır. Ülkemizdeki olumlu gelişmelerle birlikte lisans mezunu kişilerin oranında %11'lik seviyeye ulaşmamıza rağmen araştırma yapılan ülkeler arasında en sonda yer almaktayız. Bizi % 12'lik oranla İtalya izlemektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Bazı Ülkelerde 25-34 Yaş Grubu Nüfusun Mezun Olduğu En Son Eğitim Kademesine Göre Dağılımı (1991-2002) (%)

Hantal ve Merkezietçi Yapı

Ülkeler		1991	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Almanya	En fazla ilköğretim mezunu	11	11	12	15	15	15	15
	Lise ve ön lisans mezunu	68	68	66	64	63	64	63
	Lisans mezunu	21	21	22	22	22	22	22
İngiltere	En fazla ilköğretim mezunu	21	14	11	10	10	10	10
	Lise ve ön lisans mezunu	61	63	63	63	62	61	59
	Lisans mezunu	19	23	26	27	29	29	31
Portekiz	En fazla ilköğretim mezunu	79	69	72	70	68	67	65
	Lise ve ön lisans mezunu	12	17	17	18	19	19	20
	Lisans mezunu	9	14	12	12	13	14	15
İspanya	En fazla ilköğretim mezunu	60	53	47	45	44	42	41
	Lise ve ön lisans mezunu	24	21	21	21	22	22	22
	Lisans mezunu	16	27	32	33	34	36	37
İtalya	En fazla ilköğretim mezunu	57	51	45	43	41	40	38
	Lise ve ön lisans mezunu	36	41	46	47	48	48	49
	Lisans mezunu	7	8	9	10	10	12	12
Kore	En fazla ilköğretim mezunu	27	14	8	7	7	5	5
	Lise ve ön lisans mezunu	52	57	58	58	56	55	54
	Lisans mezunu	21	29	34	35	37	39	41
Türkiye	En fazla ilköğretim mezunu	78	74	73	74	72	71	69
	Lise ve ön lisans mezunu	16	19	19	18	19	19	20
	Lisans mezunu	6	8	8	8	9	9	11
OECD	En fazla ilköğretim mezunu	33	29	25	25	24	23	22
	Lise ve ön lisans mezunu	46	49	50	50	50	49	49
	Lisans mezunu	20	22	25	25	26	27	28

Türk Eğitim Sistemi yapısal olarak üç düzeyde organize edilmiştir.

1. Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütünü kapsayan üst sistem. Bu düzeydeki amaç, eğitim sisteminin yurt genelinde etkili bir şekilde işlemesi için kararlar üretmektir.

2. İl ve İlçe eğitim müdürlüklerini ve yurt dışı eğitim temsilciliklerini kapsayan aracı üst sistemler. Bu düzeydeki amaç, üst sistemin gönderdiği kararları temel sistemlere ulaştırmak için etkin bir aracılık ve güçlendirme hizmeti ile kendi yetki sınırları içinde kararlar üretmektir.

3. Örgün eğitim, yaygın eğitim ve hizmet içi eğitim merkezlerini ve bunlara benzer eğitim kuruluşlarını kapsayan temel sistemler. Bu düzeydeki amaç, eğitim için gereken hizmetleri, malı ve düşünceyi üretmektir. Yani önceden belirlenmiş olan eğitim amaçlarına uygun olarak, eğitmek istediği öğrencilere, yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışlarını değiştirecek yaşantılar hazırlayıp sunmaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı, 38 ayrı birim ve ayrıca kurullardan oluşmaktadır. (Şekil -1). MEB örgütünü oluşturan birimlerin dağılımından da anlaşılacağı gibi, Millî Eğitim Bakanlığının mevcut örgütsel yapısı oldukça önemli bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bakanlığın bu haliyle fonksiyonel olmaktan çok organik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Birimlerin fazlalığının Bakanlığı statik ve hantal duruma ittiği bilinmektedir.

Kalkınma planları, hükümet programları ve Millî Eğitim Şuralarında Millî Eğitim Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması bir gereklilik olarak sürekli vurgulanmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda, Millî Eğitim Bakanlığı biçimsel olarak ele alınmış ve yapılan düzenlemeler hep bu yönde olmuştur. Bu yapı hizmet çakışması yaşanmasına, hizmet bütünlüğünün sağlanamamasına, gelişmelere uygun yenilikçi kararların zamanında alınamamasına ve kaynakların verimli bir şekilde kullanılamamasına yol açmaktadır.

Aşağıda Millî Eğitim Bakanlığı'nın daha etkin bir şekilde çalışmasını sağlayacağı düşünülen bazı öneriler sunulmuştur.

Merkez örgütünün görevleri planlama, programlama ve denetim ağırlıklı olmalıdır. Bu kapsamda Bakanlığın görevleri; eğitim politikalarını ve hedeflerini belirlemek, ülke genelinde bütün öğrencileri kapsayan eğitim öğretim faaliyetlerini planlamak, programlamak, denetlemek, taşra örgütüne maddi kaynak yardımıyla bulunmak, öğretmen ihtiyacının belirlenmesi ve öğretmen yetiştirilmesi konularında yükseköğretim kurumları ile

koordineli çalışmak, öğretmen alımlarını gerçekleştirmek ve hizmet içi eğitimlerle öğretmen ve yöneticilerin gelişimini desteklemek, yurt dışında öğrenim görecektürk vatandaşları ile ilgili eğitim-öğretim hizmetlerini yerine getirmek, maddi olanaksızlıklar nedeniyle öğrenimine devam edemeyen her kademedeki öğrenciyi desteklemek, yurt dışında eğitim alanında kaydedilen gelişmeleri takip ederek bu yenilikleri taşra örgütüne iletmeğdir.

Bakanlığın ana hizmet birimlerinden benzer görevleri yürütenlerin tek çatı altında toplanması örgüt içerisindeki ikilemleri ve görev çatışmalarını çözmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, okul öncesinin de eğitim politikası olarak zorunlu eğitime katılması ve Okul Öncesi Genel Müdürlüğü ile İlköğretim Genel Müdürlüğünün tek genel müdürlük altında toplanması gerekmektedir.

Merkez örgütündeki en büyük ikilemler ortaöğretim kademesindeki kurumların genel müdürlüklerinde yaşanmaktadır. Mevcut sistemde bu kademedeki kurumlara yönelik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü birimleri çalışmalar yürütmektedir. Bu kurumların tamamının ortaöğretim kademesinde öğretim programlarını yürüttüğü düşünülerek Ortaöğretim Genel Müdürlüğü altında hizmet veren farklı şube müdürlükleri olarak çalışmaları daha etkin ve verimli olacaktır.

Örgün eğitim sisteminin dışında kalan kişilerin eğitimi ile ilgilenen Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü daha işlevsel olmalıdır. Yetişkin eğitiminin ve yaşam boyu öğrenmenin günümüzde kazandığı önem göz önünde bulundurularak bu Genel Müdürlüğün söz konusu alanlarda daha etkin ve faal çalışması sağlanmalıdır.

Yükseköğretim kademesinde hizmet veren Yükseköğretim Genel Müdürlüğünün de Yurt Dışı Eğitimi Genel Müdürlüğü ile birleştirilmesi bir görev çakışmasını daha ortadan kaldıracaktır. Çünkü uygulamada Yurt Dışı Eğitimi Genel Müdürlüğü özellikle yükseköğretim kademesinde yurt dışındaki öğretim kurumlarının denkliklerinin tanınması ile ilgili çalışmaktadır. Yükseköğretim Genel Müdürlüğü bünyesine dahil edilen diğer bir Genel Müdürlük ise Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğüdür. Bu çalışmaların yükseköğretim kurumları ile işbirliğinde yürütülmesi eğitimlerin niteliğini artıracaktır.

*Türk Eğitim S
yapısal olarak üç di
organize edil*

*Millî Eğitim Ba
38 ayrı birim v
kurullardan oluşun*

Merkez örgütünün görevleri planlama, programlama ve denetim ağırlıklı olmalıdır.

Bakanlık merkez örgütündeki danışma ve denetim birimleri Teftiş Kurulu Başkanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği ve Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği olmak üzere dört tanedir. Bakanlık Müşavirlerinin görevleri müsteşar ve/veya ilgili genel müdür tarafından yapılabileceğinden bu birim kaldırılmalıdır.

Bakanlık merkez örgütünde yer alan yardımcı birimler Personel Genel Müdürlüğü, Yayımlar Dairesi Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Savunma Sekreterliği ve Özel Kalem Müdürlüğüdür. Mevcut sistemdeki Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, İşletmeler Dairesi Başkanlığı ve Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı benzer görev tanımlarına sahip olduğu için birleştirilebilirler. Ayrıca Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı Yayımlar Dairesi Başkanlığı ile birleştirilebilir. Orta Öğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı'nın görevi ise Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne devredilebilir.

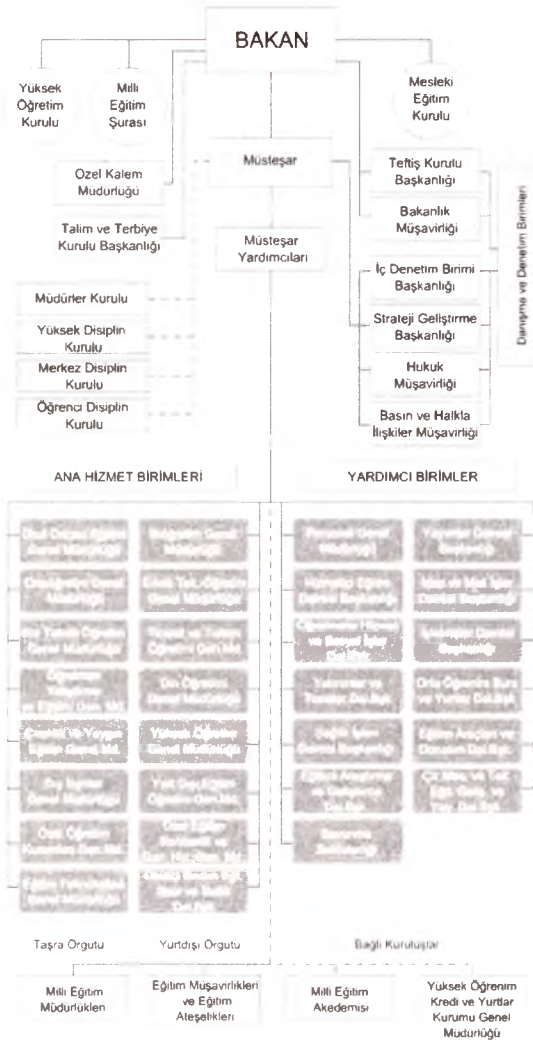
Özet olarak, bilgi çağında eğitim sisteminin temel amacı, yaratıcı, girişimci, üretken, paylaştan, kapasitesini etkili kullanan bireyler yetiştirmektir. Eğitim sisteminin bu amaca hizmet eder biçimde örgütlenmesi gerekmektedir. Eğitimde değişen paradigmalara uygun olarak eğitim sisteminin oluşması, eğitimde kalitenin yükseltilmesi ve sorunların çözülmesi için; eğitim sisteminde öngörülen yeniden yapılanma hayata geçirilerek merkez örgütünün, makro düzeyde stratejik plânlama, bütçeleme, araştırma, program geliştirme, denetleme ve koordinasyon işleriyle uğraşacak bir üst düzey karar organı haline getirilmesi hedeflenmelidir.

Türk Eğitim Sistemi, yukarıda sunulan yapılanması ile ağırlıklı olarak merkezden yönetilmektedir. Eğitim sisteminin merkeziyetçi yapısının azaltılması son zamanlarda sıkça dile getirilen bir konu olmuştur. Türk Eğitim Sisteminin kendini yenileyememesinin altında yatan aşırı merkeziyetçilik ve katılım yetersizliği, artan sorunların sürekli hale gelmesine neden olmaktadır. Eğitim sisteminin bütünlüğü içinde ve her kademesinde yukarıdan aşağıya doğru işleyen bir örgütlenme yapısı bulunmaktadır. Bu yapının aşağıdan yukarıya doğru kurulması ve işlemesi sağlanmalıdır.

Buradan da anlaşılacağı gibi aşırı merkeziyetçiliğin olduğu sistemde kararların hızlı ve etkili alınabilmesi mümkün görülmemektedir. Oysaki sistemin kendini değişen koşullara göre yenileyebilmesi, yeniliklere ayak uydurabilmesi ve kendi kendine öğrenebilen bir örgüt halini alabilmesi sağlanmalıdır. Bu

durum örgütlerin gelişebilmesinin öğrenen örgüt olabilmesi ile mümkün olabileceği şeklinde özetlenmektedir. Bunun olabilmesi de değişme ve gelişmenin önündeki aşırı merkeziyetçi yapının asgariye indirilmesi ile mümkün olacaktır.

Şekil - 1: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması

Bilgi çağında eğitim sisteminin temel amacı, yaratıcı, girişimci, üretken, paylaştan, kapasitesi etkili kullanan bireyleri yetiştirmektir.

Eğitimde Kalite Sorunu

Ulusal zenginlik için eğitim, onun kalitesi ve etkinliği birinci derecede önem taşımaktadır. Eğitimde kalite; doğru eğitimin, doğru zamanda, doğru kişilere, doğru mekânda, doğru eğitimcilerle verilmesiyle gerçekleşmektedir. Genel olarak kaliteli eğitimin beş temel boyutu üzerinde bir görüş birliğine varıldığı görülmektedir. Bunlar: Öğrenenler, Fiziksel Çevre, Müfredat, Öğrenme-Öğretme Süreci, Öğrenme Kazanımları'dır.

Eğitimdeki yetersizliklerin giderilmesi için yapılması gerekenin öncelikle eksiklerin gerçekçi yaklaşımlar ile belirlenmesi olduğu söylenebilir. Bu açılardan bakıldığında kalitenin önünde engel olabilecek olan durumların tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması öncelikli bir hal almaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun 2000 yılında yayımlanmış olduğu çalışma raporunda, okullardaki eğitimin kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılabilecek 16 kalite göstergesi tanımlanmıştır. Kazanımlar, Başarı ve Geçişler, Eğitimin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi, Kaynaklar ve Yapılar, olmak üzere dört başlık altında toplanan bu göstergeler açısından Türkiye'deki zorunlu eğitim kademesinin kalite açısından değerlendirilmesi aşağıda sunulmaktadır.

1. Kazanımlar (Akademik Başarı)

Ülkemizde ilköğretim seviyesinde akademik başarı denildiğinde ilk akla gelen OKS (Ortaöğretim Kurumları Sınavı), ortaöğretim seviyesinde ise ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı)'dır. 2006 yılında yapılan ÖSS'de yapılamayan $15-(8-3)=?$ sorusunu gündeme getiren ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Ünal YARIMAĞAN şu sözlerle durumu özetlemektedir:

Yarımagan sınava giren adaylar arasında dört işlemi bile yapamayanlar olduğunu belirterek, şu örneği verdi: "Bir soru vardı hiç unutamıyorum. 2006 yılında sorduk. Rakamlar tam hatırimda değil ama soru şöyleydi: $15-(8-3)=?$ sonucun ne olduğunu sorduk. 8'den 3'ü çıkaracak, 5 kalacak, 15'ten 5'i çıkaracak 10 kalacak. Bunu adayların yüzde 48 yapamadı. Yani 1.5 milyon kişiden neredede ise yarısı bu sorunun cevabını veremedi. Maalesef seviye böyle."

ÖSS'de mevcut durumu bu şekilde özetleyebiliriz. Şimdi ise OKS'ye baktığımızda ise akademik başarı açısından bu sınavın olası sonuçları aşağıdaki gibidir:

a. Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Eğitime Erişimde Eşitlik

"Mevcut OKS sistemi, okul dışı bilgi kaynaklarına erişim imkânı olmayan öğrenciler aleyhine fırsat eşitliğini bozmaktadır." şeklinde OKS'nin kaldırılma sebepleri arasında belirtilen sebep, aslında var olan eşitsizliği daha da artırmaktadır. Çünkü ülkemiz eğitim sisteminde bölgeler arasında çok büyük farklılıklar bulunmakta ve bu farklılık sebebiyle öğrenciler zaten mevcut OKS sisteminin değiştirilmemesinden öncede eşitsizliklere uğramaktaydı. Yeni sınav sisteminde 8. sınıfta yapılacak olan seviye belirleme sınavı, öğrencileri daha da birbirlerinden uzaklaşacaktır.

b. Eğitimin Finansmanı

Bakanlığın, "Mevcut OKS sistemi, aileleri dershanelere ve özel öğretmenlere yöneltmekte ve bu yüzden özellikle dar gelirli aileleri mali açıdan zorlamaktadır." ve "Yeni OKS modeli, okul dışı kurumlara olan bağımlılık azalacaktır" şeklindeki açıklaması da gerçeklikten yoksun açıklamalardır. Çünkü yeni ortaöğretime geçiş modelinde 8. sınıfta yapılacak olan seviye belirleme sınavları aksine öğrenci velilerini, okul dışı kurumlara daha erken sınıflarda yöneltecektir.

c. İlköğretim Okullarında Yönetim ve Örgütlenme

Millî Eğitim Bakanlığı yeni *Ortaöğretime Geçiş Modelinden* beklentilerinden bazılarını şu şekilde sıralamaktadır: "Diploma puanının değerlendirmeye katılması, okulda yapılan sınavların da önemini artıracak ve öğrenci tüm derslere aynı ilgi ve gayreti gösterecektir.", "Okul kültürü öğretmenin etkinliği bağlamında daha güçlü hâle gelecektir." ve "Okulda sunulan eğitim ve öğretim güçlendirilecek, daha anlamlı hâle getirilecektir." Bakanlığın sıraladığı beklentiler, kesinlikle gerçekleşmeyecek türde beklentilerdir. Çünkü yeni önerilen modelde, *Yılsonu Başarı Puanı % 25, Yöneltilme ve Davranış Puanı ise % 5* olarak öğrencilerin puanlarının hesaplanmasına etki edecektir. Bu durumda yönetim ve öğretmenler üzerinde, veliler tarafından baskı oluşturulacaktır. Çünkü veliler, öğrenciler tarafından fazla önemsenmeyen derslerde dahi öğretmenlere baskı oluşturarak eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyecektir.

Bu açılardan bakıldığında okullarda yönetim ve örgütlenme sorunlarının ortaya çıkması kaçınılmaz bir hal almaktadır.

Türkiye'de ilköğretim dolayısı ile zorunlu eğitim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar ve şu amaçları gerçekleştirmek için düzenlenir:

Kaliteli eğitimin

5 temel boyutu:

- Öğrenenler,
- Fiziki Çevre
- Müfredat
- Öğrenme - Öğretme Süreci
- Öğrenme Kazanımları'dır.

✓ Her Türk çocuğuna, iyi bir yurttaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onun millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,

✓ Her Türk çocuğunu ilgi, yetenek ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

Ortaöğretime Geçiş Modeli'nde "Öğrencilerin bireysel gelişimleri, yetenekleri, ilgi alanları, farklılıkları, bilgi ve becerileri tam olarak ölçülmüş", "Öğrencilerin ilköğretim süresince gerçekleştirmiş oldukları davranışlar ile yöneltme yönergesi çerçevesinde belirlenen yetenek ve ilgileri ortaöğretime geçişte değerlendirilmiş olacak" ve "Öğrencilerin yetenek ve ilgi alanlarının ortaöğrenime geçişte değerlendirilmesine imkân verilecek" şeklinde açıklamalar yer almaktadır. Değerlendirmeye alınan Yılsonu Başarı Puanı ve Yöneltme ve Davranış Puanı da zorunlu eğitimin amacından saparak başka alanlara kaymasına sebep olacaktır. Çünkü bu tarz değerlendirmelerde okul yönetimi ve öğretmenler üzerinde baskı oluşacağı için öğrencilerin ilgi ve beklentileri ikinci plana atılarak, sadece notların yüksek tutulmasına endekslenen bir yapı ortaya çıkacaktır.

2. Başarı ve Geçişler

Bu kalite göstergesini ise öğrencilerin başarı düzeyleri, bir üst sınıfa geçme veya okulu terk etme durumları oluşturacaktır. Öğrencilerin okulu terk etmeleri, bugün ulusal ve bölgesel düzeylerde önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu sorunun bireysel sonuçlarının yanında, toplumsal açıdan ekonomik ve sosyal doğurguları da vardır. Okulun etkililiğine ilişkin araştırmalar, çoğunlukla öğrencilerin akademik başarılarını konu almaktadır. Ancak, okula devam oranları gibi okulun öğrenci başarıları üzerindeki etkilerine daha az dikkat çekilmektedir. Oysaki okulu terk etme ya da devamsızlığın, öğrencilerin sonraki yaşamları üzerinde önemli etkileri vardır.

Türkiye'de ilköğretim kademesinde okullaşma oranı 2002-2003 eğitim yılında % 94.4 iken, 2003-2004 yılında % 93.5'e, 2004-2005 eğitim yılında da % 93.3'e gerilemiştir. Yaklaşık bir milyon çocuk ilköğretimden yararlanmamaktadır. Bir öğretim yılında 110 bin öğrenci okulu terk etmiştir. Okula gitmeyen veya okulu terk eden öğrencilerin ülkemize ekonomik ve sosyal maliyeti karşılanamaz boyutlardadır. Çocukların okula gönderilmeme veya okulu bırakma durumlarından en fazla kız çocukları etkilenmektedir. Geçmişe dönük bakıldığında okul terk oranları özellikle kızlarda daha yüksektir. Tüm bu faktörler nedeniyle genel olarak nüfusun ve işgücünün eğitim düzeyi

düşük, kadınların eğitim düzeyi ise genel ortalamanın da altındadır.

Yapılan bir araştırmada da bu yönde sonuçlara ulaşılmıştır: Eğitimin maliyeti yoksul aileler için oldukça yüksek olduğundan kız çocuklarının okula gönderilmesi açısından engelleyicidir. Okulu terk eden öğrenciler, yaşamları süresince diğer bireylere oranla sosyal programlara ve desteğe daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca, düşük becerili iş gücü, düşük verimlilik, gelir kayıpları, artan kamusal yardım ve suç oranlarının artması da, okulu terk etmenin toplumsal maliyetleri arasında görülebilir.

Okula devamsızlık etme ve okuldan kaçma, sınıfta istenmeyen davranışlar gösterme ve verilen ödevleri, görevleri yapmaya yanaşmama gibi davranışların tümü; okulu terk etmenin ilk belirtileri olarak kabul edilebilir. Ülkemizde de özellikle kırsal bölgelerde okul terki olayları sık sık görülmekte ve kız çocuklarının daha fazla terk oranına sahip olmasıyla da sonuçlanmaktadır. Bu durumda eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

3. Eğitimin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

İlköğretim okullarında eğitimin izlenmesi ve değerlendirilmesi kapsamında ailelerin katılımı önemli bir etmendir. Bu amaçla aileleri okulla ilgili konularda daha aktif hale getirmek için, okul-aile birlikleri kurulmuştur. Bu birlikler okulla ilgili birçok faaliyeti yürütmekle görevlidirler. Ancak ailelerin sadece kâğıt üzerinde kalan yükümlülüklerini çoğu okullarda okul yönetimleri yine kendileri yerine getirmektedirler. Bu açıdan okul-aile birliklerinin kalite göstergelerine temel oluşturacak olan okulla ilgili katkıları istenilen sonucu vermeyecektir.

4. Kaynaklar ve Yapılar

Kaynaklar ve yapılar başlığı altındaki kalite göstergeleri; okulöncesi eğitimde okullaşma oranları, bir bilgisayara düşen öğrenci sayısı ve öğrenci başına harcama miktarlarıdır. Gelişmiş ülkelerde % 77 olan okulöncesi eğitimde okullaşma oranı ülkemizde % 13.11 seviyesindedir. Bir bilgisayara düşen öğrenci sayısı AB ülkelerinde 10.6 iken ülkemizde 45 civarındadır. Öğrenci başına yapılan eğitim harcaması da ülkemizde 899 ABD doları olarak gerçekleşerek yine ortalamanın çok altında kalmıştır.

Yukarıda açıklanan konu başlıklarına göre Türkiye'deki zorunlu eğitim kademesinde eğitimin kalitesiyle ilgili olumlu sonuçlar söylemek pek de mümkün görülmemektedir. Çünkü

Geçmişe dönük bakıldığında okul terk oranları özellikle kızlarda daha yüksektir.

Ülkemizde özellikle kırsal bölgelerde okul terk olayları sık görülmektedir.

Bir bilgisayara düşen öğrenci sayısı AB ülkelerinde 10.6 iken ülkemizde 45 civarındadır.

ülkemizdeki uygulamalar ve mevcut imkânlar karşısında yapılanlar AB ve diğer gelişmiş ülkelere bakıldığında ortalamanın oldukça altında kalmaktadır.

Eğitim Hizmetlerinin Maliyeti

Eğitim alanında devletin rolü ulusal eğitim politikalarını tespit ve takip etmek olmalıdır. Böyle bir yaklaşımda devlet eğitim alanından çekilmiş olmamakta, aksine mevcut durumunu güçlendirme imkânı bulmaktadır.

Dünyanın hiçbir yerinde eğitim hizmeti, ekonomik maliyeti temel alınarak topluma sunulmamaktadır. Türkiye'de eğitim finansmanının karşılanmasında daha çok kamu ağırlığı hissedilmekle beraber, her eğitim kademesinde varlık gösteren özel kurumlarda mevcuttur. Genel olarak bakıldığında eğitim hizmetlerinin maliyetinin okulöncesi ve ilköğretimde kamu tarafından; ortaöğretim ve yükseköğretimde ise bu hizmetlerden yararlananlar tarafından ödenmesi esastır. Yani eğitim düzeyi yükseldikçe, eğitimden faydalananların maliyete katkısının artması gerekmektedir. Zaten, bireysel ve toplumsal yaşama katkısı nedeniyle ilk ve ortaöğretimin devletçe desteklenmesi gerekmektedir. Gelir seviyesinin düşük ve gelir dağılımının son derece bozuk olduğu ülkemizde, kamu kesiminden eğitime ayrılacak kaynaklar büyük önem arz etmektedir. Dünyanın birçok ülkelerinde yapılan araştırmalara göre, iktisadi kalkınmanın can damarını eğitim oluşturmaktadır. Bu sebeple de bir ülkede eğitime yapılan harcamalara yatırım gözüyle bakılmalıdır.

Toplumsal beklentiler eğitim kademesi açısından, düşük seviyede (okul öncesi); bireysel beklentiler ise eğitim kademesi açısından yüksek seviyede (yükseköğretim) yoğunlaşmaktadır. Devletin eğitimi finanse etmesinin nedeni eğitimin getireceği toplumsal yararlardır. Eğitim hizmetlerinin yüksek maliyet yükünün sermaye üzerinden kaldırılması eğitim faaliyetlerinin kamusal finansmanla desteklenmesi yolunu açmıştır.

Eğitimin ferdi faydasının ön plana çıkmaya başladığı kademelerde, eğitimin tümüyle kamu tarafından finanse edilmesi yerine, velilerin de maliyete katılması; eğitimin niteliği geliştirecek ve toplam maliyeti düşürecektir.

İlköğretim kademesi, eğitimden beklenen toplumsal yararların en çok ağırlık kazandığı eğitim düzeyidir. Çünkü ilköğretim kademesi bireylere, yaşamları boyunca toplumun her kesiminde geçerli olan temel becerileri ve yurttaşlık özelliklerini kazandırmaktadır. Devlet, eğitim yatırımlarını en yaygın biçimde ilköğretim düzeyinde gerçekleştirmektedir. İlköğretimin

finansmanı, MEB bütçesi, yerel idareler (Özel idare) ve son düzenleme ile çeşitli kaynaklardan toplanacak "eğitime katkı payları", yardım, bağış ve uluslararası kredi desteği şeklindeki finansal kaynaklardan oluşmaktadır.

Eğitimin gelir kaynaklarını farklılaştıran en temel etken öğretimin düzeyidir. Örneğin birkaç ülke dışında, zorunlu eğitim gelirlerinin büyük ölçüde kamu bütçesinden ayrıldığı gözlenirken, ortaöğretim ve özellikle de yükseköğretimde gelir kaynakları çeşitlenmektedir. Bu öğretim düzeylerinde kamu ve özel finansmanın oranları değişse bile, eğitim hem özel hem de kamuca sunulan bir hizmet olmaktadır.

Ülkemizde yükseköğretimin finansmanı da ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü üniversitelerin en başta gelen işlevlerinden biri, bilimsel araştırma yapmak ve yeni teknoloji üretmektir. Günümüzde bu işlevin gerçekleştirilmesine dönük parasal ve fiziksel kaynaklar ile örgütsel yapı ve moral gücün olmadığı 20 yıldan beri yapılan YÖK tartışmalarından anlaşılmaktadır. Ancak, yükseköğretimde gözlenen ve önümüzdeki yıllarda da sürmesi beklenen talep artışı nedeniyle, yükseköğretimin sadece kamu kaynakları ile sürdürülebilirliği sorgulanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda: Yükseköğretim giderlerinin, kamu kesimi yanında diğer paydaşlar tarafından da karşılanması fikri kabul görmektedir. Yükseköğretim bütçelerinin en büyük kalemini (% 70-80) oluşturan öğretim giderlerinin, bu hizmetten bireysel olarak yararlananların ödeyecekleri öğrenci katkı payları ve bu hizmetin toplumsal getirisi nedeniyle, tüm toplumun ödemesi gereken devlet katkı payları tarafından birlikte karşılanması gerektiği görüşü de giderek kabul görmektedir.

Yukarıda bahsedildiği gibi eğitim kademesi yükseldikçe ve buna paralel olarak bireysel beklentiler arttıkça, eğitimin maliyetine özel katkıların dâhil edilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu açıardan bakıldığında okulöncesi ve ilköğretim kademesinde eğitim maliyetlerinin çoğunluğunun kamu tarafından; ortaöğretim ve yükseköğretimde ise eğitim maliyetlerinin çoğunluğunun bireysel katkılarla, kısmen de olsa kamu kaynaklarıyla finanse edilmesi gerekmektedir.

Dünyanın hiçbir eğitim hizmeti, ek maliyeti temel topluma sunulmam

Eğitim düzeyi yüksek eğitimden faydal maliyete katkısı gerek

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adem, M., *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:172, A.Ü. Basımevi, Ankara 1993.
- Aktuna, M., Can, A., *MEB Yönetici Smavına Hazırlık*, Etkin Matbaa, Ankara, 1997.
- Akyüz, Y., *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Yayınları, Ankara, 2007.
- Altay, E., *Türk Eğitim Sisteminin İflas Ettiğini Hükümet Belgeledi* (www.chp.org.tr, 09 Kasım 2005).
- Aydın, M., *Eğitim Yönetimi*, Hatiboğlu Matbaası, Ankara, 1998.
- Başaran, İ.E., *Türk Eğitim Sistemi*, Ankara, 1994.
- Bayrak, C., Bir sistem olarak okul. İçinde: Özcan Demirel ve Zeki Kaya (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2001.
- Bursahoğlu, Z., *Eğitim Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 1998.
- CIA (Central Intelligence Agency) (2008). *The World Factbook* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>
- Doğan, H., *Analiz ve Program Hazırlama*, A.Ü.E.B.F., Ankara, 1982.
- Dunn, C., Chambers, D., Rabren, K., *Variables Affecting Students' Decisions to Drop out of School*. Remedial and Special Education, 25(5), 314-323, 2004.
- Erdoğan, İ., *Yeni Bin Yıla Doğru Türk Eğitim Sistemi*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- Hunt, M. H., Meyers, J. Davies, G., Meyers, B., Grogg, K. R., Neel, J., A *Comprehensive Needs Assessment to Facilitate Prevention of School Drop out and Violence*, Psychology in the School, 39(4), 399-416, 2002.
- Jones, D. R., *The Urban Agenda. 47% of High School Students Drop out*, The New York Amsterdam News. February 24-March 2, 2005.
- Karaarslan, E., *Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi*, Maliye Dergisi, 149, 36-73, 2005. <http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/yayinlar/md/149/erkankaraarslan.pdf>
- Karip, E., *İlköğretimde Kalite: Avrupa Birliği Kalite Göstergeleri Çerçevesinde Kalitenin Değerlendirilmesi*, İçinde; S.Özdemir, H.Bacanlı ve M.Sözer (Editörler), Türkiye'de Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türk Eğitim Derneği, Ankara, 2007.
- Kaufman, R. Z., *Douglas. Quality Management Plus*, The Continuous Improvement of Education. Corvin Press, Inc, 1993.

- Kızılçelik, S., *Sosyoloji Teorileri*, Emre Yayıncılık, Konya, 1994.
- Koç, H., *Eğitim Sisteminin Finansmanı*, G.Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 39-50, 2007.
- Maya, İ. Ç., *AB Sürecinde Türkiye ile AB Ülkeleri Eğitim İstatistiklerinin Karşılaştırılması*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(4), 375-394, 2006.
- Mullins, L., *Management and Organizational Behaviour*, Practice Hall, London, 1996.
- Muter, N. B., Gökbnar, R., *21. Yüzyıla Doğru Türkiye'de Eğitim Hizmetlerinin Çağdaştırılması*, M.Ü. Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın Nu: 600/13, İstanbul, 2000.
http://www.canaktan.org/yonetim/toplam_kalite/kamuda-toplam-kalite/muter-egitim-hizmetleri-kalite.pdf
- Müftü, G., *Çocukların Hakları*, Milli Eğitim Dergisi, (151), 2001.
- OECD, *Education at a Glance*, 2004.
- Ögel, Z. B., Dursunkaya, Z., *Eğitimde Kalite Yönetimine Bir Örnek: ABET 2000 Akreditasyon Süreci*, H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 206-214, 2001.
- Önder, İ., *Eğitim Üzerine*, <http://www.oes.metu.edu.tr/yaz2.html>, 1999.
- Özdemir, S., *Eğitimde Örgütsel Yenileşme*, Pegem Yayınları, Ankara, 2000.
- Özden, Y., *Eğitimde Yeni Değerler* (6. Baskı), Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Sami, Z., *Eğitimin Bir İşlevinin Kalkınma Olduğu Unutuluyor mu?*, Milli Eğitim Dergisi, 159, 2003.
- Senge, P. M., *Beşinci Disiplin* (Çev.: Ayşegül İldeniz ve Ahmet Doğukan), YKY, İstanbul, 1998.
- Smyth, E., *Pupil Performance, Absenteesim and School Drop-out: A Multi-Dimensional Analysis*, School Effectiveness and School Improvement, 10(4), 480-502, 1999.
- Sönmez, V., *Sevgi Eğitimi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997.
- Şimşek, H., *Paradigmalar Savaşı*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- Şişman, M., *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2000.
- Tunalı, İ., *Türkiye İş Kurumu Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması*, 2006.

- Iural, N. K., ***Eğitim Finansmanı***, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Unay, C., ***Eğitimin İktisadi Kalkınma Üzerine Etkileri***, AR Ba Yayım ve Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1982.
- UNICEF TÜRKİYE, ***Dünya Çocuklarının Durumu: Kızlar Ok Bırakırken Ülkeler Geride Kalıyor***, 2004.
- Ünal, L. I., ***Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi***, Epar Yayınl Ankara, 1996.
- Woods, E. G., ***Reducing the Dropout Rate***, School improvem research series. NW: Regional Educational Laboratory, 2006.
- YÖK, ***Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi***, Ankara, 2007.

B. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI MERKEZ, TAŞRA, YURT DIŞI ÖRGÜTÜ

Ülkemizin eğitim sistemi “merkezi eğitim sistemi”dir. Merkezi eğitim sisteminin gereği, eğitim hizmetlerini yürüten temel kuruluş “Millî Eğitim Bakanlığı”dır.

Millî Eğitim Bakanlığı ilk defa Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1857 yılında “Maarif-i Umumiye Nezareti” adıyla kurulmuştur.

2 Mayıs 1920 tarih ve 3 Sayılı Yasayla kurulan “İcra Vekilleri Heyeti”nin on bir vekaletinden biri de “Maarif Vekaleti” olarak örgütlenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı 1923 tarihinden 1989 tarihine kadar isim değişiklikleri geçirmiştir.

1923’ten 27 Aralık 1935 tarihine kadar;

“Maarif Vekaleti”

28 Aralık 1935’ten 21 Eylül 1941 tarihine kadar;

“Kültür Bakanlığı”

22 Eylül 1941’den 9 Ekim 1946 tarihine kadar;

“Maarif Vekilliği”

10 Ekim 1946’dan 27 Mayıs 1960 tarihine kadar;

“Millî Eğitim Bakanlığı” ismiyle çalışmalarını sürdürmüştür.

1983 yılında, eğitim hizmetlerinin gençlik ve spor hizmetleriyle bir bütün olarak ele alınmasıyla “Millî Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanlığı” olarak düzenlenmiştir. Ancak 2 Mart 1989’da 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile gençlik ve spor hizmetleri, millî eğitim hizmetlerinden çıkarılmış, 3797 sayılı Yasa ve 4359 sayılı Yasa ile bugünkü şeklini almıştır.

Günümüzde, Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü, taşra ve yurt dışı örgütü ve bağlı kuruluşlar olmak üzere örgütlenmiştir.

a. Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü

Bakanlık makamı, Talim Terbiye Kurulu, ana hizmet birim-

*Emrullah Efendi (1858 -
1909 yılında maarif nazı
getirilen ilk eğitim
Eğitim tarihimizde Tuba
nazariyesi ile 1*

Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı (METARGEM) ile Projeler Koordinasyon Kurulu Merkez Başkanlığı da merkez örgütü içerisinde yer almaktadır.

MEB Bugün;

olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, taşrada 81 il ve 58'i büyük şehir merkez ilçesi olmak üzere 850 ilçede örgütlenmiştir. MEB'in, 21 eğitim müşavirliği ve 17 eğitim ataşeliği olmak üzere 22 ülkede temsilciliği bulunmaktadır.

Bakanlık makamı, bakan, müsteşar ve beş müsteşar yardımcılarının ibarettir. Bakanlık merkez teşkilatının ana hizmet birimleri 15 genel müdürlük ve bir daire başkanlığı şeklinde örgütlenmiştir. **Bu ana hizmet birimleri;**

1. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü,
2. İlköğretim Genel Müdürlüğü,
3. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü,
4. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
5. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
6. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü,
7. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü,
8. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü,
9. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü,
10. Yükseköğretim Genel Müdürlüğü,
11. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,
12. Yurt Dışı Eğitim-Öğretim Genel Müdürlüğü,
13. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü,
14. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
15. Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü*,
16. Okulî Beden eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün **danışma ve denetim birimleri** ise şunlardır;

1. Teftiş kurulu Başkanlığı,
2. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı,
3. Hukuk Müşavirliği,
4. Bakanlık Müşavirliği,
5. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde 14 tamam yardımcı birim vardır. **Bu yardımcı birimler;**

1. Personel Genel Müdürlüğü,
2. Yayınlar Dairesi Başkanlığı,
3. Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı,
4. İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı,
5. Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı,
6. İşletmeler Dairesi Başkanlığı,
7. Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı,
8. Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı
9. Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı,
10. Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı,
11. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı,
12. Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı,
13. Savunma Sekreterliği,
14. Özel Kalem Müdürlüğü'dür.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı'nın merkez örgütünde Millî Eğitim Şurası, Müdürlük Kurulu, Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu, Öğrenci Disiplin Kurulları, Özel İhtisas Komisyonları gibi **sürekli kurul ve komisyonlar** görev yapmaktadır.

b. Millî Eğitim Bakanlığı Taşra ve Yurt Dışı Örgütü

Millî Eğitim Bakanlığı'nın taşradaki uzantısı illerde ve ilçelerde il millî eğitim müdürlükleri ile ilçe millî eğitim müdürlükleridir. Ayrıca illerde İl Millî Eğitim Müdürlükleri bünyelerinde İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları oluşturulmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığı, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurt Dışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname esaslarına uygun olarak yurt dışında örgüt kurmaya yetkili kılınmıştır.

*MEB'liğinin taşradaki
ve ilçe N
Müdi*

Yukarıda kısaca açıklanmaya çalışılan Türk Millî Eğitim Sistemimizin ayrıntılı açıklaması "MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN"da yer almaktadır. Bu nedenle kanunun tam metni burada verilmektedir.

KANUN NO: 3797

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN TEŞKİLAT VE GÖRÜMLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 3797

Kabul Tarihi : 30.4.1992

Resmî Gazete : 12.5.1992/21226

Düzeltilme : 27.5.1992/21240 RG

Ek ve Değişiklikler:

1) K.H.K./492-10/8/1993	(16.8.1993/21670	RG)
2) K.No. 4306/16.8.1997	(18.8.1997/23084	RG
3) K.No. 4307/13.11.1997	(19.11.1997/23175	RG)
4) K.No. 4359/3.4.1998	(4.4.1998/23307	RG
5) K.No. 4684/20.6.2001	(3.7.2001/24451	RG
6) K.No. 4702/29.6.2001	(10.7.2001/24458	RG
7) K.No. 4855/30.4.2003	(6.5.2003/25100	RG
8) K.No. 5378/1.7.2005	(7.7.2005/25868	RG
9) K.No. 5381/2.7.2005	(7.7.2005/25868	RG
10) K.No.5436/22.12.2005	(24.12.2005/26033	RG)
11) K.No. 5504/18.05.2006	(24. 05.2006/26177	RG)
12) K.No. 5793/24.7.2008	(6.8.2008/26959	RG)

BİRİNCİ KISIM

AMAÇ, GÖREV, TEŞKİLAT

Amaç

Madde 1 - Bu Kanunun amacı: Anayasa, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve kalkınma plan ve programları doğrultusunda millî eğitim hizmetlerini yürütmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığı'nın kurulmasını teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir.

Görev

Madde 2 - Millî Eğitim Bakanlığı'nın görevleri şunlardır:

a. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlâkî tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye

TAŞRA ÖRGÜT

YAPISI

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Özlük

- Atama
- İnceleme, Soruşturma, Değerlendirme
- Kültür
- Eğitim
- Program Geliştirme
- Hizmeti İçi Eğitim-
- Bilgisayar ve Sınav Hizmetleri
- Okul Öncesi Eğitim
- Okul İçi Beden Eğitimi Spor
- Öğretmene Hizmet ve Sosyal İlişkiler
- Burslar ve Yurtlar
- Özel Öğretim Kurumları
- Yaygın Eğitim
- Çıraklık, Mesleki Teknik Eğitim
- Araştırma, Planlama ve İstatistik
- Bütçe-Yatırım ve Tesisler
- Eğitim Araçları ve Donatım
- Arşiv ve İdare Bölümü
- Sivil Savunma Hizmetleri
- Basın ve Halkla İlişkiler

Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş vatandaş olarak yetiştirmek üzere, Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmaktır.

MEB'in gö.

b. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve her çeşit örgün ve yaygın eğitim kurumlarını açmak ve yükseköğretim dışında kalan öğretim kurumlarının diğer bakanlık kurum ve kuruluşları ile açılmasına izin vermek,

c. Türk vatandaşlarının yurt dışında yapılacak eğitim ve öğretimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmek,

d. Diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlarca açılan ve yükseköğretim dışında kalan örgün ve yaygın eğitim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve yönetmeliklerini birlikte hazırlamak ve onaylamak,

e. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı ortaöğretim kurumlarının program, yönetmelik ve öğrenim denklik derecelerinin belirlenmesi konularında işbirliğinde bulunmak,

f. Yükseköğretimin millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumlulukları yerine getirmek,

g. Okullardaki beden eğitimi, spor ve izcilik eğitimi ile ilgili hizmetleri yürütmek,

h. Yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme ihtiyaçlarını ve maddi yönden desteklenmelerini sağlamak.

Teşkilat

MEB merkez, taşra ve y. teşkilatlardan c

Madde 3 - Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatı; merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı kuruluşlardan oluşur.

İKİNCİ KISIM

MERKEZ TEŞKİLATI

Merkez Teşkilatı

Madde 4 - Bakanlık merkez teşkilatı; Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerden oluşur.

MEB Merkez Te

BİRİNCİ BÖLÜM

BAKANLIK MAKAMI

Bakan

Madde 5 - Bakan, Bakanlık hizmetlerini mevzuata, f
metin genel siyasetiyle milli güvenlik siyasetine, kalkınma
larına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve B
lığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla v
ruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir.

Müsteşar

Madde 6 - Müsteşar, Bakanın yardımcısı olup, Bak
hizmetlerini Bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma pl
rına, yıllık programlara ve mevzuat hükümlerine uygun o
Bakan adına düzenler ve yürütür.

Müsteşar Yardımcıları

Madde 7 - Hizmetlerin yürütülmesinde Müsteşara
dımcı olmak üzere yedi Müsteşar Yardımcısı görevlendirile

İKİNCİ BÖLÜM

TALİM VE TERBİYE KURULU

Talim ve Terbiye Kurulu Bakanlığı

Madde 8 - Bakana bağlı olan Talim ve Terbiye Kurulu
görevleri şunlardır:

a. Eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, b
ders araç ve gereçlerini araştırmak, geliştirmek ve uygulama
rılarını onaylatmak üzere Bakanlık Makamına sunmak,

b. Bakanlık birimlerince hazırlanan öğretim prograr
ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitap
bilgi, iş ve işlem yapraklarını incelemek, geliştirmek ve uy
görülenleri karara bağlamak,

c. Eğitim ve öğretimi geliştirme ve değerlendirme ile
li görev ve hizmetleri yürütmek,

d. Yurt içi ve yurt dışı eğitim hareketlerini takip etme
değerlendirmek,

e. Programlara göre ders veya yardımcı ders kitapla
hazırlamak, hazırlatmak veya satın almak,

*Talim ve Terbiye Kurulu
Başkanlığı'nın görevleri*

f. Satın alınması veya imal edilmesi öngörülen eğitim araç ve gereçlerini eğitime katkıları ve ekonomik yönden incelemek, uygun görülenleri ilgililere bildirmek,

g. Bakanlık birimlerince hazırlanan eğitim ve öğretimle ilgili kanun tasarılarına, tüzük ve yönetmeliklere, gerektiğinde Hukuk Müşavirliğinin de görüşünü alarak son şeklini vermek ve ilgili makamlara sunmak,

h. Yasama organı üyelerince veya diğer bakanlıklarca hazırlanan eğitim ve öğretime ilişkin kanun teklif ve tasarıları hakkında Hukuk Müşavirliğine görüş bildirmek,

ı. İlköğretim ve ortaöğretim kademesinde yurt dışı eğitim kurumlarından alınmış diploma ve öğrenim belgelerinin derece ve denkliklerini tespit etmek,

j. Yabancı ülkelere gönderilen öğretmen ve öğrenciler için esas olacak öğretim planlarını incelemek,

k. Milli Eğitim Şurası'nın sekreterlik görevini yürütmek,

l. Bakanın onayından sonra kurul kararlarının yürürlüğe konulması ile ilgili işlemleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANA HİZMET BİRİMLERİ

Ana Hizmet Birimleri

Madde 9 - Milli Eğitim Bakanlığı'nın ana hizmet birimleri şunlardır:

- a. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü,
- b. İlköğretim Genel Müdürlüğü,
- c. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü,
- d. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
- e. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
- f. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü,
- g. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü,
- h. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü,

MEB Ana Bi

- i. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü,
- j. Yükseköğretim Genel Müdürlüğü,
- k. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,
- l. Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü,
- m. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü,
- n. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- o. Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü,
- ö. Okulçi Beden eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı.

Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü

Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü

Madde 10 - Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

- a. Mecburi ilköğretim çağına girmemiş çocukların eğitime yönelik okul ve kurumların eğitim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmek,
- b. Okul ile kurumlarının eğitim programlarını, eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak, Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

İlköğretim Genel Müdürlüğü

İlköğretim Genel Müdürlüğü

Madde 11- İlköğretim Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

- a. (Değişik: 16/8/1997 - 4306/7 md.) Zorunlu eğitim çağındaki çocukların öğrenim gördüğü ilköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmek,
- b. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Madde 12- Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

- a. (Değişik : 29/6/2001 - 4702/26 md.) Genel liseler, anadolu liseleri, fen liseleri, anadolu güzel sanatlar liseleri ve aynı seviyede benzeri diğer okulların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Madde 13 - Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

Erkek Teknik

a. Endüstri meslek liseleri, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri, Anadolu teknik liseleri, pratik sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Kız Teknik

Madde 14 - Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a. Kız meslek liseleri, kız teknik liseleri, Anadolu kız meslek liseleri, Anadolu kız teknik liseleri, olgunlaşma enstitüleri, pratik kız sanat okulları ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki ve teknik örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü

Madde 15 - Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

*Ticaret ve Tu
Ge*

a. Ticaret meslek liseleri, otelcilik ve turizm meslek liseleri, sekreterlik meslek liseleri, Anadolu ticaret meslek liseleri, Anadolu otelcilik turizm meslek liseleri, Anadolu aşçılık meslek liseleri ile aynı seviye ve türdeki diğer mesleki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü

Madde 16 - Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü

a. Öğretmen liseleri ile Anadolu öğretmen liselerinin eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarıyla gerekli koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,

c. Öğretmen liseleri ve öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin bursluluk, yatılılık ve mecburi hizmetleri ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek;

d. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Madde 17 - Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

a. İmam-Hatip liseleri ve Anadolu imam-hatip liselerinin eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. İlköğretim, ortaöğretim ve Bakanlığa bağlı yaygın eğitim kurumlarında okutulan din kültürü ve ahlak öğretimine ait programlar ile ders kitaplarını hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü

Madde 18 - Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü

a. Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'na göre, aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların genel ve mesleki eğitimlerini sağlamak,

b. Örgün eğitim sistemine girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış veya bitirmiş vatandaşları yaygın eğitim yoluyla genel veya mesleki ve teknik öğretim alanlarında eğitmek,

c. Çıraklık ve yaygın eğitim kurumlarını açmak, eğitim, öğretim ve yönetim ile ilgili tutum görev ve hizmetlerini yürütmek,

d. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Yükseköğretim Genel Müdürlüğü

Madde 19 - Yükseköğretim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a. Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine, uygun olarak yükseköğretim politikası ile hedef ve ilkelerinin belirlenmesi ve sürekli geliştirilmesi konularında gerekli çalışmalar yapmak,

b. Yükseköğretimin milli eğitim ve yükseköğretim politika, ilke ve hedefleri doğrultusunda yürütülmesi için gerekli tedbirleri almak,

c. Yükseköğretimin planlı bir şekilde yaygınlaştırılması, nicelik ve niteliğinin yükseltilmesi için gerekli tedbirleri almak,

d. Yurt dışına yükseköğretim görmek amacıyla gönderilecek öğrencilerin eğitim alanları, öğrencilerde aranacak nitelikler, sayıları, burs ve kredi durumları ile yurt dışındaki öğrenimleri ve planlamaya ilişkin iş ve işlemleri yapmak,

e. Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumlulukları yerine getirmek,

f. Milli Eğitim sisteminin geliştirilmesi, kaynakların en verimli bir şekilde kullanılması ve imkânlardan ortaklaşa yararlanılabilmesi amacıyla üniversitelerle işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,

g. Yükseköğretimin geliştirilmesi için Bakan tarafından verilen konularda araştırma, inceleme ve verilecek diğer görevleri yapmak,

h. Yurt dışında yetiştirilmiş insan gücünün, yetiştiriliş amaçlarına uygun olarak istihdamlarını sağlamak için gerekli tedbirleri almak,

1. (Ek: 10/8/1993 - KHK - 492/1 md.; Değiştirilerek kabul: 13/11/1997 - 4307/1 md.) 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun hükümlerine göre yurt dışına gönderileceklerden ayrı olarak, her yıl yapılan merkezi ÖSYS sonuçlarındaki başarı sırasına göre birinci sıradan başlamak kaydı ile, ilk 2000 kişi içerisinde en çok 200 öğrencinin yükseköğretim kurumlarından mezun olanlardan Milli Eğitim

yaptırılacak sınavda en az yüzde altmış başarı puanı alanlardan, başarı sırası esas alınmak üzere, en çok 800 öğrencinin aynı Kanunun hükümleri çerçevesinde yurt dışında lisans ve lisansüstü öğrenim görmelerini sağlamak.

Lisans ve yüksek lisans seviyesinde öğrenim yapmak üzere yurt dışına gönderilecek öğrencilerin; gidecekleri ülkeye ve eğitim ortamına sağlıklı bir şekilde uyumlarını sağlamak için bu ülkelerde karşılaşabileceği olumlu ve olumsuz durumlar, Türkiye'ye dönüşün önemi ile ilgili konularda bilgilendirmek, tanıtıcı dökümanlarla takviye etmek ve üç haftadan az olmamak üzere bir uyum kursuna tabi tutulmalarını sağlamak.

Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Madde 20 - Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a. Türk milli kültürünün dış ülkelerde korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması ile ilgili eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek,

b. Yabancı hükümet ve kuruluşlardan sağlanan ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince yabancı ülkelere verilen burslarla kendi hesabına öğrenim yapmak üzere Ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin bütün görev ve hizmetleri yürütmek,

c. Dış ülkelerin genel, mesleki ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim gelişmelerini takip etmek ve ilgili ülkelerle gereken işbirliğini sağlamak,

d. Ülkemizin eğitim ve bilim faaliyetlerini yurt dışında tanıtmak, yabancı ülkelerin, uluslararası kuruluşların eğitim ve bilim alanındaki faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek, ilgili ülke ve kuruluşlarla gereken işbirliğini sağlamak,

Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

Madde 21 - Yurtdışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a. Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın ve çocuklarının öncelikle kültürel kimliklerini koruyucu ve yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarını sağlayıcı ve eğitim düzeylerini yükseltici önlemleri almak; bulundukları ülkenin eğitim imkanından verimli bir şekilde yararlanmaları bakımından gerekli çalışmaları yapmak; yurda dönüşlerinde Türk Eğitim Sistemine uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli eğitim ve öğretim hizmetlerini yürütmek,

Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Yurt Dışı Eğitim Öğretim

Genel Müdürlüğü

b. Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın ve ortak dil, kültür birliği olanların Türkçelerinin geliştirilmesi ve Türk Kültürü ile bağlarının sürdürülmesi amacıyla gerekli çalışmaları yapmak ve uygulamaya koymak,

c. Bu amaçla, eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve etkin kullanım için gerekli her türlü tedbiri almak,

d. İlk ve ortaöğrenim çağında olup yurt dışında bulunan çocuk ve gençlerimizin öğrenimlerini sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmak.

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

*Özel Öğretim
Genel*

Madde 22 - Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun Bakanlığa verdiği görev ve hizmetleri yürütmekle görevlidir.

Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

*Özel Eğitim, R
Danışma Hizm*

Madde 23 - Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a. Özel Eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek,

b. Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

*Eğitim T
Genei*

Madde 24 - (Değişik: 3/4/1998 - 4359/8 md.) Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

a. Eğitim ve öğretimin; teknolojik gelişmelerle desteklenmesi, yaygınlaşması, niteliğinin yükseltilmesi ve açık öğretimle örgün öğretim arasında işlevsel bağlantı kurulması için gereken araştırma, planlama, uygulama, değerlendirme, insan gücü yetiştirme hizmetlerini yapmak, yaptırmak,

b. Merkezi sistemle yürütülen resmi ve özel yerleştirme, bilimsel araştırmaları planlamak, uygulamak ve değerlendirmek

c. Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatı birimlerinin bilgi işlem faaliyetlerine ilişkin görev ve hizmetlerini yürütmek.

Genel Müdürlük faaliyetlerinin yürütülebilmesi için döner sermaye işletmesi kurulur. Bu işletmenin sermayesini 3'üncü Akşam Sanat Okulu'nun döner sermayesi oluşturur. Döner sermaye işletmesine ilişkin diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Okulîçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı

Okulîçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı

Madde 25 - Okul içi Beden eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı, Bakanlığa bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarındaki beden eğitimi, spor ve izcilik faaliyetleriyle ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmekle görevlidir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Gençlik ve İzcilik Tesisleri, Okul Spor Tesisleri ve Salonlarının, eğitim ve öğretim hizmetlerini aksatmamak ve kullandıkları sürece her türlü giderleri ilgili kurum ve kuruluşlarca karşılanmak şartıyla sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler için İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile yapılacak protokollerle bu amaçlara dönük etkinliklerde bulunan kurum ve kuruluşların kullanımına sunulabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DANIŞMA VE DENETİM BİRİMLERİ

Danışma ve Denetim Birimleri;

Danışma ve Denetim Birimleri

Madde 26 - Milli Eğitim Bakanlığı merkez kuruluşundaki danışma ve denetim birimleri şunlardır:

- a. Teftiş Kurulu Başkanlığı,
- b. (Mülga: 22/12/2005-5436/17 md.)
- c. Hukuk müşavirliği,
- d. Bakanlık Müşavirleri,
- e. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği.

Teftiş Kurulu Başkanlığı

Teftiş Kurulu Başkanlığı

Madde 27 - Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar:

- a. Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,

b. Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak,

c. Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Teftiş Kurulu'nun ve Müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulleri tüzükle düzenlenir.

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Araştırma, Planlama

Madde 28 - (Mülga: 22/12/2005-5436/17 md.)

Koordinasyon Kurulu Başkan

Hukuk Müşavirliği

Madde 29 - Hukuk Müşavirliğinin görevleri şunlardır:

Hukuk Müşaviri

a. Bakanlığın diğer birimlerinden sorulan hukuki konular ile hukuki, mali, cezai sonuçlar doğuracak işlemler hakkında görüş bildirmek,

b. Bakanlığın menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında almak, anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak,

c. 8 Ocak 1943 tarih ve 4353 sayılı Kanun hükümlerine göre idari ve adli davalarda gerekli bilgileri hazırlamak ve hazineyi ilgilendirmeyen idari davalarda Bakanlığı temsil etmek,

d. Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli hukuki teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak,

e. Bakanlık kuruluşları tarafından hazırlanan veya diğer bakanlıklardan ya da Başbakanlıktan gönderilen kanun, tüzük ve yönetmelik tasarılarını hukuki açıdan inceleyerek görüşlerini bildirmek.

Bakanlık Müşavirleri

Bakanlık Müşaviri

Madde 30 - Bakanlığın görev alanına giren ve özel dönem ve öncelik taşıyan konularda Bakana yardımcı olmak üzere otuz bakanlık müşaviri görevlendirilebilir.

Bakanlık müşavirleri Bakanlık Makamına bağlıdır.

Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

Basın ve Halkla İliş

Madde 31 - Bakanlıkta basın ve halkla ilişkilerle ilgili fa-

Müşavir

aliyetleri planlamak ve bu faaliyetlerini belirlenecek usul ve ilkelere göre yürütülmesini sağlamak üzere Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği teşkil edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YARDIMCI BİRİMLER

Yardımcı Birimler

Madde 32 - Milli Eğitim Bakanlığı'nın yardımcı birimleri şunlardır:

Yardımcı Birimler

- a. Personel Genel Müdürlüğü,
- b. Yayınlar Dairesi Başkanlığı,
- c. Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı,
- d. İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı,
- e. Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı,
- f. İşletmeler Dairesi Başkanlığı,
- g. Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı,
- h. Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı,
- ı. Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı,
- j. Ortaöğretim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı,
- k. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı,
- l. Çıraklık, Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma (...) (*) Dairesi Başkanlığı,
- m. Savunma Sekreterliği,
- n. Özel Kalem müdürlüğü.

Personel Genel Müdürlüğü

Madde 33 - Personel Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

- a. Bakanlığın personel istihdamı ve politikasıyla ilgili çalışmalarını yapmak, personel sisteminin geliştirilmesiyle ilgili tekliflerde bulunmak,
- b. Teşkilat ve kadro hizmetlerini yürütmek,

c. Bakanlık personelinin atama, özlük, disiplin ve emeklilik işlemleriyle ilgili işleri düzenlemek ve yürütmek, yönetici atama ve nakillerinde ilgili birimlerin koordinasyon ve işbirliği yapmak.

Yayımlar Dairesi Başkanlığı

Madde 34 - Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

Yayımlar Dairesi Başkanlığı

a. Öğretim kurumlarında kullanılması uygun görülen ders kitapları ile yönetici, öğretmen, Bakanlığın diğer personeli ve öğrenciler için kaynak ve yardımcı olacak eğitim dökümanları ile basılı evrak ve diğer uygun eserleri basmak ve bastırmak.

b. Basımı uygun bulunan kitap, basılı evrak ve eğitim dökümanlarının fiyatlarını tespit etmek, depolamak ve dağıtmak,

c. Basılmış kitap ve dökümanlardan uygun görülenleri satın almak ve dağıtmak,

d. Yayınevleri ve basımevleri hizmetlerini yürütmek,

e. Okul kütüphanelerini hizmetleri yönünde desteklemek.

Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı

Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı

Madde 35 - Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı; Bakanlık personelinin yurt içinde veya yurt dışında hizmet içi eğitim yoluyla ve diğer usullerle yetiştirilmeleri ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütür.

İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı

İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı

Madde 36 - İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

a. Bakanlık merkez teşkilatı için gerekli araç, gereç ve malzemenin temini ile ilgili hizmetleri yürütmek,

b. Bakanlık merkez teşkilatının mali işleriyle ilgili hizmetlerini yürütmek,

c. Temizlik, aydınlatma, ısıtma, bakım, onarım ve taşıma hizmetlerini yürütmek,

d. Genel evrak, arşiv ve haber merkezinin hizmet ve faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek

Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı

Madde 37 - Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

- a. Öğretmen evleri, öğretmen lokalleri, öğretmen eğitim merkezi ve tatil köyleri ile diğer sosyal tesisleri açmak, kurmak, bu tesislerin yönetimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmek,
- b. Bakanlığa ait sosyal tesislerin ve lojmanların tahsisi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- c. Merkez ve taşra teşkilatı personeli ile öğretmen ve ailelerinin tatil ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak,
- d. Bakanlığın her türlü protokol hizmetlerini Özel Kalem Müdürlüğü ile koordineli olarak yürütmek,

İşletmeler Dairesi Başkanlığı

Madde 38 - İşletmeler Dairesi Başkanlığı, Bakanlığın çeşitli kademelerindeki üretime dönük döner sermayelerin alım, satım, yatırım, dağıtım gibi faaliyetlerini planlamak, gözetmek, denetlemek, koordine etmek, verimli ve müessir çalışması için her türlü iktisadi, ticari ve idari tedbirleri almak, döner sermaye miktarının artırılmasına karar vermek ve Bakanlıkça verilecek benzer işleri yapmakla görevlidir.

Bu faaliyetlerin yürütülmesi için genel hükümlere göre, işçi, usta, teknisyen, mühendis, pazarlamacı ve gerekli diğer hizmetleri yürütecek personel istihdam edebilir.

Döner sermaye işletmelerinin, Milli Eğitim Vakfı veya döner sermaye işletmesi olan bağlı kuruluşlarının kurduğu veya kuracağı şirketlere ortak olabilmeleri için gerekenleri yapar.

Döner sermaye işletmelerinin verimli ve koordineli çalışmalarını için gerekli usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir.

Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı

Madde 39 - Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

- a. Bakanlığın bütün birimlerine ait arsa, bina ve tesisleri, ilgili birimlerle koordine ederek, imar durumu ve uygunluğu yönünden incelemek, ihtiyaçlarını tespit ve programlamak, mevcut binaların onarım ve bakımlarını yapmak veya yaptırmak,

b. İhtiyaç duyulan bina ve araziyi kiralamak, satın almak, Bakanlığa bağlı okul ve kurumların binalarını yapmak veya yaptırmak,

c. Teklif edilen arsa ve binaların uygunluğu yönünden incelenmesini yapmak, elverişli olanlarının ilgili birim adına kamulaştırma ve tahsis işlemlerini yürütmek,

d. Bakanlık merkez birimlerinin gençlik ve spor saha ve tesislerinin milletlerarası norm ve standartlara uygun etüt ve projelerini ilgili kuruluşlarla koordine ederek hazırlatmak, yaptırmak, kamulaştırılmasını, bakımını, onarımını ve emlak hizmetlerini yürütmek,

e. Yukarıdaki işlemlere ait bütçe düzenlemelerini yapmak, uygulamalarını takip etmek ve denetim altında bulundurmak,

f. İnşaat ve emlak görev ve hizmetlerinin yürütülmesinde Bakanlığa ait ilgili birimler ile ilişkili Bakanlık ve kuruluşlarla koordinasyon ve işbirliğinde bulunmak.

g. (Ek: 24/7/2008-5793/24 md.) İhtiyaç duyulan okul, eğitim yerleşkesi gibi eğitim tesislerini, Hazinesinin mülkiyetinde bulunan arazi ve arsaların gerçek bedeli üzerinden devri karşılığında ve/veya bedeli Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin ilgili tertiplerine bu amaçla konulan ödeneklerden veya döner sermaye gelirlerinden karşılanmak üzere, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca düzenlenecek protokol esasları çerçevesinde yaptırmak.

Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı

Madde 40 - Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

a. Bakanlığa bağlı her derece ve türdeki eğitim ve öğretim kurumlarının ders ve laboratuvar araç ve gereçleri ile basılı eğitim malzemelerini, lise ve dengi okulların makine, teçhizat ve donatım ihtiyaçlarını tespit etmek, planlamak, sağlamak ve dağıtmak; ihtiyaç olan bu gibi malzemeleri standartlara uygun olarak yurt içi ve yurt dışından satın almak veya yaptırmak, bu maksatla, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve diğer ilgili birimlerle koordinasyon ve işbirliğinde bulunmak,

b. Her derece ve türdeki eğitim ve öğretim kurumlarının her türlü makine, teçhizat, araç ve gereçleri ile ilgili demirbaş iş ve işlemlerini yürütmek,

c. Bakanlığa bağlı okul ve kurumlardaki her türlü makine, teçhizat, araç ve gereçlerinin bakım ve onarımları ile ilgili siste-

*Yatırımlar
Dairesi*

*Eğitim Araçları
Dairesi*

mi kurmak ve geliştirmek, bunları kullanacak, bakımı ve onarımlarını yapacak personelin yetiştirilmesini sağlamak,

d. Eğitim müzesi ile ilgili görevleri yürütmek.

Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı

Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı

Madde 41 - Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

a. Bakanlık personelinin ve bunların kanunen bakmakla yükümlü oldukları ailelerin muayene, tedavi ve diğer sağlık hizmetlerini yürütmek,

b. Tedavi giderlerini planlamak ve uygulamak,

c. Bakanlığa bağlı öğretim kurumlarındaki öğrencilerin ve diğer personelin sağlık eğitim hizmetlerini ve gerekli sağlık taramalarını gerçekleştirmek,

d. Sağlık Bakanlığı'nın olumlu görüşü alınarak sağlık eğitim merkezleri, yaşlılar için dinlenme ve diğer sağlık kurumları açmak, bunlara ait sağlık eğitimi ve hizmetlerini yürütmek, bu amaçla Sağlık Bakanlığı ve diğer bakanlık ve kurumlarla koordinasyon ve işbirliği yapmak.

Ortaöğretim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı

Ortaöğretim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı

Madde 42 - Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

a. Ortaöğrenimli öğrencilerin yurt ve burslulukla ilgili iş ve işlemlerini yapmak,

b. Dernek, vakıf, gerçek ve tüzelkişilere ait yurt, pansiyon ve benzeri kurumların açılması, devri, nakli ve kapatılması konularında tabi olacakları hususlar ile bunların idaresi, işletilmesi ve denetlenmesi esaslarına ait görev ve hizmetleri yürütmek.

Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Madde 43 - Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır:

a. Eğitim ve öğretimde uygulanan yeni teknolojilerle ilgili gelişmeleri yurt içinde ve yurt dışında takip etmek ve değerlendirmek,

b. Eğitim ve öğretim programlarını araştırmak, incelemek, geliştirmek ve Talim ve Terbiye Kurulu'na sunmak.

Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Dairesi Başkanlığı*

*Çıraklık, Meslek
Eğitimi Geliştirme
Yaygınlaştırma
Dairesi*

Madde 44 - (Değişik 20/6/2001 - 4684/15 md.) Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı, 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununda öngörülen çıraklık, mesleki ve teknik eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırmaya dair iş ve işlemleri yürütmekle görevlidir.

Savunma Sekreterliği

Savunma

Madde 45 - Savunma Sekreterliği, özel kanununda ve diğer kanunlarda gösterilen görevleri yapar.

Özel Kalem Müdürlüğü

Madde 46 - Özel Kalem Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

Özel Kalem

- Bakanın resmi ve özel yazışmalarını yürütmek,
- Bakanın her türlü protokol ve tören işlerini düzenlemek ve yürütmek,
- Bakanın ziyaret, davet, karşılama ve uğurlama, ağırlama, milli ve dini bayramlarla ilgili hizmetlerini düzenlemek, yürütmek ve diğer kuruluşlarla koordine etmek,
- Bakan tarafından verilecek diğer görevleri yapmak.

Sürekli Kurullar

Madde 47 - Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki sürekli kurullar şunlardır:

- Milli Eğitim Şurası,
- Müdürler Kurulu,
- Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu,
- Öğrenci Disiplin Kurulları,
- Özel İhtisas Komisyonları.

* Bu madde başlığı; "Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Dairesi Başkanlığı" iken, 20/6/2 sayılı Kanunla metne islendiği şekilde değiştirilmiştir.

mizde bu güne kadar
illi eğitim Ŗurası
ştır. 22-26 Ŗubat
toplaml en son Milli
urasının konusu mesle-
nik öğretimdir.

Milli Eğitim Ŗurası

Madde 48 - Milli Eğitim Ŗurası, Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Gerekli görülen eğitim ve öğretim ile ilgili konuları tetkik etmek ve teklif niteliğindeki kararlar almakla görevlidir.

Müdürler Kurulu

Madde 49 - Müdürler Kurulu, bakan tarafından verilen konularla, sorumlu birimlerce çözümlenmesinde güçlük çekilen ve uygulamada koordinasyonu gerektiren konularda tavsiye niteliğinde kararlar almak üzere Bakanlık merkez teşkilatını oluşturan birimlerin en üst amirlerinden meydana gelir.

Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu

Madde 50 - Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda belirtilen görevleri yapar.

Öğrenci Disiplin Kurulları

Madde 51- İlgili kanun ve yönetmeliklerle disiplin işlemleri yönünden kendilerine verilen görevleri yapar.

Özel İhtisas Komisyonları

Madde 52 - Eğitim ve öğretimle ilgili özel ihtisas gerektiren alanlarda, bilim ve meslek kuruluşlarının iştirakini de sağlayacak şekilde araştırma, inceleme ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak üzere, özel ihtisas komisyonları kurulabilir.

Bu komisyonlarda; diğerk kamu kuruluşlarının memurları, kurumlarının muvafakatı ile en çok üç ay süreyle kadroları ve her türlü hakları kurumlarında kalmak üzere görevlendirilebilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

TAŞRA VE YURT DIŞI TEŞKİLATI

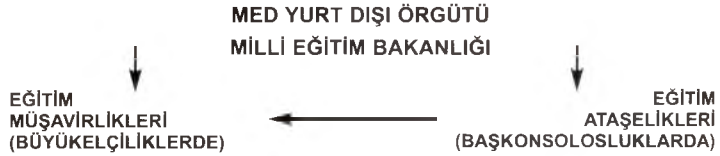
Taşra Teşkilatı

Madde 53 - Bakanlık, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Ka-

başaranlar ilköğretim müfettişi kadrolarına atanırlar. İlköğretim müfettişlerinin ve yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulü, nitelikleri, yetiştirme şekli ve atanmalarına ilişkin esas usuller yönetmelikle düzenlenir.*

Yurtdışı Teşkilatı

Madde 54 - Bakanlık, Kamu Kurum ve Kuruluşlarını Yurt Dışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname esaslarına uygun olarak yurt dışı teşkilatı kurmaya yetkilidir.

ÜLKE	ŞEHİR	ÜNVANI
ABD	Washington	Eğitim Müşavirliği
	New York	Eğitim Ateşeliği
	Los Angeles	Eğitim Ateşeliği
ALMANYA	Berlin	Eğitim Müşavirliği
	Köln	Eğitim Ateşeliği
	Malnz	Eğitim Ateşeliği
	Münster	Eğitim Ateşeliği
	Münih	Eğitim Ateşeliği
	Nürnberg	Eğitim Ateşeliği
	Stuttgart	Eğitim Ateşeliği
	Düsseldorf	Eğitim Ateşeliği
	Essen	Eğitim Ateşeliği
	Frankfurt	Eğitim Ateşeliği
	Hamburg	Eğitim Ateşeliği
	Hannover	Eğitim Ateşeliği
	Karlsruhe	Eğitim Ateşeliği
AVUSTURYA	Viyana	Eğitim Müşavirliği
AVUSTRALYA	Sidney	Eğitim Ateşeliği
BELÇİKA	Brüksel	Eğitim Müşavirliği
DANİMARKA	Kopenhag	Eğitim Müşavirliği
FRANSA	Paris	Eğitim Müşavirliği
	Sirazbourg	Eğitim Ateşeliği
	Lyon	Eğitim Ateşeliği
GÜRCİSTAN	Tiflis	Eğitim Müşavirliği
HOLLANDA	Lahey	Eğitim Müşavirliği
İNGİLTERE	Londra	Eğitim Müşavirliği
İSVİÇRE	Bern	Eğitim Müşavirliği
İSVEÇ	Stockholm	Eğitim Müşavirliği
MISIR	Kahire	Eğitim Müşavirliği
SUUDİ ARABİSTAN	Riyad	Eğitim Müşavirliği
RUSYA	Moskova	Eğitim Müşavirliği
KKTC	Lefkoşe	Eğitim Müşavirliği
AZERBAYCAN	Bakü	Eğitim Müşavirliği
KAZAKİSTAN	Almaata	Eğitim Müşavirliği
KIRGIZİSTAN	Bişkek	Eğitim Müşavirliği
ÖZBEKİSTAN	Taşkent	Eğitim Müşavirliği
TÜRKMENİSTAN	Aşgabat	Eğitim Müşavirliği
TACİKİSTAN	Duşanbe	Eğitim Müşavirliği

Bağlı Kuruluşlar

Madde 55 - Milli Eğitim Bakanlığı'nın bağlı kuruluşları şunlardır:

- a. Milli Eğitim Akademisi,
- b. Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü,
- c. (Mülga: 3/4/1998 - 4359/16 md.)

DÖRDÜNCÜ KISIM

SORUMLULUK VE YETKİLER

Yöneticilerin Sorumlulukları ve Nitelikleri

Madde 56 - (Değişik: 30/4/2003-4855/ 1 md.) Bakanlık merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatının her kademesindeki yöneticiler, görevlerini mevzuata, plan ve programlara ve emirlere uygun olarak düzenlemek ve yürütmekten üst kademe yöneticilerine karşı sorumludur.

Yönetim görevlerine atanma ve bu görevlerde yükselmede kariyer ve liyakat esas alınır.

Yönetim görevlerine atanacaklarda aranacak nitelik ve diğer şartlar Bakanlıkça yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenir.

Koordinasyon ve İşbirliği Konusunda Bakanlığın Görev, Yetki ve Sorumluluğu

Madde 57 - Bakanlık, ana hizmet ve görevleri ile ilgili konularda diğer bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının uyacakları esasları yürürlükteki mevzuata uygun olarak belirlemekle, kaynak israfını önleyecek ve koordinasyonu sağlayacak tedbirleri almakla görevli ve yetkilidir.

Bakanlık, diğer bakanlıkların hizmet alanına giren konulara ilişkin faaliyetlerinde, Başbakanlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde ilgili bakanlıklara danışmak ve gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlamaktan sorumludur.

Mahalli İdarelerle Koordinasyon Sorumluluğu

Madde 58 - Bakanlık, hizmet alanına giren konularda ma-

Bakanlığın Düzenleme Görev ve Yetkisi

Madde 59 - Bakanlık, her türdeki Anadolu liselerinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini öğrenci velilerinin maddi katkıları sağlanmak suretiyle düzenleyebilir. Maddi katkının türü, miktarı, sağlanması, sarfi ve benzeri diğer hususlar yönetmelikle, ayrıca kanunla yerine getirmekle yükümlü olduğu diğer hizmetleri tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge ve diğer idari metinlerle düzenlemekle görevli ve yetkilidir.

Yetki Devri

Madde 60 - Bakan, müsteşar ve her kademedeki Bakanlık ve kuruluş yöneticileri, sınırlarını yazılı olarak açıkça belirlemek şartıyla yetkilerinden bir kısmını astlarına devredebilir. Yetki devri, yetki devreden amirin sorumluluğunu kaldırmaz.

BEŞİNCİ KISIM

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Atama ve Yer Değiştirme

Madde 61 - (Değişik: 3/4/1998 - 4359/11 md.) 23.4.1981 tarihli ve 2451 sayılı Kanun hükümleri dışında kalan memurların atamaları Bakan tarafından yapılır.

Bakan, gerekli gördüğü hallerde atama yetkisini merkez teşkilatında alt kademelere, illerde valilere devredebilir.

Bakanlık bağlı kuruluşların kuruluş kanunlarındaki atamaya ilişkin hükümleri saklıdır.

Öğretmenlerin hizmet bölgelerinde en az 2 eğitim-öğretim yılı görev yapması esastır. Bunların il içi ve iller arası yer değiştirmeleri Bakanlıkça belirlenecek esaslar doğrultusunda saptanacak hizmet puanı sırasına göre Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında yapılır. (Ek cümle: 30/4/2003-4855/2 md.; Mülga: 2/7/2005-5381/1 md.)

Bakanlıkça belirlenen özürler nedeniyle yapılacak yer değiştirmeler, eğitim ve öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla bu sürelerle sınırlı değildir. Özüre dayalı yer değiştirmeler, özür ve hizmet gereklerinin birlikte karşılanması temelinde gerçekleştirilir. Bu özürler gruplandırılarak önem ve öncelik sırasına konulur ve gruplarına göre puanlandırılır.

Özüre dayalı yer değiştirme istekleri, hizmet puanı sıralamasındaki yetersizlik sonucu yerine getirilemeyenlere, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 72'nci maddesi kapsamına girenlerin hakları saklı kalmak kaydıyla, istekleri halinde istekte bulundukları yere atanmaya hak kazanıncaya kadar, aylıksız izin verilebilir. Bu şekilde aylıksız izin verilen öğretmenler, bağlı bulundukları İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bu amaçla tahsis edilmiş bulunan boş öğretmen kadrolarına aylıksız izinli olmak şartıyla atanır. Bunların atandıkları bu kadrolar aylıksız izin süresiyle sınırlı olarak saklı tutulur. Ancak, aylıksız izne ayrılan öğretmenlerin üç yıl sonuna kadar istedikleri yere atamalarının yapılamaması halinde durumlarına uygun boş öğretmen kadrolarına öncelikle atanırlar. Aylıksız izin verilenler, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nun ek 72'nci maddesi hükmünden yararlanırlar.

(Değişik son fıkra: 2/7/2005-5381/1 md.) Öğretmenlerin atamaları Bakanlıkça il/ilçe veya doğrudan eğitim kurumuna yapılır. Bakanlıkça il/ilçe emrine atama yapılması hâlinde, öğretmenlerin atandıkları ildeki görev yerleri, hizmet puanları dikkate alınarak il milli eğitim müdürünün teklifine göre valilerce belirlenir.

Kadrolar

Madde 62 - (Değişik: 3/4/1998 - 4359/12 md.) Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilmiş bulunan serbest kadrolar: Milli Eğitim Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı'na birlikte hazırlanacak norm kadro sayılarının tespit edildiği yönetmeliğe uygun olarak merkez ve taşra birimleri, öğretmen kadroları ise branşlar bazında okul ve kurumlar itibariyle dağıtılır. Bu yönetmelikte, dağıtım cetvellerinin vizesine ilişkin usul ve esaslar ayrıca belirtilir. İl Milli Eğitim Müdürlüklerine, 61'inci madde çerçevesinde aylıksız izne ayrılma talebinde bulunan öğretmenlerin izin verilmeden önce atamalarında kullanılmak amacıyla yeterli sayıda boş öğretmen kadrosu tahsis edilir. Kapatılan veya norm kadro sayısı azalan okul ve kurumların ihtiyaç fazlası boş öğretmen kadroları İl Milli Eğitim Müdürlüklerine aktarılır. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki emsallerine aykırı olmamak kaydıyla kadrolar birden fazla dereceyi ihtiva edebilir. Bu durumda, personelin özlük haklarının belirlenmesinde kazanılmış hak aylıkları esas alınır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 68'inci maddesinin (B) fıkrası hükmü saklıdır.

(Ek ikinci fıkra: 30/4/2003-4855/3 md. Mülga: 2/7/2005-5381/2 md.)

Norm kadro sayısının değişmesi dışında kadroların dağılımı değiştirilemez.

Kadrolara ilişkin olarak bu maddede belirtilmeyen hususlar hakkında 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7'nci maddesinin son fıkrası hariç olmak üzere diğer hükümleri uygulanır.*

İntikal Eden Yetkiler

Madde 63 - 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihinden önce Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanının ve Bakanlığı'na çeşitli mevzuatla verilen her türlü görev, yetki sorumluluk ile hak ve muafiyetlerden Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili olanlar Milli Eğitim Bakanı'na ve Bakanlığı'na, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile ilgili olanlar da bu Genel Müdürlüğe intikal eder.

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 64 - 22 Mart 1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun, 21 Mayıs 1928 tarih ve 1246 sayılı Türkiye'de Gençlik Teşkilatının Türk Vatandaşlarına Hasrı Hakkında Kanun, 22 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı Maarif Vekalet Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanun ile bu kanunların ek ve tadilleri ve diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Ek Madde 1 – (Ek: 3/4/1998 - 4359/13 md.) Son bir yıllık sürenin en az yarısında Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfına ait bir kadroda bulunup emeklilik hakkını kazananlardan (son bir yıl içerisinde istifa etmiş veya müstafi sayılmış olanlar dahil), emekliliklerini isteyenlerin emeklilik işlemleri haziran ve temmuz ayları içerisinde yapılır. Bu aylar dışında emeklilik işlemi yapılabilmesi için görev yapılan il sınırları içerisinde emeklilik talebinde bulunan personelin sınıf ve branşında öğretmen fazlasının bulunması ve Milli Eğitim Bakanlığının uygun görmesine bağlıdır.**

Ek Madde 2 – (Ek : 29/6/2001 - 4702/27 md.) Çok programlı liselerin açılması, eğitim, öğretim ve yönetimle ilgili iş ve işlemlerin hangi genel müdürlük tarafından yürütüleceği, ilgili Müsteşar yardımcısının başkanlığında, Orta Öğretim Genel Müdürü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü ve Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürü ile Din Öğretimi Genel Müdürünün katılımı ile oluşan

bir komisyon tarafından kararlaştırılır. Mevcut çok programlı liseler belirlenen genel müdürlüğe bağlanır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir.

Ek Madde 3- (Ek: 1/7/2005-5378/35 md.) Görme, ortopedik, işitme, dil-konuşma, ses bozukluğu, zihinsel ve ruhsal özür-lü çocuklardan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülenlerin eğitim giderlerinin, her yıl bütçe uygulama talimatında belirlenen miktarı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.*

ALTINCI KISIM

GEÇİCİ HÜKÜMLER

Geçici Madde 1- Bu Kanunda yapılan yeni düzenleme sebebiyle kadro ve görev unvanları değişmeyen personel hiçbir işleme gerek kalmadan yeni kadrolarına atanmış sayılır.

Kadro ve görev ünvanı değişen, kaldırılan veya şahsa bağlı kadrolarda bulunanlar Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatında yeni bir kadroya atanıncaya kadar her türlü mali ve sosyal hakları saklı kalmak kaydıyla durumlarına uygun işlerde görevlendirilirler.

İkinci fıkrada sayılanlara, Bakanlık merkez veya taşra teşkilatında durumlarına uygun kadrolara atanmaları halinde de değişiklikten önce aldıkları aylık, ek gösterge ve her türlü haklarıdaki miktarlardan az olmayacak şekilde ödeme yapılır.

Geçici Madde 2- 179, 208, 356, 385 ve 454 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılan düzenlemelerden dolayı kadro ve görev ünvanı değişen, kaldırılan ve şahsa bağlı kadrolarda bulunanların bu Kanun Hükmünde Kararnamelerin geçici maddeleri gereğince kazanılmış hakları saklıdır.

Geçici Madde 3- Bu Kanunla öngörülen tüzük ve yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut tüzük ve yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Geçici Madde 4- Bakanlık taşra ve yurtdışı teşkilatı bu Kanunun 53 ve 54'üncü maddelerinde belirtilen esaslara göre yeniden düzenleninceye kadar görev ve hizmetler, mevcut taşra ve yurtdışı teşkilatı tarafından yürütölmeye devam olunur.

Geçici Madde 5- Bu Kanuna göre yeniden düzenleme yapılmıncaya kadar, Bakanlık merkez teşkilatında değışen veya yeniden kurulan birimlere verilen görevler, daha önce bu görevleri yapmakta olan birimler tarafından yapılmaya devam edilir.

Bakanlık, teşkilatını ve kadrolarını en geç sekiz ay içinde bu kanuna uygun hale getirir. Bu süre içerisinde Bakanlık kadrolarını, bu Kanunla öngörülen teşkilat yapısına uygun hale getirmek üzere, Bakanlığın teklifi, Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığı'nın görüşlerine dayanılarak kadro ihdas ve iptal etmeye, mevcut kadrolarda sınıf, unvan ve derece değışikliği yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Geçici Madde 6- Bu Kanunla kaldırılmış birimlerde görevli personel durumlarına uygun kadrolara atanırlar. Bunların aylık, ek gösterge ve her türlü hakları yeni görevlerinde kaldıkları sürece şahsa bağı olarak saklı tutulur.

Geçici Madde 7- EK-2 sayılı listede yeralan kadrolar 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye bağı (1) sayılı cetvelin Milli Eğitim Bakanlığı bölümünden çıkarılmış, EK-3 ve EK-4 sayılı listede yer alan kadrolar adı geçen Kanun Hükmünde Kararnameye bağı (1) ve (IV) sayılı cetvelin adı geçen Bakanlığa ait bölümüne eklenmiştir.

Yürürlük

Madde 65 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 66 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ülkemizde milli eğitim hizmetlerinden sorumlu olan ve örgütlenmesi yukarıda belirlenen Milli Eğitim Bakanlığı bu hizmetlerini; anayasa, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma plan ve programları doğrultusunda yürütür.

Milli Eğitim sistemimiz genel yapısı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda açıklanmıştır*.

Bu kanunda Türk milli eğitiminin temel ilkeleri şöyle belirlenmiştir.

1. Genellik ve eşitlik,
2. Ferdin ve toplumun ihtiyaçları,
3. Yöneltilme,
4. Eğitim hakkı,
5. Fırsat ve imkan eşitliği,
6. Süreklilik,
7. Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği,
8. Demokrasi eğitimi,
9. Laiklik,
10. Bilimsellik,
11. Planlılık,
12. Karma eğitim,
13. Okul ile ailenin işbirliği,
14. Her yerde eğitim.

*Türk Milli Eğitim Sisteminin
eğitim ve yaygın eğitime
üzere ikiy*

Türk Milli Eğitiminin amaçları ve Türk milli eğitim sisteminin genel yapısı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer almaktadır. Bu kanunla belirlenmiş olan Türk milli eğitim sistemi Örgün Eğitim ve Yaygın Eğitim olmak üzere ikiye ayrılır.

Örgün Eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altın-

Örgün Eğitim; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsar.

Okulöncesi Eğitim; isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar.

İlköğretim: 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimi kapsar. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır.

Ortaöğretim: İlköğretime dayalı en az üç yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümüdür. Yükseköğretim kurumlarında öğrenciler ön lisans, lisans ve lisans üstü (yüksek lisans + doktora) öğrenimi görürler.

Yaygın eğitim; örgün eğitim yanında ya da dışında düzenlenen eğitim faaliyetleridir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlik mesleğinin tanımı da yapılmıştır. Bu kanuna göre;

“Öğretmenlik: Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan bilgisi ve pedagojik formasyonla sağlanır.” demektir.

Görüldüğü gibi Milli Eğitim Temel Kanunu'nda milli eğitim sistemimizin bütün boyutları ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Sistemimizi daha iyi tanıyabilmek için bu kanunun tam metin olarak verilmesi yararlı görülmüştür.

MİLLÎ EĞİTİM TEMEL KANUNU*

Kanun Numarası : 1739

Kabul Tarihi : 14/6/1973

Resmî Gazete : 24.6.1973/14574

Ek ve Değişiklikler:

- 1) K. No . 2842/16.6.1983 (18.6.1983/18081 RG)
- 2) K. No . 2947/9.11.1983 (11.11.1983/18218 RG)
- 3) K. No . 4306/16.8.1997 (18.8.1997/23084 RG)
- 4) K. No . 5005/3.12.2003 (9.12.2003/25311 RG)
- 5) K. No . 5204/30.6.2004 (8.7.2004/25516 RG)
- 6) K. No . 5257/11.11.2004 (13.11.2004/25642 RG)
- 7) K. No . 5763/15.5.2008 (26.5.2008/26887 RG)
- 8) K. No . 5793/24.7.2008 (6.8.2008/26959 RG)

I – Kanunun kapsamı:

Madde 1 – Bu Kanun, Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar.

BİRİNCİ KISIM**Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleyen Genel Esaslar****BİRİNCİ BÖLÜM****Türk Milli Eğitiminin Amaçları****I – Genel amaçlar:**

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı,Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını,

milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarını ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

II – Özel amaçlar:

Madde 3 – Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri

I – Genellik ve eşitlik:

Madde 4 – Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

II – Ferdin ve toplumun ihtiyaçları:

Madde 5 – Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

III – Yönelme:

Madde 6 – Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

(Değişik: 16/8/1997 - 4306/3 md.) Millî eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir.

Yöneltmeye ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metodlarından yararlanılır.

IV – Eğitim hakkı:

Madde 7 – İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

V – Fırsat ve imkan eşitliği:

Madde 8 – Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır.

Maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

VI – Süreklilik:

Madde 9 – Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

VII– Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği:**Madde 10 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/2 md.)**

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

VIII – Demokrasi eğitimi:**Madde 11 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/3 md.)**

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

IX – Laiklik:**Madde 12 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/4 md.)**

Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

X – Bilimsellik:

Madde 13 – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

XI – Planlılık:

Madde 14 – Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim - insangücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

XII – Karma eğitim:

Madde 15 – Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre her okulda kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitilmeleri

XIII – Okul ile ailenin işbirliği:

Madde 16 – (Değişik: 10/11/2004-5257/1 md.)

Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında iş birliği sağlanır.

Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddî imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddî katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler. Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz.

Okul - aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddî katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Millî Eğitim ve Maliye bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Okul - aile birliklerinin gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

XIV – Her yerde eğitim:

Madde 17 – Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

İKİNCİ KISIM

Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

I – Örgün ve yaygın eğitim:

Madde 18 – Türk millî eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki anabölümden kurulur.

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM

Örgün Eğitim

A) Okul öncesi eğitimi:

I – Kapsam:

Madde 19 – Okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar.

Bu eğitim isteğe bağlıdır.

II – Amaç ve görevler:

Madde 20 – Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;

2. Onları ilk öğretime hazırlamak;

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;

4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

III – Kuruluş:

Madde 21 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/6 md.)

Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okuluna bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

İş Kanununa tabi işyerlerinde işverenlerin okul öncesi eğitim kurumu kurmaları için gerekli şartlar ve diğer hususlar, Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükte gösterilir.

B) İlköğretim:

I – Kapsam:

Madde 22 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/7 md.)

İlköğretim 6 - 14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

II – Amaç ve görevler:

Madde 23 – İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

3. (Ek: 16/8/1997 - 4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

III – Kuruluş:

a. İlköğretim kurumları:

Madde 24 – (Değişik: 16/8/1997 - 4306/5 md.)

İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

b. Kuruluş şekilleri:

Madde 25 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/9 md.)

(Mülga birinci fıkra: 16/8/1997 - 4306/9 md.)

Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmının mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur.

C) Ortaöğretim:

I – Kapsam:

Madde 26 – Ortaöğretim, ilk öğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.

II – Ortaöğretimden yararlanma hakkı:

Madde 27 – İlköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkanlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir.

III – Amaç ve görevler:

Madde 28 – Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır.

IV – Kuruluş:

Madde 29 – Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir.

Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir.

Nüfusu az ve dağınık olan ve Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, ortaöğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir.

Ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine göre, Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilir.

V – Ortaöğretimde yöneltme:

Madde 30 – Yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmalar önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmey sağlamak için ortaöğretimde de devam eder.

Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Mill Eğitim Bakanlığınca düzenlenir.

VI – Yükseköğretime geçiş:

Madde 31 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/10 md.)

Lise veya dengi okulları bitirenler, yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır.

Hangi yükseköğretim kurumlarına, hangi programlar bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilir.

VII – İmam-hatip liseleri:

Madde 32 – İmam - hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.

VIII – Güzel sanatlar eğitimi:

Madde 33 – Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir.

D) Yükseköğretim:**I – Kapsam:**

Madde 34 – Yüksek öğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

II – Amaç ve görevler:

Madde 35 – Yüksek öğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;

2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;

3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;

4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği

toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;

5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;

6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

III – Kuruluş:

a. Yükseköğretim kurumları:

Madde 36 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/11 md.)

Yükseköğretim kurumları şunlardır:

1. Üniversiteler,
2. Fakülteler,
3. Enstitüler,
4. Yüksekokullar,
5. Konservatuvarlar,
6. Meslek yüksekokulları
7. Uygulama ve araştırma merkezleri,

Yükseköğretim kurumlarının amaçları, açılış, kuruluş ve işleyişleri ile öğretim elemanlarına ilişkin esaslar ve yükseköğretim kurumları ile ilgili diğer hususlar, özel kanunlarında belirlenir.

b. Yükseköğretimin düzenlenmesi:

Madde 37 – Yüksek öğretim, milli eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerinde yetiştiren bir bütünlük içinde düzenlenir.

Bu bütünlük içinde çeşitli görevleri yerine getiren ve farklı seviyelerde öğretim yapan kuruluşlar bulunur.

Farklı seviyeler ve kuruluşlar arasında öğrencilere kabiliyetlerine göre, yatay ve dikey geçiş yolları açık tutulur.

e yedi çeşit yüksek
kurumu vardır.

IV – Yükseköğretimin paralı oluşu:

Madde 38 – Yüksek öğretim paralıdır. Başarılı olan fakat addi imkanları elverişli olmayan öğrencilerin kayıt ücreti, sınav harcı gibi her türlü öğrenim giderleri burs, kredi yatılılık ve benzeri yollarla sağlanır.

Öğrenim harç ve ücretlerinin tutarları ve bunların ödenme şekilleri ile burs ve kredilerin tutarları ve bunların verilmesi esasları, Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte hazırlanacak yönetmelikle tespit edilir. (1)

Bazı alanlar için mecburi hizmet karşılığı öğrenci yetiştirilmesi hakkındaki hükümler saklıdır.

V – Yükseköğretim planlaması:

Madde 39 – Yüksek öğretimde, öğretim elemanlarından, öğrencilerden ve öğrencinin zamanından en verimli bir şekilde yararlanmayı mümkün kılacak ve çeşitli bölgelerdeki yüksek öğretim kurumlarının dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayacak tedbirler alınır; yüksek öğretimin bütününe kapsayan ve orta öğretimle ilgisini sağlayan bir planlama düzeni kurulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yaygın Eğitim

I – Kapsam, amaç ve görevler:

Madde 40 – Yaygın eğitimin özel amacı, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim istemine hiç girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin dışında veya dışında,

1. Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak,

2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkanları hazırlamak,

3. Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı,

4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,
5. İktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,
6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,
7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkanlar hazırlamak,
8. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

II – Kuruluş:

Madde 41 – Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkanlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir.

Yaygın eğitim, genel ve mesleki - teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır.

III – Koordinasyon:

Madde 42 – Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanır.

Genel yaygın eğitim programlarının düzenleniş şekli yönetmelikle tespit edilir.

Mesleki ve teknik yaygın eğitim faaliyetlerini yürüten Bakanlıklar ile özerk eğitim kurumları ve resmi ve özel işletmeler arasında Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanacak koordinasyon ve işbirliğinin esasları kanunla düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Öğretmenlik Mesleği

1 – Öğretmenlik :

Madde 43 – Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.

Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkan verecek biçimde düzenlenir.

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Öğretmenlik mesleği; adaylık döneminden sonra öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılır. Adaylık dönemini başarıyla tamamlayanlar mesleğe öğretmen olarak atanır.

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Kariyer basamaklarında yükselmeye kıdem, eğitim (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim), etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) puanları ile sınav sonuçları esas alınır. Değerlendirme 100 tam puan üzerinden yapılır. Değerlendirme puanının % 10'unu kıdem, % 20'sini eğitim, % 10'unu etkinlikler, % 10'unu sicil (iş başarımı) ve % 50'sini de sınav puanı oluşturur.

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Kariyer basamaklarında yükselcekler değerlendirme puanlarına göre başarı sıralamasına alınır. Değerlendirmeye alınmak için sınav tam puanının en az % 60'ını almış olmak şartı aranır.

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Sınav yılda bir defa olmak üzere ÖSYM'ce yapılır.

Millî Eğ

Mac

c) Yönetim

bi

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğretmenlerden uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamamlamış olan öğretmenlerden ise başöğretmenlik için sınav şartı aranmaz. Bu durumda olan öğretmenler kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) ölçütlerine göre değerlendirilir.

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselceklerin gireceği sınav, sınava katılacaklarda aranacak en az çalışma süresi, hizmet içi eğitim veya lisansüstü eğitim nitelikleri, her bir değerlendirme ölçütüne ilişkin hususlar ve puan değerleri, alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlamış olanlardan uzman öğretmenlik veya başöğretmenlik için aranacak kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler (bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif çalışmalar) ve sicil (iş başarımı) şartları ve puan değerleri, branşlar temelindeki uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sayıları, yükselmeye ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşleri alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

(Ek fıkra: 30/6/2004-5204/1 md.) Toplam serbest öğretmen kadro sayısı içinde, başöğretmen oranı % 10, uzman öğretmen oranı % 20'dir. Bakanlar Kurulu bu oranları bir katına kadar yükseltmeye yetkilidir.

II – Milli Eğitim Bakanlığına bağlı "Eğitim Yüksekokulu" açma yetkisi:

Madde 44 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/12 md.)

Öğretmenlik formasyonu veren ve öğretmen yetiştiren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim yüksekokulları, Yükseköğretim Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararı ile kurulabilirler.

III – Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi:

Madde 45 – Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tespit olunur.

(Değişik: 16/6/1983 - 2842/13 md.) Öğretmenler, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarından ve bunlara denkliği kabul edilen yurtdışı yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar arasından, Millî Eğitim Bakanlığınca seçilirler.

Yüksek öğrenimleri sırasında pedagojik formasyon kazanmamış olanların ihtiyaç duyulan alanlarda, öğretmenliğe atanmaları halinde bu gibilerin adaylık dönemi içinde yetiştirmeleri için Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

Hangi derece ve türdeki eğitim, öğretim, teftiş ve yönetim görevlerine, hangi seviye ve alanda öğrenim görmüş olanların ne gibi şartlarla seçilebilecekleri yönetmelikle düzenlenir.

IV – Öğretmenlerin bölge hizmeti:

Madde 46 – Öğretmenlikte yurdun çeşitli bölgelerinde görev yapmak esastır.

Hizmet bölgeleri ve ihtiyaçlara göre bu bölgelerarası yer değiştirme esasları yönetmelikle düzenlenir.

V – Uzman ve usta öğreticiler:

Madde 47 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/14 md.)

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve hizmetiçi yetiştirme kurs,seminer ve konferanslarında uzman ve usta öğreticiler de geçici veya sürekli olarak görevlendirilebilir.

Öğretim tür ve seviyelerine göre uzman ve usta öğreticilerin seçimlerinde aranacak şartlar, görev ve yetkileri, yönetmeliklerle tespit edilir.

VI – Öğretmenlerin hizmet içi yetiştirilmesi:

Madde 48 – Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir.

Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir.

Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin, öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir.

VII – Yurt içi ve yurt dışı yetiştirme imkanları:

Madde 49 – Yurt içinde ve dışında daha üst öğrenim yapmak veya bilgi, görgü ve ihtisaslarını arttırmak isteyen öğretmenlerin belli şartlarla, aylıklı veya aylıksız izinli sayılmaları sağlanır; bu şartlar, milli eğitimin ihtiyaçları gözönünde tutularak, hazırlanacak yönetmelikle belirtilir.

VIII – Öğretmen konutları:

Madde 50 – Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, özellikle mahrumiyet bölgelerinde görevli öğretmenlere konut sağlanır.

Konutlar okul binaları ile birlikte planlanır ve yapılır.

Eski eğitim kurumlarının konut ihtiyacı bir plana bağlanır ve bu konutların yapımı için, her yıl Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesine gerekli ödenek konur.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Okul Binaları ve Tesisleri

Okul yapıları ve taşınmazları*

Madde 51 – Her derece ve türdeki eğitim kurumlarına ait bina ve tesisler çevrenin ihtiyaçlarına ve uygulanacak programların özelliklerine göre Milli Eğitim Bakanlığınca planlanır ve yaptırılır.

Bu maksatla her yıl Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine gerekli ödenek konur.

Arsa temini ile okul bina ve tesislerin yapım ve donatımında, Devletin azami imkanlarının kullanılması yanında vatandaşların her türlü yardımlarından da yararlanılır ve yardımlar teşvik edilir ve değerlendirilir.

(Ek fıkra: 3/12/2003-5005/1 md.; Değişik dördüncü fıkra: 24/7/2008-5793/3 md.) Milli Eğitim Bakanlığına tahsisli Hazine mülkiyetindeki taşınmazların Milli Eğitim Bakanlığı ile mutabık kalınarak tahsislerini kaldırmaya ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 46 ncı maddesine bağlı olmaksızın satışına Maliye Bakanı yetkilidir. Ayrıca bu taşınmazlardan Milli Eğitim Bakanlığınca uygun görülenler, Maliye Bakanlığı tarafından, 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde özelleştirilmek üzere Özelleştirme İdaresi Başkanlığına bildirilir. Bunun üzerine söz konusu taşınmazlar Özelleştirme Yüksek Kurulunca özelleştirme kapsam ve programına alınır. Özelleştirme uygulamasına ilişkin iş ve işlemler 4046 sayılı Kanuna göre Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca yürütülür.

(Ek fıkra: 3/12/2003-5005/1 md.; Değişik beşinci fıkra: 24/7/2008-5793/3 md.) 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde taşınmazların özelleştirilmesi sonucu elde edilecek gelirler, özelleştirme giderleri düşüldükten sonra Hazineye aktarılır. Bu taşınmazların satışından elde edilen gelirleri, bir yandan genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yandan ihtiyaç duyulan yerlerde okul yapımı ve onarımı amacıyla kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Sermaye ödenekleri yılı yatırım programıyla ilişkilendirilir.

BEŞİNCİ KISIM

Eğitim Araç ve Gereçleri

I – Kapsam:

Madde 52 – Eğitim araç ve gereçleri, eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitapları ile öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı eğitim malzemesini, milli eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak diğer eserleri ve eğitim araç ve gereçlerini kapsar.

II – Görev:

Madde 53 – Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine ve program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanıma süresi-

ni ve telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, para veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla görevlidir.

III – Görevin yerine getirilmesi:

Madde 54 – Milli Eğitim Bakanlığı eğitim araç ve gereçlerini,

1. Hazırlamak, imal etmek ve satın almak;
2. Kişilere veya kuracağı komisyonlara veya yarışmaları düzenleyerek hazırlatmak;
3. Özel kesimce hazırlananlar veya imal edilenler arasından seçmek veya tavsiye etmek suretiyle 53 üncü maddede belirtilen görevini yerine getirir.

IV – Okullarda okutulacak kitapların tespiti ve ücret ödenmesi:

Madde 55 – (Değişik: 3/12/2003 - 5005/2 md.)

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak ders kitapları, Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenir.

Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak veya hazırlatılacak kitaplar ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlama, inceleme ve redaksiyonunda görevlendirilenlere ücret ödenir.

Ders kitaplarına ilişkin yarışmalarda derece alanlara verilecek ödülün ödeme, usul ve esasları ile miktarı yönetmelikle belirlenir.

Özel kesimce hazırlanan ve okullarda ders kitabı olarak okutulmak üzere Millî Eğitim Bakanlığına gönderilen eserler ücret karşılığı incelenir.

Ders kitaplarının kabulü, uygunluk süresi, telif hakkı ve ücretlerle ilgili esaslar; inceleme işlemleri ve alınacak inceleme ücreti miktarı; Millî Eğitim Bakanlığınca incelettirilecek eserler için ödenecek ücret miktarı; ders kitaplarının hazırlanması ve incelenmesinde aranacak kriterler ile ders kitabı üreten yayın evlerinde aranacak kriterler; ders kitabı dışındaki diğer kitap ve eğitim araçlarının kullanımı ve bunlardan hangileri için inceleme ücreti alınacağı ve ödeneceği ile ilgili esas ve usuller Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI KISIM

Eğitim ve Öğretim Alanındaki Görev ve Sorumluluk

I – Yürütme, gözetim ve denetim:

Madde 56 – Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

II – Yasaklık:

Madde 57 – Askeri maksatlarla açılacak okullar hariç, bu kanun hükümlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulamaz.

III – Okul açma yetkisi:

Madde 58 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/16 md.)

Türkiye'de ilköğretim okulu, lise veya dengi okullar, Milli Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılamaz.

Milli Eğitim Bakanlığı veya diğer bir bakanlık tarafından açılmış veya açılacak okullar (Askeri liseler dahil) ile özel okulların derecelerinin tayini, Milli Eğitim Bakanlığına aittir.

Askeri eğitim kurumlarının dereceleri, Milli Savunma Bakanlığı ile birlikte tespit edilir.

Diğer bakanlıklara bağlı lise ve dengi okulların program ve yönetmelikleri, ilgili bakanlıkla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birlikte yapılır ve Milli Eğitim Bakanlığınca onanır.

Diğer bakanlıklara bağlı okullar, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir. Gözetim ve denetim sonunda uygun eğitim ortamı ve niteliği taşımayan kurumların denkliği usulüne uygun şekilde Milli Eğitim Bakanlığınca iptal edilir. Buna ait esaslar Bakanlar Kurulunca çıkarılan bir yönetmelikle düzenlenir.

IV – Yurt dışı eğitim:

Madde 59 – Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden (askeri öğrenciler hariç), Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

YEDİNCİ KISIM

Son Hükümler

I – Kenar başlıkları:

Madde 60 – Bu kanunun madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı göstermekte olup kanun metnine dahil değildir.

II – Kaldırılan hükümler:

Madde 61 – 1340 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanununun 3 üncü maddesi, 22/3/1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına dair Kanunun 3 ve 4 üncü maddeleri, 6/6/1949 tarih ve 5429 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutturulacak ders kitaplarının seçilmesi, basılması ve dağıtılması hakkında Kanun, 5/1/1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 69 uncu maddesi ve diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri, bu kanunun yayımı tarihinde, yürürlükten kalkar.

III – Yönetmelikler:

Madde 62 – Bu kanunda sözü geçen yönetmelikler, Kanunda belirtilen genel amaç ve temel ilkelere uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığınca, kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılır.

Ek Madde 1 – (Ek: 16/6/1983 - 2842/17 md.)

14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda geçen "temel eğitim" terimi "ilköğretim" olarak değiştirilmiştir.

Geçici Madde 1 – Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yüksek öğrenim kurumlarında öğrenci bulunanlar hakkında 38 inci madde hükmü uygulanmaz.

Geçici Madde 2 – (Ek: 16/6/1983 - 2842/18 md.; Mülga: 16/8/1997 - 4306/9 md.)

IV – Yürürlük:

Madde 63 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

V – Yürütme:

Madde 64 – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- Milli Eğitim, Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1998.
- Sayısal Veriler, Milli Eğitim, TC Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara, 1999.
- 4306 Sayılı Kanun.
- 430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu.
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.
- 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- 2002 yılı başında Milli Eğitim T.C. MEB. Aralık 2001, Ankara.

OKUMA PARÇASI

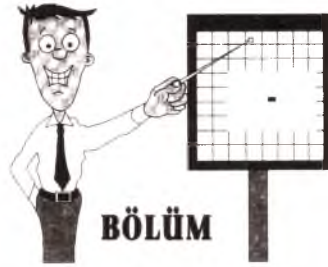
HİÇ HAYALLERİNİZDEN SIFIR ALDINIZ MI?

Bu öykü, çiftlikten çiftliğe, yarıştan yarışa koşarak atları terbiye etmeye çalışan gezgin bir at terbiyecisinin genç oğluna kadar uzanır. Babasının işi nedeniyle çocuğun orta öğretimi kesintiler uğramıştı.

Orta ikideyken, büyüdüğü zaman ne olmak ve yapmak istediği konusunda bir kompozisyon yazmasını istedi hocası..

Çocuk bütün gece oturup günün birinde at çiftliğine sahip olmayı hedeflediğini anlatan 7 sayfalık bir kompozisyon yazdı. Hayalini en ince ayrıntılarıyla anlattı. Hatta hayalindeki 200 dönümlük çiftliğin krokisini de çizdi. Binaların, ahırların ve koşu yollarının yerlerini gösterdi. Krokiye, 200 dönümlük arazinin üzeri-ne oturacak 1000 metrekairelik evin ayrıntılı planını da ekledi.

Ertesi gün hocasına sunduğu 7 sayfalık ödev, tam kalbinin sesiy-di. İki gün sonra ödevi geri aldı. Kağıdın üzerinde kırmızı kalemle yazılmış kocaman bir “0” ve “Dersten sonra beni gör” uyarısı vardı. “Neden “0” aldım?” diye merakla sordu hocasına, çocuk.. “Bu senin yaşında bir çocuk için gerçekçi olmayan bir hayal” dedi, hocası.. “Paran yok. Gezginci bir aileden geliyorsun. Kaynağınız yok. At çiftliği kurmak büyük para gerektirir. Önce araziyi satın alman lazım. Damızlık hayvanlar da alman gerekiyor. Bunu başarmak imkansız” ve ekledi: “Eğer ödevini gerçekçi hedefler belirledikten sonra yeniden yazarsan, o zaman notunu yeniden gözden geçiririm.” Çocuk evine döndü ve uzun uzun düşündü. Babasına danıştı. “Oğlum” dedi babası “Bu konuda kararını kendin vermelisin. Bu senin hayatın için oldukça önemli bir seçim!..” Çocuk bir hafta kadar düşündükten sonra ödevini hiçbir değişiklik yapmadan geri götürdü hocasına.. “Siz verdiğiniz notu değiştirmeyin” dedi.. “Ben hayallerimi..” ...O orta 2 öğrencisi, bugün 200 dönümlük arazi üzerindeki 1000 metrekairelik evinde oturuyor. Yıllar önce yazdığı ödev şöminenin üzerinde çerçevelenmiş olarak asılı. Öykünün en can alıcı yanı şu: Aynı öğretmen geçen yaz 30 öğrencisini bu çiftliğe kamp kurmaya getirdi. Çiftlikten ayrılırken eski öğrencisine “Bak” dedi, “Sana şimdi söyleyebilirim. Ben senin öğretmeninken, hayal hırsızıydım. O yıllarda öğrencilerimden bir çok hayal çaldım. Allah’tan ki, sen, hayalinden vazgeçmeyecek kadar inatçıydın”

EK

ÜLKEMİZDEKİ ÜNİVERSİTELERE BAĞLI
ÖĞRETMENLİK VE EĞİTİM UZMANLIĞI
PROGRAMLARI OLAN FAKÜLTELER (2012-2013)*

1. ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ (BOLU)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

2. ACIBADEM ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

3. ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

4. ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ (AYDIN)

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

5. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ (AYFONKARAHİSAR)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

6. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İslami Bilimler Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

7. AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ (KIRŞEHİR)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

8. AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ (ANTALYA)

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

9. AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık(İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

10. AMASYA ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

11. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fransızca Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği (UOLP-SUNY Cortland)
İşitme Engelliler Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

12. ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

13. ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

14. ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

15. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (ERZURUM)

Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Biyoloji Öğretmenliği
Coğrafya Öğretmenliği
Felsefe Grubu Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Fizik Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Kimya Öğretmenliği
Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Tarih Öğretmenliği
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

16. ATILIM ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)**17. AVRASYA ÜNİVERSİTESİ (TRABZON)****18. BAĞÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)*****Eğitim Bilimleri Fakültesi***

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(İngilizce)

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(İngilizce) (Tam Burslu)

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(İngilizce) (% 50 Burslu)

19. BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ***Necatibey Eğitim Fakültesi***

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Biyoloji Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fizik Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Kimya Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Müzik Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

20. BARTIN ÜNİVERSİTESİ***Eğitim Fakültesi***

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

21. BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ(ANKARA)

Eğitim Fakültesi

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği (Tam Burslu)

İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 50 Burslu)

İngilizce Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)

İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)

İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu)

Matematik Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği (Tam Burslu)

Matematik Öğretmenliği (%50 Burslu)

Matematik Öğretmenliği (%25 Burslu)

Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (Tam Burslu)

Okul Öncesi Öğretmenliği (%50 Burslu)

Okul Öncesi Öğretmenliği (% 25 Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)

Sınıf Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği (Tam Burslu)

Sınıf Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Sınıf Öğretmenliği (%25 Burslu)

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (Tam Burslu)

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (%25 Burslu)

Türkçe Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği (Tam Burslu)

Türkçe Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Türkçe Öğretmenliği (% 25 Burslu)

22. BATMAN ÜNİVERSİTESİ**23. BAYBURT ÜNİVERSİTESİ****Bayburt Eğitim Fakültesi**

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

24. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)**25. BEZ-İ ÂLEM ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)****26. BİLECİK ŞEYH-EDEBALI ÜNİVERSİTESİ****27. BİLKENT ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)****Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(Tam Burslu)

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 50 Burslu)

28. BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ**29. BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ****30. BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ****Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fizik Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Kimya Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

31. BOZOK ÜNİVERSİTESİ (YOZGAT)

32. BURSA ORHANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

33. BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

34. BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ (ZONGULDAK)

Ereğli Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Zihin Engelliler Öğretmenliği

Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

35. CANIK BAŞARI ÜNİVERSİTESİ (SAMSUN)

Eğitim Fakültesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)

Türkçe Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği (Tam Burslu)

Türkçe Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Türkçe Öğretmenliği (% 25 Burslu)

36. CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ (MANİSA)

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

37. CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ(SİVAS)

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

38. ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ (MERSİN)

Fen-Edebiyat Fakültesi

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (%75 Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu)

39. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ***Eğitim Fakültesi***

Almanca Öğretmenliği
 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Coğrafya Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Japonca Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Sınıf Öğretmenliği
 Tarih Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Müzik Öğretmenliği
 Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

40. ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)**41. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ****42. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ (ADANA)*****Eğitim Fakültesi***

Almanca Öğretmenliği
 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Felsefe Grubu Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 Fransızca Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

43. DİCLE ÜNİVERSİTESİ(DİYARBAKIR)

Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği
Biyoloji Öğretmenliği
Coğrafya Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Fizik Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Kimya Öğretmenliği
Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Tarih Öğretmenliği
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

44. DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)**45. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)****Buca Eğitim Fakültesi**

Almanca Öğretmenliği

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Biyoloji Öğretmenliği

Coğrafya Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fizik Öğretmenliği

Fransızca Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Kimya Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)

Okul Öncesi Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Tarih Öğretmenliği

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Müzik Öğretmenliği

Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

46. DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ(KÜTAHYA)**Eğitim Fakültesi**

Fen Bilgisi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

47. DÜZCE ÜNİVERSİTESİ**48. EGE ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)****Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Resim- İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

49. ERCİYES ÜNİVERSİTESİ (KAYSERİ)**Eğitim Fakültesi**

Almanca Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

50. ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği

51. ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

52. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

53. FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

54. FATİH ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(İngilizce)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (İng)
(Tam Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (İng)
(% 50 Burslu)
İngilizce Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İngilizce)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İng) (Tam Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İng) (% 50 Burslu)

55. FIRAT ÜNİVERSİTESİ (ELAZIĞ)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

56. GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)***57. GAZİ ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)******Gazi Eğitim Fakültesi***

Almanca Öğretmenliği
Arapça Öğretmenliği
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Biyoloji Öğretmenliği
Coğrafya Öğretmenliği
Felsefe Grubu Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Fizik Öğretmenliği
Fransızca Öğretmenliği
Görme Engelliler Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği (UOLP-Doğu Akdeniz Üniversitesi)
Kimya Öğretmenliği
Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Tarih Öğretmenliği
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

58. GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ**Gaziantep Eğitim Fakültesi**

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Sınıf Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Nizip Eğitim Fakültesi

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

59. GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ(TOKAT)**Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Müzik Öğretmenliği

Resim- İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

60. GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ**61. GEDİK ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)****Spor Bilimleri Fakültesi**

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (Tam Burslu)

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (% 50 Burslu)

62. GEDİZ ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)**63. GİRESUN ÜNİVERSİTESİ****Eğitim Fakültesi**

Fen Bilgisi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
 Sınıf Öğretmenliği
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

64. GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ**Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu**

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

65. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)**Eğitim Fakültesi**

Almanca Öğretmenliği
 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Biyoloji Öğretmenliği (Almanca)
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 Fizik Öğretmenliği (Almanca)
 Fransızca Öğretmenliği
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Kimya Öğretmenliği (Almanca)
 Matematik Öğretmenliği (Almanca)
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Sınıf Öğretmenliği

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

66. HAKKÂRÎ ÜNİVERSİTESİ***Hakkârî Eğitim Fakültesi***

Almanca Öğretmenliği

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojisi Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

67. HALİÇ ÜNİVERSİTESİ(İSTANBUL)**68. HARRAN ÜNİVERSİTESİ (ŞANLIURFA)*****Eğitim Fakültesi***

Sınıf Öğretmenliği

Müzik Öğretmenliği

Resim-İş öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

**69. HASAN KALYONCU (GAZİKENT) ÜNİVERSİTESİ
(GAZİANTEP)****70. HİTİT ÜNİVERSİTESİ (ÇORUM)****71. IĞDIR ÜNİVERSİTESİ****72. IŞIK ÜNİVERSİTESİ**

73. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ (MALATYA)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

74. İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

75. İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

76. İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(Tam Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 75 Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 50 Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 25 Burslu)

İngilizce Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 75 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (%25 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 75 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Sınıf Öğretmenliği
 Sınıf Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Sınıf Öğretmenliği (% 75 Burslu)
 Sınıf Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Sınıf Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 75 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği (% 75 Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği (%50 Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği (% 25 Burslu)

77. İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

Fen-Edebiyat Fakültesi

İngilizce Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu)

78. İSTANBUL BİLİM ÜNİVERSİTESİ

79. İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

80. İSTANBUL KEMERBURGAZ ÜNİVERSİTESİ

81. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

82. İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

83. İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

84. İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

İngilizce Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)

İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)

İngilizce Öğretmenliği (%25 Burslu)

Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (Tam Burslu)

Okul Öncesi Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Okul Öncesi Öğretmenliği (% 25 Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)

85. İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

86. İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

87. İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

88. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fransızca Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Üstün Zekâlılar Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

89. İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ

90. İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ

72. İZMİR ÜNİVERSİTESİ

Fen-Edebiyat Fakültesi

İngilizce Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)

İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)

92. İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ

93. KADİR HAS ÜNİVERSİTE (İSTANBUL)

94. KAFKAS ÜNİVERSİTESİ (KARS)

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

95. KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ**Eğitim Fakültesi**

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

96. KARABÜK ÜNİVERSİTESİ**Hasan Doğan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu**

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

97. KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (TRABZON)**Fatih Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Biyoloji Öğretmenliği

Coğrafya Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fizik Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İşitme Engelliler Öğretmenliği

Kimya Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Zihinsel Engelliler Öğretmenliği

Zihinsel Engelliler Öğretmenliği (İÖ)

Müzik Öğretmenliği

Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

**98. KAHRAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
(KARAMAN)****Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu**

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

99. KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ**Eğitim Fakültesi**

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

00. KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ**Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

101. KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ**102. KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ*****Muallim Rifat Eğitim Fakültesi***

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (

103. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ***Eğitim Fakültesi***

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Sınıf Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

104. KOÇ ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)**105. KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ (KONYA)****106. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)*****Eğitim Fakültesi***

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği (Tam Burslu)
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İngilizce)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İng) (Tam Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İng) (% 50 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İng) (% 25 Burslu)
 Üstün Zekâlılar Öğretmenliği
 Üstün Zekâlılar Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Üstün Zekâlılar Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Üstün Zekâlılar Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Zihin Engeliler Öğretmenliği
 Zihin Engeliler Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Zihin Engeliler Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Zihin Engeliler Öğretmenliği (% 25 Burslu)

107. MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

108. MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

Atatürk Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği
 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Biyoloji Öğretmenliği
 Coğrafya Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fizik Öğretmenliği
 Fransızca Öğretmenliği
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Kimya Öğretmenliği
 Matematik Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Sınıf Öğretmenliği
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Tarih Öğretmenliği
 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Zihin Engelliler Öğretmenliği
 Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)
 Müzik Öğretmenliği
 Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

109. MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ (BURDUR)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim- İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

110. MELİKŞAH ÜNİVERSİTESİ (KAYSERİ)

111. MERSİN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

112. MEVLANA ÜNİVERSİTESİ (KONYA)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(Tam Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 50 Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 25 Burslu)
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği (Tam Burslu)

İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Okul Öncesi Öğretmenliği (% 25 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği (Tam Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Türkçe Öğretmenliği (% 25 Burslu)

113. MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTİ (İSTANBUL)

114. MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
 Sınıf Öğretmenliği
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Müzik Öğretmenliği

Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

115. MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ (HATAY)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

Özel Eğitim Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

116. MUŞ ALPASLAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

117. NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ (TEKİRDAĞ)

118. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)

Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Biyoloji Öğretmenliği
 Coğrafya Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 Fizik Öğretmenliği
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Kimya Öğretmenliği
 Matematik Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
 Sınıf Öğretmenliği
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Tarih Öğretmenliği
 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Zihin Engelliler Öğretmenliği
 Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)
 Müzik Öğretmenliği
 Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

119. NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

120. NIĞDE ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
 Sınıf Öğretmenliği
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Müzik Öğretmenliği
 Resim-İş Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

121. NUH NACI YAZGAN ÜNİVERSİTESİ (KAYSERİ)**122. OKAN ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)****Eğitim Fakültesi**

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%50 Burslu)

123. ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ (SAMSUN)**Eğitim Fakültesi**

Almanca Öğretmenliği

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği

Biyoloji Öğretmenliği

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Fizik Öğretmenliği

Fransızca Öğretmenliği

İlköğretim Matematik Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği

İşitme Engelliler Öğretmenliği

İşitme Engelliler Öğretmenliği (İÖ)

Kimya Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği

Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)

Sınıf Öğretmenliği

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Türkçe Öğretmenliği

Zihin Engelliler Öğretmenliği

Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)

Müzik Öğretmenliği

Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

124. ORDU ÜNİVERSİTESİ**125. ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)****Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Fizik Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği (UOLP-SUNY New Paltz)
İngilizce Öğretmenliği (UOLP-SUNY New Paltz) (% Burslu)
Kimya Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği

Kuzey Kıbrıs Kampusu

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu))
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(Tam Burslu)
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 50 Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık(Tam Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu))
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)

126. OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ**127. ÖZYEĞİN ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)**

128. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (DENİZLİ)***Eğitim Fakültesi***

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim- İş Öğretmenliği

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

129. PİRİ REİS ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)**130. RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ (RİZE)*****Eğitim Fakültesi***

Fen Bilgisi Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İÖ)

131. SABANCI ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

132. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ**Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği
Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

133. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (KONYA)**Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu**

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

134. SİİRT ÜNİVERSİTESİ**Eğitim Fakültesi**

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim matematik Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

135. SİNOP ÜNİVERSİTESİ**Eğitim Fakültesi**

- Fen Bilgisi Öğretmenliği
- Okul Öncesi Öğretmenliği
- Sınıf Öğretmenliği
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

136. SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ (ISPARTA)**Eğitim Fakültesi**

- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojisi Öğretmenliği
- İngilizce Öğretmenliği

137. SÜLEYMAN ŞAH ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)**138. ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ****139. ŞİFA ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)****140. TED ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)****Eğitim Fakültesi**

- Öğretmenlik Programları (İngilizce) (Tam Burslu)
- Öğretmenlik Programları (İngilizce) (% 50 Burslu)

**141. TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
(ANKARA)****142. TOROS ÜNİVERSİTESİ (MERSİN)****143. TRAKYA ÜNİVERSİTESİ (EDİRNE)****Eğitim Fakültesi**

- Almanca Öğretmenliği
- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
- Fen Öğretmenliği
- İngilizce Öğretmenliği
- Okul Öncesi Öğretmenliği
- Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
- Sınıf Öğretmenliği
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Zihin Engelliler Öğretmenliği
 Zihin Engelliler Öğretmenliği (İÖ)
 Müzik Öğretmenliği
 Resim-İş Öğretmenliği

Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

144. TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)

145. TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)

146. UFUK ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)

Eğitim Fakültesi

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
 İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (Tam Burslu)

147. ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ (BURSA)

Eğitim Fakültesi

Almanca Öğretmenliği
 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
 Fen Bilgisi Öğretmenliği
 Fransızca Öğretmenliği
 İlköğretim Matematik Öğretmenliği
 İngilizce Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği
 Okul Öncesi Öğretmenliği (İÖ)
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ)
 Sınıf Öğretmenliği
 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Türkçe Öğretmenliği
 Zihin Engelliler Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

148. ULUSLARARASI ANTALYA ÜNİVERSİTESİ

149. UŞAK ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

150. ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

151. YALOVA ÜNİVERSİTESİ

152. YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)

153. YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(Tam Burslu)

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
(% 50 Burslu)

İngilizce Öğretmenliği

İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)

İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Matematik Öğretmenliği

Matematik Öğretmenliği (Tam Burslu)

Matematik Öğretmenliği (% 50 Burslu)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (Tam Burslu)
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (% 50 Burslu)

154. YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

155. YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)

156. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

157. YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ (VAN)

Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
Biyoloji Öğretmenliği
Fen Bilgisi Öğretmenliği
Fizik Öğretmenliği
İlköğretim Matematik Öğretmenliği
Kimya Öğretmenliği
Matematik Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği
Sınıf Öğretmenliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Tarih Öğretmenliği
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Türkçe Öğretmenliği

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Müzik Öğretmenliği
Resim-İş Öğretmenliği

158. ZİRVE ÜNİVERSİTESİ (GAZİANTEP)

Eğitim Fakültesi

İlköğretim Matematik Öğretmenliği (Tam Burslu)
İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 50 Burslu)
İlköğretim Matematik Öğretmenliği (% 25 Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (Tam Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 50 Burslu)
İngilizce Öğretmenliği (% 25 Burslu)
Okul Öncesi Öğretmenliği
Okul Öncesi Öğretmenliği (Tam Burslu)
Okul Öncesi Öğretmenliği (% 50 Burslu)
Okul Öncesi Öğretmenliği (% 25 Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık(Tam Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 50 Burslu)
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (% 25 Burslu)
Sınıf Öğretmenliği (Tam Burslu)
Sınıf Öğretmenliği (% 50 Burslu)
Sınıf Öğretmenliği (% 25Burslu)

159. GÜLHANE ASKERİ TIP AKADEMİSİ (ANKARA)